

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Connimbricensi Academia
Sacrarum Litterarum primarii Professoris Opvs, De Virtvte
Et Statv Religionis**

Qvo Quid Contineatvr, Index proximus indicabit

De Obligationibus Religiosorum ex Regula, Prælatione & subiectione
regulari prouenientibus, De varietate Religionum tam in genere, quàm in
specie, De Religione Societatis Iesv in particulari

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1626

Liber Tertivs. De Religiosis Deserentibvs, Vel, Mvtantibvs aliquo modo
statum suum, atque de obligationibus eorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93501](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93501)

LIBER TERTIVS.

DE RELIGIOSIS DESERENTIBVS, VEL MVNTANTIBVS aliquo modo statum suum, atque de obligationibus eorum.

I.

Actenus dictum est de omnibus, quæ spectant ad statum religiosum in communi sumptum. Nunc priusquam sequenti Tractatu descendamus ad species eius, oportet etiã in generali tractare de his, qui ab hoc statu deficiunt, vel illũ mutant quocunque modo; nam oppositorum cognitio ad eandem doctrinam spectat, atque adeo quas obligationes per talem mutationem deponant, vel retineant, aut etiam de nouo incurrant. vnde merito præfens liber ad tractatum hunc de obligationibus veluti accessoris annectitur.

Mutatio de religio in non religiosum duplex & utraque ab hoc lib. aliena.
1. Mutatio per totalem dispensationem.

Potest autem in præfenti duplex distingui mutatio, vna, qua fit aliquis ex Religioso non Religiosus; alia, qua retento statu Religioso, fit mutatio in vñũ, & vita illius, vel in alium statum. De priori modo hic non agimus, quia solum duobus modis contingit, vnus est per dispensationem Summi Pontificis, de qua satis in superioribus ostensum est esse possibilem ex causa grauißima; facta autem illa mutatione modo legitimo per se loquendo nulla superest obligatio prioris status, quia omnino sublatus est, si dispensatio fuit absoluta; nã si habet admixtã commutationem aliquam, manebit obligatio ad illud opus in compensationem impositum, quæ obligatio est vel præcepti à Superiore dispensante impositi, vel erit potius cuiusdam voti simplicis, quod virtualiter fit, quando talis commutatio acceptatur, quia suscipitur illa tanquam obligatio religiosa succedens loco alterius, quæ auferitur, & accipitur, sub eodem genere obligationis. Dico autem, *secus commutatione*, nullam tunc manere obligationem rigorosam prioris status, quia nec vota manent, nec subiectio ad regulam; nihilominus ex quadam decencia manet quadam obligatio honeste viuendi, & consentaneæ ad priorem statum, quoad fieri possit. Dixi etiam, dummodo legitima sit dispensatio, quia si fit surrepticia, aut sine iusta causa, & consequenter nulla, nullam auferet obligationem, & ita erit iudicandum, de tali persona, sicut de Apostata, & fugitiua; de quibus statim dicemus.

2. Mutatio per relaxationem votorum.

II.

De mutatio ne non volente vinculum substantiale religio si statim hic tractatur.

Multiplex modum dicta

Retento autem religioso statu quo ad vinculum, & substantiam eius, potest fieri desertio, vel mutatio illius, quoad vñũ communis vitæ, habitationem, habitum, subiectionem ad regulam, & alios mores vitæ religioße. De hac ergo mutatione duo præcipuè à nobis explicanda sunt, quibus scilicet modis licitè vel illicitè fiat, & post illam factã, quæ obligatio maneat in Religioso quatenus talis est. Ut autem in particulari distinet rem tractemus, distinguere possumus quinque vel sex modos huius

mutationis. Quædam enim est voluntaria, sed illicita, vt est per fugam, vel apostasiam; alia est inuoluntaria, quæ supponit causam illicitam, tamen cũ fit sine culpa fieri potest, vt est per iustam eiectionem. Alia est voluntaria, & potest esse licita ex iusta dispensatione, solum ad viuendum extra Conuentum, vel ad tempus, vel perpetuũ, vel retento habitu, vel mutato. Quarta mutatio fit per transitum ad alium statum, non repugnãtem prioris, qui potest esse, vel status in alia religione, vel ascensus ad gradum Episcopalem; quibus etiam addere possumus transitum ad seruendum Ecclesiæ, in aliquo beneficio seculari, vel regulari, de quibus omnibus sigillatim dicemus.

CAPVT I.

Quando Religiosus sit fugitiuus vel Apostatus: & quas ob id crimines incurrat penes.

PRIMUM omnium supponendum est, Religiosum professum non posse licitè suo arbitrio, & sine debita facultate, à sua religione, imò nec à suo conuentu discedere, quia ratione sui status, & professionis ad perpetuam perseverantiam obligatur, & consequenter ratione regulæ, vel obedientiæ, tenetur aliquo modo ad vitam religiosam in clauitro vel in claustra retinendam sub propriis insignis seu habitu talis religionis, vt supra lib. 1. à cap. 5. ostensum est. Non potest ergo licitè suam religionem, vel monasterium relinquere absque legitima facultate. Hæc igitur mutatio sine culpa non fit. Sunt autem varij gradus huius mutationis, & consequenter etiam culpæ, quos oportet distinguere. Primus & minimus est quando quis egreditur è monasterio, sine scientia prælati, seruando, in reliquis omnia, quæ in ordinario, & quotidiano egressu seruari solent: id est, de die, & per communem ianuam, & ad breue tempus. Et licet talis egressus secluso scandalo, ac praua intentione; imò & secluso præcepto sub obedientia, vel declaratione alia Prælati, aut statuti, (materia enim capax est grauis obligationis si imponatur, quia multum spectat ad custodiam disciplinæ religioße.) videri possit esse leuis culpa, de quo Nauar. commento 4. de regularibus à n. 29. præsertim in 35. imò & ab ea excusari, si fingantur casus iustæ necessitatis, vel magnæ utilitatis: ita vt prudenter præsumatur superioris absentes, vel et ad quæ non sit aditus in eo articulo, licet ita. At tamē vix poterunt in tali egressione omnes dictæ circumstantiæ conuenire; vnde iuxta earum defectum, grauior etiam erit culpa, vt si non per consuetam ianuam, aut nec per ianuam, sed per aliam extraordinariam viam fiat egressus, quod vix poterit per aliam honestam circumstantiam à mortali peccato excusari saltem propter morale periculum scandali, & infamæ; non tantũ ipsius egredientis, sed etiam religio-

ligionis. Multo tamen erit grauius, si sit de nocte, quia nunquam excusabitur, etiam si fingamus, quod vix credi potest, fieri sine intentione grauius peccaminosa ex suo obiecto. Et ita Clemens VIII. in decreto de casibus pro regularibus referendis, absolute ponit nocturnam, ac furtiuam e monasterio egressiorem, etiam non animo apostatandi; reservatio autem de graui culpa fit. Quocirca etiam si nullum sit expressum ius Canonicum quod in vniuersum egressiorem sine licentia, sub mortali prohibeat; nec etiam in regula alicuius religionis sit fortasse expressum preceptum hoc prohibens sub mortali, nihilominus ex communi obseruantia, & consuetudine omnium religionum hoc videtur esse receptum sub graui obligatione, quia ea consuetudo (quæ vim legis habet) non curat rarissimum casum, qualis esset, qui propter illas omnes circumstantias omni malitia careret. Est tamen difficile ad explicandum in qua specie talis malitia sit, & contra quâ virtutem directe militet, seculis affectibus scandalum vel infamiam prædictæ, ac seclusa malitia ex prauo fine, quæ omnia sunt per accidens. Dico tamen esse extrinsecè contra iustitiam, & quia veritatem circum rem sacram includere malitiam sacrilegij. Monasterium enim & clausura eius, res quædam sacra est, quæ grauius violatur per furtiuam ac nocturnam egressiorem, ideoque intrinsecè continet grauem iniuriam religionis, & rei sacræ. Quamquam ob tale crimen nulla sit censura vel pena alia ipso iure posita, neque etiam sequatur alia obligatio, ex eo delicto, per se loquendo, præterquam ad emendationem, & condignam poenitentiam, & ad procurandum omnimodè, ne talis actus in religionis, vel alterius infamiam vel nocumentum aliud redundet.

De secundo modo peccaminosi discessus.

II. Secundum gradus huius mutationis est, quando quis sine licentia egreditur monasterium fugièdo ab obedientia & subiectione proprii Prælati, non quidem animo manendi in seculo, nec relinquendi religionem, aut habitus sed alia occasione, vel prætextu, cum mora notabili, & scandalosa, quamvis semper quasi in via ad redeundum. Et hic lapsus grauior est, & videtur sanè ex obiecto peccatum mortale, (nisi iusta excusatio interueniat) quamvis non attingat veram, & propriam rationem apostasiæ, vt omnes Doctores statim citandi docent. Potest ergo illa propriè dici fuga à monasterio, non tamè apostasia, quæ plures condiciones requirit infra tractandas, vbi etiâ dicemus, quomodo in rigore differant malitiæ horum peccatorum. Est autem huiusmodi fuga peccatum graue. Primo quidem (vt mihi videtur) ex natura talis status, vel professionis, ratione cuius tenetur quis subesse potestati, & imperio Prælati talis religionis, & esse vnitus suo corpori sub tali capite: qui autem hoc modo exit à monasterio, subtrahit se durabiliter, seu permanenter, pro aliquo notabili tempore à potestate, & dominio sui Prælati & religionis; ergo peccat grauius contra iustitiam & religionem. Secundò constat hoc esse opus natura sua scandalosum tã ipsi Religiosis, quàm externis, & de se creans magnam infamiam religioni. Terriò hoc specialiter prohibitum est in Concilio Trident. sess. 26. c. 4. de regularibus, vbi specialiter de hoc egressu loqui videtur, cum dicit, *Nō licet regularibus à suis conuentibus recedere*. Non enim possunt hæc verba propriè accommodari ad egressum ex sola domo ad breue tempus, de quo in prior puncto dictum est, quia per illum nō dicitur quis propriè recedere à conuentu. Nec propter illud potest quis iuste reputari desertor sui instituti, sicut hic quem tractamus damnatur ibi à Concilio. Nam

subdit eos, qui ita recedunt à suis Conuentibus fugitiuè ab Ordinariis tanquam desertores, *sanctum iustitiorum puniendos esse*.

Vbi etiâ obiter adnotari potest propter hoc crimen nullam incurri penam ipso facto ex vi communis iuris; specialia enim Religionum singuli religiosi consulunt. Adnotant etiam Cardinales in quodam responso suo, non dixisse Concilium, vt excommunicentur, sed vt puniantur, in quo indicat, alio modo cogendos, & castigandos esse, non verò excommunicandos, nisi fortasse necessarium sit. Quam iurisdictionem Ordinariis amplificauit Sixtus V. in motu proprio contra illegitimos, &c. qui est 73. in Bullario, vbi præcipit Ordinariis & ministris eorum, vt curent diligenter inquiri, an regulares vacantes, vel diuerentes ad secularia hospitia literas suæ obedientiæ secum ferant, & alioqui contra illos procedant, & tãdiu sub custodia detineant, donec de illis certa noticia habeatur. Prælati autem regularibus præcipit, vt eos sine tali licentia (nisi alias cogniti sint) in hospitium recipiant sub grauibz penis. Ipsi autem regularibus, sic vagantibus, vel sine licentia incedentibus, nullam nouam prohibitionem, aut specialem penam imponit. Hæc autem omnia satis manifestè ostendunt esse hoc graue crimen ex genere suo.

Dixi autem, *nisi iusta excusatio intercedat*, quia non est hoc adeo intrinsecè malum, quin ex iusta, & necessaria causa possit honestari. Omitto autem ignorantiam, quæ vix in huiusmodi negotio interuenire potest, quamvis iuuare non nihil possit concurrentibus aliis circumstantiis, de quibus statim. Communis ergo excusatio esse solet, si interueniat nimia vexatio proximi Prælati cum manifesta iniuria, vel vitra modum puniendo aliquod delictum, vel certè sine iusta causa affligendo, vel auferendo ea quæ ex ordinario iure religionis debentur, præsertim cum dedecore, & infamia; tunc enim si religiosus sine licentia recedat, non animo vagandi, sed eundi ad Superiorem Prælatum, qui se defendat, videtur excusari à culpa, tum quia ius defensionis naturale est, tum etiam, quia ibi interuenit voluntas interpretatiua maioris Superioris.

Hanc verò excusationem in nullo casu admittendam putant aliqui viri graues, quibus assentitur Bannes 2. 2. quæst. 13. art. 1. tum propter absolutam prohibitionem Concilij Tridentini, quod addit etiam prætextu ad superiores suos accedendi, &c. & sub pena adeo seuera, vt indicet satis in illo facto peccatum graue: tum etiam, quia id non fit sine graui scandalo, & perturbatione Religionis. Tenetur autè quis paulisper sustinere, & cedere iuri suo propter commune bonum, & ideo ipsi etiam Superiores Prælati, non solent tales executiones admittere sed grauius puniunt ad se hoc prætextu confugientes. Nihilominus contrariam sententiam tenet Nauarrus Comment. 2. de regularibus. n. 61. citans Baldum, Decium, & alios, quia huiusmodi accessus ad superiorem est quædam virtualis, seu implicita appellatio, argumento cap. *dilecti*. 2. de appellat. & legis contra pupillum. §. *si qui*. ff. de re iudicata. Iusta autem appellatio nemini denegatur. Hoc autem fundamentum parum profectò vrget, quia appellatio etiam est interdicta Religiosis, vt præced. lib. cap. 11. visum est, & licet in manifestis iniuriis permittatur, non tamen subtrahendo religiosum propria authoritate ab obedientia sui Superioris. Quidquid verò sit de voce appellationis, propria ratio est paulo antè insinuata de iusta defensione. Quam (inquit Nauarrus) noluit prohibere Concilium Tridentinum, quia non est verisimile voluisse impedire tam intrinsecum, & naturale ius, solum ergo prohibet voluntarium accessum propter alias causas.

Inter

III. *Que modo puniendæ talis culpa.*

Quarta dicitur. *Apunctio probat à posteriori grauitatem.*

IV. *De excusatione ab hac culpa.*

V. *Bannes & alii eam non admittunt.*

VI.
Auctoritas
sententia.

Inter has sententias prior est magis tuta, & regulariter sequenda; quia, licet hic accessus per se non sit intrinsecè malus, tamen, & de se male sonat, & regulariter habet adiuncta gravia incommoda. Nihilominus in rigore, si causa sit euidenter iusta, & satis publicè nota, res non est per se mala, propter rationem factam de iusta defensione: nec etià prohibita est à Concilio Tridentino, ut bene explicatū est. Et optimè confirmat Sixtus V. in declaratione ad suum motum proprium suprà citatum, ubi de his regularibus peregrinantibus, sine licentia suorum superiorum addit: *Quod si dicere se ad Apostolicam sedem confugere, ob gravamina à suis superioribus sibi illata, & ideo ab ipsis superioribus licentiam, & licet as obtinere non potuisse, non propterea vilo modo recipi debet, nisi fide dignorum testimonio de petita ab eis licentia, & per suos Superiores denegata confiteris.* Ex qua exceptione manifestè colligitur, non esse omnino, & semper malum egredi claustrum sine licentia Prælati prætextu adeundi superiorem. Et quamvis ibi Sixtus solum loquatur de prætextu confugiendi ad Apostolicam sedem, tamen eadem proportionalis ratio est de prætextu adeundi Prouincialem, vel Generalem, tum quia in his est sufficiens iurisdicção ab eadem sede Apostolica communicata, tum etià, quia si rationes extrinsecas respiciamus, non minus scandalizare, & perturbare solet huiusmodi Romana profectio sine voluntate prælatorum regulariter, quàm profectio ad superiorem prælatum religionis, sine inferioris consensu: si autem respiciamus rationem intrinsecam, eadem necessitas, & iusta causa esse potest, adeundi tales prælatos; imò quoties sufficiens fuerit intra religionem defensionem quærere à maiore præfato, sine causa tentaretur maior profectio.

VII.
Quando non
sit opus præ-
trono licen-
tia adeundi
ad superiorem
prælatum.

Vnum autem valde notandum occurrit in dictis verbis, significant enim Sixtus, ut hoc rectè fiat necessariam esse licentiam petitam, licet non sit obtemperata, quia sine sufficienti testimonio petita licentia, non vult admitti excusationem: per quod videtur excludi, quod Nauarr. suprà ait non esse petendam licentiam ab eo cuius gravamen per superiorem tolli procuratur, quod significat glossa i. in cap. cum pastoris. 2. q. 7. & sumi videtur ex c. ex parte. de accusationibus. Sed glossa prædicta non loquitur de licentia petita, sed de consensu, qui includit licentiam etià concessam, quod si hoc tantum voluit Nauarrus, non repugnamus. Addo verò etià petita licentiam de rigore iuris, & in foro conscientia non videri simpliciter necessariam, quia nullo alio iure positivo præcepta est in hoc casu, in quo scilicet consensus prælati non est necessarius, nec Sixtus V. directè hanc præcipit, sed ex præsumptione quadam, sine illa non vult admitti excusationem ab Ordinario; illa verò præsumptio non oberit conscientia, si reuera solum emissa sit, quia nullus eius fructus sperabatur. Quocirca hoc in particulari pender ex circumstantiis. Nam si subditus timeat Prælatum immediatum non solum non esse concessurum facultatem, sed etià omnino impediturum, recursum ad Superiorem, vel negotiationibus effecturum ut Superior Prælati falsis informationibus præueniatur, vel alio modo noceat suæ defensioni, tunc excusari poterit subditus etià à petenda licentia. Quod si fortasse ob eam rem in itinere capiatur, vel alias poenas sustinere cogatur, non est hoc argumentum sufficiens culpæ in conscientia, sed præsumptionis eius in exteriori foro: in quo si de veritate confiteretur, cessabit sine dubio afflictio, & dabitur religioso testimonium, quo possit securè ad Superiorem peruenire.

VIII.
Quando sit
opus.

Si autem ex petitione licentia nullum damnum timetur, petendam esse censeo, & in primis si est aliqua spes obtinendi illam, vel etià, si nulla est suf-

ficiens ratio desperandi, omnino necessarium iudico illam petere, quia teneretur religiosus per se loquendo non ire sine licentia; ergo teneretur etià prius procurare illam; neque habet iustam causam hoc emittendi, quando non habet probabilem rationem desperandi, neque timeret aliquid incommodi. Imò licet non habeat spem obtinendi licentiam, debet illam petere. Primò ex quadam vrbantate, ne fuit Prælatum contemnere videatur. Secundo, ut causam suam quātum in se est iustiorē faciat. Tertio, quia hæc potest esse maxima ratio sedandi scandalum; nam si quod postea nascitur illius causa potius Prælati, quam subditi censendum est. Denique necessarium est, ut tanta sit necessitas, quæ non de locum petendi prius licentiam à Superiore Prælati, & expectandi illam, nisi res talis sit, ut ad plenam informationem, necessaria sit præsentia, nec speretur per solas literas aliquod remedium, vel licentia posse obtineri. Est autem raro, & difficile hæc omnia simul concurrere; difficilius item est subditi in huiusmodi casu prudens iudicium ferre in sua causa, & ideo nunquam hoc facere debet sine prudentum consilio, qui raro, ut existimo, id suadebit, aut permittent.

Tandem verò quæri potest, an sit aliqua censura vel poena propter hunc exitum. Nam Rebutius in practica. p. 2. tit. de dispensatione cum regularibus dicit propter hoc delictum incurri excommunicationem ipso facto. Probat primò, ex cap. 2. de clericis, vel monachis in 6. sed ibi solum est sermo vel de exitu religioso dimittente habitum, de quo statim dicemus, vel de accedente ad studium literarum, sine legitima licentia sui Prælati. Vnde illa excommunicatio non extenditur extra hos casus, ut tom. 5. p. partis latius explicuimus. Probat secundò, quia sicut pñcis sine aqua caret vita, ita sine monasterio Monachus c. placuit. 2. p. 16. q. 1. Sed illud dictum est ratione periculi, vel ratione culpæ non ratione censuræ.

Dicendum est ergo propter hoc crimen nullum esse censuram, vel poenam ipso iure latam, ut rectè docet Nauarr. suprà citatus in num. 5. & colligitur ex Conc. Trid. dicto cap. 4. in verbo *Punitur*, & maxime adiuncta congregatione Cardinalium suprà relata n. 3. Secundo probatur ex Extravag. 1. de regulis. vbi religiosus sine licentia recedens, & vagans, non excommunicatur, nisi monitione præuia, post quindecim dies ad monasterium non reuertatur, verum est non loqui generaliter, sed de illo qui exit prætextu transeundi ad aliam religionem, sed inde sumitur à fortiori argumentum, atque etià ab speciali: nam si in eo casu non excommunicatur quis ipso facto, nisi monitione præuia, neque etià in ceteris, cum in eis non sit lata maior excommunicatio. Imò, & neque illo modo extendenda est censura ad alios casus, cum tantum in illo speciali posita sit, ne quis, prætextu siatæ licentia transeundi ad monachalem ordinem, propriam medicamentum dimittat. Dices, ibi esse sermonem etià de illo qui exit habitu dimisso. Respondeo, ex vi illius textus etià illum non incurrere censuram, nisi post dictam monitionem & contumaciam; tamen ille reatus est antiquior, quàm capit. 2. ne Clerici, vel Monachi, vbi absolute excommunicantur dimittentes habitum, ut statim videbimus. Nam Martinus IV. auctor illius Extravagantis præcessit Bonifacium Octauum, qui fuit auctor dicti cap. 2. Ex quo tandem capite potest idem confirmari, quia ibi etià fertur censura hæc solum in speciali casu, ergo extra illum non est extendenda, cum in iure non sit expressum.

De tertio modo peccaminosi discessus.

Tertius gradus huius mutationis est, quando quis

Præter
quod etiam

XII.
An mo-
do dif-
finitio

XIII.
Contra
faciem
apostatis

Ex præ-
terea

quis deserit propriam Religionem animo non redeundi amplius ad illam, etiam si habitum eius non deserat, quod dupliciter fieri potest. Primum animo transeundi ad aliam Religionem, & de hoc transitu dicemus infra à c. 9. Secundò fieri potest animo manendi in seculo, vel cum proposito retinendi semper habitum, vel absolute cum animo sese gerendi prout ibi magis placuerit, aut expedire censuerit. Et in hoc in primis certum est graue peccatum mortale per hanc fugam committi, quod à fortiori patet ex dictis in precedenti discessu, quia hoc peccatum includit totam malitiam illius, & augeat illam propter animum perpetuum deferendi religionem, & consequenter negando Prælati eius obedientiam in toto tempore vitæ, & defraudandi perpetuo religionem, suis obsequiis, & actibus, seu ministeriis, in quo est magna iniustitia & sacrilegium.

Difficultas verò est, an peccatum illud sit vera apostasia à religione. In quo suppono primò vulgare distinctionem de triplici apostasia, à fide, ab Ordine, & à Religione ex Theologis, cum D. Thom. 2. 2. q. 12. art. 1. & Canonistis cum glossa c. 1. de Apostatis; quam distinctionem attigit disp. 16. de fide sect. 5. Suppono secundò Apostasiam à religione, de qua sola hic loquimur, non committi sine desertione religionis; itaque quantumvis aliquis sit incorrigibilis, vel rebellis obedientiæ, si in conuentu perseueret, apostata non est, vt bene notauit Nauar. consil. vlt. de regular. alias consil. vnico sub tit. de Apostatis, quia licet retrocessio ab obedientia possit latè dici apostasia, tamen proprio, & visitato modo loquendi iurium, non committitur sine retrocessione ab ipso statu. Sic ergo inquiritur an in prædicto casu ille religiosus dicendus sit Apostata; videtur enim non esse, quia non deserit habitum, vt supponimus; ergo non deserit professionem talis religionis, nec statum eius, sed solum vsum, & habitationem, quod longè diuersum est. Confirmatur. Nam hæc egressio à religione, solum differt à fuga superiori puncto explicata, secundum magis, & minus, id est, in maiori temporis duratione; ergo, si prior non est apostasia, neque hæc etiam erit, quia apostasia videtur esse peccatum specie differens ab omni peccato, quod apostasia non est.

Nihilominus dicendum est peccatum illud esse propriam apostasiam à religione. hæc est communis sententia Canonistarum cum Innocentio in c. finali de renuntiatione, vbi Abbas. n. 3. idem Caietan. & alij expostores D. Th. 2. 2. quæst. 12. art. 1. Et Syluest. verb. *Apostasia* §. 7. Angelus ibi n. 4. Armilla n. 11. & reliqui Summistæ; Sumitur ex Clement. 8. in decreto de castibus reseruatis Regulariū, vbi ponit Apostasiam à religione siue habitu dimisso siue retento. Ratio est, quia ille, qui sic recedit, à religione, non manet, nec perpetuò vult manere, sub obedientia religiosa alicuius Prælati; ergo vult simpliciter retrocedere ab statu religioso; ergo est apostata à religione. Antecedens supponitur ex casu, prima consequentia probatur, quia siue obedientia non ponit perdurare statum religiosus, quia & ipsa obedientia substantialis est, & sine illa non potest paupertas exerceri, vt in superioribus declaratum est. Dices, hæc solum impediri quantum ad vsum; vsum autem non esse de substantia religiosi. Sed contra hoc obicitur probando simul secundam consequentiam rationis factæ, quia ad apostasiam à religione, non est necesse, vt aliquis se priuet à substantiali vinculo religionis, quia hoc impossibile est propria auctoritate fieri; quod si fieret auctoritate Papæ, iam non esset apostasia; ergo sufficit actu relinquere illum statum, quantum in se est. hoc autem facit, qui recedit à religione, proposito perpetuo manendi sine iugo obedientiæ; & consequenter sine vso paupertatis.

Franc. Suar. de statu relig. Tom. I V.

Nec refert, quod non relinquat habitum, neque habeat propostum relinquendi, quia habitus non facit Monachum, neque est de substantia religionis. Et ideo potest esse vera religio sine speciali habitu, vt ex vfu Ecclesiæ constat, vnde in tali religione potest esse euidentis apostasia, sine mutatione habitus; ergo & in qualibet alia, quia retentio signi accidentalis parum refert, si substantia religionis relinquatur, & confirmatur. Nam licet quis retineat obseruantiam castitatis, quæ magis substantialis est statui religioso, non propterea apostasiam euitat, & idem est, etiam si retineat obseruantias, vt ieiunij, &c. ergo idem erit etiam si habitum retineat. Et ita responsum est ad rationem dubitandi.

In confirmatione autem petitur, an hoc peccatum re ipsa differat specie à fuga, quæ solum ad tempus fit. De hac re nihil inuenio ab auctoribus explicatum, sed speculatiue loquendo satis probabile apparet, non esse diuersitatem specificam inter hæc peccata, vt videtur probare confirmatio facta, quæ declaratur amplius, nam tota malitia vtriusque peccati est iniustitia contra religionem, & sacrilegium contra Deum frangendo promissionem illi factam, & contredando iniuste (vt sic dicam) rem Deo sacratam; ergo malitia sunt eiusdem speciei, licet vna sit maior quam alia. Declaratur item exemplo, nam furari rem animo restituendi illam post aliquod tempus, vel cum proposito nunquam eam restituendi, peccata sunt eiusdem speciei, licet vnum sit grauius alio, sed ita prorsus in præsentem comparantur: ergo. Dices qui recedit, sine animo redeundi, simpliciter retrocedit à statu religioso: alter verò non retrocedit: ergo committunt peccata specie diuersa. Respondeo vtrunque retrocedere, sed priorem simpliciter, posteriorem verò ad tempus, & proinde secundum quid, quod patet, quia pro eo tempore non vult talis fugitiuus vt religiosus viuere: ergo pro tunc vult retrocedere à religione, quamuis habeat animum postea redeundi: vt si nouitiū relinquit vitam sub obedientia religiosa animo redeundi postea ad religionem, id satis est, vt retrocedere pro tunc dicatur, & nouitiū interrumpere: ergo similiter in professio illa est quædā retrocessio, licet dicatur secundum quid, quia solum est ad tempus. Quæ differentia non satis est ad distinctionem specificam, quia semper manet priuatio eiusdem honestatis solum differens secundum magis, & minus.

Moraliter autem videntur reputari hæc peccata tanquam specie diuersa, primò in ordine ad confessionem: nam sine dubio religiosus temerè dimittit suam religionem animo nunquam redeundi ad illam, tenetur hanc circumstantiam in confessione explicare; hoc videtur certum ex communi sensu omnium Doctorem: Vnde licet sit controuersia an circumstantia notabiliter aggrauans, & non mutas speciem, sit necessariò in confessione aperienda, in præsentem puncto non videtur admittenda. Non enim censè esse probabile practicè, negare hanc circumstantiam esse confitendam, eo quod non mutet speciem, sed tantum notabiliter aggrauet quidquid enim sit de illa speculatione, moraliter est recepta illa differentia tanquam sufficiens ad illam obligationem, siue hoc sit propter rigorosam distinctionem specificam, siue, quia non potest status penitentis aliter sufficienter explicari, siue propter notabilem grauitatem, & quia se habent tanquam completum, vel incompletum in illa specie, quod ego verius censèo, & sicut multi censent, de mutilatione, & homicidio, & idem valde probabile est, in exemplo furti supra posito, quamuis nomen furti absolute dictum de se includat illam intentionem, nisi aliud explicetur: & idem erit in præsentem, si quis declarat suum peccatum nomine apostasie.

Secun-

XIV.
Ad argum.
in num. 22.

XV.
Confirmatio
in eodem
n. 12. confitetur
institutum
loquendo
speculatiue

XVI.
Non confitetur
tamen lo-
quendo mo-
raliter quod
ostenditur i.
in ordine ad
confessionem.

XVII.
Secundo ex
ordine ad
panam.

Secundo differunt moraliter in ordine ad penas iuris; nam propter temporariam fugam nulla est poena ipso iure imposita, ut supra num. 10. dixi, propter hanc vero incurruntur omnes penas, quae propter apostasiam à religione ipso iure impositae sunt. Et de aliis quidem penis dicemus inferius in 5. modo discessus. De excommunicatione vero inquiri hic potest, an propter hoc crimen incurratur. Quidam affirmant, quia ille est apostata, & apostata est excommunicatus pro iure, cap. *Et periculosa*. ne Clerici vel Monachi, & hanc opinionem aliqui tribuunt Sylvestro, & Caietano. sed immerito, magis hoc insinuat Armilla verb. *Apostasia*. num. 11. dicens absolute apostatam à religione hodie esse excommunicatum. Dicendum ergo est propter hoc crimen nullam esse iure communi impositam excommunicationem. Ita sentiunt Sylvestro verb. *Apostasia*. §. 8. ubi primum ait apostatam à religione si habitum dimiserit esse excommunicatum; ergo non impleta illa conditione de habitus dimissione, sentit non incurrere excommunicationem, & infra clarius id explicat, & Caietan. verbo *Apostasia*. ubi ait apostatas à religione excommunicatos esse ob habitus dimissionem, in quibus verbis clare sentit excommunicationem non incurrere donec apostasia perveniat ad illum actum. Idem sentiunt Innocentius, & Panormit. in cap. *in illa*. m. de aetate, & qualitate. Ratio est, quia pro his apostatis nulla est alia excommunicatio in iure, nisi quae lata est in dicto cap. *Et periculosa*. Sed ibi non fert in hos apostatas absolute, sed in dimittentes habitum. ergo non est extendenda ultra verba textus. Præterea in Extrau. 1. de regularibus, exiens sine licentia, & ita vagando incedens non excommunicatur, donec monitione prævia, per quindecim dies in suo malo statu perseveret, & tunc dicitur, quod si si- cere neglexerit post ipsum certum, & per omnia debet ab omni bus reprimi; ergo antea non est excommunicatus. Quod intelligendum est contingere in particularibus religiosis propter propria indulta Apostolica, quæ consulenda sunt, & aliqua statim attingemus.

XVIII.
Obiectio co-
transmitti
tradita.

Sed oppones Titulum ultimum de apostatis, ubi dicitur de Monacho apostata, si in apostasia sacrum ordinem recipiat, non posse sine dispensatione Summi Pontificis in suscepto ordine ministrari; quod non potest in alio impedimento fundari, nisi quia cum esset excommunicatus suscipiendo ordinem factus est irregularis. Respondetur, Primum probabile esse ibi esse sermonem de apostata, qui habitum monachalem dimisit, & in clericali ordinatus est, quod significat Panormitanus. Sed hoc, & est diuinare, quia textus indistincte loquitur, & non satisfacit, quia eo tempore non incurreretur excommunicatio propter hanc apostasiam etiam cum dimissione habitus, quia nondum erat conditum decretum Bonifacii VIII. & antea nullum erat continens illam sententiam. Dico ergo illam non esse irregularitatem propter ordinationem receptam cum censura, sed esse specialem poenam suspensionis reſervatæ impositam propter graue crimen suscipiendi ordines, in prauo, & infami apostasia statu. De qua suspensione, & eius reſervatione late dixi in tomo de Censuris. Cætera, quæ de hac apostasia dici possunt, communia sunt, cum illa quæ fit per habitus dimissionem, de qua dicemus in quinto puncto.

De quarto modo peccaminosi discessus.

XIX.

Quarta mutatio fieri potest per fugam à religione cum dimissione habitus, sine intentione perpe-

tuò manendi extra religionem, sed solum pro aliquo tempore, & de hac mutatione, primo certum est, esse graue peccatum mortale, ut à fortiori constet ex dictis. Secundo est certum propter illud incurrì ipso facto excommunicationem latam in c. ne clerici, vel Monachi in 6. quam in tomo de censuris late explicui. Tertiò dicendum cenſeo illam circumstantiam dimissionis habitus esse de necessitate, in confessione aperiendam, tum quia, quando illa adiungitur incurritur censura, & non aliis, & ita ratione illius habet peccatum specialem circumstantiam contumaciæ contra præceptum Ecclesiæ, tum etiam, quia illa per se notabiliter aggravat, & multum variat iudicium Confessoris, iuxta communem sensum omnium prudentum; tum denique, quia moraliter loquendo, illa circumstantia ratione scandali addit malitiam specie distinctam. Dubitari insuper potest, an per se addat specialem malitiam, quod pendet ex illa questione ad quam virtutem, & ad quod præceptum spectet obligatio qui religiosus habet, ad non dimittendum habitum religionis. De qua re supra dictum est in n. 1. & iuxta ibi dicta probabile est, illud esse speciale delictum saltem ratione Ecclesiastici.

Difficultas autem superest, an talis censendus sit Apostata; videtur enim non esse. Primum, quia in definitione apostasie poni solet quod sit cum animo omnino relinquendi statum religiosum, sed ille qui apostat habet hanc intentionem ut supponimus ergo. Secundo, quia si quis temere discedat à propria Religione animo tranſeundi ad aliam, non est Apostata, ut est communis sententia Doctorum cum glossa in cap. 1. de Apostatis, Caiet. & aliorum 1. 2. art. 1. & Summatarum verb. *Apostasia*. Quod censetur esse verum, etiam si habitum propriæ religionis dimittat; ergo à fortiori, si dimittit habitum cum animo reassumendi, & redeundi ad propriam Religionem, non erit Apostata. Tertiò est ratio à priori, quia apostasia est retrocessio à statu religionis, sed qui sic recedit, non retrocedit à statu, quia semper habet animum redeundi; ergo, & constituitur: nam hac ratione dicimus in secundo puncto fugitiuum cum animo redeundi, & recente habitu non esse Apostatam; ergo quamvis relinquit habitum, non erit Apostata, cum habitus non sit de substantia religionis, & consequenter dimissio illius non addit substantialem mutationem, & ita hanc sententiam tenent moderni expositores D. Thomæ, 2. 2. quest. 2. art. 1. Bannes, & Aragon. & putant esse sententiam Caietani, qui non satis illum declaravit. Nam cum distinguit de eo qui recedit cum intentione redeundi, vel non redeundi, sicquit, *Distinguit oportet, quia religiosus cum habet sui licentia, & alterius obediencia manere dupliciter contingit, &c.* Vbi constat loqui de religioso, qui retinet habitum, postea verò nihil dicit de dimittente habitum cum animo resumendi, tamen in Summa verb. *Apostasia*, satis explicuit mentem suam pro hac sententia.

Est ergo mihi difficilis illa recentiorum opinio. Primo, quia multi ex antiquioribus indicant oppositum, ut patet ex Innocentio, Panormitano, & aliis in c. ult. de renuntiatione, & in c. *Inter alios*, de aetate, & qualitate. Secundo, quia ex illa opinione sequitur Monachum, qui dimittit habitum animo vagandi, vel militandi per aliquot annos, cum intentione revertendi tandem ad religionem, & panas Apostatarum, consequens est falsum, ergo. Minus Apostatarum, consequens est falsum, ergo. Tertiò, Clericus in sacris, qui dimisso habitu Clericali seculariter vivit, aut militat, simpliciter est, de censetur

cenferetur Apostata ab ordine, siue habeat intentionem redeundi ad pristinum statum, siue non: ergo idem est in presenti. Probatur consequentia, quia utraque apostasia consistit in retrocessione à perfectioni statui; ergo si in ordine est vera retrocessio sine intentione perpetuitatis, erit etiam in religione. Vnde argumentor quartò ratione impugnante simul fundamentum contrariæ sententiæ; quia, ut aliquis retrocedere dicatur, non est necessaria intentio, nunquam redeundi ad priorem statum, sed sufficit velle hunc cadere à priori statu; & conuerti in alium, etiam postea redeundum sit ad priorē: ut, qui recedit à fide absolute est Apostata, etiam si fingamus habere animum redeundi ad fidem; & qui cadit à gratia, simpliciter retrocedit à via Dei, etiam si eodem tempore quo peccat habeat animum postea poenitendi; ergo intentio non redeundi, non est de ratione apostasiæ; ergo in illa fuga cum dimissione habitus nihil deest ad veram apostasiam.

XXII. Hæc argumenta videntur facere hanc partē valde probabilem. Cauendum tamen est, ne in aliud extremum incidamus, omnem exitum à religione cum dimissione habitus, quæ sufficit ad peccandū mortaliter, & ad incurrandam excommunicationem esse apostasiam; hoc enim nullum eruditum dixisse ait Nauarrus in dicto consil. de Apostatis n. 6. Respondere tamen possumus id satis sentire glossam in dicto cap. ut periculo. verb. horum. ubi ita exponit, id est, quod Apostata dimittendo habitum, vel quia vadit ad studium sine licentia, per quæ verba sentit omnem fugam religiosi cum temeraria dimissione habitus sufficiente ad excommunicationem incurrendam esse apostasiam, quod etiam sentiunt ibi Ioannes Andreas, & Bernardus, quos refert Sylu. verb. Excommunicatio, n. 52. & ex parte sequitur, quāuis dicat istos non semper esse propriē Apostatas, sed tantum ad aliqd, scilicet assumptione alterius habitus. Sed nec declarat, nec ostendit cur illa non sit propriē & simpliciter apostasia. Vnde hoc concedere fortasse non est magnum inconueniens. Cum limitatione tamen existimo esse verum, nimirum, si fuga, & dimissio sit cum animo permanendi, & viuendi stabiliter, ut sic dicam, in statu seculari pro longo tempore, siue determinato trium vel quatuor annorum, siue indeterminato ad suum arbitrium, vel donec aliquam actionem perficiat; nam in huiusmodi casu censo committi veram apostasiam, etiam si quis habeat animum redeundi ad religionē finito tempore, vel negotio. Hoc mihi probant rationes posteriori loco factæ, neque enim concipere possum quin esset Apostata religiosus, qui in Lusitania dimitteret habitum, ut iret in Indiam, animo ibi negociandi aliquid, & redeundi, & tunc reuertēdi ad suam religionem, quia illa reuera est moralis retrocessio, & abdicatio sui status. Itē, quia quoad malitiam eiusdem speciei est cum dimissione ex intentione non redeundi, ut suprà in simili est probatum; quoad quantitatem verò est grauissimum, satisque in sua specie consummatum; quoad penas verò iuris, propter illud incurruntur, ut in sequenti puncto ostendam; ergo quātum ad rem spectat habet omnes effectus morales apostasiæ, & communiter ita vulgò nominatur; cur ergo non censetur, & theologice & iuridice apostasia.

XXIII. Et fortasse alij authores hoc non negarent in eo casu, quia Nauarrus dicto n. 6. solum dicit illam dimissionem habitus, quæ fit cum animo eum citò redimendi, & sine animo religionem deserendi, non esse apostasiam. In prædicto autem casu deest illa prior conditio, quia ille non habet intentionem citò resumendi habitum, sed post longum tempus. Item in hac re moralis intentio mutationis pro tempore diuturno potest tanquam perpetua reputari, tum propter periculum mortis; tum propter periculum Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

cum nunquam redeundi, propter prauam consuetudinem, & maiores difficultates, quæ in tanto tempore timeri possunt.

Ad fundamenta ergo prioris sententiæ respondemus in primis, si per intentionem deserendi simpliciter religionem intelligatur cū toto rigore intentio nunquam redeundi ad religiosum statum, sine fundamento poni talem intentionem in definitione apostasiæ, quia nullo iure probatur, nec efficaci ratione, neque in aliis speciebus apostasiæ ita est, nec denique est consentaneum communi modo loquendi, & sentiendi, cui multum debent hæ morales definitiones accommodari. Si autem illa intentio latius sumatur pro intentione permanēdi simpliciter in statu seculari, id est, pro aliquo tempore notabili, sic facilius admitti potest, & non repugnat resolutioni datæ, quamuis habeat aliquam difficultatem, ut statim attingemus. Ad secundum idem cū proportionem dicendum est. Nam si quis relinquat habitum suæ religionis, ut in seculo aliquādiu permanenter viuat, quamuis simul habeat propositū ingrediendi aliam religionem etiam laxiorem, Apostata est; quod expresse docent Innocētius, & Pannormitanus suprà, imò ipsi largius loquuntur. Sed hoc nunc nobis satis est, & sufficienter probatur illo secundo argumento, & aliis rationibus factis. Secus verò est quando aliquis relinquit habitum suæ religionis, ut immediate transeat ad aliam, tunc enim non censetur propriē Apostata, quia non retrocedit à statu religioso ut sic, & hoc tantum docet communis opinio; quando verò id fiat licite, vel illicite, & quæ pena incuratur, & an possit habere aliquā rationem apostasiæ, infra dicemus. Ad tertium iam responsum est, satis recedere à statu religioso, qui pro diuturno tempore secularem assumit. Nam moraliter ita se gerit, ac si non haberet alium statum. Ad confirmationem responderi potest primò, quāuis habitus non sit de essentia religiosi status, esse tamen publicum quoddam signum professionis, & retentionis eius iuxta doctrinam D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 7. ad 1. & ideo quamdiu habitus retinetur cum intentione redeundi ad claustrum, seu ad obedientiam prælatorum, non censeri aliquem permanenter reliquisse religionem, quia semper exterius proficetur illam, & reditum ad vsum eius. Quando autem exiit habitum, ut ita durabiliter viuat, censetur simpliciter exuere religionem quoad exteriorē statum, etiam si retineat animum redeundi. Secundo, & fortasse verius, respondetur negando assumptionem, nam etiam retento habitu potest committi apostasia per notabilem moram in seculo extra omnem obedientiam: ut c. sequenti in quodam dub. explicabimus: in secundo autem puncto superioris, solum de fuga quasi in transitu quodam licet graui, & peccaminoso, locuti sumus.

Rationes autem factæ pro altera parte probant sufficienter resolutionem positam, pariunt verò aliam difficultatē, quando scilicet iudicanda sit mora sufficiens ad apostasiam post dimissum habitum, & quæ sufficiat ad excommunicationem incurrandam, & non ad apostasiam: nam si hæc non distinguuntur per intentionem manendi, vel non manēdi perpetuò in seculo, difficile videtur ea distinguere per maiorem, vel minorem temporis moram. In qua re in primis assero aliquam esse dimissionem habitus, etiam post temerarium egressum, quæ non sufficit ad excommunicationem incurrandam, ut est in exemplo Nauarri dimissio habitus solum ad exercendum aliquem actum turpem. Idemque est si fiat dimissio solum ad se occultandum in aliqua occasione ne capiatur, dummodo fiat animo statim resumendi illum, quia tunc non censetur temeraria dimissio, ut sentit etiam Caietan. verb. Apostasia, & latius explicui in tomo de Censuris.

Deinde

XXIV. Ad primū argum. in num. 10.

XXV. Difficultas orta, ex intentione tractata n. 21. & 22.

Deinde dico fugam vel exitum temerarium secundum cum dimissione habitus ad euagandum etiam per breue tempus esse peccatum mortale cum excommunicatione annexa ipso facto, iuxta cap. 2. Ne cleric. vel Monach. in 6. & quæ circa illud notauimus in 5. tom. 3. partis. Denique propter communem sententiam addere possunt, hanc non censeri simpliciter apostasiam, quoad alias penas iuris, nisi quando quis censetur absolute dimittere tam permanentem habitum, ut censetur etiam simpliciter dimittere religionem, & hac ratione posse aliquando dimissionem habitus sufficere ad excommunicationem incurrendam, & non ad apostasiam simpliciter propter temporis breuitatem. Quanta autem esse debeat illa temporis mora, quæ ad apostasiam sufficiat, prudentis arbitrio aestimabitur, scilicet quando tanta est, ut moraliter censetur mutatio quadam totius status. Neque hoc est inconueniens, quia etiam in ipsa dimissione habitus ad iudicandum, quando sufficiat ad incurrendam excommunicationem, nec ne, utuntur auctores prudentis viri arbitrio, ut videre licet in Syluestro supra, & in Nauarro in summa c. 27. n. 131. Est autem aduertendum, an fugitiuus dimittens habitum à principio id faciat cum intentione seculariter viuendi per multum tempus, vel cum intentione statim habitum resumendi. Nam in priori casu statim committit apostasiam, quia reuera ex tunc dimittit religionem, & habitum simpliciter; in alio vero casu non fit statim Apostata propter contrariam rationem: tamen si postea paulatim differat reassumere habitum per tempus notabile, incipit esse Apostata, quando formaliter, aut virtualiter id decreuerit, vel voluntarie consummauerit.

De quinto modo peccaminosi discessus.

XXVI. Quintus gradus huius mutationis est, quando religiosus deliberato animo relinquendi in perpetuum religiosam vitam fugit, & dimittit habitum, & hic est consummatissimus actus in hoc genere malitiæ, quare certum est esse apostasiam, & qui illud committit, statim in ipso puncto fieri Apostatam, & incurere excommunicationem, & alias penas Apostatarum. Circa quod primum oportet distinguere apostasiam internam ab externa; illa committitur per solum propositum dimittendi religionem; illa vero non sufficit ad penas Ecclesiasticas, etiam excommunicationem, neque etiã ad reservationem, ut ex aliis locis suppono. Exterior consistit in ipsa reali dimissione habitus, vel religionis.

XXVII. Quæri autem potest, quando primum ita exterius consummetur, ut ad censuram & reservationem sufficiat. Hoc videtur nobis declarasse Clemens VIII. in dicto Decreto casuum reservationum, dicens apostasiam referuari, quando se peruenierit, ut extra septa monasterii, seu conuentus egressus fiat. Igitur quauis religiosus mutet habitum, & secularē accipiat, & egredietur cella, & perueniat vsque ad septa monasterii, si ibi ad se conuertitur, & mutat animum, imò licet per vim capiatur, & detineatur, non est absolute Apostata, quia non consummauit actum, quem apostasia significat, & ideo casus ille reservatus non est ex vi illius Decreti Clementis; nam ex speciali statuto alicuius religionis reservari posset, quia est sufficienter exterior. Non sufficit etiam ad penas in iure latas contra Apostatas ut sic, quia huiusmodi penæ restringuntur ad actus consummatos, ut diximus latius in materiis de censuris & de Legibus. Dixi autem, ut sic, quia de excommunicatione fortasse est alia ratio, quia non fertur in Apostatas, ut sic, propter quod diximus supra, non omnes Apostatas illam incurere, sed fertur in dimittentes habitum religionis suæ, ut constat ex di-

cto cap. 2. ne clerici vel Monach. in 6. Hoc autem peccatum satis consummatum est in illo actu. Nihilominus satis probabile existimo etiam excommunicationem tunc incurri, quia verba illius textus sunt; ne in scholis, vel alibi temere habitum suæ religionis dimittant. ex quibus iuncto principio textus; Vi periculosa religiosi euagandi materia subtrahatur, valde verisimile fit, sermonem præcipuum Pontificis esse de locis extra monasterium, & illa referri, per illam particulam, vel alibi, ac proinde donec quis extra monasterium dimisso habitu exeat, non incurere illam censuram, quem sensum confirmant verba Clementis supra citata; cur enim voluisset peccatum illud non esse reservatum, antequam extra septa monasterii, si censeret esse sufficiens ad excommunicationem Papalem incurrendam.

Secundò quæri potest, quænam pena incuratur propter hanc apostasiam. In quo primum certum est seclusa excommunicatione, esse annexam apostasiam ut sic, quandam inhabilitatem, & quasi irregularitatem ad Ordines sacros suscipiendos durante illo statu. ita enim expresse habetur in ultimo de Apostatis. In quo in primis obseruo hoc impedimentum non esse propriam censuram, quia per solum penitentiam, & reditum ad primum statum tollitur absque alia absolutione, ut colligitur ex illis verbis, Monach. in apost. sua Ordinem recipiens: nam ex eis colligitur, esse ponatur apostasia ante ordinationem, eo ipso tolli impedimentum, absque alia absolutione, vel dispensatione, quæ est communis intelligentia. Vnde etiam fit, non esse irregularitatem perpetuam, & absolutam, sed esse ex illis quæ per temporis successum, vel remutationem ipso facto cessant, ut est illa quæ nascitur ex infamia, vel ex defectu ætatis. Quod secus est de impedimento, quod nascitur ex susceptis Ordinibus in tali apostasia; nam illud sine dispensatione, aut absolutione auferri non potest, sed de illo impedimento, quæ non est pena apostasie, sed alterius criminis Ordinis male suscepti non est dicendum, sed dictum est in tom. de Censuris disp. 21. de suspensione.

Deinde obseruo vocem illam Monachum. Nam ex illa colligi potest penam hanc non esse communem omnibus religiosis. Nam in odiosis, non solemus sub ea voce comprehendere Canonicos Regulares, argumendo cap. quod de timore, de statu Monachorum, ubi id notat Panormitanus, & Nauarrus Comm. de regularibus num. 4. & 41. Sed nihilominus verior sententia est legem, hanc comprehendere omnes religiosos; etiam Canonicos, vel quoscunque Clericos regulares. Ratio est, quia tota illa lex habet respectum ad statum religiosum ut sic, & non quantum ad id, quod est speciale Monachis; ergo licet illud decretum de solis Monachis expresse loquatur, de omnibus religiosis intelligendum est, nam in substantia, & perpetuitate status sunt pares. Quod planè confirmat cap. 2. de postulando, ubi Pontifex declarat canonem prohibentem Monachum esse aduocatum comprehendere Canonice regularem, Licet de Monachis specialiter in canonibus sit expressum, ut ibi dicitur. Et ratio illius declarationis est, quia illa prohibitio facta est intuitu religiosi status: ergo idem est in præfenti, imò etiam in omni simili casu, ut ibi fateatur Panormitanus, & Nauar. dicto numer. 41. ubi ex communi sententia ait quando fundamentum canonice est, ut in eo acquiparentur secundum ius antiquum Monachis, & Clerici Regulares; tunc dispositio etiam odiosam de Monachis extendi ad Canonicos regulares, quia tunc reuera intentio legislatoris est, loqui de Religiosis, licet quali materialiter nominet Monachos. Ita verò est in præfenti. Nam apostasia

XXVI. Hic modus continet apostasiam, & penam eius cum completur per exitum a claustrum.

XXVII. Quæritur circa hunc modum quando consumatur exterior actus.

Ante consummationem nec apostasia à Clemente reservatur, nec alia pena incurritur.

æque damnata est in Clericis regularibus ac in Monachis, & fundamentum illius legis est obligatio ad religiosum statum, quæ eiusdem substantiæ est in vtrisque.

xxx. *Dispositio
certa de ma
ioribus Or
dines pre
cedere debet
parum.*

Tertio expendi potest verbum illud, *aliquem sa-
crum Ordinem*, nam ex illo oritur dubiū, an hoc im-
pedimentum extendatur ad Ordines minores, nam
interdum omnes Ordinationes generaliter vocan-
tur sacre quatenus sacramentum sunt; propria ve-
rò, & speciali ratione solum dicuntur Ordines sa-
cristi, Subdiaconatus, & superiores est: Ergo dubiū
quomodo illi accipiendi sint Ordines sacristi, ta-
men interpretatio est ibi Ordines sacros proprie
sumi: tum quia iuxta communem usum iuris hæc
est magis propria significatio, tum etiam, quia non
oportet legem penalem ampliari. Vnde fit religio-
sum suscipiunt minores Ordines in statu aposta-
siæ non manere suspensum, quoad usum talis Or-
dinis, & consequenter si apostasiam relinquat, &
penitentiam agat, posse sine noua dispensatione ad
superiores Ordines ascendere. Scio multos ex Ca-
nonistis ibi asserere ipsum cōtrahere impedimen-
tum, dispensabile tamen per Episcopum, & in eo
textu fieri mentionem sacrorum ordinum solum
propter speciale reservationem; sed illud nullo
iure probatur, & ideo non est admittendum, vt di-
xisti laicius tom. 5. in 3. p. Loquimur autem ex vi apo-
stasiæ, vt loquitur ille textus, nam si dimittendo ha-
bitum excommunicationis incurrisset, & in eo sta-
tu susciperet Ordines minores, ratione excommu-
nicationis fieret irregularis, sed illa pœna est ex alio
generaliori principio, de quo in eodem 5. tom. Hic
verò ulterius potest interrogari, si religiosus Apo-
stata esset sacerdos, & in apostasia consecraretur E-
piscopus, an maneret suspensus ab Episcopali ordi-
ne, & est ratio dubij, quia consecratio Episcopi in-
ter sacros Ordines non numeratur. De hoc nihil in-
uenio in expositioribus, & Summis, mihi tamen
videtur illum manere suspensum ab executione Or-
dinis Episcopalis; tum per argumentum à fortiori,
quia plus est consecrari Episcopum, quam ordinari
Diaconum: tum etiam (& melius) quia consecratio
Episcopalis est, veluti extensio quædam characteris
sacerdotalis, & ideo sub illo comprehenditur in
numeratione sacrorum Ordinum.

*Asperitatem
viam de
Ordinibus
Episcopali
loquitur.*

Secundo principaliter dicendum est, nullam a-
liam penam esse ipso iure impostam propter hanc
apostasiam, ita sentiunt Syluester, Angelus, & alij
verbo *Apostasia*, & ratio est, quia nullo iure inueni-
tur talis pena imposta. Dices in iure imponi infa-
miam propter hoc crimen, cap. *alieni* 2. quæst. 7. Re-
spondeo primò verba illius canonis amplissima ef-
ficari & extendi ad apostasiam largissimè sumptam
pro inobedientia Ecclesiastica, iuxta alia verba, *Ausi-
sæ Patrum regulis & constitutionibus non obediemus*. Po-
test etiam intelligi de Apostatis tam à fide, quàm ab
ordine, & religione, quæ est communior expolitio,
& confitentia principio textus, *alieni erroris socium*,
vel à sui propofiti re, amitte recedentes. Postea vero subdi-
tur, *In infamis omnes esse censendos qui suam aut Christianam
preuaricantur legem, aut Apostolicam, vel regularem liben-
ter possint aut auctoritatem*, & in hoc sensu rectè pro-
batur hæc pena; non tamen ipso facto, neque ante
sententiam iudicis incurrandam, quia ibi nulla
sunt verba, quæ talem rigorem indicent. Idemque
confirmatur ex c. *Beatæ* 3. quæst. 4. ubi *apostata resu-
tandus dicitur, ante conversionem suam*; scilicet ad accu-
sationem, vel testimonio; ergo donec refutetur per
iudicem tanquam infamis, non incurrit huiusmo-
di penam ipso facto, vnde Syluester explicans hanc
penam in apostasia ab ordine, solum dicit, interim
ab accusatione & testimonio tanquam infamis re-
pellitur, ergo senet ante sententiam iudicis non in-
curri hanc penam. Hoc autem intelligimus de in-
Franc. Suar. de statu Relig. Tom. IV.

Franc. Suar. de statu relig. Tom. I V.

famia iuris; nam si delictum sit publicum, propter
eius gravitatem sufficiat ad infamiam facti, iuxta
ea quæ de infamia in materia de irregularitate tra-
didimus.

Præter has vero penas traduntur aliæ à Docto-
ribus, quæ propter apostasiam ab Ordine incur-
runt, quæ nonnulli extendunt ad apostasiam à reli-
gione, sed ego pro regula constituto, nullam penam
impositam propter apostasiam Ordinis in specie ef-
fectu extendendam ad apostasiam religionis, nisi in ip-
samet lege, vel in alia fiat talis extensio, quia in pec-
nali lege, vt talis est, non admittitur talis ampli-
atio, etiam si fortasse delictum fit grauius: Nec suffi-
ciunt similitudo rationis, tum quia requiritur volun-
tas legislatoris, tum etiam, quia illa similitudo nu-
quâ est exacta. In aliis vero penis, non inuenitur ta-
lis extensio facta in iure, & ideo in eis explicandis
non immoror: nam de apostasia ab Ordine Deo dâ-
te dictum sumus in 6. tom. 3. partis. Tandem aduer-
tendum est, hæc omnia intelligi de iure communi,
contento scilicet in corpore iuris, nam extra illud
sunt quædam constitutiones Pauli IV. & Pij V. fe-
rentes speciales penas, quas inferius attingemus;
sunt etiam in particularibus religionibus, specialia
indulta quæ consulenda sunt, vt de societate iam
dicemus.

C A P V T II.

*Expediuntur dubia quatuor circa doctrinam capituli
precedentis.*

Superfunt verò hic nonnulla dubia. Primum est an religio non profeli per vota solennia retrocedendo modis supradictis fiant veri Apostatae, eorumque poenas incurrant; antiqui enim Doctores partem negant, vt certam supponunt. Nam No-uitius propterea non est Apostata retrocedendo quia professionem nondum emisit, ac proinde Religiosus non est, cap. *Religioso*, §. 1. de sentent. excommuni in 6. Præterea, quia non dicitur quis simpliciter ingredi religionem donec profiteatur, iuxta ea quæ auctores notant in Authentica *Ingressi*, & Authentica, *Si qua mulier*. de sacrosanctis Ecclesiis per Bartolum, & alios, quos refert Tiraquellus de retroque retractu tractat. i. §. 1. gloss. 3. numer. 34. Felinus cum additione in cap. *cum deputati*, de iudiciis numer. 2. ergo neque antea potest esse egresus à religione, ergo neque apostasia. Ad hoc dubiū duo dicenda sunt, primum est non esse verum Apostatam, neque incurrere poenas eius, nisi qui est verus Religiosus. Hoc conuincit ratio dubitanti propo- sita, & hic est sensus communis sententiæ antiquorum Doctorem. Vnde infertur, si quis post votum simplex castitatis matrimonium contrahat, non esse Apostatam. Item neque illum, qui post tria vota simplicia, Pauperratis, Castitatis, & Obediencie in seculo emissa, siue in priuatum viuendi modis, siue in aliqua communitate, & modo eius viuendi non approbato ab Ecclesia pro vera religione, vt dicuntur esse femine, quæ Mantellate, aut Tertiariæ vocantur: neque hunc, inquam, esse Apostatam, neque incurrere poenas, & etiam si assumat quatuor omnibus illis votis repugnantem. Ratio est, quia ille non est Religiosus, & ita non retrocedit à statu religioso, in quo ratio huius apostasiæ consistit.

Dices, retrocedere ab obligatione eiusdē ratio-
nis: nam hac est eadem in votis simplicibus, & so-
lenibus, ut supra dixi. Respondeo primum, id nos
non tractare speculatiue, an malitia illorum pecca-
torum differat specie, nec ne: satis enim est, quod
loquendo Ecclesiastico more illa peccata differant
quam plurimum in estimatione, appellatione, &

XXXII.
Quorundā
placitum de
ce-is al-ia
relicitur.

I.
- 2 Duo. an
- sine aposto-
- ta qui non
- professi dis-
- cedunt.

Vige Greg.
Lopez, leg.
17. tit. 1. par-
- tial
I. Pionun-
- tium in
- hoc dubio.

II.

punitio, quia vnum est longe grauius alio, & quia illud est contra instituta Ecclesiastica, & non aliud; ac denique, quia vnum est multo magis consummatum in sua specie quam aliud. Adde verò illa peccata etiam differre specie quoad aliquam malitiam, nempe in malitia iniustitiæ, quam committit verus Religiosus apostatando à sua religione, propter traditionem illi factam, & ab Ecclesia acceptatam, quā malitiam non incurrit retrocedens ab alio viuendi modo, quantumuis pio, quia in eo non interuenit traditio valida; hæc enim sine Ecclesiæ approbatione esse non potest.

III. 2. Pronuntiatum.

Dico secundò, omnes verè Religiosos, etiam illos qui tantum simplicia vota emittunt in religione ab Ecclesia approbata ad verum statum religiosum etiam in illo gradu esse verè Apostatas, & incurrere poenas iure communi Apostatis impositas retrocedendo criminose à sua religione. Hæc conclusio est certa ex declaratione, & approbatione Pontificum. Supponitque posse dari verum statum Religiosum, cum votis simplicibus, quod esse certum secundum doctrinam Ecclesiæ infra ostendemus tract. 10. lib. 3. c. 3. Ex hoc autem principio manifestè inferitur assertio posita: nam apostasia est iniqua retrocessio à statu religioso; sed verus status religiosus constitui potest aut per professionem, aut traditionem votis tantum simplicibus confirmatam; ergo etiam potest esse vera apostasia huic statui contraria. Vnde Paulus III. in vltima Bulla, quam Societati concessit, huiusmodi recedentes à Societate post vota simplicia emissa Apostatas vocat, & omnem potestatem Superioribus præbet ad eos cogendos, & puniendos, quia reuera iniuriam suæ religioni faciunt, ut statim explicabimus, & Pius IV. ac Pius V. in Bulla, æquum reputamus, addunt poenam excomm. ipso facto in eosdem Apostatas, & ut tales puniendi, & cogendi declarantur, & Gregorius XIII. in constitutione, *Ascendente Domino. Si à Societate* (inquit) *deficiant excommunicationis, & alii Apostatarum poenis sunt subiecti. & infra, Excommunicationis maius oblatum inueniunt, & alii Apostatarum poenis, si quis à Societate deficiant subiacere, & tanquam veros apostatas puniri possit.* Quæ verba omnem tergiversationem excludunt; nam hos non fictos, aut reputatos, sed veros Apostatas esse declarat.

IV. Satisfit motus in 1.

Neque antiqui auctores huic veritati repugnât; nam verum est Nouitium nō posse esse Apostatam, quia non est verus Religiosus, quod de his Religiosis, de quibus loquimur, dici non potest. Verum est etiam proprium ingressum in religionem, quo scilicet quispiam fit membrum illius, & princeps religiosi status esse professionem, tamen modus talis professionis pendet ex institutione Ecclesiæ, quæ potest facere ut per vota simplicia firmetur professio, seu incorporatio sufficiens ad religiosum statum, & ita potest esse verus ingressus in religionem, sine votis solennibus. Antiqui autem auctores loquuti sunt secundum morem sui temporis, in quo non erat in vñ professio, vel incorporatio religiosi status. Vnde etiam iura antiqua loquentia de Apostatis in his etiam Apostatis locum habent; nam si loquuntur nomine Religiosorum, aut regularium, etiam isti veri Religiosi, & regulares sunt; si verò loquuntur nomine Monachorum, tamen, ut cap. præced. numer. 29. dicebam, formaliter respiciunt religiosum statum, & ideo omnes veros Religiosos comprehendunt, iuxta communem doctrinam.

V.

Ex potest ratione declarari, nam hi Religiosi verè se tradunt Deo, ut loquuntur Pius IV. & Pius V.

suprà, & religioni, ut loquitur Gregorius XIII. & quantum in se est in perpetuum hanc traditionem per vota confirmant; ergo dum iniuste recedunt, priuant religionem & Deum iure suo, & ita committunt apostatiam eiusdem malitiæ, cum altera quæ est contra professionem solennem. Et ideo merito datur religioni potestas capiendi huiusmodi fugitium, & Apostatam; nam Dominus etiam potest capere seruum fugitiuum, vbicumque illum inuenit. leg. 1. Cod. vbi causæ status agi debet, & in leg. 1. §. per seruum. ff. de acquirenda possessione. facitque lex 1. Cod. vbi quis de Curiali, &c. Quibus locis Bartolus, Baldus, & alij dicunt in hoc casu valere argumentum à seruo ad Religiosum. Cum ergo hi Religiosi, de quibus agimus, verum sui dominum religioni tradiderint, veram apostatiam recedendo committunt, & in omnia iura Apostatis contraria peccant, & consequenter eorum poenas incurrunt.

Sunt autem aliqui moderni auctores, qui post hanc institutionem simpliciter scripserunt, eum qui non fecit votum solenne non esse Apostatam, ut Aragonius 2. 2. quæst. 12. art. 1. qui solum dicit eas quæ vulgò *Besita* dicuntur, non esse Apostatas, licet contra simplex votum castitatis nubant, quod erat per se clarum; sed ille reddit rationem, quia non sunt professæ, nec fecerunt aliquod votum solenne. Sed hic author loquutus est more antiquorum, & fortasse non vidit Bullas Societatis, neque eius institutum satis perspectum habuit; nam quando ipse scripsit nondum erat hæc res in iudicio contradictorio (ut sic dicam) ventilata. Difficilius ibidem loquutus est Dominicus Barnes, dicens Apostatam esse qui retrocedit à religione, quam vovit solenniter, quoniā *in si sit religio in qua emittitur votum simplex tantum, retrocedere ab illa non est apostasia.* Non est autem ausus ponere exemplum in Societate, neque ego volo intentionem eius iudicare, sed ponit exemplum in formis terrij Ordinis S. Francisci, vel Dominici. Sed immerito, quia quam illæ prohibentur non est religio, nec religio appellari potest, quæ ab Ecclesia vel religio approbata non est; & ideo conditionalis illa, *Si sit religio, in qua sit tantum votum simplex, retrocedere ab illa non est apostasia*, in rigore & proprietate sermonis falsa est; nam si sit religio approbata, erit apostasia recedere ab illa post veram incorporationem eius, per quæcunque vota fiant, ut probatum est; si vero non est approbata, non est religio; & ideo recessus à tali modo viuendi non est quidem apostasia, tamen nihil refert ad veritatem illius conditionalis.

Dixi autem hunc recessum esse apostatiam si criminose fiat, quia nullus recessus à religione sine peccato factus dici potest apostasia, ut rectè notat Caier. dicta quæst. 12. art. 1. & commemorat Nauarrus in dicto consilio de Apostatis. num. 4. Nam apostasia est nomen vitij secundum propriam significationem, & communem vñm eius, & ideo in Clericatu, qui post ordines tantum minores relinquit habitum, & statum Clerici, non est Apostata, quia in eo non peccat, neque etiam est Apostata Religiosus professus, qui ex licentia Pontificis dimittit habitum, & viuit extra claustrum, vel licet ducat uxorem, si dispensatio ex legitima causa ad hoc extenditur. Ad hunc ergo modum in presentia quis retrocedat à tali statu ex legitimo consensu religionis, quamvis ipse etiam consentiat, non est Apostata, quia in tali consensu vel egressu non peccat, imò licet peccaret malo sine consentiendo, aut procurando egressum, vel licet prius peccando daret causam dimissioni; nihilominus in ipso egressu non committeret apostatiam, quia, nec vota violaret, nec religioni propriè facere iniuriam per quam apostasia consummatur. Dico autem, si hoc

hoc fiat ex legitimo consensu religionis, nam si esset extortus per fraudem, & subreptionem fingendo causam ubi verè non est, vel per quandam moralem viam, ex instituto malè viuendo, vt liber dimittatur, non esset consensus legitimus, nec reddet quempiam securum ab apostasiæ crimine in conscientia; etiam si exterius non ita appareat.

VIII. Addendum denique est peculiariter pro religione Societatis non solum committi hoc vitium ab omnibus iniquè ab ea retrocedentibus, post incorporationem, in quocunque gradu eius, sed etiam præter alias iuris penas incurrere excommunicationem ipso facto Pontifici vel Generali Societatis reseruatam, etiam si fiat sine dimissione habitus, vel etiam si fiat transiendo ad religionem. De hoc secundo puncto dicemus infra in capite 12. Primum autem patet ex Bullis Pij V. & Gregorij XIII. qui hanc censuram ferunt præcisè propter apostasiam, vel illis verbis, *Si quis à Societate discedat*, nihil aliud postulat, quod est contra ius commune, in quo dimissio habitus postulat ad censuram. Fuitque hoc necessarium in hac religione, quia non habet peculiarem habitum à Clericali distinctum: imò quauis in illo obseruet peculiarem modum, & decentiam, & fugitiuus statuat illam retinere, & obseruare; nihilominus dictam excommunicationem incurreret, si egrediatur animo manendi extra obedientiam Societatis, quia est verus Apostata. Secus verò esset, si exiret titulo adeundi Superiorem, vel animo redeundi ad Societatem sine permanentia in sæculo. Tunc enim licet aliàs peccaret, non esset propriè Apostata, & ideo non incurreret hanc censuram. In qua etiam est notanda reseruatio eius, nam inde constat grauius decipi eos, qui putant posse ordinarium Confessorem ab illa absoluer.

IX. Dices, esto non possint per potestatem ordinariam, posse per Bullam Cruciatæ, quæ concedit omnes casus reseruatos Pontifici, ergo etiam hunc cum illum non excipiat. Sed hoc etiam est falsum. Primum, quia supra lib. 2. cap. 16. ostensum est Religiosos absolui non posse sine licentia suorum Prælatorum virtute illius Bullæ; Apostata autem Religiosus est, & suis Prælatis iure subiectus. Secundò, quia, vel ille permanet in sua apostasiâ, & sic est incapax absolutionis, vel recedit ab apostasiâ, & sic debet redire ad suam religionem, ac proinde à proprijs Prælatis, ac iudicibus absolui, non ab extraneis. Dices, licet in apostasiâ manens sit incapax absolutionis à culpa, quia est in statu damnationis, posse tamen absolui à censura, saltem validè. Respondeo, esto possit facere hoc Pontifex, tamen per Bullam Cruciatæ non concedit hanc potestatem, quia vel solum concedit illam in ipsa confessione, vt multi volunt, vel certè solum conceditur in ordine ad confessionem, & satisfacta parte, & ideo solum conceditur pro his, qui saltem sunt dispositi ad absolutionem de tali culpa. Denique cum in illa absolutione interueniat præiudicium tertij, scilicet Religionis, non intelligitur comprehensa sub generali clausula, iuxta communem doctrinam, & intelligentiam priuilegiorum fundatam in cap. *quantum*, de rescriptis in 6. & in cap. *si ego sum*, de decimis, & in leg. *quoniam*, Codic. de precibus Imperat offeren. & in leg. 2. §. 2. & leg. *Officij*. ff. Si quis à Principe, & in ratione naturali, quia intentio Principis non est iniuriam alicui inferre, vel ad hoc occasionem dare, & ideo, quando est necessarium ad bonum commune priuare aliquem iure suo, id exprimitur in lege, vel priuilegio; & de conuerso, quando non exprimitur, generalis concessio non intelligitur ad talem casum extendi, sicut etiam in alijs religionibus Prædictorum, Minorum, &c. si Apostata, aut fugitiui excommu-

nicationem reseruatam incurrunt, iuxta talia priuilegia talium ordinum, non possunt per huiusmodi Bullas absolui in iniuriam talium religionum. Ad quod etiam applicari potest illa regula iuris, in generali concessione non comprehendi, quod in specie non esset Princeps verisimiliter concessurus.

Dubium 2. de religioso fugitiuo prout distinguitur ab Apostata.

Secundò dubitari potest, an fugitiui à religione incurrant penas Apostatarum. Supponimus per fugitiuum intelligi Religiosum, qui vagatur extra monasterium, & extra obedientiam suorum Prælatorum sine animo deserendi religionem iuxta superius explicata in 2. 3. & 4. puncto, & iuxta leg. 17. ff. de exilio edito. *Quid sit fugitiuus* dicitur ibi) *Et respondetur fugitiuus est, qui extra Domum domum fugit, a quo se à domino calare, mansi*; ita ergo cum proportionem vocatur Monachus fugitiuus, vt notant Doctores communiter in capite vltimo de Regular. & quauis Panormitanus ibi dicat eo ipso, quòd Religiosus recedit à Monasterio, & non est sub obedientia Prælati esse Apostatam, & ita videatur hæc duo confunderi, nihilominus iuxta superius dicta licet omnis Apostata sit fugitiuus, non è conuerso omnis fugitiuus est Apostata, quæ est sententia Ioannis Andree ibi, & magis recepta; ita ergo nunc loquimur de fugitiuo, & inde nascitur propositum dubium, quia si non est Apostata, non incurreret penas eorum.

Et quidem dubium suppositis, quæ diximus, difficultatem non habet, stando in iure communi: *Quid sit esse fugitiuus* aut dimittit habitum, aut non dimittit; si dimittit, excommunicationem incurrat, non verò alias penas, si non fugiat cum animo deserendi religionem modo supra explicato; si autem non dimittat habitum, nec excommunicatus est ipso iure, neque alias penas incurrat, quandiu Apostata non est, quæ omnia ex superioribus constant, & excipitur casus specialis de eo, qui accedit ad studia, sine legitima licentia; nam est excommunicatus, licet habitum non dimittat, nec Apostata sit, ex cap. 2. ne Clerici vel Monachi in 6. quod in 5. tomo explicatum est. Solet etiam quæri de fugitiuo, qui licet non dimittat habitum, occultat illum, an ille sit Apostata, vel excommunicatus. Sed de apostasiâ iudicandum est iuxta modum fugæ; nam si sit ad deserendam religionem simpliciter, erit Apostata, sin minus, sola occultatio non facit Apostatam eum, qui aliàs non esset, quia non sufficit ad consummandum actum in ratione desertionis, seu retrocessionis à statu religioso, qua de re consule Quintilianum, Mandosium de signatura gratiæ, tit. licentiæ fol. 101. De excommunicatione verò videri possunt dicta in citato 5. tomo.

Habet autem difficultatem propositum dubium de penis latis à Paulo IV. in 3. constitutione, quæ in Bullario habetur, ubi contra huiusmodi fugitiuos, simul, & indifferenter cum Apostatis varias multiplicat penas ipso iure incurrendas, scilicet priuationem omnium beneficiorum, inhabilitatem ad illa recipienda, incapacitatem fructuum Ecclesiasticorum, ita vt illos suos non faciant, sed restituere teneantur, & perpetuam suspensionem ab omni ordine & Ecclesiastico ministerio, &c. Quæ omnia confirmant, & auxit Pius Quartus in sua constitutione prima in eodem libro. Videntur ergo ibi æquiparari fugitiui Apostatis, quoad has penas, quia generaliter feruntur contra omnes, qui temeritate propria, & contra iuramentum in sua professione præstitum, & contrarietate sui ordinis, & status extra claustra suorum Regularium locorum digni habitus

X.

XI.

*Resolutio
de penis
fugitiui iuxta
varios
modos.*

XII.

*Videri
Pon-
tificis
con-
tra
hanc
re-
spon-
sionem
quæ
parat
fugiti-
uum
apo-
stata.*

revento, vel dimisso. Vnde in ipso met titulo utriusque constitutionis dicitur contra Religiosos extra claustra vagantes, & Apostatas; ergo contra utroque indifferenter feruntur pœnæ.

XIII.
Ostenditur
tamen non
ad voluisse
Pontifices

Nihilominus dicendum est solos veros Apostatas incurrere illas pœnas. Et imprimis supponendum est non loqui Pontifices illos contra eos, qui ex legitima facultate extra claustra morantur, vel cum habitu, vel sine habitu, quia illud nec est contra votum in professione factum, neque dici potest contra regularia instituta, quia regula non excludit Superioris Prælati legitimam facultatem, nec denique dici potest factum temeritate propria. Et quantumvis ibi subiungatur, *temeritate propria, & quouis prætexitu, vel causa*, intelligendum profecto est de iniquo prætexitu, & causa non vera, sed ficta, ut Pius etiam IV. declarauit, dicens non incurrere illas pœnas nisi Apostatas, qui cum literis, & dispensationibus subreptis in in seculo vagantur. Et ratione facile persuaderi potest, Paulus IV. voluit punire, quæ licite sunt, nec damnare, aut irritare licentias, vel dispensationes, ex veris, & iustis causis concessas. Deinde, quod ad illas pœnas incurrendas necessaria sit apostasia, probatur ex verbis illis Pauli IV. *Volentes contra apostasiam ipsam plenius presidere, & eam quantumvis obsequio ex alto conceditur de medio tollere*, & iuxta hanc intentionem semper loquitur repetendo frequenter nomina *Apostatarum, & Apostasia*, & Pius IV. ita declarat eius intentionem, dicens: *Paulus prædecessor, quod duorum unum R. manerum Pontificum Constitutionibus contra Apostatas edita de erat supplere fludens, & apostasia non per amplius mederi intendens*, &c. ergo iuxta hanc intentionem explicanda est dispositio talis legis, maxime cum penaliter sit, & restringenda; ita enim esse iura interpretanda, & ipsa iura, & eorum interpretes docent, ut patet apud legem finalem ff. de hereditibus instituendis, & ibi Bartol. Baldum, & alios, ac ratio ipsa conuincit, quia ex intentione, & voluntate legislatoris tota legis efficacia pendet, & quia pœna & eius intentio maxime restringenda est, quantum verba patiuntur. Quantum ergo simul cum vocibus *Apostasia, & Apostatarum* alij termini in illis constitutionibus addantur, omnes eo tendunt, ut turpitudinem apostasiae declarent, & exaggerent, non tamen, ut propter aliud vitium, præsertim minus graue, eadem pœna imponantur.

XIV.
Apostata
nomen ad
quos se ex-
tendat et-
iam proprie

Probant autem sufficienter, ut opinor, constitutiones illæ, quod cap. præced. à num. 19. diximus ad apostasiam satis esse, longo tempore, & quasi permanentem in seculo manere, & extra omnem obedientiam vagari; manifestè enim ibi dicitur hoc sufficere ad incurrendas omnes illas pœnas, & consequenter censetur per illa verba sufficienter describi vitium apostasiae, quod ibi tantum puniatur. Imò ex eisdem decretis etiam colligitur (quod supra cap. præced. num. 14. fortasse non tam expressè diximus) hoc satis esse ad apostasiam, etiam si habitus non dimittatur, ut patet ex illis verbis Pauli IV. *Alii vero nullo ff. lit. prætexitu temeritate propria, &c. extra claustra suorum Regulae iurum locorum degunt, & in seculo, aliqui habitu sui ordinis revento, aliqui illo abiecto in habitu presbyterorum secularium, & quamplurimi in habitu laicali temere vagantur*. Hos ergo omnes censet Apostatas, & pro omnibus illis pœnas imponunt inferius; ergo eandem moram, vel euagandi tempus in seculo, censet sufficere ad apostasiam habitu revento, aut dimisso, sicut censet eandem sufficere cum habitu clericali, & laicali, & in nullo ex his modis postulat, quod fiat egressio sine animo vniquam reuertendi. Et sine dubio quoad forum externum ita semper iudicabitur.

XV.
Evasio de

Responderi autem potest illud iudicium esse ex præsumptione; nam qui ita vagatur, diu præsumi-

tur non habere animum reuertendi. Sed certe si tale iudicium fundaretur in præsumptione, non debet equè puniri, qui habitum retinet, nam de illo potius posset præsumi habere animum reuertendi, cum semper retineat propria insignia religionis. Deinde falsum exilium, illam legem, vel pœnam eius fundari in præsumptione; nam in ea solum consideratur id, quod exterius committitur, & conuinci potest, scilicet temeraria desertio, & euagatio sine iusto prætexitu. Vndeli quæ ex ibi impositis incurritur ipso facto, & in conscientia ante omnem sententiam etiam declaratoriam, illam incurrat Religiosus, qui temerè in seculo commoratur, seu vagatur, etiam si habitum non dimittat, & siue habeat animum redeundi ad religionem, siue non, quia Pontifex expressè ponit pœnam propter illud crimen, quod in illo actu sufficienter consummatur, & illa intentio redeundi, vel non redeundi, est valde extrinseca, pertinet magis ad futuram, & contingentem resipiscenciam, quam ad crimen, quod in presenti committitur, & propter quod pœna imponitur. Sic igitur pœna ibi late non extenditur vitra Apostatas à religionem, qui verò sint Apostatæ difficultus declarari videtur, quia multi authores opinati sunt, nisi iuxta modum illam in sinuatum explicentur.

Occurrebat verò statim declarandum, an pœna illæ incurrantur ipso facto, & ante omnem sententiam declaratoriam criminis; sed non censetur necessarium in hoc immorari, sed legantur attentè, & ponderentur verba, & applicentur generales regulæ de lege penali, & erit facilis resolutio. Præsertim, quia Pius IV. quoad pœnas priuationis beneficiorum, & dignitatum, videtur declarasse non incurruntur ante sententiam declaratoriam criminis, quod secus esse de censuris ibi latis manifestè supponit. Addendum denique est præter hæc omnia habere Prælatum religionis potestatem capiendi, cogendi, & incarcerandi huiusmodi Apostatas, eosque condignè puniendi etiam corporaliter, iuxta suam regulam, vel iuxta prudens arbitrium, regulari statui consentaneum. Et quoad hoc genus pœnæ, & coactionis, & quiparantur fugitiui Apostatis, non quoad quantitatem pœnæ, nam hæc imponenda est iuxta modum delicti, seu quoad modum coactionis, quæ illis inferri potest ratione subiectionis, & iurisdictionis eiusdem. De qua potestate optime scribit Nauar. comment. 3. de Reg. num. 30. Eam confirmans non solum ex titulo iurisdictionis, sed etiam ex titulo dominij, ratione cuius potest dominus seruum fugientem capere, vel rem propriam recuperare ubicunque illam inueniat, etiam iuxta leges civiles; & hoc in specie multi Pontifices concesserunt religionibus, ut constat ex compendijs priuilegiarum, verb. *Apostata*, verb. *Fugitiuus*. In quibus multæ aliæ facultates ad hanc causam pertinentes, & aliquæ aliæ pœnæ continentur, quæ ibi videri possunt; non indigent enim speciali declaratione. Solum aduerto in aliquibus indultis, non tantum esse sermonem de Apostatis, sed de recedentibus à religione sine licentia Prælati, quæ videntur extendi etiam ad fugitiuos, licet non sint propriè Apostatæ. Tale videtur esse priuilegium concessum minoribus, ut recedentes à religione nisi post mandatum Superioris infra octo dies ad obedientiam religionis redeant, excommunicationem Pontifici reseruatum incurrunt. Hæc enim facultas monendi, & præcipiendi reditum, veluti sub tali censura, non solum datur respectu Apostatarum, sed etiam respectu omnium fugitiuorum.

Datum

Dubium 3. de obligatione Prælatorum ad reuocandos Apostatas.

Dubium 4. ad quem pertineant bona parva in apostasia.

XVII. Sed inquit aliquis (sitque tertia dubitatio, in hoc cap.) an supposita dicta Prælatorum potestate teneantur Prælati huiusmodi fugitivos inquirere, & cogere, ut ad sua monasteria redeant. Respondetur per se loquendo teneri, tum quia iure communi ita statutum est in c. ult. de Regularib. ubi Prælati præcipitur, ut annuatim quærant, & reduci student fugitivos suos, tum etiam, quia ex vi muneris, & officij sequitur hæc obligatio, quia tenetur Prælati, & bono communi religionis, & spirituali salutis talis subditi prospicere, & ad utrumque finem, necessaria est illa diligentia, & cura Prælatorum. Satisfacient autem, ut existimo, huic muneris, si iuxta ortam occasionem, vel occasiones moralem diligentiam adhibuerint. Nam illa particularis circumstantia, de annali inquisitione, non videtur esse in usu, & vix potest moraliter esse necessaria, vel expectari; nam si Prælati confiterentur nullum esse fugitivum, nihil est, quod quærat; si autem aliquis aufugit, non est expectandum tempus unius anni ad inquirendum illum, sed statim adhibenda est omnis diligentia, ut possit esse fructuosa. Quod si tunc capi non possit, non videtur necessarium singulis annis specialem inquisitionem facere, sed satis erit vigilare, & iuxta occurrentes occasiones prudenti arbitrio moralem diligentiam adhibere.

XVIII. Dixi autem per se loquendo, quia si talis est persona fugiens, ut experimento constat esse incorrigibilem, vel nociuam religioni, excusandus videtur Pastor ab onere quærendi tam moribundam ovem, quia bonum commune preferendum est privato; quod significavit S. Bonaventura de libro questionum circa regulam S. Francisci, q. 14. ubi loquens de tali Religioso, inquit, si Deo permittente talis se ipsum eiecerit, gratia sunt Deo agenda, non quia ille peccavit, sed quia oves suas a pestifera contagione liberavit: vnam autem considerant, qui vos contrahunt, scilicet puritate vestram, pacem & famam, & insinuat rationem, quia religio potest huiusmodi Religiosum perniciosum a se abijcere; ergo si ipse abeat non tenebitur eum requirere, & ita etiam sentit Syluester verbo *Apostasia*, num. 10.

XIX. Addendum verò occurrit, etiam si talis sit Religiosus, ut postea ejiciendus sit, requirendum tamen esse, ut in prauo apostasie statu non permaneat, quia debet Prælati, quod in se est, & sine incommodo potest facere, ut illum liberet a statu damnationis; quanvis autem religio gaudeat de illius membri abscissione, tamen quia illicito modo facta est, ille Apostata manet semper in statu damnationis, donec à Prælati competente absoluitur & licentietur. Et quanvis ipse teneatur sibi consulere, & remedium procurare, tamen, quia dum est fugitivus, semper est sub cura & iurisdictione religionis, ideo etiam Prælati tenetur illi malo remedium adhibere, quod si id possit facere, absolutionem, & facultatem mittendo abienti, & prudenter iudicet ita expedire, satisfaciet suo muneri; regulariter tamen loquendo existimo debere reuocari, & propter apostasiam incarcerari, & puniri, iuxta cap. *de Apostatis*. quia ita etiam expedit ad exemplum aliorum, & quia fortè vexatio dabit intellectum, & quanvis ejiciendus sit, fortè illi proderit, ut extra religionem cautius viuat. Deinde potest talis reductio esse utilis, ut Religiosus ille audiat, an in ea religione, vel provincia habeat speciales causas suæ perditionis, & contumaciae, atque ita remedium illi adhibeatur suæ fragilitati accommodatum quoad fieri possit. Nam & religiosa charitas & pastoralis cura totam hanc diligentiam videntur postulare.

Quartò dubitari potest de bonis acquisitis ab his Apostatis, dum in eo statu permanferunt, ad quem pertineant, quoad ius, & dominium; & consequenter cui reddi debeant, vel durante apostasia, vel recedendo ab illa, aut per mortem, aut per reditum ad religionem, aut per licentiam obtentam manendi in sæculo. Circa quod in primis distinguendum est de modo acquisitionis, aut enim talia bona sunt acquisita per iniustitiam contra commutativam, ut per furtum, vlturam, vel quamcunque negotiationem iniquam, vel sine iniuria alicuius. In priori casu videtur clara responsio, nam bona illa obnoxia sunt restitutioni, ut per se constat; ergo propriis dominis restituenda sunt; hoc ergo certissimum est, quando certi sunt domini, ad quos ius talium bonorum spectat. Coningit autem dominos esse incertos, & occultos, & tunc, quando bona sint restituenda pauperibus, seu in pias causas, dubitari potest, an hoc fieri possit arbitrio ipsius apostasie, vel debeat hoc suis Prælati committere, vel etiam an Camera Apostolica habeat ius aliquod ad talia bona: sed in hoc puncto suppono, non habere ius quandiu viuit, qui ea lucratus est, sed solum post mortem eius posse illa recuperare, iuxta modum infra tractatum. Quod semper intelligendum est, deducto ære alieno, habente certum dominum, ut est per se notum ex materia de iustitia; pro incertis autem dominis bene potest Camera Apostolica substitui. Dum vero Pontifici non est acquisitum ius, non video præcisam obligationem in conscientia, ob quam non possit Apostata poenitens statim bona illa restituere erogando pauperibus prout sibi placuit intra latitudinem iustitiae, quia hoc non est contra votum paupertatis, & nullum aliud præceptum occurrit, cui repugnaret; ergo. Probatur maior, quia illa dispensatio, seu elargitio non est actus dominij, vel proprietatis, quia potius est alieni restitutio, unde non fit nomine proprio, sed nomine ipsius domini talium bonorum; nam ex voluntate illius interpretatiua pauperibus erogantur. Addo verò posse Prælatum religionis, ex obedientia præcipere tali Apostata, ut in restitutione talium bonorum seruet modum à se præscribendum, supponendo illum esse iustum; probatur, quia illud præceptum non excedit materiam voti obedientiae, cum sit de re honesta, & quæ multum potest conferre, & ad salutem, & ad perfectionem, ut ipsamet restitutio alias necessaria optimè fiat. Secundò etiam in poenam delicti apostasie, & iniuste acquisitionis potest Prælati hoc onus imponere subdito. Tunc ergo peccabit subditus contra obedientiam, si aliter faciat, tamen si faciat, videtur factum tenere, quia non est de bonis monasterij, nec contra paupertatem, existimo tamen posse Prælatum factum irritare iuxta principia in superiori tomo posita.

Supereft dicendum de bonis acquisitis sine iniustitia, quæ possunt esse in duplici differentia, quarum una est in modo acquisitionis, vel lucro, alia per modum prohibiti acquisitionis. De prioribus clarum est reddenda esse monasterio, vel religioni, iuxta dispositionem Prælati, & iura Religionis, quia Religiosus nihil sibi acquirit, & per se loquendo, & ex vi status acquirit suæ religioni, ut supra eodem tomo probatum est, & hoc ius religionis per nullum aliud impeditum est circa hæc bona; oportet enim n. esse Pontificium ius, quod ostendi non potest. Tenetur ergo Apostata ad monasterium redire, secus deferre hæc omnia bona, nec potest illa donare, vel superflue consumere, sed tantum necessaria.

XX.

Præsumitur, quod bona alieni domini. Quid quando domini ignorantur.

XXI.

Præsumitur, quod bona licite acquisita.

necessarijs vii. Quomodo autem hæc bona pertineant ad spolia Camere Apostolicæ si Apostata extra claustrum ea lucretur, & ibi cum illis decedat infra declarabimus. Dices qui fieri potest, vt Apostata licite aliquid acquirat, cum in eo ipso contra paupertatem peccet. Respondetur, in primis dicitur licite acquirere quantum est ex parte actionis, aut medij, per quod acquiritur, quia nimirum actio, per quam acquirit, non est ei prohibita, neque indecens in statu religioso, vt si acquirat petendo elemosinam, vel acceptando liberalem donationem, vel recipiendo stipendium iustum pro Missa, aut concione, &c. vel denique si laborando manibus suis in re honesta. Deinde, quanuis Religiosus nihil possit accipere sine licentia Prælati ratione paupertatis, non est necesse, vt Apostata semper peccet cum dicitur modis aliquid accipit sine licentia, quia est in statu, in quo est illi moraliter impossibilis talis licentia, cum tamen sit illi necessarium aliquid accipere. Et quanuis antecederet illa impossibilitas nata sit ex peccato, tamen postquam est, excusare potest a nouo peccato, vt per se constat. Quod si fortasse ille ex dissoluto animo peccet intendendo id accipere, vt proprium, vel contemnendo licentiam Prælati, illa sunt circumstantiæ internæ magis quam externæ, & ideo illis non obstantibus bona illa reputantur honestè acquisita, scilicet ex se, & ex modo acquisitionis.

XXII.
3. Pronunt.
quoniam bona
illicite, sed
non iniuste
paria.

De alijs autem bonis turpiter & non iniuste acquisitis, certum est ex se non esse obnoxia restitutioni, siue illa turpitudine sit contra naturalem legem, vt si Monialis acquireret abutendo sua castitate, vel Monachus accipiendo pretium, vt actioni turpi cooperetur, siue sit tantum contra sacros canones, vt si lucrum fiat per negotiationem prohibitam personis Ecclesiasticis, non quia intrinsecè mala sit, sed quia secularis est, & habet speciem mali, vel periculum peccandi adducit, vel quia indecens est, vt omnis mercatura, & negotiatio, militare, exercere officium forense, & similia. Ratio est, quia sola iniustitia obligat ad restitutionem, non autem alia turpitudine, quæ facit inæqualitatem in bonis acquisitis, iuxta communem doctrinam 2. 2. q. 62. Hinc ergo fit, vt secluso iure positivo, talia bona etiam acquirantur monasterio, quia acquirerentur ipsimet Religioso, si esset capax; ergo loco illius succedit monasterio, nisi aliunde impediatur, quod & est consentaneum iuri communi c. non dicatur, cum gloss. 12. q. 2. & cap. cum olim, 2. cum notatis ibi per Innoc. & alios de priuilegijs. Atque ita expressè declarauit Paul. IV.

XXIII.
Opponitur
contra hoc
vltimum
constitutio
pro Camera
ap. st.

Solum ergo facit in hoc puncto difficultatem quædam constitutio Pij IV. quæ est quinta illius Pontificis, in summa constitutionum, & incipit, Decens: se censens. In qua declarat pertinere ad Camera Apostolicam, bona acquisita à Clericis in sacris, tam Regularibus, quam secularibus per illicitam negotiationem, vel alias contra sacros canones. Et Nauar. in comm. de spolijs §. 7. n. 3. 4. & 5. refert aliam constitutionem eiusdem Pontificis, quæ in margine notatur esse trigesima prima, & incipere, Romanus Pontifex. Sed eam non habet Summa Lugdunensis; habetur tamen in copiosiori Bullario Romano, in quo prior est vigesima tertia in ordine, & posterior, quod ad præsens attinet, non mutat difficultatem, quia in ea dicitur confirmare eandem applicationem illorum bonorum, solum quia eam limitat, ne locum habeat in Cardinalibus, neque in eis, qui ex legitima facultate Pontificis, testamentum condit, vel licentiam habet, vt ei ab intestato succedatur. Videtur ergo per illas constitutiones ablatum esse ius Monasterio ad talia bona, & translatum esse in Camera Apostolicam, & ita indistinctè fateatur Nauar. ponens exem-

plum de quodam Religioso Apostata, qui in Indijs ad viginti millia Ducatorum negotiando acquisierat, quæ secundum antiquos canones ad religionem pertinebant. Iuxta nouum autem ius illius constitutionis dicit pertinuisse ad sedem Apostolicam, & ideo consultit Monasterijs, vt circa talia bona se componant cum Camera Apostolica, vt possent iure firmo illa petere, & nonnullas ampliationes, ac limitationes adhibere, quæ in eo videri possunt.

In quib. decretis duo mihi notanda occurrunt. Primum ibi tantum esse sermonem de Clericis, & ideo dubitari posse, an Religiosus conuersus, seu laicus, veram professionem emittens, seu vota substantialia religionis ibi etiam comprehendatur? & ratio dubij esse potest, quia nomine Clerici veniri solet aliquando quælibet persona Ecclesiastica, præsertim in fauorem eius illa autem constitutio, cum sit fauorabilis Camere Apostolicæ, licet sit alijs onerosa, videtur simpliciter inter fauores computanda, & ita Nauar. suprâ absolūtè loquitur de quocunque Religioso Apostata. Nihilominus videtur bona talis Apostata ad religionem pertinere. Probat, quia talis Monachus non est Clericus, nec sub tali appellatione etiam latè sumpta comprehenditur, vt patet ex canone, Si quis suauiter, & similibus, & ex titulo, ne Clerici, vel monachi. Confirmatur primo, quia constitutio non est fauorabilis Clericis, imò est penalis, vt statim dicam; ergo ex ea parte non est amplianda, sed restringenda; ergo etiam si nomen Clerici posset ita ampliari, non esset ibi extendendum. Confirmatur secundo, quia illa constitutio non fit directè in tuitionem status religiosi vt sic, sed Clericatus, & decentius, vt constat ex illis verbis, Per quos in Clerici, etiam seculares, quæ regularis, etiam in sacris ordinibus constitutos, &c. Ergo licet laicus Monachus illicite negocietur, bona sic acquisita non adiudicantur Camere Apostolicæ, quia casus ille non pertinet ad intentionem huius legis.

Vnde obiter infert, licet Religiosus Apostata sit Clericus, & acquirat modo sibi illicito ratione peculiaris status, non tamen ratione clericatus, vel propter prohibitionem sacrorum canonum, bona per ipsum illa non esse comprehensa sub illa constitutione, quæ tantum loquitur de bonis acquisitis per illicitam negotiationem, vel alias contra sacros canones. Illa autem acquisitio, vt supponimus, non fit contra sacros canones, sed contra regulam, vel constitutiones religionis, nec potest dici negotiatio illicita, tum quia non est illicita Clerico vt sic, vt etiam supponimus, & textus ille vt potest penalis, cum hac formalitate videtur explicandus, tum etiam, quia Pontifex loquitur secundum ius commune. Vnde non vocat simpliciter negotiationem illicitam, quæ ex peculiari instituto aliquibus prohibetur, si alias regulariter Ecclesiasticis personis licita est. Quæ omnia vera quidem videntur attendenda sola constitutione Pij IV. Tamen iuxta aliam constitutionem Gregorij XIII. planè dicendum est omnes regulares comprehendi modo infra explicando.

Secundò aduerto ibi non simpliciter adiudicari hæc bona Camere Apostolicæ, sed in duobus casibus. Vnus est per successionem, quasi hæreditariam post mortem, quando talis persona, vel conditio testamentum sine legitima facultate, vel licet habet, retineat facultatem testandi intestata decessit, nisi in facul- tate esset expressum, vt ei ab intestato succederetur. Argumento legis, ex impo. scito, & legis hæc con- sulissima, Codic. de testam. Secundus casus est, quoniam talis persona priuata fuerit illis bonis in vita sua. Circa quem dubitari potest primum de quibus bonis loquatur Pontifex; quidam cum intelli- gunt solum de bonis, quæ relinquit Apostata extra claustra

claustra decedens; nam hæc significantur nomine *spoliorum*, vel ea etiam bona, quæ post eius mortem inuenta fuerint extra religionem, vt sic dicam. Unde fit, vt si Apostata redeat ad religionem, bona non pertineant ad Cameram, sed ad monasterium. ita Emm. Rodr. tom. 1. quæstionum regularium q. 30. art. 11. citans Nauarrum consil. 17. de statu Monachorum, sed ibi Nauarr. affirmat quidem in eo casu, quo Apostata decedit extra ipsam religionem, talia bona pertinere ad Cameram Apostolicam, non tamen negat, extra illum casum non pertinere, & præterea ibi ad hoc non allegat constitutionem Pij IV. sed aliam Greg. XIII. *Officij nostri*, quæ est 44. in Bullario Romano maiori, & 19. in minori, quæ directè facta est circa illum casum. Pius autem IV. videtur latius loqui, quia ad iudicium Cameræ etiam illa bona, quibus Apostata priuantur, dum viuunt. Vnde licet vt eum sit hæc bona non numerari inter spolia, neque occupari à Collectore, seu Camerario Apostolico, vsque ad mortem eius, ad quem pertinent, tamen tunc non solum inter illa bona videntur computanda ea, quæ apud illum tempore mortis inueniuntur, sed etiam quælibet alia, quibus viuens priuatus est.

XXVII. Dicit ergo potest, omnia huiusmodi bona Apostata pertinere ad Sedem Apostolicam, ita tamen, vt viuente ipso Apostata hoc intelligendum sit ad modum legis pœnalis, ita vt tunc solum intelligantur hæc bona applicata Cameræ Apostolicæ, quando viuente tali persona, in penam illius priuata fuerit; si autem ipsa propria sponte de illis disposuerit, non teneatur in conscientia illa reddere Cameræ Apostolicæ, quia nemo tenetur ad penam ante condemnationem. Poterit ergo ea in vita dare suæ religioni, & consequenter etiam religio, si ad se reuocet personam, poterit etiam cum illa talia bona recuperare, nec poterit postea illis priuari, quia iusto titulo illa vsurpat, cum nondum essent Cameræ Apostolicæ adiudicate, nec etiam possunt dicta fuisse confiscata, vt postea retrotrahatur sententia, quia in illa consideratione nullum est verbum confiscationis, neque aliud ex quo id colligi possit. Quæ expositio & sententia probabilis videtur, quia cum constitutio illa priuet religionem antiquo iure, videtur quoad fieri possit restringenda; illa autem restrictio videtur accommodata iuri communi, ex proprietate illius verbi, *priuati fuerint*.

XXVIII. Sed obstat aliud verbum, quod statim subiungitur, & *ei destitui conuenit*. Nam illud verbum in rigore significat quamcunque abdicationem, seu derelictionem talium bonorum. Si quis autem rectè consideret, Pontifex non dicit, si contigerit eos destituere talia bona, sic enim consideratio dicta haberet vim, sed pœnalis dicit, si contingat destitui illis bonis, & ita idem significat, quod priuari, & cum sit pœnsum, optimè per modum pœnæ explicatur. Nihilominus interpretatione hanc non assero tanquam securam, sed alijs considerandam propono. Et præcipuè obseruare oportet, quo sensu consuetudo interpretata fuerit hanc legem. Nam fortasse Camera Apostolica & ius, & vsus habet, exigendi, & recuperandi hæc bona, vbicunque illa inueniuntur post mortem talium personarum: si tamen illæ viuentes ea donauerunt, vel alijs alienauerunt, qui ea possident fortasse non tenentur in conscientia ea reddere Cameræ, donec exigantur, propter rationem dictam. In Religiosis verò Apostata oportet specialiter obseruare, quod si ea non tradat Cameræ Apostolicæ (id enim semper facere potest, se huic iuri conformando) non potest suo arbitrio de istis disponere, quia repugnat voto paupertatis, sed tunc debet religioni ea donare, quæ poterit illa retinere saltem vsque ad mortem Apostatæ. Post mortem autem eius, si adhuc bona illa in indiui-

duo extent, & non censeantur consumpta in sustentationem eius, magis dubia res est, an in conscientia pertineant ad Cameram Apostolicam, etiam si ab ipsa non exigantur; tum quia Pius IV. non loquitur tantum de Apostatis, sed de omnibus Clericis per illicitam negotiationem, vel contra sacros canones lucrantibus aliqua bona. Constat autem quod licet secularis clericus postquam lucratu est aliqua bona huiusmodi, cesset à tali negotiatione, & conuertat illa bona in vtilitatem Ecclesiæ suæ vsque ad mortem, nihilominus post eius obitum pertinere ad Cameram Apostolicam; ergo idem erit cum proportionem in Apostata Regulari, etiam si dum viuunt illis bonis fruatur monasterium, tum etiam, quia Gregorius XIII. dicit Cameram Apostolicam habere vices, & nomen veri hæredis in huiusmodi bonis, & in ea dominium, ac possessionem eorum nulla traditione præcedente transire; est ergo optimum Nauarri consilium, vt de his bonis semper compositio fiat cum Camera Apostolica.

Sed est aduertenda differentia inter Gregorium XXIX. XIII. & Pium IV. Nam hic tantum loquitur de bonis per negotiationem illicitam, vel contra canones acquisitis; Gregorius autem absolute loquitur de omnibus acquisitis extra claustra in apostalia, quocunque modo acquirantur, & ibi ferè enumerat omnes modos in specie, qui per se alijs prohibiti non sunt. Et ideo quantum ad successionem post mortem Apostatæ extra claustra morientis videtur hoc extendendum ad omnia eius bona, quocunque modo illa acquisierit ex vi constitutionis Gregorij. At verò si Apostata ad claustrum redeat ante mortem, non habet in illo locum illa constitutio, & ideo quoad bona licite acquisita procedit regula superius posita, quoad bona autem illicite comparata videtur semper habere locum constitutio Pij IV. quantum res sit incerta, vt dixi.

Imò etiam ex vi illius constitutionis dubitari potest, an Religiosus non Apostata, sed sub obedientia suorum Prælatorum viuens si aliquid acquirit per illicitam negotiationem, vel per modum à sacris Canonibus prohibitum, an illud in morte eius pertineat ad spolia Pontificis, si in propria specie extet, vt in preciosis mobilibus, vel copiosa pecunia, &c. Et ratio dubij est, quia Pius IV. non loquitur de Apostatis, sed in vniuersum de Clericis illicite lucrantibus, siue secularibus, siue Regularibus, & sanè in secularibus indistinctè id accipimus, etiam si Apostata non sint, ergo eodem modo intelligendum est in regularibus; est enim eadem ratio, nimirum, quod vbi lex non distinguit, nec nos distinguere valeamus, quando nec ratio, nec ius aliud cogit. Addo præterea Gregorium XIII. etiam non loqui de solis Apostatis, sed de omnibus Religiosis extra claustra degentibus, etiam de licentia legitima suorum Prælatorum, & velle, vt bona ibi ab eis lucrata ad spolia Pontificia pertineant, saltem si apud eos tempore mortis extra eadem claustra inueniantur; ergo à fortiori constitutio Pij IV. ad non Apostatas extendenda est. Obseruanda autem sunt multæ differentie. Prima, quod Pius solum loquitur de clericis; Gregorius simpliciter de Regularibus. Secunda, quod Pius solum loquitur de bonis illicite acquisitis; Gregorius simpliciter de acquisitis. Tertia, quod Pius loquitur de bonis, siue vsque ad mortem retentis, siue in vita ablati; Gregorius autem videtur solum loqui de bonis vsque ad mortem possessis, & hæc tres differentie à nobis iam explicatae sunt. Quarta addi potest, quia Gregorius solum loquitur de bonis acquisitis extra claustrum; Pius autem non adhibet hanc limitationem, & ideo dubitari vltius potest, an bona illicite acquisita à Clerico

XXX.

Quid de bonis illicite acquisitis extra claustra morientis pertineat ad spolia Pontificis.

Clerico regulari, etiam in claustrum assidente, pertinent ad spolia post mortem eius, ubicunque inuenta fuerint, & ratio dubij est, quia Pontifex indistinctè loquitur; ergo ita est à nobis intelligendus propter rationem supra factam. Item, quia Gregorius noluit indistinctè id statuere, vel intelligere, cum limitatione loquens, indistinctè, & sine limitatione voluit intelligi. Præterea habet hoc probabilem congruentiam, quia Pius, vt dixi, non loquitur indistinctè, vt Gregorius, de bonis acquisitis, sed tantum de illicitè partis, & ideo merito loqui potuit etiam de regulari sic lucranti intra claustrum, quia illa culpa, & indecentia, quam in ea lege maximè respexit Pontifex in totum monasteriū, & Prælaturum eius redundat, quando Religiosus eius, præsertim clericus, vel illicitè negotiatur, vel contra sacros canones lucratur; videntur ergo sanè hæc bona prædicta constitutione comprehendere, saltem cum dicta limitatione legis penalis, vt scilicet possint à Pontificio collectore recuperari modo explicato.

CAPVT III.

De culpa, obligatione, ac pena cooperantium modo aliquo ad alterius apostasiam.

I.

Ultimò circa hanc materiam de religiosis fugitiuis dubitari potest, quid peccent, vel quam obligationem, aut penam incurrant, qui huiusmodi Apostatis cooperantur, vel illis auxilium præbent, aut fauorem, eos recipiendo, defendendo, &c. In quo possumus considerare, vel ius tantum naturale diuinum, vel ius Ecclesiasticum. Priori modo dicendum est, huiusmodi cooperatores peccare grauiter ex genere suo contra diuinum, & naturale ius, quia cooperantur ad rem intrinsecè malam, sacrilegam, & iniustam. Dux autem difficultates circa hoc occurrunt. Prima est, quando aliquis censetur cooperari huic peccato, in qua dicendum est duos esse modos generales huius cooperationis, scilicet positium, & negatiuum, & in vtroque esse varios gradus. Primus & maximus positivæ cooperationis est, inducere, & excitare Religiosum ad exitum, vel fugam, nam hoc non solum est cooperari, sed etiam quodammodo principalis operari, & esse primum auctorem ipsius apostasie. Secundus est, consilium dare petenti, & approbare similem deliberationem, nam hoc præter moralem cooperationem, est perniciosè decipere proximum in re graui. Tercius est adiuuare ad ipsummet initium exitum, vel fugam, vel aperiendo ianuam, aut tollendo alia impedimenta, vel certè alijs modis auxilium præbendo ad illa superanda. Quartus esse potest post exitum recipiendo, occultando, aut defendendo Apostatam. In quo oportet aduertere hunc non esse concursum ad proprium peccatum apostasie, quod in ipso prauo exitu committitur; quia verò Apostata non solum peccat exeundo, sed etiam permanendo in sæculo, seu non redeundo ad claustrum, ideo isti receptatores, &c. in tantum peccare possunt, in quantum cooperantur huic detentioni, vel sunt in causa, ne huiusmodi Apostata statim ad suam religionem redeant.

II.

*Quæ re-
ceptio Apostata
si, aut
non sit coo-
peratio.*

Quapropter si amicus, vel consanguineus recipiat huiusmodi Apostatam in domo sua, vel præbeat ei necessaria ad vitam, solum quia amicus, vel consanguineus est, & alio modo non cooperetur suæ detentioni, non videtur cooperari peccato eius, quia nullo modo causat illum, sed solum naturam sustentat: si autem illi præbeat instrumenta necessaria ad fugam, vt equum, aut pecunias, videntur sanè cooperari peccato eius. Nam si sciret illum

ire ad occidendum hominem, & præberet illi equum, sine dubio cooperaretur, & in vniuersum daret instrumentum necessarium ad opus, est magis concursus ad illud. Nec refert, quod talis res, & præsertim pecunia de se sit indifferens ad alios usus, nam res moraliter considerata est, prout hic, & nunc constat esse moraliter determinatam ad prauum usum. Idem erit, si per vim defendatur, ne à Prælo religiosis, vel ministris eius capiat, quia est defensio iniusta, & quædam veluti apostasie conseruatio. De occultatione verò non est omnino idem, si secludatur positiua vis, aut iniusta deceptio, quia, quod reliquum est, solum videtur esse negatiuum, vt non prodere Apostatam, vel non cogere illum, vt domo exeat, vel certè habere clausam ianuam domus, vel cubuli, quamquam in hoc iam videatur esse positivus concursus, quod magis moraliter quam physice prudenter spectandum est, iuxta occurrentes circumstantias, & præsertim ex intentione; nam si id fiat, vt Apostata liber euadat, & vagetur, planè est cooperatio; si autem fiat solum ad tuendum honorem eius, vt cum minori dedecore, ac pena reducat ad monasterium in interiori foro, vt opinor, excusabitur à cooperatione, quanuis in exteriori præsumatur cooperari.

Negatiue dicimus cooperari illum, qui cum possit impedire Apostatæ exitum, vel commemoratio nem in sæculo, id facere negligit, necessarium autem est, vt in eo supponatur obligatio, alius non delinquet. Nam omisso non imputatur, nisi supposita obligatione, hæc autem obligatio duplex in præsentem esse potest, vna charitatis, alia officij, quæ ad iustitiam pertinet. Prior non sufficit ad propriam cooperationem, neq; ad incurrendam propriam malitiam apostasie, quia illud solum est peccatum contra charitatem, vel misericordiam. At verò posterior obligatio censetur sufficere ad positivam cooperationem, quia ille infert iniuriam religioni, non impediendo tale peccatum, & ideo illi imputatur nocumentum inde proueniens religioni, ac si positiue illud inferret, & ideo censetur moraliter cooperari. Et quanuis possit speculatiue controuerti, an ille propriè participet malitiam apostasie, quia non videtur in ea negligentia peccare contra votum, vel contra virtutem religionis, tamen & certum est peccare concurrente moraliter ad nocumentum religioni illatum, ac promiscue contra iustitiam, & probabilis est peccare contra virtutem religionis, quatenus illud nocumentum est rei sacræ, & contra personam sacræ, imò etiam dici potest contra votum, non quod habet Prælatus, v. g. negligens sic delinquens, sed quod habet subditus, & ipse tenetur ex iustitia illud custodire.

Alterà verò difficultas est, an huiusmodi cooperator teneatur ad aliud, quàm ad restitutionem non quidem respectu Apostatæ, quia scienti, & volenti non fit iniuria; sed respectu religionis, quæ graue nocumentum patitur, dum priuatur personâ, in quam habet dominium, & ius, & consequenter obsequijs, vel vtilitatibus eius, cuius nocumentum huiusmodi cooperator causa est, & maximè si fuerit excitator & inductor. Vnde consequenter videtur teneri ad restitutionem. Quod non solum deducitur ex eo, quod iam professus est, sed inducente ad exitum eum, qui iam professus est, ne etiam de impediendo, vel consulente alicui, ne ingrediat, vel profiteatur religionem, affirmat Scotus in 4. d. 15. & ibi Maior q. 17. §. 2. Quia hic. Palud. q. 2. art. 2. & ibi Gabr. q. 17. art. 3. dub. 1. Richard. art. 5. q. 4. ad 8. D. Antoninus 2. p. tit. 11. c. 2. §. 1. Syluest. 3. q. 1. vbi dicit esse opinionem non solum Richardi, & Scoti, sed etiam S. Thomæ, solum tamen non adducit, nec existimo S. Thomam alibi

alicubi hoc in particulari dixisse. Refert etiam in hanc sententiam Archidiaconum, Summam Angelicam, Rosellam, & alios. Ratio huius sententiae est, quia ille, qui causam damni dat, damnum dedisse videtur, ut ait regula iuris: qui autem infert damnum, tenetur illud restituere; ergo in presenti nascitur obligatio ad restitutionem respectu religionis propter damnum datum. De modo autem restitutionis dicitur in primis debere exhortari Apostatam, ut redeat, quod si obtinere non possit, alium querere debere, qui ingredi velit, & locum Apostatam supplere, quod si non inueniat ipsum teneat ingredi religionem, ut per seipsum reddat æquiualens religioni, cum non possit idem. Quod etiam sentit Adrianus in 4. quæst. 3. in fine, & quodlibet. 12. & Nauar. c. 12. n. 44. c. 17. n. & 11. 14.

V. Sed hæc sententia absolute probari non potest, & ideo distinguamus modum cooperationis, seu causalitatis, an fuerit per vim, vel fraudem, aut solum per inductionem, & preces; alij etiam distinguunt intentionem, an scilicet factum fuerit ad nocendum religioni, vel ob alias rationes humanas. Sed ad obligationem restitutionis parum refert intentio, & ideo distinctio illa necessaria non est. Dico ergo primo, qui religiosum apostatare facit, in nullo casu tenetur religionem ingredi, ut locum alterius suppleat. Quod intelligo etiam si vis, vel fraus interuenerit, & aliter reparari non possit damnum. ita tenet Maior supra, & Soto li. 4. de iustitia q. 6. art. 3. Nauar. c. 12. n. 44. Ledesin. 2. 4. q. 18. art. 2. dub. 1. Probatur primo, quia ingressus religionis est opus adeo difficile, & supererogationis, ut nemo sit cogendus ad restituendum, cum tanto onere. Secundo, quia si quis alienum seruum ad fugam incitauit, sicut teneatur illum restituere, non tamen tenetur se pro illo in seruitutem dare, ut illum restituat, etiam si aliter non possit, quia præceptum restituendi non obligat cum tanto detrimento. Tercio, qui occidit Religiosum, non tenetur ingredi religionem pro illo, ut videtur manifestum ex communi vsu, & estimatione; ergo à fortiori, &c. Et hoc magis ex sequentibus constabit.

VI. Dico secundò, non tenetur quis querere alium, qui loco Apostatæ velit religionem ingredi, ita tenent Sor. & Ledesin. & potest probari applicando rationes factas, & præterea, quia ingressus religionis non debet fieri propter hunc finem, imò per se non fit propter commodum religionis, sed propter spirituale bonum ipsius Religiosi; ergo, nec iustitia per se obligat ad compensandam hoc modo fugam alterius. Et confirmatur, quia non esset prudens consilium inducere aliquem ad ingressum religionis principaliter ob eum finem, ut suppleat absentiam alterius. Dices, esto prius debeat considerari, an expediat ingressu, & an satis voluntarie id faciat, tamen si seruatis his circumstantijs potest quis suo consilio, vel alio auxilio iuuare illum ad ingressum, tenebitur id facere in recompensationem apostasie alterius. Respondeo optimè quidem faciendum, si id faciat, & ita esse consulendum, tamen in rigore ex vi restitutionis non teneri, quia nemo tenetur restituere de alienis bonis, etiam petendo consensum à domino. Nam si ego teneor restituere mille aureos, quos non habeo, non teneor petere ab alio, ut pro me restituat, ut alius se donet in seruum pro altero, quem fecit fugere, & sic de alijs, præsertim, quia hic alia specialis ratio intercedit, ut iam exponam.

VII. Dico ergo tertio, in dicto casu non tenetur quis aliquid restituere religioni pro sola carentia talis personæ, quando ipsammet restituere non potest. Dico, sola, ut excludam alia damna, vel carentiam

lucris, de quibus statim dicam. Probatur primò ratione generali, quia hoc damnum est ex his, seu in his bonis, quæ in eodem genere restitui non possunt, neque est obligatio compensandi illa in bonis inferioris ordinis. Declaratur exemplo de homicidio; nam qui patrem alicuius interficit, non tenetur præcisè pro vita, vel carentia patris, aut mariti aliquid in conscientia restituere, quia non est damnum ab homine reparabile, sed solum tenetur ad alia nocumenta, quæ inde sequuntur. Idem est in exemplo supra posito de interficiendo Religioso, item de abscindente manum alterius, &c. Secundo est hic specialis ratio, quia Religiosus non est ita sub dominio religionis, sicut seruus; nam, ut supra dictum est, seruus principaliter est propter utilitatem domini; Religiosus autem non ita est in religione propter eius utilitatem, præsertim temporalem, sed propter suammet spirituales perfectionem, & ideo carentia Religiosi præcisè spectata non est proprium nocumentum religionis, quod ab homine restituendum sit, nam præscindendo emolumenta temporalia, quæ ex tali persona possunt provenire religioni, sola eius præsentia, & societas, non potest reputari damnum factum religioni in proprijs bonis, ex quo obligatio restituendi nascatur, sed est veluti damnum proveniens vni amico ex absentia alterius. Quod si inde cessat religioni aliquod spirituale commodum, etiam illud est ab homine irreparabile, neque cadit sub humanam restitutionem, nisi fortasse modo statim explicando.

VIII. Dico quarto, si quis per vim, vel fraudem Religiosum professum religioni eripiat, tenetur inprimis cessare à vi, vel deceptionem auferre, ut Religiosus religioni se restituat. Si autem hic effectus non sequatur, non tenetur ad aliam restitutionem ratione personæ; si tamen monasterium amisit aliqua temporalia lucra propter absentiam Religiosi, tenebitur illa restituere monasterio. Probo singula, nam in primis violentia est contra iustitiam, ergo si illa durat, durat etiam peccatum contra iustitiam; ergo sicut est obligatio cessandi à peccato, ita etiam est obligatio cessandi ab huiusmodi vi. Vnde si coactio semel facta est, & Religiosus postquam est per vim extractus, sua libertate omnino relinquitur, cessat consequenter hæc obligatio. Quæritur autem potest, an teneatur ille qui per vim extraxit Religiosum per similem vim eum ad monasterium reducere, videtur enim teneri, quia non debet esse aliquis minus efficax in restituendo, quàm in auferendo. Nihilominus dicendum est non teneri, imò nec propria auctoritate posse id facere, quia nemo potest priuata auctoritate personæ liberæ vim inferre: Religiosus autem est liber, ut possit redire, & non redire; ergo non potest cogi ab aliquo priuata auctoritate. Confirmatur, quia si sua voluntate exisset, non posset ab alio cogi ad reditum, ergo licet fuerit ereptus per vim, si postea sua voluntate vult extra manere non potest cogi, ut redeat. Patet consequentia, quia prior iniuria non dedit eripienti potestatem, aut iurisdictionem ad talem actum. Dices saltem posse illam vim & coactionem inferre auctoritate ipsius religionis, illa scilicet perente, aut consentiente, ut illum ad se per vim reducat; ergo tunc tenebitur id facere si valeat. Respondeo, difficile est tantam obligationem imponere, quia illud munus est valde odiosum, & periculosum, & quodammodo vile, quando non fit per propriam iurisdictionem, sed tanquam à ministro alterius, & ideo licet tunc possit licet fieri, & consulendum sit quando sine incommodo potest, non existimo tamen pertinere ad obligationem restitutionis, quia est medium valde remotum, ac violentum, magisque pertinet ad punitionem delicti, vel ad remedium

R dium

dum ipsiusmet Religiosi, quam ad restitutionem, quæ religioni fiat: nam huiusmodi coacta reductio potius solet esse onerosa Religioni.

IX. Secunda pars de fraude communis est in omni materia, præsertim morali, vel pertinente ad salutem animæ, in qua vnus ab alio decipitur; tenetur enim ille ad restitutionem faciendam, non minus in nocumento spirituali quam in corporalibus, vt rectè docuit Caiet. in summa c. 7. verb. *Restitutio*, & omnes Auctores citati. Et ratio est, quia illud est graue nocumentum, & fit alteri contra eius voluntatem, quia ipsamet deceptio causat inuoluntariū; ergo est actio iniuriōsa, quæ de se parit restitutionem. Prima autem restitutio in hoc damno est deceptionem auferre, planè confitendo, & admonendo personam, quod à se decepta fuerit, vel quod suum consilium fuerit erroneum. Vnde talis obligatio (sicut & præcedens) tam est respectu ipsius Religiosi, quam respectu religionis; illius, quia ei immediate est facta iniuria, & nocumentum illarum; ipsa enim deceptio ipsius Religiosi decepti magnum damnum est: huius verò, quia etiam ipsa religio, per illud medium passa est iniuriam.

X. Ex quo vltius inferitur, teneri huiusmodi deceptorem respectu ipsius Religiosi, ad restituendum ei omnia damna, quæ ob eam causam passus est, & inuoluntariè patitur, etiam postquam deceptio sublata est. Hæc illatio potest intelligi, vel de spiritualibus damnis, vel de temporalibus. De prioribus non est ita certa quoad obligationem iustitiæ, quia talia nocumenta, nec sequuntur ex absoluta necessitate extrinseca sine proprio consensu, & voluntate ipsius hominis, nec reparari possunt, aut compensari per aliquid, quod ab homine restitui possit. Dices saltem posse procurari per aliquam mediam, vt sunt orationes, exhortationes, consilia, &c. Tenebitur ergo ille qui decepit, vel vim intulit, non solum vim, & tenebras auferre, sed etiam orare pro alio, vel exhortari illum, ac denique quod in se est facere, vt ad pristinum statum spirituales redeat. Item inter spiritualia bona computari potest ipsemet quietus & pacificus status Religiosus, à quo alterum deturbauit; & sic etiam tenetur facere, quod in se est, vt restituatur ad illum statum, vel ex parte religionis excusando illum, & procurando, vt admittatur ad eandem vitam sicut antea erat.

XI. Respondetur ad priorem partem generalem esse quæstionem, scilicet an qui alium ad peccandum induxit, ad illa omnia damna postea fortasse secuta teneatur ex iustitiâ; & quauis multi auctores in n. 4. citati ita censeant; verior tamen sententia est non teneri ex iustitiâ, sed ex charitate obligari posse, & fortasse speciali titulo ratione prioris nocumenti, vel strictiori obligatione secundum ordinem charitatis, quod tenent Sylu. Sor. & Ledes. supra, & Corduba in summa. q. 172. & Nau. c. 14. n. 45. & in c. 10. de poenit. d. 1. & ratio est, quia sicut iniuria solum est in dano, quod iniurto infertur; ita restitutio ex iustitiâ obligatione solum est, vsque ad tollendū damnum, quod alter patitur iniurius: nam cætera, quæ pendent ex arbitrio eius, ab eo fieri possunt, eo ipso, quod vis vel deceptio tollitur; ideoque non est necesse, vt ab alio procurentur. Imò eo ipso, quod ipse liber, & instructus de veritate non vult redire, & virtute remittit priorem iniuriam, & incipit sibi esse auctor sui nocumenti. Ad alteram verò partem responderetur admittendo omnia, quantum ad ea, quæ non pendent ex arbitrio ipsius Apostatæ, sed ex parte religionis, quod ex sequenti puncto magis patebit, nam illa restitutio directæ magis pertinet ad temporalia nocumenta, licet per quandam relationem dicantur spiritualia, quatenus possunt spiritualia bona impedire.

De posterioribus ergo, seu temporalibus bonis obligatio est manifesta ex consensu omnium Doctorum, quos citauimus, & ex contrario fundamento, quia nocumenta his bonis contraria inferuntur iniurto, & ad ea tollenda ac reparanda non sufficit, auferre vim, vel deceptionem; ergo manet obligatio restituendi illa. Huiusmodi est, v. g. infamia, quæ fortasse incurrit talis Religiosus: nam tenetur alter, vel omnino illam auferre, si potest, demonstrando illum non voluntate sua, sed per vim fuisse à claustro eductum, vel certè minuere dicendo illum fuisse deceptum, &c. Aliud damnum est amissio honoris, & sui gradus in religione sua, & quædam inhabilitas, quæ inde relinquatur ad honores, vel ministeria religionis. Tenetur ergo huiusmodi malefactor procurare, vt hæc omnia incommoda vel nulla, vel minima sint. Pro his autem, quæ evitare non potuerit, aliam satisfactionem facere non tenetur, quia non potest, neque illa talia sunt, vt in bonis alterius ordinis restitui ex iustitiâ debeant. Aliud damnum erit, si Religiosus ob eam causam fecit temporales sumptus, quorum est debitor, vel si amisit, v. g. libros, aut alias res similes, tenebitur deceptor omnia huiusmodi refarcire. Denique maximum nocumentum est, si religio nolit illum recipere, sed à se illum expellat, tunc autem tenebitur deceptor illum alere, & de temporalibus providere, saltem donec habeat vnde commodè sustentari possit, quia per grauem iniuriam & fraudem priuauit illum etiam hoc temporali comodo, quod est maxime aduertendum pro his Religiosis Societatis, qui tantum per vota simplicia incorporati sunt, ad quos expellendos maiorem libertatem habet religio, & pro illis tota hæc doctrina communis est.

Atque ex his facile intelligitur, & probatur reliqua pars quartæ assertionis: nam si deceptor errorem abstulit, vel contrarium consilium dedit, & aliter redire nolit, non potest aliter personam ipsam restituere religioni, & ideo præcisè ex hoc capite ad nihil amplius tenetur, iuxta dicta in tribus primis assertionibus. Si autem persona illa erat utilis religioni in temporalibus, quibus religio ob eam causam priuata est, tenebitur, qui causam dedit per vim vel deceptionem, ad restituendum, quia per manifestam iniuriam fuit causa illius nocumenti, seu carentiæ lucris certi, quod perinde reputatur, sicut qui per vim vel deceptionem impedit pauperem ne certam elemosinam obtineat; ergo similiter in præsentem. Hoc autem intelligendum est quod vis infertur ipsi Religioso, nam si soli religioni inferatur fortasse aliud dicendum est, vt statim dicam. Est etiam hoc intelligendum de nocumento, quod passa est religio eo tempore, quo Religiosus per vim, vel fraudem, extra illam derentus est. Nam de illo tempore efficaciter procedit ratio facta, at verò si ablata vi aut errore, & Religioso volente redire religio nolit illum acceptare, ex tunc cessat obligatio restituendi religioni lucra, quibus deinceps priuatur, quia iam illis non priuatur in vita. An verò idem dicendum sit, si Religiosus ipse admonitus, & suæ libertati relictus nolit redire, patebit ex sequenti assertionem.

Dico ergo quintò, qui sine vi & fraude inducit Religiosum ad apostasiam, nihil illi postea restituere tenetur, nec religioni, ex iustitiâ ita sententiatur. Ledes. Sor. & alij, & tandem videtur consentire Nauarr. Et ratio prioris partis est, quia illa restitutio respectu Religiosi non est actio contra iniuriam, sed contra charitatem tantum, ex huiusmodi autem culpa non nascitur obligatio restituendi, vt supponimus cum D. Thom. secunda secundæ, quæstione 62. & communi sententia; ergo. Maior patet ex verbis assertionis, nam sub vi includimus omnem actionem iniuriōsam, per quam minus

gravis, vel alicuius momenti incuratur; sub deceptione verò omnes falsas promissiones, vel consilia erronea, his autem seclusis, scienti, & volenti non fit iniuria. Respectu verò religionis non habet locum hæc ratio, quia illa reuera iniuria fit, quia inducere alium ad faciendam iniuriam iniuria est, ipsamet autem actio apostatandi iniuria est religionis; ergo inductio ad illam non fit sine iniuria religionis.

XV. Nihilominus probatur assertio, nam ex illa iniuria duo damna oriuntur, vel oriri possunt, quæ postulant recompensationem: vnum est separatio illius personæ, quæ est quasi abscissio vnius membri; aliud est privatio utilitatum, seu emolumentorum temporalium, quæ talis persona possit afferre suo monasterio. Primum ex his nocumentis tale est, vt non possit restitui nisi ab ipsomet Religioso, qui voluitariè redire debet, & ideo alter qui illum induxit excusatur propter impotentiam, nec tenetur reddere æquiualens, vt supra n. 7. probauimus. Vnde ad summum posset obligari ad inducendum rationibus Apostatam, vel rogando vt redeat, & securus erit ita facere, & fortè frequenter erit necessarium, vel ad retractandum prauum consilium, vel ad relinquendum alium in plena libertate sua, ne fortè existimet eum, qui se induxit, adhuc permanere in sententia, & voluntate sua, & ideo non audeat ipse mutare etiam consilium. Per se autem loquendo solum tenetur ad tollendam omnino priorem inductionem, & vt ita dicam, omne semen eius; nam eo ipso alter manet liber ad reditum, & cum aliàs ad illum sit obligatus, ipsamet obligatione sua satis mouetur, & conscientia impellitur vt redeat, & ideo in rigore iustitiæ non videtur alter teneri ad aliam inductionem, iuxta generalem etiam doctrinam supra tactam de præbente scandalum, vel inducente ad malum.

XVI. Aliud nocumentum de cessatione lucris non censetur esse propria iniuria religionis, & ideo ex illa non nascitur obligatio ad restitutionem. Antecedens declaratur, & probatur, quia Religiosus non tenetur ex iustitia lucrari aliquid religioni, sed solum obligari potest ex charitate, vel obedientia; quauis enim dicatur esse sub dominio religionis, non tamen eo modo, quo seruus. Nam seruus est ad vilitatem domini, sicut equus, & ideo ex iustitia tenetur esse utilis domino in temporalibus commodis, ac proinde qui seruum inducit ad fugam, tenetur domino restituere lucrum cessans. leg. 1. ff. de seruo corrupto, & leg. qui seruo ff. de furtis. & sumitur ex cap. si seruus. 54. d. Religiosus autem non est propter vtilitatem, præsertim temporalem monasterij, & ideo non tenetur ex iustitia ad lucrandum illi; ergo nec monasterium habet ius iustitiæ ad talia lucra, nisi supposita voluntate, & operibus ipsius Religiosi. Nam si lucratur, religioni lucratur, si tamen lucrari nolit, non facit iniuriam religioni contra iustitiam commutatiuam; ergo qui illum inducit ad non lucrandum ex hoc capite non peccat contra iustitiam commutatiuam, nec tenetur restituere, sicut qui inducit testatorem sine vi, aut fraude, vt legatum, vel hæreditatem non relinquat Petro, non peccat contra iustitiam, nec tenetur restituere, solum quia alter non tenebatur ex iustitia dare, & consequenter Petrus non habebat ius iustitiæ ad talem rem. ergo ita est in præsentis nam qui inducit alterum ad apostasiam, mediare inducit eum vt nolit lucrari monasterio, & hoc secundum non est iniustitia; ergo ex illa inductione, vt cadit in hanc partem, non oritur obligatio restituendi. Et confirmatur, nam ipsomet Religiosus Apostata non tenetur ex iustitia restituere monasterio emolumenta, quibus caruit propter absentiam eius; ergo neque inductor tenebitur, quia lo-

Franc. Suar. de statu relig. Tom. I. V.

lum redundare posset in hunc obligatio ex læsione alterius. Dicunt aliqui Religiosum etiam per se teneri, sed excusari, quia non potest, & ideo redundare obligationem in alium. Sed certè illud prius, nec fundari potest, nec verisimile est, aliàs Religiosus doctus, qui nollit, verbi gratia, legere Cathedralam, ex qua monasterio prouenirent copiosi redditus, teneretur per se de iustitia commutatiua ad restituendos illos, ita si fiat Episcopus, vel alia quacunque via, possit restituere, obligetur id facere, quod incredibile est, & iniustum, & præter intentionem primariam status religiosi, qui non ordinatur ad emolumentum temporale, sicut status serui.

Sed obijciunt contra hanc assertionis partem; nam interdum oritur obligatio restituendi carentiam lucris dependentis ex voluntate alterius sine debito iustitiæ, vt qui detinet pauperem ne petat elemosynam, tenetur illam restituere, quauis elemosyna non deberetur ex iustitia, sed liberaliter esset conferenda. Item, quia aliàs etiam si quis extraheret Religiosum à religione per vim, vel fraudem, non teneretur ea lucra religioni reddere, quia etiam tunc religio non habebat ius iustitiæ ad illa. Ad priorem partem responderetur, non esse similem rationem, quia pauper habet proprium ius, ad actum petendi elemosynam, quo actu iniuste priuatur per violentam detentionem, aut deceptionem; ille autem actus tanti æstimabilis est, quantum est commodum, quod cum morali certitudine ex illo reportari solet, & ideo tunc non obstat, quod lucrum pendeat ex voluntate alterius, quia de voluntate illa moraliter constat: si autem contingeret mutari voluntatem eorum, qui daturi sunt elemosynam, & hæc etiam mutatio certò cognita esset, cessaret etiam obligatio restituendi illud emolumentum. Ita est autem in præsentis, nam mutatur voluntas ipsius Religiosi, sine qua non habet monasterium ius iustitiæ ad illud lucrum, & ideo cessat obligatio restituendi illud. Et hinc patet responsio ad alteram partem; nam est etiam ratio dissimilis, quia quando Religioso infertur vis, vel fraus, tunc non deest eius voluntas ad obsequia & lucra religionis, & ideo iniuria, quæ fit religioni, priuando eam tali persona, æstimatur etiam secundum lucra, & emolumenta, quæ ex tali persona illi prouenirent, quia ille nunquam censetur mutasse voluntatem, quia vis, & fraus tollit voluntarium: quando autem Religiosus solum inducitur, ipse mutat voluntatem suam, & per illam definit esse utilis religioni, quoad illa lucra temporalia; ideoque carentia talis personæ iam non æstimatur per respectum ad illa lucra, quia ipsamet persona non habet voluntatem acquirendi illa, & aliunde, non habere illam voluntatem, non est simpliciter contra iustitiam respectu religionis, vt declaratum est.

Dices; ergo etiam si Religiosus extrahatur per vim, factam religioni, & non Religioso, non sequeretur obligatio ad restituendum, quod videtur contra dicta in præcedenti assertionem num. 8. Explicatur sequela. Si Religiosus habeat voluntatem fugiendi, & religio ei resistat, eumque diligenter custodiat, tunc potest tertia persona inferendo vim religioni, & non Religioso, illum eripere. Probatur ergo tunc sequela, quia ille Religiosus non habet voluntatem lucrandi tunc aliquid religioni; ergo damnum illatum religioni priuando illam per vim tali personæ non est æstimandum ex quantitate lucris quo priuatur religio, quia illud lucrum futurum erat voluntarium, & voluntas deest. Sicut si illa persona esset impotens ad lucrandum, nulla æstimatio ex lucro fieret: perinde autem reputatur esse nolentem, ac esse impotentem. Respondeo, consequen-

XVII. Obijciunt bi. membris contra probata in n. præced.

XVIII.

R 2 sequen-

sequenter loquendo argumentum conuincere, & ita concedendam esse sequelam; nec consequens est contra dicta, quia loquuti sumus de deceptione ipsius Religiosi, & similiter de vi ipsi illata, vel per absolutam coactionem, vel saltem per grauem metum, quæ suo modo impedit voluntarium.

XIX.

Sed adhuc superest scrupulus, quia obligatio restituendi principaliter oritur ex damno re ipsa illato, vel lucro cum effectu impedito, per actionem iniuriolosam. At verò in præsentī casu, si Religiosus maneret in monasterio, moraliter loquendo, vel amore religionis, vel timore poenæ, cum effectu lucraretur religioni tantam quantitatem, vel operas tantæ æstimationis in eius obsequium, vel utilitatem impenderet; ergo, qui infert religioni dictam vim, re ipsa priuat illam tali emolumento per actionem iniuriolosam, ergo re ipsa tenetur illud restituere. Et ideo etiam non videtur satisfacere prior responso, de mutatione voluntatis, tum quia indecens est causa illius mutationis, non sine iniuria religionis, nam ipsa inductio iniuriola est illi, tum etiam, quia hæc æstimatio non debet fieri tantum secundum præsentem voluntatem ipsius Religiosi, sed multo magis secundum effectum, qui in re futurus esset, si vis illa vel iniuria non fieret religioni. Confirmatur exemplo, nam si quis de manibus iudicis eriperet reum, vel debitorem desiderantem fugere, teneretur ex iustitia satisfacere, vel iudici lucrum, quod reuera esset recuperaturus, si ob eam causam illud amitteret.

XX.

Respondeo rationem factam esse valde probabilem, & reddere rem dubiam ac consideratione dignam. Nihilominus respondeo restitutionem non semper esse faciendam secundum effectum in futuro præsumptum, seu qui creditur futurus, si talis actio, vel mutatio non fieret, nisi in præsentī habeat quis ius iustitiæ ad illum effectum, & ad causas à quib. pendet, quatenus cadunt sub humanam potestatem, alioqui effectus est merè contingens, & extra dominium alterius, & ideo carentia illius non censetur damnum ab altero illatum, quod restituendum sit. v. g. Si Petrus per iniustitiam cogatur esse absens à domo, vel ciuitate sua, & ea occasione contingat non eligi ad officium, vel non consequi aliud commodum, pendens omnino ex voluntate alterius, non tenetur qui vim intulit totam hanc carentiam lucris restituere, quia est res valde extrinseca; ita ergo est in præsentī. Neque est simile de iudice, quia ille habet proprium ius iustitiæ ad poenam media condemnatione, quæ iam erant in potestate, & voluntate eius. Et simile est de creditore, nam habet ius iustitiæ ad rem sibi debitam, quod ostendimus non ita esse in religione respectu lucris, vel operis quo comparandum est. Effert autem exemplum magis simile, si aliquis esset debitor non ex iniustitia, sed ex aliquo voto, & ab alio persuaderetur ne impleat votum; nam licet grauitur peccaret inductor, non tamen teneretur ad restitutionem, quia debitum non erat ex iustitia. Idemque esset si per vim illatam tali creditori pararetur via alteri habenti votum ad fugiendum, & non soluendum. Est item simile si quis Religiosus in monasterio manentem induceret, vt non obediat Prælati præcipienti, vt legat, vel aliud simile faciat, vnde monasterio lucrum reportaret, nam licet moraliter constet cum effectu ita fuisse futurum, si ipse non induceret, non tenebitur ad restitutionem. Idemque erit si per vim, vel metum cogat Prælatum, ne vim inferat subdito nolenti legere, aut laborare. Non potest tamen negari quin ratione huius violentiæ teneatur ad aliquam satisfactionem arbitrio boni viri, vt dicit Soto; non tamen ad cessationem lucris, si aliud damnum in pro-

prijs bonis non intercessit, hoc enim semper restituendum est.

Confectaria ex hæcenus dictis.

Ex dictis sequitur à fortiori, quid dicendum sit de illo, qui impedit alterum, ne in religionem ingreditur, vel ipsi, vel religioni, & potest esse sermo vt in num. 4. proponebatur, vel de solo ingressu per professionem, vt cum quis impedit iam Novitium ne profiteatur, vel de primo ingressu, vt cum quis impedit secularem ne habitum religionis assumat. Et de utroque dicendum est, si inductio sit sine vi, & fraude, per solas preces, & alia humana motiua, nullam inde oriri obligationem restituendi respectu vtriusque partis. Probatur, quia neutrius respectu illa actio est contra iustitiam. Imò si consideretur præcisè vt est aliquo modo in damnum religionis, nec peccatum mortale ex genere suo esse videtur, quia religio non habet ius in tali, vel ad talem personam; ergo peccatum illud respectu religionis non est contra iustitiam; ergo non habet ex obiecto grauem malitiam, quia nulla apparet alia virtus cui grauitur repugnet. maxime enim charitati repugnaret, inde autem grauem malitiam non habet, per se loquendo, quia religio non est in graui necessitate, vt ob eam causam sit mortale peccatum impedire illi bonum illud, seu commodum talis personæ; sicut non est peccatum mortale impedire ne aliquis infirmus habes, quando id fit sine vi, & fraude, & sine formali odio. Et ita etiam hic limitari solet hæc pars, quæ communis est, dummodo hoc non fiat ex intentione damnificandi religionem; quæ limitatio vera est, quoad peccatum mortale. Nam illa intentio includit odium grauitur repugnans charitati, non tamen est necessaria illa limitatio in ordine ad restitutionem, quia etiam illa intentio non est contra iustitiam, neque actio ab illa procedens ob illam causam iniuriola sit.

At verò respectu ipsius personæ, quæ tanto bono impeditur, videtur esse actio illa peccatum mortale ex genere suo, non tantum ratione intentionis, vt si fiat ex odio, & inuidia spiritualis profectus fratris (quod est manifestum) sed etiam ex ipsa materia, quia est illud genus quoddam grauis scandalum. Nam scandalum non tantum est inducere proximum ad malum, sed etiam auertere illum à bono, vel meliori, præsertim quando illud iam inchoauerat, vel in proposito habebat. Vel si quis nolit hoc vocare propriè scandalum, (nein voce hæreamus) certe est quoddam opus inferens graue nocumentum proximo; quod licet non sit contra iustitiam, quia non fit inuito, est tamen contra charitatem inducere hominem in eam voluntatem, quæ talis nocumenti causa est. Et confirmatur, nam inducere aliquem prauis consilijs, & precibus vt dilapidet bona sua, graue peccatum est contra charitatem, quia est causa damni notabilis contra eandem virtutem.

Nihilominus aliqui censent hoc non esse peccatum mortale ex genere suo, nisi ex aliqua praua intentione illam accipiat, quia non tenetur quis magis diligere proximum in spiritualibus, quam seipsum; sed non peccat quis grauitur nolens ingredi religionem, vel mutando propositum ingrediendi, & consequenter se priuando omnibus bonis, quæ status ille secum affert; ergo nec etiam peccabit grauitur eodem modo se gerens circa proximum, prout potest sine iniuria, scilicet inducendo voluntatem eius. Confirmatur, nam obiectum illius inductionis, scilicet, vt proximus nolit ingredi religionem, non est intrinsecè malum, ergo neque actus inducendi, ex vi obiecti est al-

quod peccatum, nedum mortale: cuius signum etiam est; quia ex iusta causa potest esse actus bonus, ut est per se notum; ergo ex causa seu motiuo, propter quod fit, sumenda est ratio, & grauitas talis culpa; ergo nisi fiat ex mortali intentione, non erit peccatum mortale. Non ergo peccabit mortaliter parens retrahens filium à religionis ingressu, solum ut habeat heredem. Nec amicus retrahens amicum, cuius conuersatione & familiaritate, sine Dei offensione gaudet, neque Dominus retrahens seruum propter suam utilitatem temporalem, quia in his casibus, & similibus, non est malitia mortalis, sed vel nulla est, vel ad summum erit venialis, si delectatio aliqua humana, & indifferens, vel temporalis utilitas propter se disingatur: ergo absolute dicendum videtur hoc non esse peccatum mortale, nisi, vel ratione intentionis, vel nisi aliquis modus moralis violentiæ adiungatur, ut est in parente timor reuerentialis, aut nimis importuna preces, vel etiam promissiones vanæ, quæ vix possunt à deceptione excusare. videatur Nauarr. li. 2. de relictis. c. 2. n. 15.

XXIV. Secundò infero ex dictis, eum qui per vim vel dolum ingressum, vel professionem religionis impedit, peccare mortaliter, & teneri ex iustitia ad tollendam vim, & ignorantiam, seu errorem, non tamen teneri ad ampliorem restitutionem faciendam, aut personæ, aut religioni. Prima pars clara est, quia actio illa non solum est contra charitatem, sed etiam contra iustitiam, saltem respectu personæ, cui vis inferitur, vel quæ decipitur: respectu autem religionis erit etiam actio iniuriola, si coactio fiat Prælato, ne talem personam recipiat, aut si per dolum & deceptionem Prælatus idem fiat; an verò vis facta volenti esse Religiosus, sit etiam iniuria religionis, & de conuerso, dubitari potest, quia tunc sunt quasi personæ minus distinctæ. Nihilominus affirmatiuè respondendum est, quia vnusquisque habet ius, ut per vim & fraudem cuiusvis factam, nemo impediatur, ne sibi beneficium conferatur: ut si quis per violentiam impediatur diuitem, ne faciat elemosinam pauperi, non solum diuiti, sed etiam pauperi iniuria facit; ita ergo est in presenti. Quando enim Prælatus per timorem grauem cogitur, ne aliquem admittat, huic fit grauis iniuria, quia per iniqua media & iniusta, iniustus priuatur magno bono. Et de conuerso, cum vis inferatur personæ, iniuria fit religioni, quia impeditur progressus, & augmentum eius. Item indirectè priuatur vnusquisque sua libertate per violentiam alteri factam, quod in quocunque humano contractu iniustum est. Atque idem est de deceptione, in qua solet peculiaris iniuria interuenire, quia solet decipi vna pars infamando aliam, quæ est noua & directa iniuria. Et hinc probata relinquitur secunda pars, nam iustitia obligat ad cessandum ab iniuria, & ad tollendum iniustum impedimentum, ut supra satis dictum est.

XXV. Tertia verò pars, quæ nunc est communior, ut patet ex Soto, Ledesma, & alijs recentioribus probanda est à fortiori ex superioribus dictis. Nam damnum spirituale, quod ibi considerari potest, non potest, ut sic dicam, in se & efficaciter restitui, & quoad præteritum tempus, est quasi irreparabile; quoad futurum verò satis reparatur tollendo omnem impedimentum; & quantum possint dari alia auxilia monendi, precandi, intercedendi, &c. illa, vel sunt ad melius esse, vel ad summum ad charitatem pertinent, non ad iustitiam. Damnum verò temporale ex parte Religionis non consideratur ob rationem supra factam, quæ hic maiorem vim habet, quia religio non dum habet ius in talem personam; ex parte verò futuri Religiosi posset magis considerari, quia forte priuatur temporali sub-

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

dio, &c. Tamen, quia illud est valde accidentarium, & remotum, & quia regulariter plus in hoc genere relinquitur per ingressum religionis, ideo etiam hæc obligatio moraliter non æstimatur, præsertim, quia quoad tempus futurum satis rearscietur illud damnum, si quis ablato impedimento religionem ingrediatur, quod in eius est potestate: incommodum autem præteritum, quatenus temporale est, moraliter quasi nihil æstimatur. Possunt quidem excogitari circumstantiæ, quæ reddant hoc damnum æstimabile, & dignum temporalis recompensationis: sed hoc adeò est rarum, ut non impediatur generalis regulam, & tunc arbitrio prudentis relinquendum est.

XXVI. Tertiò inferitur ex dictis, eos qui cooperantur Religioso volenti apostatate, adiuvando, recipiendo, &c. licet grauius peccent pro ratione cooperationis, non teneri ad aliquam restitutionem. Propter quod, quia non tenentur Religiosi, quia respectu illius peccatum illud non est iniustitia, sed sacrilegium. Nec tenentur religioni, propter fundamenta superius adducta; si enim is, qui inducit, non tenetur, multo minus obligabitur, qui solum adiuvat. Atque hæc sunt, quæ ex iure naturæ consequuntur; iure autem Ecclesiastico (ut 3. parti tituli satisfaciamus) additum est, ut hæc personæ excommunicationem ipso facto incurrant, ut constat ex priuilegijs concessis Mendicantibus ab Innocentio I. V. & Leone X. & Iulio II. in lib. Monument. Ordin. concessione 554. & 651. & 452. & in compendio priuilegijs Mendicantium verb. *Apostata* §. 3. & in Compendio Societatis verb. *Apostata* §. 3. & 4. ubi notatur hanc excommunicationem esse reueruatam Pontifici. Solumque indiget hæc censura declaratione, quoad receptatores, quam trademus infra à cap. 8. tractando de transitu ab vna religionem ad aliam.

C A P V T IV.

An Religiosus professus iuste possit à religionem expelli.

Ratio dubitandi est, quia professio est contractus reciprocos inter Religiosum, & religionem, ut sæpè dictum est: ergo debet esse æqualis ex vtraque parte; sed Religiosus ipse ob nullam causam potest iniusta religionem illam deserere, vel ad seculum redire, etiam quoad habitationem & vitam à religionis communitate segregatam: ergo nec è contrario potest religio ipsum Religiosum iniustum à se expellere. Atque ita sentit Cardinalis in Clement. 1. §. *Quia verò* de stat. monach. Monachum incarcerari, & alijs modis puniri, non tamen posse expelli. Quod videtur posse confirmari ex c. vlt. de Regular. ubi Pontifex præcipit omnes eiectiones inquiri, & ad monasterium, si ordo religiosus id patitur, vel ad habitationem aliquam monasterio coniunctam reuocari, ut ibi penitentiam agant: ergo saltem post illud ius non licet talis eiectione. Alij ita moderantur hanc partem, ut dicant Religiosum, quantumcunque incorrigibilem, expelli non posse, si permanere vult, atque adeò nisi ipse consentiat. Ita sentit Syluester, tribuens D. Thomæ, verb. *Religio* 6. §. 17. Armilla verb. *Religio* §. vltimo.

Nihilominus res certa est, posse licitè Religiosum à religionem expelli iusta de causa. Probatur primò ex iure communi, cap. cum ad monasterium, de *hæretico excommunicato*, ubi de proprietario contumaci, & communis, post regularem monitionem præmissam, dicitur, *De monasterio expellatur, nec recipiatur ulterius nisi penitentem secundum monasticam disciplinam*. Exponet fortasse aliquis, sibi non dici, ut expellatur à religionem, sed à monasterio, timendum quasi relegando illum in a-

R. 3. liud,

liud, non verò extra totam religionem pellendo: ita enim in simili interpretari conatur Archid. in c. *Abbas*. 18. q. 2. n. 5. Veruntamen considerandum est, Pontificem loqui de monasticis religionibus, in quibus professio fit in particulari monasterio, in quo acquiritur filiatio, & peculiaris unio, & obligatio, ita ut nec Religiosus possit ad aliud monasterium eiusdem religionis sine monasterij consensu transire, nec aliud monasterium possit cogi ad illum recipiendum in proprium membrum, ac socium: & ideo perinde loquitur Pontifex de monasterio, ac de integra religione, quia ad illum modum professionis alia monasteria sunt omnino per accidens; intelligit ergo ut expellatur simpliciter à religione. Et ita sentit ibi glossa, licet addat, posse mitti in arctius monasterium, ne euagetur, sed perniteat: quod est verum, si religio velit, & expedire iudicauerit: tamen si aliud iudicat, etiam potest omnino expellere iuxta Pontificis mentem, & communem intelligentiam. Quod clarius explicauit Honorius in c. ult. eiusdem tit. dicens, *Omnes morbosam cunctas ab omni, ne inficiat sanas oves*. Idem probatur aperte ex c. *relatum*, ne clerici, vel monachi ibi, vel se transferant, *ausu temerario*. c. *clm*, &c. & cap. *in* *Balsam*. de maioritate, & obedientia, ibi, *Alioquin de fixum consortio penitus excludatur*.

III.
Probatio ex
iuribus &
usu per-
sonar. relig.

Secundo idem probatur ex regulis, & consuetudinibus religionis. Nam Basil. in reg. 28. ex fufius disputatis, de inobediente post plures admonitiones, contumaci, ait, *Ut membrum vitiatum, inutileque, maderum more, praevidere conuenit*. Afferit illud Matth. 5. *Si oculus tuus dexter scandalizet te, &c.* Idem habet reg. 44. ex Breuioribus, & sanè non ob culpam nimis grauem, sed quia impatienter fuffert correctionem, quæ vitio incorrigibili, vel quia laborare non vult, nec Psalmos discere, & similia cum incorrigibilitate coniuncta. Idem in animaduertit. ad canonicos delinq. reg. 8. & in Constitut. monast. cap. 34. Benedictus etiam in sua regula, cap. 28. præcipit, contumaces, & incorrigibiles expelli, & planè loquitur de absoluta eiectione à tota religione, nam supponit, præcessisse plures admonitiones, correctiones, poenas, vsque ad flagella, & excommunicationem, & alia media, nullaque sufficere, & tunc ait, vtatur Abbas consilio Apostoli, *Auferet maius ex vobis ipsis*, 1. Cor. 5. & *Si infidelis discedit, discedat*, 1. Corinth. 7. *Ne omnis morbidus totum gerem contaminet*. Et ita obseruant religiones monachales, quæ ferè omnes (Carthusiam excipio) sub regula Sancti Benedicti militant, vt fuitur ex Conc. II. Aquisgran. sub Ludouico, tit. de Ordine Rectorum, c. 15. & ex Bern. epist. 122. vbi eodem consilio vtitur. Et vsu etiam id seruasse S. Benedictum, refert Greg. lib. 2. Dialog. cap. 25. Augustinus in regula, cum dixisset, contumacem grauiori poena plectendum esse, subdit, *Quam si forte reclusauerit, etiam si ipse non abiecerit, de vestra societate prouiciatur: non enim hoc fit crudeliter, sed misericorditer, ne contagione pestifera plurimos perdat*. Et ita etiam obseruant religiones, quæ regulam Augustini proficuntur, vt de Canonicis regularibus dicitur in Concilio I. Aquisgran. sub Ludouico, cap. 134. vbi latissimè plura ponuntur remedia priusquam ad hoc extremum supplicium perueniatur. Idem obseruare licet in sacra Prædicatorum religione, distin. 1. suarum constitut. cap. 19. vbi post alias poenas additur, *Vel secundum regulam patris nostri Augustini, si magis expellens iudicatur, ex eius habitu ordinis, de nostro ordine expellatur*; quod etiam confirmat D. Thom. quodlib. 12. art. ult. Idem statutum est à S. Francisco in sua regula, cap. 13. vt Apostata, qui religionis habitum voluntariò exuerit, penitus ab ordine expellatur: quod licet cum aliqua moderatione infra tractanda, in illo ordine receptum est, & ad alios casus an-

Cord. q. 31.
in c. 1. iura
regula.
Manuel Ro-
der. 1. tom.
quæst. regul.
q. 30 a 23. 14

pliatum per Alex. VI. vt refertur in lib. Monumenta Minorum, concess. 65. & alia videri possunt in Compend. priuileg. Mendicant. verb. *Eueri*. & in Specul. Minor. 2. p. tit. 1. & apud Bonauent. q. 14. in regulam.

Tandem probatur ratione, quia commune bonum religionis priuato commodo religiosi præferendum est, sed ad commune bonum religionis moraliter necessarium est, vt possit à se expellere membrum putr. dum, ne alia iniiciat, vt Sancti citati docent: ergo. Quæ ratio multis iuribus confirmari potest, quæ de censuris Ecclesiasticis, præsertim de excommunicatione loquuntur, cum proportionem tamen in præfenti locum habent. Facit cap. *excom. da*. c. *exco*, 24. q. 3. cap. *sed illud*, 45. d. cum similibus. Vnde facillè soluitur ratio dubitandi proposita, & confirmatur veritas. Primum enim nulli parti fit iniuria, si pacta & fœdera, iuxta conditiones, quibus inita sunt, seruentur: pactum autem religionis cum religioso, quando se illi obligat, eius professionem acceptando, habet hanc conditionem includam, vt secundum regulam viuere studeat, & religionem non perturbet, sed obedientem & corrigibilem se exhibeat: ergo si ipse Religiosus fidem non seruat, nec religionis obligatio integra manet, poterit ergo illum à se expellere. Quod autem illa conditio subintelligatur (reliqua enim clara sunt) constat, quia tam in communi iure, quam in iplis regulis religionum, quàm in ratione naturali continetur, vota autem & professio sunt secundum regulam, & commune pactum censetur fieri secundum ius, & secundum rectam rationem: ergo.

Atque hinc colligitur, non esse necessarium, vt ipse Religiosus eiectioni consentiat, si alias sufficiens causa præcessit. Probatur primò ex omnibus iuribus, & regulis adductis, quæ absolute loquuntur, & consensum ipsius personæ non requirunt. Secundo probatur ex vsu, ita enim nunc fit in omnibus grauioribus religionibus, effugue antiquissimum morem intelligi potest ex facto Magni Pachomij, quod ex Simeone Metaphraste refertur: rursus in vita eius, cap. 59. die 14. Maij, vbi ait, cum quidam monachus, Syluanus nomine, inhoneste segeret, eum vocasse post vigesimum annum suæ exercitationis, iussisseque veste exui monastica, & expelli monasterio. Eum autem, ad pedes Patris procidens, rogasse, *Hoc adhuc mihi condona Pater*, &c. Pachomium autem respondisse: *Si tot accepim monitionibus, ne iussi a ciperis, quod est melius, neque plagis, sed electus eligere id, quod est vile, quemadmodum pessimum datus permittere, vt membrum morbosum congregari cum grege Christi: ne forte tuius ovis affricata scabies, non parum eius partem inficiat, & corrumpat*. Potestatem ergo in se agnoscebat Pachomius illum inuitum expellendi, quauis tandem precibus, & promissis sub fideiussore datis cesserit, & illum cum magno illius fructu retinuerit. Idem intelligitur ex loan. Climach. in gradu 4. Obedientia, vbi refert de antiquis monachis, disidentes iussu Prælati solitos reconciliari ante Solis occasum, & priuam cibem donec in gratiam redirent. *Aut certe* (inquit) *se monasterio exirebantur*. Tertio declaratur ratione, quia eiectione hæc non tam est medicinalis poena, quam vindictiua, propter commune bonum: ergo non pendet per se ex consensu delinquentis, sed ipso inuito inferri potest, si ad commune bonum expedire iudicetur.

Dices, hoc ad summum procedere, si Religiosus nollet suæ eiectioni consentire, nec etiam velle emendari, tunc enim propter contumaciam, & incorrigibilitatem eijsi posset inuitus: at verò si cum voluntate permanendi in religione ostenderet, etiam emendationis propositum, non videtur posse expelli, quia tunc iam non est contumax, nec dici potest

Quæ si causa iusta expulsiōis.

potest incorrigibilis, cum tamen propter solam contumaciam, & incorrigibilitatē possit expelli, iuxta c. vii. de statu monach. Vnde D. Thom. quodlib. 12. art. vii. comparat ejectionem hanc excommunicationi, sicut excommunicari non potest quis, nisi quia contumax est, & emendari non vult; ita nec à religione expelli, nam æquiparantur hæ personæ, vtraque enim spiritualis est, & pœna spiritualis non fertur nisi in contumacem.

VII. Respondeo, semper quidem esse necessariam aliquam incorrigibilitatem, non tamen necessariam esse actuale contumaciam. Priorem partē probat dict. c. vii. de stat. monach. & alia testimonia suprà adducta in num. 3. & illam intendit præcipuè D. Thom. loco citato, ex Bonau. q. 14. in exposit. reg. & sumitur etiam ex Bulla Alexand. VI. quæ refertur in lib. Monumenta Ord. concessione 65. & hoc convincit ratio, quam D. Thom. insinuat: nam hæc est gravissima pœna, quæ privatur hominem non solum temporalibus commodis, sed etiam spiritualibus, & ideo non debet statim imponi propter delictum commissum, etiam graue; sed debent aliæ medicinales pœnæ adhiberi prius, & omnibus modis tentari, ut talis Religiosus emendetur. Est etiam hoc consentaneum statui Religioso, qui est schola virtutis, ac perfectionis, ad quam pertinet non solum promovere ad virtutem, sed etiam vitia corrumpere, & specialiter infirmos curare: ergo est valde alienum à tali statu infirmos statim deplorare, quod feret eos eiciendo absque multa curatione prævia, quæ inefficax inveniatur propter contumaciam infirmi.

VIII. Nihilominus probatur altera pars, quia si quis iterum ac sæpius correctus, non emendatur, aut iterum atque iterum recidat, etiam si postea offerat, & promittat emendationē, potest & interdum debet expelli: nam ille satis dici potest incorrigibilis, & ideo in eo locum habent iura, quæ incorrigibilem expellendum dicunt. Aliud enim est esse incorrigibilem, aliud actum contumacem; hoc enim etiam actualem resistantiam voluntatis, illud vero solum dicit iteratum lapsum contra adhibitam correctionem. Vnde iura Canonica statuunt, incorrigibilem clericum in aliquibus criminibus, degradandum esse, & tradendum brachio seculari, quod fieri potest, etiam si tunc convertatur, & maxime doleat, ac promittat emendationem, si iam sufficiens castigatio, & monitio femel, vel iterum præcessit; quomodo etiam se gerit Ecclesia in puniendis hæreticis relapsis: ita ergo de eiectione à religione censemus. Nō est ergo omnino comparanda cum censura, seu excommunicatione, sed solum quoad hoc, ut requiratur aliquam præviā monitionem, castigationem, & contumaciam, non tamen in hoc quod illam etiam actualem & perseverantem postulet Ratio autem differentia est suprà facta, quod excommunicationis est pœna medicinalis, quæ per se primò respicit bonum eius, qui punitur: hæc autem non est humilium, sed principaliter respicit bonum aliorum, scilicet totius religionis, tum in exemplum, & ut alij timeant esse ita rebelles ordinariæ correctioni, & disciplinæ religiose: tum etiam, ut auferatur malum de medio fratrum, ne & ipsi contaminentur; quod alia via non efficaciter cauetur: nam licet talis persona dicatur offerre emendationem, non est tamen fide digna, nec probabilis de illa spes concipitur propter præcedentem incorrigibilitatem; & ideo licet in ordine ad bonum eius credendum illi sit, & ideo absolutio à censura statim detur, quia solum pendet ex præfenti bona dispositione, nihilominus in ordine ad bonum aliorum id non sufficit, quia propositum illud facile mutabitur, vergetque eius societas in aliorum detrimentum.

IX. Ex dictis declaratum ferè est, ob quam causam possit Religiosus professus à religione expelli. Ordinariè enim loquendo, duæ conditiones necessariae sunt. Prima est, ut graue aliquod peccatum præcesserit externum, & de se inferens scandalum aliis, vel infamiam religioni: tam grauis enim pœna non potest inferri nisi propter grauem culpam; oportet etiam esse externam culpam, quia de internis Ecclesia non iudicat, extra forum Sacramentale. Addit S. Bonau. opusc. 9. in regulam S. Francisci, q. 14. non satis esse quod sit externum, & sæpius correctum, si sit occultum, ne oriatur scandalum ex publica eiectione cum culpa non pateat. Intelligendum est autem satis esse quod sit publicum iuridicè, id est, ita ut de illo sit sufficienter conuictus in regulari iudicio, iuxta debitam formam & modum eius, quia in omni delicto hoc satis est ad condignam pœnam. Nec potest ab aliis existimari iniuste punitus, eo quod delictum non fuerit publicum notoreitate facti; quia potius debent præsumere prælatum vel iudicem iuste procedere: nec etiam reo sit iniuria publicando delictum, vel pœnam eius, quando in iudicio satis probatum est, & ita expedit ad commune bonum. Dices, nisi tale peccatum in aliorum vergat detrimentum, non meretur pœnam separationis à consortio aliorum, non vergit autem in aliorum detrimentum donec sit publicum, ut infamiam vel scandalum generet. ergo. Respondetur, non oportere expectare effectum, sed satis esse quod delictum de se tale sit, nam tale peccatum in persona religiosa, quæ in communitate vivit proferente perfectionem, non potest non esse de se scandalum, & religionem infamans. Vnde Alexander VI. Minoribus concessit, ut possint contumaces expellere, nulla addita restrictione de infectione fratrum, vel scandalo, & notoreitate facti. Quin potius expectare ut delictum sit notorium externis, quod Bonau. suprà q. 17. clarius indicat, non solum necessarium non videtur, verum nec conueniens, sed maxime nocuum religioni.

X. Altera conditio est, ut de tali peccato præcesserit correctio, & admonitio sine fructu, vel emendatione: hoc etiam constat ex dictis, quia oportet, ut non solum Religiosus peccator sit, sed etiam incorrigibilis, ut iuribus, & ratione declaratum est. Quæritur autem potest circa hanc secundam conditionem primò, quanta, vel quoruplex correctio necessariò præcedere debeat. Secundò, an semper, & in omni casu necessaria sit, vel aliquando grauitas peccati semel commisi, & scandalum vel infamia inde sequuta sufficiat. Ad priorem interrogationem dicendum est, de ea re non esse vnā certam regulam pro omnibus religionibus præscriptam, sed maxime relinqui prudentiali iudicio. Hoc constat ex Basilio, Augustino, & aliis adductis, solum enim asserunt, eum qui sæpius correctus contempserit emendari, eiciendum esse. Quam regulam sequitur ordo Prædicatorum, nam in suis Constitutionibus d. 1. c. 19. ubi ille dicitur incorrigibilis, qui culpam non timet committere, & pœnas recusat ferre: vel ex earum sæpius appetita infestatione iudicio discretorum cognoscitur non proficere. At verò in religione Minorum ille propriè censetur incorrigibilis, qui ter conuictus & punitus de crimine, nō emendatur, ut habetur in Ordinat. general. Toletan. tit. de Incorrigibil. c. 6. & refert Emman. Roder. q. 80. art. 14. Et in regula S. Benedicti, cap. 58. qui ter deserit religionem, post professionem factam, amplius admitti prohibetur, atque ita omnino expellitur, tuncque censetur satis incorrigibilis: quod si aliqua moralis regula tradi potest, hæc certè videtur maxime probabilis, magis.

magisque vitata. Vnde clericus, qui de grauioribus criminibus bis est canonicè punitus, vel ter admonitus, & non emendatur, censetur incorrigibilis, vt degradari possit, & tradi brachio seculari: vt videri potest in Iulio Claro lib. 5. §. ult. q. 36. n. 33. & 34. Menochio consil. 82. n. 97. Bernard. Dias in praxi c. 151. qui alios referunt.

XI.

Nihilominus non est hæc regula adeò certa, quin detur semper locus prudenti iudicio prælatorum, vel amplius expectandi, vel citius expellendi reum, si ad commune bonum valde conueniens existimetur, & nulla sit expressa lex specialis, quæ oppositum statuatur: ius enim commune nullum est, sed loquitur indefinitè, vt vidimus. Vnde etiam in religione Minorum ex concessione Leonis X. quæ refertur in compedio priuilegiarum, §. 5. potest aliquando expelli Religiosus pro atroci delicto semel tantum perpetrato, vt si ex illo delicto tanta infamia, tantumque scandalum ortum esset, vt sine magno detrimento detineri reus inter Religiosos non posset. Et religioni S. Hieronymi in Hispania cõcessit Pius V. anno Domini 1566. vt in delictis grauioribus, aut grauisimis velut inobedientiæ contumacia, seu incorrigibilitate possit suos Religiosos etiam vsque ad priuationem habitus inclusivè punire. Vbi etiã cum indefinitè de grauioribus & grauisimis delictis loquatur, solumque gratia exempli ponat contumaciam inobedientiæ, constat non ponere regulam omninò definitam, sed prudentiæ iudicis relinquere, quando delictum sufficientem grauitatē habeat ad hanc pœnam, & an, quæve contumacia expectanda sit. Similem in Societate nostra instructionem à Pontificibus probatam infra tract. 10. ostendemus. Denique secluso speciali iure ac priuilegio, ex sola ratione naturali hoc ipsum significauit Syluest. verb. *Abbas*. n. 6. vbi referens sententiam D. Thomæ dicentis, non posse expelli Religiosum nisi propter contumaciam, addit, *Quod in religio, nisi incorrigibilis presumatur de facto propter conditionem viri, vel de iure propter regulam ita mandantem*. Vbi in primis modum & distinctionem indicat explicandæ regulæ à D. Thomæ, & communiter traditæ de contumacia, vel incorrigibilitate, scilicet, vel actuali, seu præterita, & præsumpta. Deinde duos modos insinuat præsumendi iustè incorrigibilitatem, etiam si actum non præcefferit, vel de iure, vt quando regula aliqua religiosa illam præsumit in aliquo delicto, vel de facto, vt quando tales sunt circumstantiæ personæ, vt nulla sit moralis spes correctionis. Addo, etiam interdum fieri posse, vt licet sit spes correctionis in ipsa priuata persona, non tamen possit satisfieri publicæ infamæ, vel scandalo totius religionis, nisi expellendo religiosum delinquentem: vel non posse conuenienti modo, & sine magno dispendio religionis in perpetuo carcere detineri, vel alio simili modo puniri: & tunc etiam esse posse sufficientem causam expulsiõis, quantum est ex vi iuris communis, si ius speciale alicuius religionis non repugnet. Quia commune bonum religionis præferendum est priuato, imò & morte, propter vnum delictum sine alia contumacia; & interdum potest hoc fieri arbitrio iudicis propter grauisimas circumstantias, vt videri potest apud Eman. Roder. tom. 1. q. Regul. q. 30. art. 14. vbi pro se citat Iul. Clar. lib. 5. §. sacrilegium n. 3. & Maranta in speculo fol. 29. post n. 53. quid ergo mirum, quòd hoc possit fieri in aliqua religione, maxime vbi proprius non resistit?

XII.

Qui putant
eiectionem
incorrigibilis
esse illicitam
in foro con-
scientiæ.

Addunt verò aliqui ex doctrina S. Bonaventuræ, licet in exteriori foro possint prælati iustè expellere Religiosos propter graues excessus, etiam sine propria incorrigibilitate, non tamen in foro conscientie; propter scandalum, quod in animis secularium

potest generari, & propter periculum damnationis, cui exponuntur sic eiectione, quia nequeunt seruare regulam, quam promiserunt, a cuius obligatione non possunt liberari. Sed debent (aunt) tales religiosi perpetuis carceribus mancipari, & ibi puniri pro qualitate delictorum. Hanc verò distinctionem de foro interno, & externo ad hanc materiam applicatam, apud S. Bonaventuram non inuenio, nec videtur mihi posse probabiliter accommodari, per se loquendo: itaque quoties iuxta regulam approbatam, vel iuxta Pontificia diplomata, seu concessionem, licitum est in exteriori foro expulsiõis sententiam ferre & exequi contra religiosum profectum, etiam in foro conscientie id est licitum, per se loquendo.

Ratio est, quia ex duplici tantum capite potest id non licere, vel quia esset contra iustitiam, vel quia contra charitatem, alia enim radix in præfenti cogitari non potest: neutrum autem ex his potest cum probabilitate affirmari: ergo. Probat minor quoad priorē partem de iustitia, quia vel hoc intelligitur de iustitia commutatiua, ratione mutui contractus facti inter Religiosum & religionem in ipsa professione, & hoc non, vt etiam S. Bonavent. dicit. quæst. 14. fateretur, quia pactum illud intelligitur secundum regulam approbatam, & secundum priuilegia Pontificia, & secundum rationem rectam iuxta hac autem iura omnia, includit conditionem ex parte religionis, si ita professus vixerit, vt debeat, vel debetur religioso statui, & communitati: aut durius, nisi se reddat dignum expulsiõne, iuxta regulam & mentem Pontificis: ergo quoties quis eicitur iuxta regulam, & priuilegia, non frangitur pactum à principio factum: ergo ex hac parte non peccatur contra iustitiam: ergo ex eodem capite quod licet in foro exteriori, licet etiam in foro conscientie.

Vel sermo est de iustitia vindictiua, & ex hac parte non potest etiam contra conscientiam agi, saltem per excessum contra Religiosum (nam de defectu contra religionem, vel Rempublicam, statim dicam.) Probat, quia in tali religione per legem iustam, qualis est regula approbata, vel per Pontificiam declarationem, quæ in priuilegio continetur, illa iudicata est condigna pœna talis delicti, vel talium delictorum: ergo non fit iniuria reo illam exequendo. Nec enim putandum est illam concessionem Pontificis esse permissiuam tantum, sed approbatiuam: tum quia oppositum constat ex verbis concessionum, tum etiam quia esset contra omnem rationem. Cur enim permitteret Pontifex religioni, (quæ tenetur non solum ad iustitiam, sed etiam ad perfectam) vt iniustam pœnam imponeret, & exqueretur, sine impedimento, & sub Pontificis umbra, & autoritate? Quòd si quis dicat, Pontificem non approbare hanc, vel illam eiectionem in particulari, sed illam, quæ sit iusta causa; hoc est quod intendimus: nec enim nos defendimus vt iustam omnem expulsiõnem in indiuiduo: sed ex hypothesi dicimus, eam quæ fuerit iusta in foro exteriori, iuxta regulam vel priuilegia, non posse esse in foro conscientie iniuriolam eiectionem. Vnde si iudicium particulare de causa eiectionis in re verum sit, & prudeniale, iuxta verum sensum regulæ & priuilegiarum, reddet sine dubio prælatum tutum in foro conscientie, saltem quoad hanc partem non inferendi iniuriam reo: si verò iudicium sit falsum, quia mirum delictum tale non est, quale regula, vel priuilegium requirit: tunc nec ipsa expulsiõ est iusta secundum regulam, & ideo neque in conscientia erit iusta per se loquendo, imò etiam erit contra obligationem inclusam in primo pacto professionis, vt patebit facile conuertendo rationem superius factam. Dico autem, per se loquendo, quia per ignorantiam

rantiam, & bonam fidem praelati poterit interdum factum excusari. Nunquam ergo hic separatur iustitia in conscientia, & in iudicio externo, respectu religionis.

superiorem iuxta regulam, requirat: id enim servandum est.

In quo praelato sit potestas ad expulsionem.

XV. Maius dubium esse posset, an talis expulsio possit interdum esse contra iustitiam legalem, & bonam communem, quia nimirum delictum non satis puniatur illo modo: imò sæpè fortasse ipse delinquens desiderabit hanc penam, ut possit liberius vivere. Unde quoad hanc partem regula, vel privilegium non videntur esse præceptiva, seu ordinativa, sed concessiva, ut ita fiat: semper autem videntur subintelligere conditionem, nisi ratio iustitiae plus posculetur. Respondeo, Pontificem per hanc concessionem, vel regulam non tam intendere punitionem delicti, quam præservationem, quietem & decenciam religionis: & ideo si ad hos fines necessaria sit religio eiection, non est omittenda, eo quod delictum non videatur ad æquatè puniri, nam hoc non est intra intrinsecè necessarium, ut ex iusta causa omitti non possit. Accedit, quod semper potest antecedere alia vindicta delicti, quæ pro capacitate status religionis videatur sufficiens. Potest etiam sic eiection ad tritremes mitti, si dignus iudicetur, vel perpetuo, vel ad tempus, itaque nunquam condigna punitione repugnat cum eiectione, ideoque qui concedit facultatem expellendi à religione, non aufert obligationem puniendi delicta modo sufficienti ad publicam satisfactionem, quatenus simul esse potest cum expulsionem à religione: & ideo non refert ad iustitiam & honestatem talis concessionis quod sola expulsio non sit interdum sufficiens poena. Effert autem contra rationem tale privilegium, si ratione illius posset quis expelli, etiam in eo casu, in quo talis expulsio esset contra iustitiam in foro conscientie.

XVI. Venio ad alteram partem de obligatione charitatis, quæ in primis locum non habet ubi hæc poena non est arbitraria, sed lege præscripta, in qua inferior, seu ordinarius praelatus dispensare non potest. Deinde, etiam praelatus religionis ex charitate teneatur procurare bonum religionis quantumvis criminosis, magis tamen tenetur custodire puritatem & pacem suæ religionis, & auferre scandala, &c. Unde Bonavent. dict. q. 14. dixit, *Crudelis est miseria, unde plures, & meliores graviter offenduntur*. Præterea obligatio ex charitate, cessante iustitia, plures conditiones requirit, quæ vix possunt in huiusmodi casu inveniri. Primum enim necessarium est, ut proximus sit, vel constitutur in gravi periculo, morali, & proximo suæ salutis: deinde, ut alius possit sine magno incommodo, præsertim spirituali, suo, vel aliorum illi necessitati succurrere: at in præsentis religionis per eiectionem non statim constituitur in proximo periculo, imò neque in morali salutis suæ: potest enim vexatio dare intellectum, & humiliatio conversionem, vel potest multis modis sibi consilium, ut pericula effugiat: aliunde verò sæpè non potest praelatus sine magno onere religionis, & periculo aliorum religionis, & suæ famæ, & quietis, illum detinere: non ergo obligatur ad hoc ex charitate. Asserendum ergo simpliciter est, id quod regula per Pontificem approbata, vel privilegia, aut bullæ Pontificiæ permittunt, seu concedunt singulis religionibus, circa eiectionem contumacium, seu discolorum religionis, non solum in externo foro, sed etiam in conscientia per se loquendo licita esse. An verò in aliquo particulari casu charitas exigat moderationem aliquam in executione, id ad factum pertinet, non ad ius, estque accidentarium & ex prudenti arbitrio pendens. Et tunc etiam considerate oportet, an praelatus auctoritatem habeat ad talem moderationem faciendam vel potestatem

Tandem facile etiam ex dictis intelligitur, quis possit religiosum à religione eiectione, supposita causa sufficienti, nam sine illa nullus potest, & cum illa non quilibet, sed qui iurisdictionem ad hunc actum habet, nam est actus vindictivæ iustitiæ, & magnæ coactionis, qui sine iurisdictione fieri non potest. Primum ergo ac præcipue habet hanc potestatem Summus Pontifex, non solum, ut supremus pastor Ecclesiæ, quod clarum per se est, sed etiam ut supremus praelatus religionis, ad quem spectant actus supremi, ad bonum eiusdem religionis pertinentes. Deinde habet hanc potestatem corpus ipsum religionis; ut autem illam habeat non est necesse, ut à Summo Pontifice specialiter conferatur, sed satis, ut non auferatur, seu referatur talis actus. Ratio prioris partis est, quia hæc eiection ex natura rei iusta est, ex vi conditionis inclusa in priori pacto inter religionem, & Religiosum, ut supra explicatum est: ergo ex natura rei est in ipsa religione tota, seu ut est unum corpus, si aliunde non impediatur: sicut è contrario ex natura rei est apud illam omnis retinendi, & alendi religiosum, qui nullam causam præbet eiectioni. Confirmatur, quia omne corpus habet ius separandi à se contagiosa membra, & omnis Respublica abiiciendi, qui eam conturbant, & potestas ad hunc actum per se est in corpore Republicæ: ergo similiter est cum proportionem in corpore religioso.

Posterior verò pars, quæ est limitatio prioris, patet, quia potestas corporis subordinata est capiti, aliàs esset summa confusio: ergo si per caput restringatur, id est, per Pontificem referentem sibi illum actum, non poterit tota religio sine consensu eius religiosum eiectione. Considerandum itaque est corpus integrum religionis in rigore sumptum Pontificem ipsum ut supremum praelatum includere, qui quatenus iurisdictionem in illam habet, non ab ipsa, sed ex se, seu à Christo illam habet: quatenus verò habet potestatem dominatiam, licet à religione illam habeat, in illo tamè ordine est suprema etià respectu totius corporis religionis simul sumpti, quod non habent praelati intrinseci (ut sic dicā) ipsius religionis. Hac ergo ratione potest hanc potestatem non solum ut universalis pastor, sed etiam ut supremus praelatus sibi reservare. Quia verò iure, & potestate ordinaria relinquit religionem seipsam plenè gubernare: ideo quando hæc potestas ablata, seu reservata non est, in ipsa religione integra manet. Et in eo casu, quo Pontifex illius usum sibi reservaret, teneretur ex iustitia, post plenā causæ cognitionem in eiectionem Religiosi consentire, si & culpas haberet tali poena dignas, & ad religionis bonum, illius poenæ executio necessaria moraliter videretur.

Tertio solet hæc potestas esse in Generalibus religionum. Nam illis commissæ est tota potestas necessaria ad gubernandam religionem, & ad universalem bonum eius: huiusmodi autè est hæc potestas, de qua agimus, ut ostensum est. Unde Pius V. in privilegio supra citato concessit Ordini S. Hieronymi in Hispania, quod habetur in Compend. privileg. eiusdem Ordinis, verb. *Condemnare*, inter alia sic ait: *Considerans quod Prior Generalis, per constitutiones dicti ordinis habet omnimodam, & ordinariam potestatem, quam ipsum Capitulum generale, tempore quo celebratur, habet: Priori Generali concessit facultatem delegandi, &c.* In quibus verbis solum expendo rationem, quæ movit Pontificem, ad concedendum Generali potestatem, quam Capitulum concedebat: quia

XVII.

Est in Papa.

Est in tota Religione.

XVIII.

Excepit, nisi à Papa reservetur.

XIX.

Est denique in Generalibus.

tota

Quid de eo
ferentibus
prælatus.

tota potestas Capituli translata esse debet in Generalem: eadem ergo ratione iure ordinario habere videtur Generalis potestas eiciendi Religiosum ex iusta causa. De aliis vero inferioribus prælatis, ut sunt Provinciales, Priores, Guardiani, &c. nihil certum dicere possumus ex communi iure, sed solum consulenda esse iura specialia regularum, seu privilegiorum singularum religionum, & illa esse observanda. Regulariter autem videtur esse in solo Generali iure ordinario, nec immerito, quia abscondere membrum corporis est res gravissima, & ideo merito postulat consensus capituli. Provinciales autem aliquando hac potestate utuntur ex commissione, vel generali, vel speciali, iuxta varios usus religionum.

XX.
Requiratur
ne consula-
tio ut prælatus
eiciat
religiosum.

Quæri autem hic potest, an prælatus habens hanc potestatem possit illa uti suo iusto arbitrio, sine consilio aliorum, qui in ordinibus ad hoc ministerium deputari solent, vel potius huiusmodi consilium sit omnino necessarium ad valorem actus. Nam in prædicto privilegio Pij V. ad Hieronymianos additur, *Dum tamen hac omnia faciat de consilio fratrum*, &c. & similia haberi solent in Constitutionibus religionum, ut in Constit. Prædicatorum, cap. 19. d. 1. dicitur, *De consilio discretorum, si expediens iudicetur, potest Magister ordinis, &c.* Verum tamen in hac etiam re non possumus generalem regulam tradere, sed observandum est in unaquaque religione institutum eius ab Ecclesia approbatum: nam in quibusdam suffragia consulentium decisiva sunt, ita ut sine illis, vel eorum numero competenti, nihil valide fieri possit, & in eis responsio est clara, quia consilium est de substantia actus, imò solum apud illud est potestas. In aliis vero consulentium suffragia sunt tantum consultiva, quibus auditis, potest prælatus statuere quid iudicaverit expedire, duobus autem modis potest intelligi huiusmodi consilium necessarium esse adhibendum, ut in superioribus notavimus, tractando de receptione Novitiorum, scilicet vel ex præcepto tantum vel ut res bene fiat, non tamen ad valorem actus, vel utroque modo; ex iure autem communi non constat, quo istorum modorum in præsentem requiratur, sed consulenda sunt privata iura uniuscuiusque religionis, & illa sunt servanda. In eis autem attente considerandum est, an potestas absolute detur prælato, postea vero solum iniungatur, ut tales, vel tales personas consulat: an vero detur talis potestas, quasi sub ea conditione, ut in dicto privilegio Pij V. dicitur, *Concedimus Priori Generali, &c. dum tamen hac omnia faciat de consilio fratrum*, &c. Quando enim concessio est sub hac posteriori forma, est sine dubio illa substantialis conditio, ita ut licet necesse non sit consilia sequi, necessarium sit illa audire, iuxta communem sententiam fundatam in proprietate verborum, quam in citato loco exposui. At vero quando potestas priori modo datur, consultatio solum est necessaria ex præcepto, vel regula, & si illa omittatur, male fit, nihilominus actus est validus, quia illa tunc non est substantialis forma, ut eodem loco dixi.

C A P V T V.

An & quomodo professus eiectus reneatur ad religionem redire.

I.
Supponitur
eiectum non
liberi a
vinculo
voti
suis
religiosis
obligatum.

In primis supponendum est, per huiusmodi eiectionem non solum religiosam professionem quoad vinculum, sed solum quoad usum, seu cohabitationem, sicut quando separantur coniuges propter alterius adulterium, semper manet vinculum matrimonii integrum. Quæquam enim de antiquo usu Ecclesiæ incertum sit, an religiosi dysscoli eicerentur omnino liberi à professione religiosa, nunc ta-

men in his, qui solenniter proficiuntur, certum est non ita fieri. Quam diversitatem videre licet in una Societatis religione, in qua scholares approbati eiciuntur solum vinculo, professi vero minime, id est, que est in omni alio professo. Nam licet eiciatur, non desinit esse religiosus, ut est concors sententia Doctorum in 4. dist. 38. Innocen. c. Dilatus. 2. de simoni. Cardin. Clemen. 1. de Regularib. §. Quomodo. q. 1. Estque evidens ex supra dictis de immutabilitate professionis religiose, & ex usu Ecclesiæ, nam constat hos manere semper inhabiles ad matrimonium, etiam si non sint in sacris ordinati. Denique hoc aperte supponitur in cap. ult. de Regularib. ut statim in num. 6. expendimus. Manet ergo in his religionibus integra professio, & quidquid est de substantia eius, atque adeo tria vota, castitatis, paupertatis, & obedientie in eo perseverant: quomodo autem eis uti debeat, & ad quid ratione eorum, & professionis obligetur, explicandum superest. Et de castitate quidem nulla est difficultas, reneatur enim illam integrè servare, quia potest, & in hoc non ita pendet ab actuali subiectione, vel unionem cum sua religione.

De obligatione redeundi ad religionem.

De aliis ergo inquiri potest primò, an reneatur semel eiectus ad suam religionem redire, quamvis aliam professus valide non est, nam in eo casu certum est non teneri: an vero possit id facere, infra videbimus. Quidam ergo asserunt absolute non teneri ad reditum, nec ad illum posse compelli, si per sententiam definitivam, & iustam eiectus in perpetuum est. Ita tener Navarr. Comment. 2. de Regularib. n. 36. Comment. 3. num. 52. & lib. 3. Confessor. tit. de Regularib. consil. 77. & seq. Fundamenta extinguuntur obligatio, que proinde non potest amplius reuiviscere. In perpetuum enim sublata obligatio reuiviscere potest, ut dicitur in l. qui res. §. ult. ff. de solution. Secundo, quia res iudicata servanda est: l. res iudicata. ff. de regul. iur. & quod bene definitum est, retractari non debet, cap. quod bene. 6. q. 4. adeo ut res iudicata impediatur ingressum, Clement. 1. de exceptis. Tertiò, quia est res durissima, ut eiectus definitivè contra suam voluntatem, reducat ad monasterium, ubi vix æquo animo ferre possit improbitatem, que in eum alijs de more obicit. Quarto, quia degradatus realiter à suis ordinibus, non potest cogi ut redeat ad gradum, quem prius tenebat: ergo nec monachus eiectus, &c. Tandem ad hoc inducit autoritas Bernardi, Abbatis, Cardinalis, & Antonini, qui de eiectione nunquam hoc asseruerunt, sed solum de fugitiis. Addere vltimò possumus, quia religio non tenetur semel eiectum iterum recipere: ergo nec ipse tenetur redire, etiam si reuocetur. Debet enim esse par utriusque conditio, seu obligatio.

Alij dicunt, teneri huiusmodi eiectionem in primis ad emendationem, ita ut fiat aptus ad religionem, & dignus ut in ea recipiatur. Deinde, teneri ad petendum, & procurandum, ut in religionem iterum recipiatur, & consequenter teneri ad ingressum si admittatur. Tertiò vero aiunt, si post moralem penitentionem sufficientem repellatur, non teneri amplius ad ingressum, etiam si maxime cogatur, vel precipiatur: ita tenet Soto lib. 7. de iustitia, q. 2. art. 1. circa ad 3. Qui consequenter ait, hunc Religiosum in eo casu manere liberum à vinculo religionis, & ab obedientia voto, imò & à voto paupertatis, de quo infra.

Et prima quidem huius opinionis propositio verissima est, teneri scilicet hunc Religiosum ad emendationem non solum per se, sed etiam propter vitam

vitanda, propter quæ punitus est, sed propter statum religiosum, ut quantum in ipso est, non sit per illum, quominus ad illum restituatur, & alias non esse tutum in conscientia. quam partem tenet etiam Syluest. Religio. 6. q. 12. & idem supponit in verb. *Apostasia*. q. 5. & 6. tenet etiam Angles, tit. de Voto, art. 2. difficult. 8. c. 3. Cordub. in c. 2. suæ Regulæ, q. 21. & fauer Bonau. q. 14. super Regulam. Sumitur etiam ex c. ult. de Regularib. ut statim videbimus. Ratione probatur, quia ille eiectus verus religiosus manet, ergo per se & ex vi suæ professionis obligatus manet ad viuendum secundum illum statum, ergo tenetur, quantum in se est, illum non impedire. Confirmatur, quia habens votum simplex religionis, tenetur non ponere ex parte sua voluntarium impedimentum receptioni, quam etiam procurare tenetur: ergo multo magis ad hoc tenetur religiosus iam professus, etiam si eiectus sit, nam eiectio non abstat vinculum, & consequenter nec obligationem. Maxime cum sua culpa iuste eiectus fuerit, & nemini debeat sua iniquitas parocinari.

V. Et hinc etiam probatum manet secundum dictum illius sententia; quod etiam alij authores recipiunt, & ego verum censeo. Nam qui tenetur viuere in aliquo statu, tenetur non solum illum non impedire, sed etiam illum procurare, & si admittatur, tenetur acceptare, ut exemplo etiam adducto de habente votum simplex religionis ostenditur; sed religiosus sua culpa eiectus tenetur semper obligatione viuendi in statu illo: ergo tenetur illum sufficienter procurare, quantum in se est. Confirmatur, quia non censetur sic eiectus satis moraliter emendatus, donec humiliter petat iterum in religionem recipi, sed tenetur emendari sufficienter, ita ut satisfaciatur religioni, ut in eam posset iterum recipi: ergo. Imò addit Tabiena verbo *R. ligio*, n. 25. si in vno monasterio non recipiatur, teneri alia adire, si sit probabilis spes. An vero teneatur aliam religionem ingredi, vel hoc ei liceat, dicemus num. 18. nunc enim loquimur de reductu ad priorem religionem. Tertia verò propositio illius sententiæ probari maxime potest argumentis Nauarr, mihi tamen nihilominus non placeat.

VI. Dico ergo, Religiosum semel eiectum etiam si iterum atque iterum petierit iterum recipi, & repulsus sit, teneri ad ingrediendum iterum, quoties reuocatus fuerit, si ad aliam religionem non transiit, tunc enim iam prima obligatio cessauit, & quasi commutata est, ut statim dicam. Probatur ergo assertio ex c. fin. de Regularib. vbi Gregorius IX. præcipit Superioribus religionum, ut fugitivos, & eiectos de ordine suo requirant sollicitè annuatim, eosque recipiāt, si regularis ordo id permittit, alias eis provideant modo ibi statuto: quod intelligitur, si illi eiecti & fugitivi emendati inuenti fuerint, nā si adhuc sint contumaces, aliud remedium adhibendum est, ut ibi statuitur. Exponitur in illo textu, Superiores semper habere ius reuocandi eiectos, & cogendi ad iteratum ingressum, si regula non resistat. Vnde etiam supponit, eos teneri ad obediendum, & reuertendum si præcipiantur, & ideo præcipit eos excommunicari, si contumaces sint. Et, quod notandum est ibi, in hoc æquiparantur fugitiui, & eiecti, constat autem fugitiuos semper teneri ad religionem reuerti, si admittantur, ergo & eiecti. Respondet Nauarr. caput hoc intelligendum esse de eiectis iniuste, vel non per sententiam definitiuam, ritè & rectè latam. Sed hoc gratis dictum est, & sine fundamento inuentum, quia dictum caput absolute, & sine restrictione loquitur: Imò supponere videtur nullum religiosum posse ita definitiuè eici, quin religio retineat ius reuocandi illum.

VII. Vnde argumentor ratione, quia per eiectionem

non soluitur religiosus ab obedientia voto, licet pro tunc careat usu illius, quia caret actuali regimine Superioris: ergo si ad obediendum reuocetur, tenetur ex vi voti reuocare & obedire. Antecedens patet, tum quia votum illud solenne extingui non potest ordinario iure, tum etiam, quia ille manet verus Religiosus, & consequenter retinet omnia essentialia, tum denique, quia non debet reportare commodum ex culpa sua, fuit autem propter culpam eiectus, & priuatus commodis religionis, non tamen fuit liberatus onere obedientiæ omnino. Respondet Nauarr. licet fuerit propter culpam eiectus, iam tamen fuisse sufficienter punitum, & ideo non debere iterum puniri propter idem delictum, sed qui sensit onus, debere potius sentire commodum illi annexum. Sed contra, nam hæc non est secunda punitio, sed debita obseruantia voti, quod semper manet: vnde licet ille fuerit sufficienter punitus, dum postea reuocatur, non iterum punitur, sed mandatur ei, ut obligationem suam expleat. Neque hoc commodum exonerandi se hac obligatione, annexum est illi poenæ: cur enim, aut quo iure id cautum est? Nulla enim ratio per se spectata rei natura, id postulat: sed potius debitus ordo requirit, ut post debitam satisfactionem pro delicto, persona redeat ad priorem statum, vel soluat obligationem in qua semper mansit.

Dices, religionem eo ipso quod noluit Religiosum petentem, & rogantem admittere, celsisse iuri suo, & ideo illum iam non teneri redire, licet reuocetur. Sed falsum est quod assumitur. Aut enim religio iusta ex causa recusauit illi acceptare, & quasi ab exilio reuocare, & tunc non est cur censetur iuri suo celsisse simpliciter, & pro omni tempore, sed solum voluisse illum condigna poena afficere, donec satis pateretur. Aut iniuste & contra rationem negauit illi reditum, & tunc error non est totius religionis, sed vnius prælati, vel conuentus particularis; vnde non sufficit ut tota religio iuri suo celsisse censetur. Quare potius existimo, etiam si velit, cedere iuri suo in perpetuum, & sine vlla limitatione non posse: quia illud ius considerandum est ut pertinet principaliter ad Deum, quomodo non potest tolli per voluntatem hominis, sine iusta causa: sicut non posset nunc religio licentiam dare religioso, ut extra illam maneat, cedendo iuri suo: ita ergo est in quolibet eiecto, nam licet ad eiciendum illum possit esse iusta causa, tamen ad cedendum in perpetuum absolute, & simpliciter, ita ut religiosus, quantum est ex se non teneatur redire, non habet religio potestatem, quia nulla potest subesse iusta causa, supposito perpetuo vinculo professionis. Et eadem ratione non potest religiosus remittere religioni obligationem, quam habet recipiendi illum, quando & delictum est sufficienter punitum, & futurum nullum est periculum, quia hoc etiam est contra ius acquisitum per vinculum perpetuæ professionis.

Dices: Etiam vinculum matrimonij est perpetuum, & tamen interdum fit separatio quoad totum ita perpetua ut non teneantur coniuges iterum ad se redire: aliquando etiam vnus eorum propter delictum ita priuatur iure in alium, ut alter amplius non teneatur ad ipsum redire: ergo similiter esse potest in præsentia. Respondeo primò, exemplum posse retorqueri quoad id, de quo agimus. Nam, si separatio fiat, v. g. propter adulterium vnus, licet ille, qui passus est iniuriam, non teneatur amplius coniugi alteri cōsentire, nec eum acceptare in suum consortiū: tamen si velit idem qui iniuriā est passus, alterum reuocare, & cum eo redire in amicitiam, alter semper tenetur acceptare, & vitā maritalem cum alio agere, debitū reddere, & c. ut est communis resolutio Doctorum in 4. cum D. Tho. in 4.

Quomodo recipiendus sit in eandem religionem professus expulsus.

XV.
Dicitur po-
tius ad re-
cipiendum.

XVI.
Dicitur pro-
fessus in an-
teposi-
tione reli-
gionis non
receptus.

Secundum ad
alium stat
religionem.

XVII.
An recipiendus
professus qui
habet an-
teposi-
tione prece-
ptum.

Interdum
dicitur.

Quæri autem potest ulterius, quando huiusmodi eiectus reuertitur ad religionem vel ipso petente, & religione consentiente, vel è contrario religione cogente, & ipso non resistente, quomodo recipiendus sit. Respondeo in primis requiri sufficientem potestatem in recipiente, quia est res grauissima, & pertinet ad gubernationem religionis, & ideo non potest priuata autoritate fieri, sed publica potestate religionis. Apud quem autem sit talis potestas iuxta varia instituta & regulas religionum respondendum est. Nihil enim video iure communi statutum, præterea, quæ de receptione religiosorum toto præced. diximus, & quod in dict. cap. ult. disponitur, ubi Abbates præcipiuntur huiusmodi eiectos recipere, si regula non resistat, vel aliquo modo eos custodire, ubi aliter iuxta regulam recipi non possunt. Quod ergo ibi de Abbatibus dicitur, in aliis religionibus cum proportionem intelligentum est de prælati, ad quos hæc cura pertinet, vel solis, vel cum aliquorum consilio, iuxta regulam.

Deinde respondeo non debere eiectum cum recipitur, nouam professionem emittere: cum enim supra nu. i. dictum sit, hos non liberari per eiectionem à vinculo professionis, & vororum solennium, clarum est non indigere noua professione, sed solum reuocationem prioris suspensionis, & actualis separationis à gremio religionis, ratione cuius erat quis impeditus ab actuali vsu obedientiæ, & ab actuali vnione cum tali corpore; postea verò restituitur ad talem vnionem actualem per solam mutationem voluntatum, & mutuum consensum in actualem vsu, (vt sic dicam) non in vinculum. Sicut in exemplo supra posito in num. 9. de matrimonio, cum illi, qui perpetuo diuortio erant se iungendi, per nouum voluntarium consensum iterum coniunguntur, non contrahunt matrimonium, quia non est nouum vinculum, sed nouus vsus eius. Vnde non solum non est necessaria noua professio, verum nec propriè videtur possibilis, quia professio valida, & eadem omnino non est multiplicabilis in eadem persona, licet ad maiorem deuotionem possit exterius renouari. Dixi autem eadem omnino, quia si in alia diuersa religione ille eiectus recipiatur, deberet in ea denuò profiteri, quia nunquam se illi tradidit, nec votum obedientiæ ibi fecit, & ita est professio quodammodo specie diuersa, eo modo, quo instituta distinctarum religionum moraliter diuersa sunt. Similiter si religio esset ex his monachalibus, in quibus vnusquisque in sua domo speciali proficetur, tunc eiectus ab vna domo, si in alia eiusdem religionis recipiatur, deberet in illa profiteri, vt esset filius illius domus, nam hoc necessarium esset etiam si eiectio non intercederet, sed immediatus transitus ab vna domo in aliam. Vt autem iterum recipiatur in eandem religionem absolute, non indiget noua professione, sed externa acceptatione habentis potestatem; nam hoc ipso manet actualiter subiectus, sicut antea erat.

Interrogari autem potest ulterius circa hoc punctum, an recipiendus sit talis eiectus in eodem gradu antiquitatis professionis, quoad locum sedendi, ferendi suffragium, & alias prærogatiuas, ad quas professionis antiquitas necessaria est, iuxta varios vsus religionum. Quidam enim affirmant, alij partem negantem absolute docent: mihi autem videtur neutrum esse simpliciter necessarium, sed arbitrio prudenti recipientium committendum esse. Regulariter autem loquendo, ille, qui eieci meruit, Franc. Suar. de statu relig. Tom. I V.

consequenter videtur amisisse ius ad suæ professionis gradum, & ideo meritò recipi posse in nouissimo loco. Item, ratione prioris delicti dignus est hac priuatione in penam, nam si dignus fuit eiectione, multò magis hac priuatione, & licet ei, dum iterum recipitur, ex parte remittatur poena, nihilominus non est necesse vt omnino remittatur, quoad hanc conditionem accidentalem. Sed licet hoc regulare sit, nihilominus talis esse posset conditio personæ, tantaque penitentia & emendatio, vt censeatur dignus maiori remissione, & ideo iuste possit vel ad pristinum gradum, vel ad medium alium recipi. Imò aliquando id expediet ad bonum religionis, vt alij eiecti ad penitentiam agendam animentur.

Ad quid teneatur Religiosus expulsus, si in suam religionem non recipiatur.

Tertiò verò quaeritur, quid teneatur facere eiectus quoad statum suum si in sua religione non recipiatur, an scilicet teneatur aliam ingredi religionem, vel possit liberè in seculo manere. Nam Bonauent. d. q. 14. super regulam sentit, teneri aliam religionem ingredi, quod sequitur Cordub. dict. q. 21. in cap. 2. suæ regulæ, prope finem. Dicendum autem est primò, religiosum semel eiectum posse liberè aliam religionem ingredi, si velit, quod est manifestum, si prius diligentiam aliquam adhibuit, vt in sua religione recipiatur, nec potuit obtinere, vt à fortiori patebit ex dicendis: verum tamen absolute id verum existimo, posse, scilicet, statim ac eieciatur, nulla alia expectata licentia, vel diligentia præmissa, aliam religionem ingredi, si strictior, vel saltem æqualis sit, quia tunc nec suæ religioni faciet iniuriam, cum ipsa eum expulerit, nec statui religiosi vt sic, cum æqualem accipiat. De transitu vero ad laxiorem, dubitari potest, quia talis religiosus ex vi prioris professionis tenetur permanere, quantum in se est, in statu tantæ perfectionis: ergo donec per illum stat quominus in illo permaneat, non potest liberè ad laxiorem transire. Confirmatur, quia non potest liberè manere in seculo, quando ipse est in causa vt sit à religione eiectus, & ideo tenetur tollere impedimentum, & se ostendere paratum ad reditum, vt supra à numer. 6. dixi. Ergo eadem ratione in eodem casu & cum eadem proportionem minuere (vt sic dicam) statum perfectionis, quem professus est, donec per ipsum non stet, quominus in priori statu maneat. Tandem confirmatur, quia Innocentius IV. concessit Minoribus, vt referitur in lib. Monumenta Ordinis, concess. 162. vt semel eiecti possent liberè ad aliam religionem transire, exceptis militaribus: ergo signum est, hoc per se non esse licitum propria autoritate, saltem quantum ad religionem laxiorem. Alioquin non fuisset necessaria specialis concessio, nec debuissent excipi religiones militares, nam illæ veræ religiones sunt, esto sint laxiores. Et hæc pars mihi probatur.

Non desunt tamen quibus videatur in eo casu posse Religiosum sic eiectum statim transire ad religionem laxiorem, si velit, quia in ea saluatur substantia status religiosi, ad modum autem, seu auctoritatem eius, ille non se obligauit absolute, sed solum in ea religione quam professus est, ab illa autem iam est eiectus in perpetuum, vt supponitur: ergo eo ipso manet liber ab illo speciali vinculo. Sed hæc ratio solum probat hoc licere post factam diligentiam, ita vt per religiosum non stet quominus in priori austeritate perseueret, nam ex sua culpa non debet commodum, & libertatem ab obligatione arctioris religionis comparare: ergo donec emendatus à culpa, ostendat se paratum ad illam obligationem

XVIII.

Primum pro-
nuntiatur
in hoc tercio
puncto, posse
eiectum in-
gredi aliam
religionem.

Non tamen
laxiorem:

XIX.

Aliorum
placitum, &
fundamen-
tum.

tionem implendam, & per illum nō fieri, non potest ei talis libertas concedi. Quamvis autem ex natura rei hoc ita esse videatur, ex dict. concessione Innocentij, id licebit cum limitationibus in ea positis. Quia ex dispensatione Pontificis licitum est ad laxiorem religionem transire; illa autem concessio continere videtur in hac parte generalem dispensationem, quæ potuit habere iustam causam ad evitanda maiora mala. Limitationes autē sunt; prima ut non fiat transitus ad religionem militarem, quoad milites arma portantes, nam quoad clericos, vel monachos, qui in eis religionibus spirituales vitam profitentur, non videtur id prohibitum. Alia limitatio est, ut sic eiectione deferat literas testimoniales Provincialis, vel Generalis sui ordinis, & aliter recipi non possint absque licentia speciali Sedis Apostolicæ. Et quantum ex verbis concessionis colligitur, si hæc forma receptionis non servetur, professio erit invalida, non minus quam si alius non eiectione recipiatur. Ultima limitatio est, quod hæc concessio specialiter facta est Minoribus, & ideo solum alij, qui cum illis in privilegiis communicant, illa uti poterunt.

XX.
Secundum
pronuntia-
tum, eiectioni
non obligari
ad transi-
tum.

Secundò dicendum est, religiosum eiectionem nunquam teneri ad aliam religionem transire, sed posse in seculo liberè manere, postquam iam emendatus repulsus est, licet re sufficienter ostenderit paratum ad reditum. ita tenet Soto suprà, & à fortiori Nauarr. Sylvest. & alij citati. Et probatur, quia ille sic professus non se obligavit alteri religioni, & per illum iam nō stat quominus in ea viuat, ut supponitur: ergo non tenetur alteram ingredi, quia in his, quæ ad consilia pertinent, nemo tenetur, nisi ad id, quod voto se obligavit. Sicut qui promisit ingredi determinatam religionem, si in ea non recipiatur, non tenetur aliam querere, quia ad illam solā se obligavit; sed similiter per professionem in hac religione solum illi, eiusque regulæ se obligavit: ergo si ab ea repellitur, non tenetur aliam querere. Dices: esto ipse ex vi votorum non teneatur, posse à Prælo religionis cogi, & obligari, ut ad arctiorem religionem transiret, in poenam delictorum. Respondet, etiam hoc modo non posse simpliciter obligari, ut docet Nauarr. consil. 77. de Regularib. quod ipse probat, quia postquam eiectione est, non est subditus: ergo non tenetur parere, quia extra territorium ius dicenti impunè non paretur. Sed contrā, quia potest religio non prius hunc eiecere, sed immediate condemnare ut transiret ad religionem arctiorem. Item quia in poenam delicti prius commissi, potest illum obligare, ut post eiectionem ieiunet, vel sit relegatus à tali civitate, sicut potest ad triremes condemnare. Ratio ergo est, quia nemo potest ad statum religiosum obligari (etiam in poenam delicti) si illum non vovit: eadem ergo ratione nō potest cogi ad arctiorem religionem absolute: poterit tamen sub conditione, vel distinctione obligari, ut vel transiret ad aliam, vel maneat in perpetuo carcere, aut ad triremes eat, supposito delicto digno tali poena.

XXI.

Dices: Ergo saltem si prius ante professionem in ea religione factam vouisset absolute religionem, teneretur postea eiectione ex vi prioris voti, repulsus à tali religione aliam querere. Respondetur, ita sentire Sotum, neque id esse directè contra nostram assertionem, in qua solum consideramus obligationē per se, & ex vi professionis. Respondemus tamen secundò, negando consequentiam: probabilius enim nobis videtur, etiam in eo casu non obligari religiosum eiectionem, & omnino repulsus, aliam religionem ingredi, ex duobus capitibus: vnum est, quia prius votum simplex, etiam si de religione absolute fuerit, iam satis fuit completum; & ideo amplius non obligat. Sicut qui bona fide ingressus est

vnā religionem, ut probaret illam, & ante professionem licitè dimisit habitum, non tenetur aliam ingredi, quia implevit votum, ut supra dictū est: ergo à fortiori, &c. Aliud caput est, quia prius votum per priorem professionem prius fuit extinctum. Imò addo, licet prius votum fuisset de particulari religione strictiori, ita ut ille peccaret laxiorem ingrediendo, & in ea proficendo, nihilominus postea ab hac eiectione, iam non tenetur alteram, quam vouerat, vel aliam æqualem, aut inæqualem ingredi, quia votum illud simplex omnino extinctum fuit per talem professionem, ut definit Pontifex in c. qui post votum. de Regularib. in 6. & resolut D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 8. ad 3. & ibi Caiet. & à nobis est in superioribus declaratum.

C A P V T VI.

Ad quid obligetur Religiosus expulsus licitè & liberè in seculo permanens.

I Am verò de hoc religioso eiectione, & in seculo licitè permanente multa occurrunt, circa obligationem, in eo statumque modum viuendi eius, certum est enim in eo manere vincula professionis, & triū votorum, ut ostendimus in vfu ergo illorum, & in actualibus obligationibus, quæ ex illis nasci possunt in tali statu, est tota huius rei difficultas. Quæ in voto castitatis nulla est, nam obseruantia eius non pendet ab aliquo prælo, nec ab speciali viuendi modo, & ideo vbiq; seruari potest & debet integre. Igitur de voto obedientiæ est dubitatio, cui tenetur ille religiosus actu obedire, quia videtur nemini teneri ex vi voti, sed solum ex vi communium legum, aut præceptorum: Quod si ita est, ad nullum vsum obedientiæ religiosæ tenebitur, & consequenter nec ad vsum paupertatis, quia hic intelligi non potest sine ordine ad aliquem prælatum religiosum, quia votum paupertatis inuoluit ex parte materiæ ordinem ad aliquem prælatum, qui possit licentiam dare viuendi temporalibus bonis, ut supra dictum est, & consequenter nec ad alia onera religionis omnino tenebitur: quæ omnia videntur incommoda, quia illa persona ex vi sui status semper manet obligata ad statum perfectionis: ergo necesse est ut ad aliquem vsum eius maneat obligata.

De obligatione quoad votum obedientiæ.

Primò ergo circa obedientiæ votum est sententia Nauarræ, religiosum sic eiectione teneri ad obediendum Episcopo non tantum ut alij fideles, vel clerici tenentur ratione suæ iurisdictionis, sed specialiter ratione voti obedientiæ, atque adeo in his, quæ ad perfectionem aliquo modo pertinent, secundum modum illi rationi viuendi proportionatum. ita habet in Comment. 2. de Regularib. n. 33. & Comment. 3. n. 46. Et inde refert teneri eiusmodi eiectione, ad se præsentandum Episcopo, & manifestandum se esse religiosum, & paratum ei obedientiam præstare. Vnde intelligitur ipsum loqui de speciali obedientia religiosa, & ex voto, nam si solum teneretur obedire ut alij clerici, non oporteret se amplius manifestare, quam clericum. Fundamentum eius est, quia nullus potest manere sine Superiore, canonic. 1. 93. d. sed ille eiectione manet sine Superiore suæ religionis: ergo necesse est ut alteri subesse incipiat, nullus est autem nisi Episcopus, ab eius enim obedientia per professionem liberatus erat; ergo in illius obedientiam incidit cum à iugo professionis per eiectionem liberatur.

Contrariam sententiam indicat Soto lib. 7. de laetit. quæst. 1. art. 1. dum ait, huiusmodi religiosum manere

manere liberum à voto obedientie. Expressius id docuit noster Molina, tom. 1. de iustit. disp. 140. ubi sententiam Nauarri dicit esse contra praxim Ecclesiæ, ideoque omnino improbabilem. Fundamentum est, quia nemo tenetur ex voto obedire, nisi cui promissum, sed religiosus ille non promissum obedire Episcopo, sed prælatis suæ religionis: ergo si his obedire non potest, nec tenetur, quia ab eis eiectus est, non est unde obligetur obedire Episcopo ex speciali voto, sed ab usu talis voti liber manet, solumque manebit sub obedientia Episcopi sicut ceteri clerici, vel fideles. Confirmatur, nam hac ratione supra dicebamus non teneri aliam religionem ingredi, quia illam non vult: ergo similiter, &c. Atque hinc sequitur (iuxta hanc opinionem) non teneri religiosum hunc manifestare Episcopo quod religiosus sit, quia satis est quod ei obediat ut simplex clericus, ad quod necesse non est ut Episcopus sciat illum esse religiosum. Solum ergo tenebitur esse paratus redire ad obedientiam religiosam, quoties reuocatus, & admittus fuerit, & hoc satis est ut vinculum voti obedientie maneat.

IV. Nihilominus opinio Nauarri contemnenda non est, nec minus probabilis, sed absolute probabilior debet reputari, quamvis in usu adeo limitanda sit, ut non relinquatur magna diuersitas. Hæc posterior pars ex discursu eorum, quæ num. 10. dicemus, constabit. Prior autem suadet, quia in primis eam significant graues Doctores, Panormit. in c. vnico de infantibus & languidis in fine ait, religiosum legitime eiectum esse sub potestate Episcopi. Idem sentit Innocent. in c. cum olim. 2. de priuilegiis. 3. quatenus dicit, hunc monachum eiectum acquirere Episcopo, à cuius iurisdictione non est absolutus: videtur enim loqui de iurisdictione religiosa, quia alia communis non sufficeret ut Episcopo acquireretur. Hanc autem Innocentij opinionem videntur probare Doctores ibi communiter, ut affirmat, & sequitur Alexand. de Neap. in Addition. ad Panormit. supra, tenet etiam Archidiacon. in c. Abbat. 16. quæst. 2. Specul. de stat. Monach. vers. 41. Fredericus de Sen. consil. 38. Syluest. verb. apostasia. quæst. 6. Preterea est hæc opinio per sese valde consentanea rationi: nam hic eiectus manet verus religiosus, ergo tenetur eo modo, quo commode potuerit, seruare statum suum, & vitam religiosam, saltem quoad substantialem, sed hoc non potest nisi alicui specialiter obediens, nullus autem est alius, cui hæc obedientia magis præstari possit, & debeat, quam Episcopo. Quod in hunc modum confirmatur, quia olim in Ecclesia, qui profitebantur statum religiosum priuatum, seu solitariū, eo ipso subiciebantur specialiter Episcopo, & omnes monachi erant illi specialiter subiecti, nisi eximerentur, sed iste religiosus postquam eiectus est, manet in statu religioso quasi solitario, seu particulari, priuatur etiā per eiectiōnem priuilegio exemptionis: ergo eo ipso reducitur ad ius antiquum, manetque Episcopo subiectus, non solum communi modo, ut alij fideles, sed speciali titulo religiosorum.

V. Argumentum in contrarium expediri potest primo supponendo quod supra diximus, votum obedientie religiosæ non tantum fieri prælatis intrinsicis eiusdem religionis, sed etiam extrinsecis, ut ita loquamur, & ideo diximus nunc fieri à Religiosis exemptis ipsi Papæ, nam ille speciali modo est prælatus omnium religionum, à religiosis autem non exemptis fit etiam Episcopo, cui subiciuntur tanquam Prælato superiori omnibus prælatis, seu Præfatis religionis, & consequenter etiam Papæ tanquam supremo. Si ergo religiosus eiectus sit non exemptus clarum est manere sub obedientia Episcopi, ex vi sui voti, quia à principio illi tanquam prælato illam promiserunt, ut declaratum est. In Religio-

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

fo autem exemplo videtur id difficilius explicari. Dicendum autem est, quamuis in eo tempore, seu statu non promiserit obedientiam Episcopo, materialiter, ut sic dicam, promissum tamen illam omnibus prælatis suis, & quia pro eo tempore Episcopus non erat proprius prælatus eius, ideo non obligabatur illi ex voto obedientie; tamen, quia post eiectiōnem incipit esse prælatus eius, ideo incipit etiam illi ex voto obligari. Confirmatur, & declaratur, quia prius votum factum est non solum prælatis religionis, sed etiam Summo Pontifici, imò huic primò ac præcipuè, aliis autem ut gerentibus vicem eius: ergo etiam post eiectiōnem obligat votum ad obediendum Pontifici: ergo & gerenti vicem eius, qui tunc est Episcopus, nam per eiectiōnem perdit religiosus priuilegium exemptionis, & consequenter ex voluntate Pontificis, vel expressa, vel tacita, subicitur Episcopo, quia non est verisimile, ut Pontifex, qui verè est prælatus & superior ordinarius talis Religiosi, relinquat illum liberum omnino, & sine vlllo regimine. Sicut ergo ante exemptionem omnes religiosi erant sub obedientia Episcoporum, ita intelligendum est ad eandem redire, finito priuilegio exemptionis, ut per eiectiōnem finitur, & sub hac tacita conditione concedi. Declarari potest ex eplo Religiosi, qui ad seculare beneficium promotus est, nam eo ipso definit esse sub obedientia prælatorum suæ religionis, & incipit esse sub obedientia Episcopi, sub quo habet beneficium, ut est communis sententia, quam ostendit Nauar. supra ex glossa, Cardin. in Clement. 1. de statu Monach. verb. claustrum. Ioan. Andr. Panormit. & alij, & textu ibi in c. vlt. de Capellis Monach. Panormit. c. quod Dei timorem. de statu Monach. 9. Syluest. verbo Religio. 7. quæst. 11. Nec est verisimile illam obedientiam esse communem tantum, prout illam debent seculares clerici, sed accommodatā religioso statui, quia aliud esset prorsus inordinatum, & contra bonum animarum: ergo signum est eo ipso quod Religiosus liberatur ab obedientia prælatis exempti, incidere in obedientiam Episcopi: idem ergo est in casu eiectiōnis.

Denique dicitur, præter votum obedientie, & directam obligationem ex illa ortam, Episcopum ex vi sui muneris, & iurisdictionis habere potestatem regendi personam quamcumque religiosam non exemptam, modo conuenienti, & apto statui religioso. Nam, ut supra dicebam, esse religiosus non vult obedientiam Episcopo, eo ipso quod religiosus est, & in foro Ecclesiæ in eo statu constitutus, pertinet ad Episcopum eum in illo statu gubernare, & conuenientia illi statui præcipere, & inconuenientia remouere: sicut persona clerici eo ipso quod ordinatur, subicitur specialiter Episcopo, nam persona religiosa, eo ipso est specialiter res sacra, & Ecclesiastica, unde vel hoc solo titulo incipit esse sub speciali cura Prælatorum Ecclesiæ, & consequenter, remota exemptione, pertinet ad specialem curam Episcopi, & ob eandem causam debet illi specialem obedientiam longè alio modo, quam reliqui seculares laici, vel clerici, quia in ordine ad diuersum finem, & consequenter etiam in diuersis mediis, & rebus. Hoc ergo satis est, ut secluso etiam voto dicatur Religiosus eiectus esse sub speciali obedientia Episcopi, tenerique ad obediendum illi in rebus suo statui conuenientibus, si non ex voto, saltem ex pastoralis potestate Episcopi tali statui proportionata: licet ferè non sit tam ampla sicut addito obedientie voto. Unde etiam consequenter fit, ut talis Religiosus teneatur se manifestare Episcopo, & sui status notitiam ei dare, ut ab eo possit gubernari. Qui enim ad aliquid agendum tenetur, consequenter obligatur ad ea, quæ necessaria sunt, ut illud fieri possit, argumento cap. 1. & c. præterea. de offic. deleg.

VI.
Altera eiusdem fundamētis enodatio.

Cui Episcopo, habitatione ne, an originis, an fore beneficii, teneatur eiectus se præsentare.

VII. Statim verò oritur secundum dubium, quod latè suprà tractat Nauarrus dist. Comment. 2. n. 34. cui Episcopo teneatur hic Religiosus se præsentare, & obedire, an Episcopo originis, vel domicilij, seu loci, in quo eiecitur, aut beneficii regularis, si quod habebat. Et respondet, subiici Episcopo originis, unde vult eo ipso quod eiecitur, incipere esse subiectus Episcopo originis, quantumvis ille distet, ideoque teneri adire, vel convenire illum, eique obedientiam præstare, & sub eius dispositione vivere, aut, si velit ad alium Episcopatum transire, ab illo licentiam postulare, nec posse licet suo arbitrio id facere. Fundamentum illius est, quia solus Episcopus originis est certus, & immutabilis. Nam licet per beneficium, vel aliis modis alibi possit acquiri domicilium, & subiectio ad Episcopum, nunquam tamen aufertur domicilium originis, sed accumulatur aliud, reliqua verò mutabilia sunt, & facile auferuntur. Confirmatur, quia aliàs religiosus eiectus, cum primum incipit esse extra religionem, maneret quasi sui iuris, ut liberè possit cui voluerit Episcopo se subdere, & præsentare, quod est contra statum eius.

VIII. Hac verò sententia practicè pati potest plures difficultates, & non sufficienter fundatur, ideoque non videtur sequenda, nec ipsi eiecti in has angustias regendi sunt. Contingit enim sæpè Religiosum eieci in loco remotissimo à loco sui originis; cur ergo cogetur statim peregrinari, & illum adire? Interdum etiam illud erit magnum incommodum non solū spirituale, sed etiam temporale, vel quia erit illi occasio liberè diuagandi per multum tempus, & varia loca, vel quia redire ad locum originis erit fortasse nocivum. Sæpè etiam erit molestissimum, vel propter honorem, vel propter ruborem, & verecundiam nimiam: cur ergo tam duram obligationem imponemus sine sufficienti fundamento? Nam quod immutabilior sit origo, non refert: inde enim habetur ad summum, posse hunc eiectum, si velit, se subdere statim Episcopo originis, non verò quod illi necessarii subiiciendus sit, nam hoc præstant alij tituli domicilij, aut beneficii, ut possit quis alteri subdij, si velit. Et ita quoad alios actus iurisdictionis liberū est aliis personis se subdere Episcopo beneficii, aut domicilij, & non originis: ut, v. g. ad recipiendum ab eo literas dimissorias, & similia: ergo idem erit in præsentia.

IX. Quocirca probabile mihi est, esse liberū huic Religioso eiecto statim se præsentare Episcopo loci, in quo est monasterium, à quo eiecitur, & illi obedire; siue hoc sit ratione domicilij, quod sibi eligit, & incipit ibi habere, siue quia tunc est quasi peregrinus, & nullum habens domicilium, & ideo subiicitur pastoribus illius loci, in quo præsens est, & quasi peregrinari incipit. Nec tamen ad hoc ipsum censo esse obligandum, quia, si velit, potest etiam adire Episcopum originis propter fundamentum Nauarri. Nec est inconueniens, quod Nauarri confirmatio aiebat, eiecto liberum esse inter hæc eligere, præsertim priusquam se præsentet, quia est veluti carès determinatò prælato, cui actū subiectus sit, ideoque aliquam spontaneam electionem in eo habere potest. Videri autè potest probabile inter hos duos Episcopos debere necessariò eligere, quia respectu aliorum nullum habet titulum subiectionis. Nam quod habuerit domicilium sub alio Episcopo antequam ingressus esset religionem, non refert, quia iam omnino domicilium mutauit: & idem est, si

ante beneficiū habuit, quod iam omnino reliquit, nulla enim inde manet subiectio. Sed licet sit verum, nullam rationem subiectionis respectu aliorum Episcoporum, adhuc manet dubium, an pro suo arbitrio possit illam præbere, cui voluerit, quod pender ex alia dubitatione, scilicet an postquam vni se præsentauit, & actū subiecit, teneatur perpetuò sub illo manere, ita ut sine illius licentia non possit mutare domicilium, de quo statim numero 16. dicam, & inde patebit alterius dubij resolutione.

Quomodo, & in quibus rebus debet eiectus obedire Episcopo.

Dubitari enim ulterius potest, quomodo, & in quibus rebus teneatur hic Religiosus eiectus obedire Episcopo, cui iam se præsentauit, & subiectus actū est, ut 2. parti assertionis satisficiamus. Ratio autem dubitandi esse potest, quia ille solam promissit obedire prælato secundum talem regulam, sed eiectus iam non tenetur seruare regulam: ergo non tenetur obedire secundum illam: ergo nulla in re tenetur obedire, quia quicquid extra regulam precipitur, non cadit sub tale votum, ut suprà ostensum est. Quæ dubitatio supponit aliam simul hic necessariò tractandam, an teneatur Religiosus eiectus regulam seruare, quantum in illo statu potest illa enim, quæ pendet ex actuali vita regulari, & communitatis, seruare non potest, & ideo clarum est ab illis excusari; ut est, v. g. assistere in choro, clausuram suo modo seruare, ita ut sine licentia prælati non possit claustrum exire, interesse Capitulo, & communem penitentiam suscipere, & similia: sunt verò alia multa, quæ possent extra claustrum seruari, à quibus non videtur exonerandus hic eiectus, cum possit ea seruare, ne commodum ex iniquitate sua reportare videatur. Huiusmodi sunt in primis priuati recitare officium Canonici, quæ videtur esse generalior obligatio consequens professionem; item ieiunia ordinis custodire, quæ videtur etiam grauissima obligatio; ite disciplina, vel alias penitencias, quas regula præscribit, & si quæ alia sunt eiusmodi. Eadem quæstio est de habitu, quem scilicet deferre teneatur, aut quem possit ei præcipere Episcopus, cui subiectus est. Tandem quæstio similis est de habitatione, & de aliquo modo clausuræ, ita ut ei præcipi possit ne tam facile domo exeat, vel non solus, vel non sine alicuius facultate. Ac denique an possit illi prohiberi mutatio in alium locum, vel etiam, an possit ei precipi. Nam ex vna parte videtur valde alienum ab statu religioso, ut possit suo arbitratu locum, vel domicilium mutare, vel etiam ut non possit à suo Superiore mutari. Ex alia verò parte non apparet quomodo possit ad aliquid horum præcepto cogi, cum ea non promiserit, nec sint secundum regulam, quam promissit.

In hac incipiendo à secundo dubio, Soto li. 7. de iustitia, quæst. 2. articul. 1. & circa, ad 3. pro certo habet, non teneri huiusmodi eiectum ad observationem regulæ, cum ad nullum obedientie ritum obligetur. Idem Molina loco citato: Nauarrus etiam, licet in puncto de obedientia Episcopi ab eis differat, in hoc tamen consentit, quod non poterit teneri ad regulam seruandam, tum citatis locis, tum etiam lib. 3. Consiliorum, consil. 70. Alij dixerunt, hunc teneri ad obseruanda substantia regula, non verò ad accidentalia. Et hoc postest communiter receptum est, ut ait Nauarrus suprà. Primum verò videtur sensisse Fredericus de Senis, quem ibi citat conf. 8. Sed difficile est, aliqua substantia in regula distinguere præter tria vota. Et ideo absolute asserendum videtur cum communis hunc

hunc non teneri ad regulam obseruationem. ita tenet cum Soto supra Nauarrus Comment. 3. de Regularib. num. 46. Et ratio est, quia ad regulam non obligatur quis nisi ex vi professionis, & quasi sub pacto, & conditione, vt permittatur viuere in tali statu, & communitate: nam ciuis in tantum obligatur legibus ciuitatis, in quantum in illa viuere permittitur; si autem ab illa eiiciatur ac relegetur, cessat obligatio. Item, quia obseruantia talis regulæ in tali vita communi, est suo modo facilis propter propositionem, quam habet cum tali modo viuendi, & auxilia, quæ in eo statu sunt ad illam obseruantiam sustinendam, quod extra claustrum, & in seculari vita esset molestissimum religiosum: ergo non intendit se obligare ad regulam, nisi ex suppositione talis status. Item ille non gaudet priuilegiis religionis, nec alicuius bonis eius, & consequenter non exoneratur cura, & diligentia querendi necessaria ad vitam: ergo non debet onerari caeremoniis, vel obseruantis religiosus.

monasterium aliquo modo reuerti potest, si velit. Hanc opinionem sequitur Emmanuel Roder. tom. 1. quest. regular. quest. 30. art. 19. quia non sunt hi exonerandi, nisi in his, quæ in seculo commodè seruare non possunt, cum sua culpa extra religionem sint: sed possunt commodè canonicum officium dicere: ergo. Sed hæc non cogunt, quia prius querendum est fundamentum obligationis, quam queratur ratio excusationis. Hic ergo non ideo hos excusamus, quia commodè seruare non possunt hanc obligationem, sed quia in eis deest obligationis fundamentum, quod non est nuda professio, vt dictum est, sed professio, cum actuali deputazione ad chorum, & consuetudine in illa fundata, per eiectionem autem, licet non tollatur professio, tollitur actualis deputatio ad chorum, & mutatur quodammodo status, in quo illa obligatio fundatur. Nec refert quod sua culpa eiectus sit, quia illa fuit causa remota, ad cuius penam per accidens secutum est, vt tolleretur fundamentum huius obligationis. Vt si intra religionem ipsam aliquis propter delicta transferretur à statu monachorum chori, ad gradum laicorum, consequenter tolleretur illa obligatio; & de obligatione ad seruandam totam regulam idem dicendum est. Nec illud reputatur commodum, quia plus habet incommodi, & penæ, licet supposito tali malo penæ, aliquid onus auferat. Vnde quoad hoc non est eadem ratio de fugitio; nam ille re vera non mutauit statum, & gradum in suo ordine, & ideo cum eadem obligatione manet.

Tertio quod ad habitum pertinet, certum est hunc religiosum non teneri, imò nec posse habitum suæ religionis deferre, quia iuste illo priuatus est, & quia est depositus, & quasi degradatus à monachatu, & ideo ei non permittitur habitus religionis. Item, illud cederet in magnam iniuriam, & infamiam talis religionis. Denique habitus ille, iuxta communem impositionem, & conceptionem significat actualem unionem cum tali religione, & vitam sub obedientia eius: quæ significatio in tali persona falsa est. Atque ita sentit Nauarrus citatis locis, præsertim Comment. 3. de Regularib. vbi significat, teneri hunc religiosum eiectionem ad deferendum habitum clericalem; existimo tamen ex vi professionis ad hoc non teneri: nam, si sit clericus, ratione ordinum tenebitur, quantum gradus ordinis postulauerit: si autem clericus non sit, existimo posse manere in habitu laicorum, quia potest in eorum statu perpetuò manere sine animo suscipiendi ordines: cur ergo obligabitur clericalem habitum deferre. Item, si eiectus sit ex religionis, certum videtur non cogi ad habitum clericalem: ergo idem est, licet esset ex deputatis ad chorum, si nondum erat ordinatus, quia sine culpa potest animam mutare, & cohabitare in statu laicorum seruare. Quare nec per obedientiam Episcopi existimo posse cogi ad talem habitum deferendum, quia hoc directè non vult, nec etiam vult obedire in omnibus sine discrimine, etiam si per se non pertineant ad statum religiosum, habitus autem clericalis per se non pertinet. Solum ergo potest obligari vt honestum habitum deferat, consentaneum ei, qui castitatem, imò etiam statum perfectionis proficitur; in particulari autem prudenti arbitrio hoc relinquendum est. Vt, si persona eiecta, esset monialis professa, cogi posset ad habitum honestum, virginibus accommodatum, deferendum, non verò ad aliquem specialem modum, vel figuram propriam aliquam, vt est in viris habitus clericalis.

Quarto, idem cum proportionem dicendum est de loco, & habitatione huius eiectionis. Fuit enim opinio Frederici de Senis, posse ab Episcopo obligari, vt in aliquo loco, & habitatione huius eiectionis.

XII. Ut verò assertum hoc magis in particulari explicetur, dicendum est, hunc religiosum eiectionem non teneri ad officium canonicum recitandum, si clericus in sacris non sit. ita Soto supra: & probatur, quia vel teneretur ex voto, & hoc non, quia illud non expressè, & in specie vult; vel ratione regulæ, & hoc non, quia non tenetur ad regulam obseruationem, vt ostensum est; vel ratione Ecclesiastici præcepti, quod obliget omnes in religione professos, & hoc nullum extat, vt diximus lib. 4. de horis canon. c. 10. n. 7. vel ratione consuetudinis, & hæc solū probari potest de religiosis suum statum proficentibus, ac retinentibus, & ad chorum per se obligatis, nam illi, qui chorum non proficentur, vel qui non sunt ad chorum deputati, nec talem habent consuetudinem, nec ad hoc obligantur ex sententia omnium, multo autem minus potest ostendi consuetudo in his eiectionis; nec consuetudo, quæ est intra religionem, potest obligare ad illam extra religionem seruandam, tum quia non est maior ratio de consuetudine, quam de regula; regulam autem non tenetur seruare, ergo nec consuetudinem: tum etiam, quia modus viuendi longè diuersus est, & consuetudo respicit illum specialem vitæ modum: tum etiam quia extra religionem deficit fundamentum illius consuetudinis, quod est obligatio ad chorum ex vi regulæ, & fortasse sustentationis ex elemosynis aut Ecclesiasticis bonis, vt aliqui volunt: eiectionis enim iam non aliter ex bonis religionis, sed oportet vt quærat unde alatur: durum ergo est illum obligare: nam habens titulum beneficii sine sacris ordinibus, si omnino fructibus eius gaudere non potest, non obligatur pro tunc ad recitandum: ergo similiter, &c. Vel tandem teneri ille præcisè ratione professionis, & hoc non, quia, vt tract. 4. supra citato, & tract. 8. cum Caietano, Ioanne de Medina, & aliis diximus, professio per se non affert secum obligationem officii canonici, sed media consuetudine orta ex prædictis capitibus. Et hac ratione professi laici non tenentur ad officium canonicum, quia non sunt ad chorum deputati. Vnde omnes dicunt, si monachus professus, & constitutus in gradu eorum, qui ordinandi sunt, & chorum proficentur, arbitrio Superioris mutetur ab illo gradu ad gradum fratrum laicorum, iam non teneri ad officium recitandum: maior autem mutatio fit in religioso per eiectionem, magisque separatur à choro (vt sic dicam) potestque perpetuò manere licet in statu laicorum, extra coniugium: ergo multo magis deobligatur ab illo officio.

XIII. Contra hanc verò partem opinatus est Nauarrus in Enchirid. de Orat. cap. 7. num. 20. tum quia culpa non debet ei patrocinari, nec libertatem conferre, tum etiam quia semper manet religiosus, & ad suum Franc. Suar. de statu relig. Tom. I. V.

XIV.

De gestatione ne habitus.

XV.

De habitu. non modo.

in aliquo loco solitario uiuat, ut ibi seruet substantialia religionis. Sed hoc merito refellit Nauarrus dict. cōsil. 79. quia nullo iure, nec ratione fundatur, ille enim eiectus nec solitariam vitam uouit, nec etiā promissit obedire in huiusmodi rebus, nec ille modus uiuendi est secundum regulam, secundum quā obedire promissit: nec etiam est illud medium necessarium ad seruandam castitatem, vel paupertatē quam uouit. Quocirca solum poterit ab Episcopo obligari, ut in loco honesto uiuat, ubi sine periculo morali castitatis violandæ conseruari possit.

XVI.

Maiores enim dubitationes est supra tacta in fine n. 9. an possit hic religiosus obligari ad uiuendum in eodem loco semper, vel sub obedientia eiusdem Episcopi, vel possit liberē, & pro arbitrio suo mutare solum, vel intra eandem diocēsim, vel ad aliam transeundo, in reliquis parendo Episcopo, sub quo fuerit iuxta mensuram suæ obligationis. Nauarrus dict. Comment. 2. n. 34. sentit, non posse mutari suo arbitrio, cum sit religiosus, & consequenter uelle, aut nolle non habeat, cap. quorundam. cap. si religiosus. de elect. in 6. ideoque teneri ibi habitare, ubi Episcopus præscripserit, & postquam ubi Episcopo subiectus est, non poterit sine licentia eius mutare domicilium. Quia sententia est iurissima uideatur, non uideo, tamen quomodo fundari possit sufficienter. Quia ille non uouit clausuram nisi religiosam, & cōnōticam, seu conuentualem, ut sic dicam: seu, quod perinde est, non uouit obedire quoad habitationem nisi secundum regulam; habitatio autem secundum regulam supponit permanentiā in religione, eiusque cōmuni uitā: ergo ablato hoc fundamento non manet obligatio obediendi in ea materia. Et confirmatur, quia alias durior, & strictior esset quoad hanc partem obligatio religiosi eiecti, quā erat in sua religione, quia tenetur semper manere sub obedientia eiusdem Episcopi, si ipse uelit, & in loco ab eo designato, quod iugum durissimum est. Quare non censeo esse imponendum sine maiori fundamento obligationis. Nam obligatio obediendi non est absolute in omnibus, sed secundum regulam, ut supra declaratum est, & cum eadem limitatione intelligitur religiosus non habere uelle, aut nolle, scilicet, in his, quæ secundum regulam præcipiuntur: in his autem quæ sunt extra, vel supra regulam, potest habere aliquam libertatem. Et ita in præsentī existimo posse mutare domicilium sine licentia obtenta à suo Episcopo vel intra eandem diocēsim, vel ad aliam migrando. Et consequenter censeo in dubitatione supra posita in num. 9. etiam à principio cum efficitur, esse in suo arbitrio eligere Episcopatum, in quo uiuat, & Episcopum, cui se subiiciat, quādiu ibi uixerit: quia nullum uideo votum, vel præceptum quod ad aliud cogat.

XVII.

De actibus
patientia
orationis, &
misericordie

Quanto censeo idem esse dicendum de specialibus actibus, seu exercitiis uirtutum, ut sunt ieiunia, disciplina, aut alie corporis afflictiones, orationes vocales, aut mentales, aut opera misericordie corporalis, vel spiritualis circa proximos: existimo enim posse obligari per specialem obedientiam Episcopi, nisi quatenus ad castitatis obseruationem iudicauerit esse necessarium. Probatur, quia ex vi regulæ pro eo statu non tenetur ad talia opera, ut ostensum est, sed ex vi voti obedientie solum potest ad illa obligari, quatenus sunt secundum regulam, id est, quatenus regula ipsa ad ea obligat: ergo. Itē, quia alias posset obligari ab Episcopo ad hæc opera pro arbitratu Episcopi, sine ullo respectu ad regulā, quod repugnaret potestas Episcopi ad præcipiendum ex vi voti obedientie maior esset, quā fuisset in prælati religionis, quod dici non potest, cum sit quasi subrogata loco illius. Sequela uero patet, quia respectu eiecti regula perinde se habet ac si non

esset, quia (ut sic dicam) non est pro illo posita, sed pro religiosi, & obligatione, & usu. Addidi uero limitationem de necessitate talium operum ad obseruationem castitatis, quia existimo, unam ex potissimis materiis voti obedientie esse, ea, quæ pertinent ad obseruationem aliorum duorum votorum, & ob eā causam potissimum requiri hoc votum in omni statu religioso, etiam priuato, ut supra tetigi, & infra latius dicam. Vnde, quia votum castitatis in tota sua vi, & usu integrum manet, licet alie regulæ, & obligationes cessent, hæc semper durat, & consequenter secundum illam potest per obedientiam iniungi quicquid specialiter ac prudenter iudicatum fuerit necessarium. Huius autem rei iudicium apud prælatum esse debet, ut per se constat. Nec expectanda est extrema necessitas, aut euidens periculum: Sed satis est quod tale medium iudicetur valde conueniens ad præcauendum periculum, vel ad quandam maiorem securitatem, qualis in omni statu religioso procuranda est.

Sexto, & ultimo concludo, hunc religiosum non teneri obedire Episcopo, nisi in tribus materiis. Primo in his rebus, quæ secundum generale arbitrium prudentie pertinerint ad decentiam status religiosi, prout in illo modo uiuendi durat, in honestate, ac decentia habitus, occupationis, seu negotiationis, conuersationis, & similia. Secundo in his, quæ pertinent ad castitatem religiosam. Tercio in his, quæ ad usum paupertatis necessaria sunt. Hæc probantur in primis, quia nulla probabilior ratio huius obedientie, & subordinationis assignari potest. Quia non debet hæc obedientia esse sine aliqua mensura, cum hoc sit ultra ordinariam mensuram status religiosi: illa autem mensura non est prior regula, quia ad illam non tenetur, nec alia, quia illam professus non est: ergo non potest alia excogitari, nisi quæ ex ipsis votis, & decentia status sumitur. Confirmatur, quia in illis tribus reperitur ratio clara: nam in primis votum obedientie vix potest ad usum reduci sine subordinatione obedientie ad aliquam personam in materia eiusdem voti, ut ex superioribus constat. Deinde obedientia religiosa ex generali ratione sua ordinatur ad debitam instructionem, & aliquam disciplinam pro illo statu, & maxime ad obseruantiam castitatis: ergo si manet in hoc religioso obedientia ad Episcopum, maxime propter illa tria capita manet, præter illa uero nullum aliud potest cum fundamento addi: ergo. Ex per hæc satisfactum est omnibus interrogationibus in præcedenti dubio propositis.

De obligatione quoad votum paupertatis.

Dixi à n. 10. de voto obedientie, superest dicendum de effectibus, & obligationibus, quas votum paupertatis habere potest in huiusmodi religioso eiecto. Et in primis queri solet, cui acquirat ea, quæ quacunque uia recipit, vel lucratur: certū est enim non acquirere sibi talium rerum dominium, quia non est capax eius: cui ergo acquirat? Est autem questio, quando iuste, & per definitiuam sententiam in perpetuum eiectus est, nam si temere, & iniuste sit eiectus, adhuc acquirat monasterio secundum omnes, quia temeritas, aut iniustitia particularis prælati non potest nocere monasterio: ut notauit Panorm. in cap. siui nobis. de Regularib. n. 6. & in cap. vnic. de infantibus, & langu. ex pos. Archidiaconus cap. abbas. 18. quest. 2. ex Regula delictum. de Regul. in 6. in quibus auctoribus, & aliis citandis, aduertendum est, promiscuē tractare hoc punctum, de eiectis fugitiuis, vel translatis, sed nos sigillatim de his agimus, & ideo confundenda non sunt difficultates, nam sunt valde diuersæ: hic enim solum de iniuste eiectis agimus, & maxime de perpetuo eiectis: nam

nam si non sit perpetuo expulsus, sed ad tempus, monasterio acquiritur, quia licet pro eo tempore, quo extra illud vivere compellitur, possit usus rerum ad suam sustentationem retinere: tamen non potest eas in alios usus distrahere, cum re vera sit subditus religionis, & finito tempore, tenetur cum suis omnibus rebus ad religionem redire. Imò etiam existimo, quod licet iuste & omnino eiectus sit, quandiu non emendatur, nec procurat redire, sed per eum fiat, quo minus recipiatur; pro tunc acquirere monasterio, saltem quoad hunc effectum, ut si monasterium velit illum reuocare, teneatur omnia secum deferre, & monasterio tradere; nec possit ea in alium usum distrahere: quod à fortiori patebit ex dicendis.

XX. *Difficultas verò est, postquam iam est omnino eiectus, sine spe redeundi, etiam si per ipsum non fiat. In quo casu ferè omnes Doctores conveniunt, hunc eiectum non acquirere monasterio, à quo eiectus est, quia iam non habetur membrum eius. Item, quia videtur renunciare iuri suo, vel potius necessario amisisse illud, ita expellendo personam, quia abdicat à se dominium eius quantum potest. Dicitur imprimis posset, nulli acquirere, quia non monasterio, eo quod ab illo absolutus sit, nec alteri, quia nullius alterius est: ergo nulli. Unde fiet, ut contractus ab illo facti nihil valeant, sed solum accipiat usum rerum. Hanc opinionem refert Innocentius cap. cum olim. 2. de Priuileg. num. 2. Non est tamen verisimilis, præsertim quoad vltimam partem: nam si ille dono accipit aliquid ab eo, qui potest donare, & cum alijs conditionibus requisitis ad valorem donationis quantum est ex parte donantis, re vera tenebitur donatio, saltem quoad hoc, ut à donante reuocari non possit: ergo abdicauit se domino rei donatæ. idemque argumentum fieri potest de venditione, emptione, & similibus. Unde etiam fit, ut talium rerum dominium alicui acquiri debeat, quia non manent sine domino, & quasi pro derelicto, ut magis ex dicendis patebit. Alij ergo dixerunt, illum acquirere Episcopo, quia sub eius obedientia viuit, ita Innocentius suprà, quem videtur sequi Panormit. locis citatis, & cap. vi. de Regul. Antonin. 3. p. tit. 16. c. 5. §. 4. Angel. verb. Monasterium, num. 6. Tabiena verb. Religio, num. 27. Verum tamen hæc opinio non satis explicat, quis sit proprius dominus illorum bonorum, certum enim est Episcopum non esse dominum illorum, cur enim? ad summum ergo esse potest dispensator, tanquam Prælatus, cuius facultate distribuenda, seu applicanda sunt. dominus autem esse non potest, quia nullum titulum dominij habet. Et ideo Nauarr. dict. Commen. 2. de Regularib. num. 33. dicit, hunc eiectum acquirere Deo, administrationem eius pertinere ad Episcopum: & ita exponit auctores proximè citatos. Ipse autem fundatur in suo generali principio, quod omnia Ecclesiastica bona sunt immediate sub solo dominio Dei; de quo alias: nobis enim necessarium videtur semper addere aliquod dominium humanum, seu quod ad aliquem hominem, vel hominum communiatem pertineant circa talia bona.*

XXI. *Dico ergo, hunc eiectum considerari posse vel solum ac præcisè ratione eiectiois, vel ratione translationis ad aliam Ecclesiam regularem, per professionem in illa, vel secularem, per beneficium: ratione translationis certum est acquirere Ecclesiam, vel monasterio, ad quod translatus est, cap. 1. §. quæst. 1. cap. Si quis t. a. statim. 21. quæst. 2. & infra c. 13. latius dicitur de translatione ad monasterium. Translatio autem ad Ecclesiam secularem fieri potest, vel per beneficium in illa susceptum, & tunc etiam est res clara, & infra cap. 19. tractanda: vel fieri potest solum per habitationem, & domici-*

lium, ac obedientiam iam præstitam Episcopo illius loci, absque vilo beneficio, sed viuendo ex elemosynis: vel alijs suorum operum fructibus, vel stipendijs, (non est enim dubium, quin utroque modo liceat tali religioso viuere, cum neutrum sit prohibitum, nec per se malum, nec ab statu religioso alienum, aut indecens, ut in superioribus generatim tractatum est, & in particulari tractat Nauarrus dict. Comment. 2. num. 37.) Igitur de religioso hoc tantummodo translato ad Ecclesiam secularem etiam censeo veram esse communem sententiam, scilicet, acquirere illi Ecclesie, ad quam specialiter translatus est, id est, bona illius pertinere ad bona communia illius Ecclesie, cum onere alendi illum, & cum potestate vtendi bonis illis, quæ acquirit, de licentia Episcopi, quæ debet esse iusta, & in pios usus, non extraneos, nec alienos ab illa Ecclesia, quantum ex rationabili causa, & pia possint etiam alijs Ecclesie applicari. Ratio est, quia per hanc qualemcumque translationem acquiritur ius illi Ecclesie, quia illa quodammodo suscipit onus alendi talem religiosum, & Episcopus acquirit etiam ius distribuendi, & dispensandi talia bona: ac denique, quia iura canonica ita disponere videntur satis rationabiliter. Quocirca si contingat, hunc religiosum reuocari ad monasterium, non habet monasterium ius repetendi bona illo tempore acquisita, imò nec religiosus voluntariè illa deferre poterit, sine consensu Episcopi, cui iam fuit ius acquisitum, quoad dispensationem eorum. Et eadem ratione, si talis religiosus se transferat ab una Ecclesia in aliam, prout diximus facere posse, non poterit secum deferre bona acquisita ibi sine licentia Episcopi, propter eandem rationem, sed solum ea, quæ suo actuali vsui sunt moraliter necessaria.

XXII. *At verò si hic eiectus nunquam propriè transferatur ad aliam Ecclesiam, quia nec beneficium in aliqua recipit, nec sub speciali obedientia alicuius Episcopi viuit, nec tanquam religiosus se gerit (si hoc male, siue licitè faciat) semper videtur mihi acquirere suæ religioni, illamque habere ius ad reuocandam personam, & cum ea omnia, quæ acquisiuit: & si illa in tali statu moriatur, credo posse recuperare bona si quæ reliquit. Ratio est, quia per solam eiectioem nulli alteri Ecclesie, nec certo aut determinato Episcopo acquisitum est ius ad talia bona, quia nullius Ecclesie ille est speciale membrum effectus, neque in vlla viuit, aut alitur ut religiosus, sed ut alijs clericis, vel seculares. Unde in eo casu existimo habere locum, quod dixit Syluester verb. Apostolus, quæst. 9. ius disponendi de bonis acquisitis à tali religioso pertinere ad supremum Prælatum religionis, à qua eiectus est. Ipse tamen in hoc distinguit inter religiosos exemptos, & non exemptos: quod mihi non probatur. Nam si religiosus eiectus est translatus, etiam si exemptus sit, subijcitur Episcopo, & procedunt, quæ diximus: quia per eiectioem totalem amittit ius exemptionis, quia desinit gaudere priuilegijs suæ religionis, & ipsa etiam religio amittit hoc ius respectu talis personæ, quia, quantum potest, illam à se præscindit, & ita relinquit illam sub obedientia Episcopi, saltem quandiu illam ad se non reuocat: quod idem est in religioso non exempto, in eodem casu, in quo fit omnino translatus ad Ecclesiam secularem, seu potestatem Episcopi, tanquam proximi superioris sui. Si autem translatio facta non est, tunc de non exempto verè dicitur manere sub obedientia Prælati suæ religionis, saltem supremi, vel superioris illi, à quo eiectus est, & consequenter verum est, illum acquirere suæ religioni, licet fortasse non acquirat suo monasterio, à quo eiectus est, sed applicatio sit in potestate Prælati*

iam iustam, præsertim si generaliter fiat. nam in aliquibus specialibus regulis posset aliquando tolerari. Secus autem huiusmodi dispensatione tenetur huiusmodi Religiosus ibi servare totam suam regulam, pro loci & temporis opportunitate, præsertim quoad actiones, quæ privatum, & solitariè fieri possunt, ut sunt ieiunia, & alij modi austeritatis ac poenitentiae, orationes, & similia, quia nulla est ratio excusationis per se loquendo, cum sine confortio aliorum fieri possit, & regula simpliciter, & sine loci determinatione loquatur. Quod si aliqua regula determinatè respiciunt claustrum, vel communitatem, licet non dentur executioni, non fit earum transgressio, sed quasi suspenditur earum obligatio, quia pro tali loco, & tempore deest occasio, & facultas exequendi huiusmodi regulas. Et quod caput est, formaliter in eo servari potest omnis regula, quod semper fieri potest aliquid ex obedientia, vel quod censetur esse voluntati superioris consentaneum. Unde etiam servatur vita communis, & Cenobitica, quia servatur unio cum toto corpore sub obedientia eiusdem Prælati, & quia est semper paratus redire ad monasterium, quando iussus fuerit, ut in tertia obiectione dicitur.

VII. Sed quid si talis licentia sine causa legitima datur? Respondeo in primis graviter peccare Prælatus eam concedentem, quia omnis dispensatio in lege iusta sine causa data, iniqua est ex parte dantis. Dices, hoc esse verum quando lex obligat ad peccatum mortale, & continet absolutam prohibitionem; regula autem, quæ obligat Religiosum ad habitandum in claustris, vel non obligat de se sub peccato mortali, vel saltem non continet absolutam prohibitionem contrariam, sed sub illa conditione, nisi de licentia Prælati, & ideo Prælatus datus talem licentiam, non videtur propriè dispensare, sed solum necessariam conditionem apponere, ut actus debito modo fiat. Sicut, quando Prælatus dat licentiam Religioso, ad egrediendum à monasterio, non dispensat propriè, aliàs malè faceret dando talem licentiam sine speciali causa.

VIII. Ad hoc responderi potest ex Nauarro dict. Comment. 4. de Regularib. n. 32. legem prohibentem religiosum egredi claustra monasterij includere non solum illam conditionem sine licentia Prælati, sed etiam hanc, neque cum illa, nisi iusta necessitate, vel utilitate id suadente, quod ipse solum probat ex c. citatis, *Placuit & Monachi, iuxta, & Qui rei* 16. q. 1. In quibus, ut supra tractauimus, videtur Religiosis præcipi clausura, & prohiberi exitus nisi de licentia cum necessitate concessa. Unde videtur sentire Nauarrus etiam ordinariam licentiam ad exeundum à Monasterio ad breue tempus, vel horam non posse licitè dari sine iusta necessitate, vel utilitate. Erit tamen differentia, quia dare hanc licentiam ad communem exitum, erit tantum culpa venialis, dare autem ad commodandum extra monasterium erit culpa mortalis, quia, quoad hoc lex, & materia eius grauior est, & talis dispensatio tam Religioso, quam religioni potest asserre graue incommodum.

XI. Ne tamen nimium hoc restringere videamur, advertere oportet antiquos illos canones non loqui de omnibus Religiosis, sed de proprijs monachis, qui vitam magis solitariam, & à confortio hominum remotam profitentur, & præcipuè factos esse illis temporibus, quando monachi non permittebantur ministeria Clericorum exercere in populis concionando, aut Sacramenta ministrando, unde præcipuè illis prohibent exitum ad hunc finem, & ideo requirunt Episcopi licentiam ex necessitate, vel magna utilitate concessa; nam ad ordinarium exitum pro alijs ordinarijs occasio-

bus, non videtur verisimile fuisse etiam tunc necessariam licentiam Episcopi, nec tantam circumspectionem in ea concedenda. Nihilominus tamen verum existimo in illo statu iuxta suum institutum non posse illam licentiam licitè concedi, sine aliqua necessitate, vel utilitate alicuius momenti, quia re vera censetur hæc una ex præcipuis obseruantijs illius status, & ad decorem & puritatem eius maximè pertinet. Tamen quoad hoc non est equalis ratio de omnibus alijs institutis religionis, quæ tantam clausuram ex vi sui instituti non profitentur, ut sunt religiones mendicantes, & alia similes, quia licet in eis necessaria sit licentia ad exitum; tamen facilius potest concedi, non quidem omnino sine causa rationabili, quia hæc in omni actu humano necessaria est, ut honestè fiat, sed sine tanta necessitate, vel utilitate, quia interdum sufficere potest ratio honestæ amicitia, vel moderatæ recreationis, ut reddat causam rationabilem, quæ in monachali statu fortasse non sufficeret. Et cum eadem proportionem grauior fortasse causa, & magis extraordinaria necessaria est in proprio Monacho, ut ei concedatur licentia habitandi extra claustrum, quàm in alijs Religiosis, qui cum proximis magis versantur. Et nihilominus etiam in illis grauior causa necessaria est, & regulariter vrgens necessitas, aut tanta utilitas vel propriæ religionis, aut alterius boni communis, ut prudenter censetur incommoda talis facultatis compensare.

Alterius verò dubitari potest, esto, peccet Superior concedendo hanc facultatem sine causa legitima, an illa valida sit. In quo mihi distinguendum videtur inter Prælatus religionis, & Summum Pontificem. Nam de licentia concessa à Prælato religionis existimo esse nullam, si absque causa legitima concedatur. Ratio est, quia dispensatio data ab inferiori in iure Superioris est nulla, si absque causa detur; Prælatus autem religionis concedit hanc licentiam, tanquam dispensans in iure Superioris, ergo. Declaratur minor. Primò, quia si attendamus ius religionis, quilibet Prælatus religionis est inferior illo. Nam semper est constitutum à tota religione, quæ superior est cuicunque personali Prælato, etiam si Generalis sit, & solet esse approbatum, vel confirmatum à Papa, quod ad minimum facit difficiliorem dispensationem. Eo vel maxime, quod hoc ius iam non est quoad hanc partem vnus, vel alterius religionis, sed totius status religionis, prout nunc est in vfu Ecclesiæ. Unde dici potest saltem vfu, & acceptatione omnium religionum introductum esse tanquam ius omnib. commune, iam non tantum obligans ad modum regulæ, sed vt rigorosum præceptum. Denique censeri etiam potest hoc ius Pontificium & Conciliarium ex decretis supra citatis, à quibus consuetudo etiam declarauit omnes religiones comprehendere, & merito, quia hoc clausuræ genus non respicit peculiarem vitam Monachorum, sed communem statum regularium, & ideo in hoc iure conueniunt, ut etiam indicat Nauar. supra. Unde clariùs constat in ordine ad hoc ius dispensationem Prælati esse inferioris. Quod idem censéo de licentia Episcopi, respectu non exemptorum, quia licet in ipsis decretis illi concedatur hæc facultas, semper conceditur vt inferiori, & ideo in eis postulat expresse iusta necessitas, vel utilitas.

At verò si talis licentia à Summo Pontifice concedatur sine causa legitima, valida erit, quia non est dispensatio in voto, cum hæc per se non sit materia voti, vt ostensum est, neq. in iure diuino, aut naturali, quia secluso voto nullum tale excogitari potest, vt supra disputando de clausura ostensum est, est ergo dispensatio in iure Ecclesiastico, in quo dispensatio à Pontifice data sine causa, valida est, vt ex ma-

X.
Prædicta licentia à Prælato regulari data, est nulla.

Nunc dista procedunt etiam de licentia Episcopi.

XI.
Quid de licentia Prælati.

ex materia de legibus suppono. Solū oportet cauere (quia in hoc aliquid est periculi) ne licentia subreptitia sit falsas causas allegando, aut aliquid necessarium occultando, nam tunc ex alio capite dispensatio inualida erit.

XII.
Non peccat
subditus
bediando
quando p
cipitur, e
iam sine
causa, ha
tore extra
claustrum

Atque hinc constat, quid dicendum sit de subdito, an sit tutus in conscientia vtendo tali facultate sine causa data. Primum enim distinguendum est inter licentiam, & mandatum. Nam si Prælatus non solum permittat, sed etiam præcipiat subdito habitare extra claustrum, non peccabit subditus parendo, etiam si Prælatus peccet præcipiendo, quia subditus non tenetur examinare factum Prælati. Dices, subditus non potest obedire Prælati iniussu præcipienti. R. Respondet tamen posse, quando non præcipit aliquid per se malum, aut diuinæ, vel Ecclesiasticæ legi contrarium, manere autem extra claustrum non est huiusmodi, & ita fieri potest, etiam si imprudenter præcipiatur. Dices, Religiosus non debet obedire Prælato præcipienti aliquid contra regulam, quia tunc excedit suam potestatem, & ideo præualere debet directio regulæ, etiam si non seruare illam aliàs malum non fit, vt sentit Bernar. lib. de præcepto, & dispensatione, viuere autem extra claustrum, per se est contra regulam, imò & contra rigorosum ius, vt diximus; ergo non licet obedire Prælati id præcipienti sine causa. Respondetur respectu subditi, hoc ius non esse absolutum, non morandi extra claustrum, sed non morandi sua voluntate, & arbitrio. Vnde quando simpliciter ducitur præcepto superioris, formaliter non agit contra tale ius, siue superior bonè, siue malè præcipiat. Probabile autem est propter rationem factam, non teneri subditum ad obediendum in illo casu, oportet autem, vt certò & sine dubitatione constet de iniustitia præcepti iuxta vulgare principium, quod in dubijs parendum est Prælati, quod multo facilius locum habet, quando non dubitatur de re intrinsecè mala.

Potestatem licite non obedire

XIII.
Peccat ra-
min graui-
ter quando
non prae-
cipitur peten-
do licen-
tiam, & illa
videndo.

At vero quando non interuenit mandatum, fed folium licentia, feu difpenfatio , primum quidem grauitur peccat fubditus eam petendo à Prælato, fi certus eft nullam interuenire rationabilem caufam, fed folum appetitum libertatis, vel alterius humanæ commoditatis , quia vel decipit Prælatum in re graui, vel inducit illum ad id, quod non poteft fine graui peccato concedere. Et præterea Religiofus ipfe non manet tutus in confciētia cum tali facultate , quia oftenduntur illam eſſe nullam, ergo non excuſat à culpa ; quæ in transgreſſione illius præcepti committitur. Dices, ergo ille viuens extra clauſtrum cum tali facultate erit Apoſtata, quia ſi id faceret ſine vlla facultate, tale peccatum committeret, & facultas illa, vt dictum eſt, culpam non excuſat; nam actus nullus nihil operatur. Reſpondetur negando ſequelam, quia non eſt Apoſtata qui manet ſub obedientia Prælati. Et quoad hoc eſt magna differentia inter eum, qui manet extra clauſtrum ſine licentia, vel cum licentia, licet inuálida, nam prior non manet ſub obedientia, & ita dupliciter peccat, ſcilicet manendo extra clauſtrum, & recedendo à ſubiectione debita Prælato, & in hoc ſecundo apoſtaſia conſummatur : Alter vero licet peccet contra præceptum manendi in clauſtro, manet tamen in ſubiectione Prælati, & ideo Apoſtata non eſt. Licentia ergo illa quauis ſit nulla, quoad effectus iuris, operari nihilominus poteſt aliquid facti, quale eſt, quod talis perſona recognoscat alium vt Prælatum, & de facto eius obedientia ſubſit.

XIV.

Sed hinc potest quispiam in contrarium argu-
mentari, licet talis Religiosus peccauerit, inducen-
do superiorem ad malum, tamen post licentiam
datam, licet inique, non peccabit, saltem grauiter

illa vrendo, quia iam non agit contra præceptum
saltem ex defectu materiae illius; nam vt diceba-
mus, materia huius prohibitionis non est abfolu-
tè viuere extra claustrum, fed viuere fine voluntate
Prælati; illa autem licentia fufficit, vt id non facie-
re voluntate Prælati; ergo fufficit vt ille non tran-
ſgrefſor præcepti; ergo vt non fiat peccatum
grauē. Refpondeo primò cum Nauaro fuprà præ-
ceptum non folùm requirere voluntatem Prælati,
fed etiam iuftam cauſam, & ex hac ſecunda parte
ſemper fieri contra præceptum. Secundò dicitur
ipſum præceptum poſtulare licentiam; vel volun-
tatem Prælati, non quamcunq; fed validam ſeu
efficacem ad tollendam præcepti obligationem,
quia verba legis intelliguntur ſecundum ſuam,
& quia ipſa ratio, & iuſtitia legis hoc poſtulat; nam
hæc licentia non poſtulat ſolùm vt ſeruetur de-
bita ſubordinatio inter ſubditum & Prælatum, ſed
maximè vt religioſa clauſura iuxta exigentiam reli-
gioſi ſtatus illa ſeruetur. Ad hoc autem necella-
rium eſt, vt non quæcunq; voluntas Prælati ſu-
ficiat, ſed illa, quæ valida, & efficax eſt.

Sed quid si facultas sit Pontificia. Respondetur in-
primis etiam male concedi, si absque legitima cau-
sa concedatur. Ita Nauarr. dict. n. 40. quia rationem
reddite, quia Papa non potest dispensare in voto-
ne causa iusta. Que ratio probat dispensationem
illam non solum esse iniustam, sed etiam nullam, si
illa esse dispensatio in voto, vt Nauarr. indic.
re vera non est dispensatio in voto; nam supra
stendimus vota per se non obligare ad manendum
intra claustrum nisi ratione obedientie scilicet re-
ligionibus Monialium, vel si aliqua virorum illud
specialiter promittunt. Sufficiens ergo ratio est,
quia etiam Pontifex male faciet dispensando in
suis legibus sine legitima causa regulariter loquen-
do, vt ex propria materia de legibus suppono, &
maximè verum habet in materia adeò odiosa, &
quodammodo perfectioni Religionis, & proximo-
rum ædificationis contraria. Verum est respectu
Pontificis plures esse posse causas legitimas ad
facultatem concedendam, quæ non erunt respectu
Prelati Religionis, vt si Pontifex hoc concedat ali-
cui veterano Ecclesiæ ministro ad maiorem quan-
tatem, & quasi in præmium laborum, illum sine obedi-
entia reservando, vt si illi faciat in gratiam ali-
cuius Prelati, etiam sine magna necessitate, quia
cum ipse sit author iuris, in quo hæc obligatio fun-
datur; facilius potest in illo legitime dispensare.
tamen omnino causa sufficiens desit (quod raro si-
ne surreptione contingit) peccare concedens et-
iam si sit Pontifex: vnde etiam peccabit postulantem,
tanquam inducens ad malum nisi per ignorantiam
excusetur. Videtur autem nihilominus valida illa
licentia, quia dispensatio data à Pontifice sine cau-
sa, in lege positiva valida est. Non est autem ratio va-
lida, quin reneatur semper Pontifex illam reuoca-
re, quia eiusdem rationis, & malicie esse videtur
eam conferuare, cuius fuit concedere, cum semper
retractabilis sit, & in virtute illius, quali continet
contra legem fiat.

Quandiu verò non reuocatur, videtur reus Religioſum tutum in conſcientia, neſit violator clauſurae, manendo extra clauſtrum, quia licentia eſt valida; ergo tollit obligationem prohibitionis; ergo excuſat culpam tranſgreſſionis eius. Sed licet hoc ex directâ obligatione illius legis ita eſſe videtur, iuxta communem doctrinam, non excuſatur quis ab aliqua culpavendo tali facultate, quia *in culpa in alijs legibus humanis reputari ſolevemus*. Vereor tamen ne in præſenti, ratione materiæ, fit mortalis, quia ſeparatio à toto corpore in tam gravi ſine cauſa legitima videtur notabilis deformitas.

XVII.
Quasi in
pauca
licentia.

mitas, cuius signum est, quia regulariter scandalum generat, & nonnullam etiam infamiam creat religioni præter alia pericula, quæ magis extrinsecæ sunt.

Tandem in hoc puncto interrogari potest, quænam sit censenda legitima causa ad huiusmodi facultatem concedendam. Respondeo cum Nauarro supra, has causas non esse per ius definitas, & ideo prudenti arbitrio superioris committi. Argumento cap. De causis. §. Illi. de offic. deleg. & legis r. ff. de iure deliberandi. Generalia autem capita harum causarum sunt supra insinuatæ num. 9. scilicet utilitas monasterij. Argumento cap. Monachi. 16. quæst. 1. quod Nauarrus extendit, siue sit utilitas directa siue indirecta, ut si sit utilitas Patroni ipsius Monasterij, vel si sit amicus valde utilis monasterio, aut Princeps magnus defensor eius, quod in simili docuit Innocent. in cap. cum G. & A. de sentent. & re iudicata num. 2. ubi cum sequitur Panormit. num. 29. & communis. Idem dicendum censetur de alia utilitate publica Ecclesiæ, aut totius populi, & Nauar. ponit exemplum, ut gratia docendi facultatem aliquam regulari licitam, iuxta cap. non magno pere. ne clerici, vel monachi. Quam conditionem in omni simili causa vel utilitate subintelligendam censetur, quia si negotium vel ministerium non esset licitum Monacho, quomodo posset causa honestari? Aliquando etiam potest sufficere privata causa præsertim pietatis, præcipue si ad ipsammet personam Religiosi pertineat.

XVIII. In tertia obiectione petitur, an hæc facultas possit concedi perpetua, & irrevocabilis. Et quoad priorem partem respondeo, facilius posse dari ad breve tempus, quam ad diuturnum, & minorem causam sufficere, ut per se clarum est, & eadem ratione posse melius concedi ad tempus limitatum quam ad diuturnum, quam indebitum sine temporis limitatione. Nihilominus certum est posse etiam hoc modo dari, non solum à Pontifice, sed etiam à Prelato, quia nullo iure prohibetur, & causa potest esse talis, quæ ad illum modum facultatis sufficiat. Igitur in hoc sensu potest hæc licentia esse perpetua negatiue, ut aiunt, id est, sine certo termino. Perpetua autem positiue, atque adeo irrevocabilis esse non potest proportionem seruata, quod rectè sentit Nauarrus Comment. 2. de regul. num. 16. & coniuncta ratio in obiectione num. 4. insinuat, quia non potest Prelatus eximere subditum ab obedientia sua; Quamdiu autem facultas est reuocabilis, semper manet subditus sub obedientia Prelati, & ideo non repugnat talis facultas obedientie voto, quia non est de necessitate eius, ut subditus sit loco coniunctus alicui Prelato, à quo possit in singulis proximè gubernari, sed hoc ipsum subordinatum est prudenti arbitrio ipsius Prelati. At verò si facultas esset irrevocabilis, eo ipso maneret subditus exemptus ab obedientia Prelati, ut per se clarum est. Est autem hoc intelligendum seruata proportionem, ut dixi: nam si concedens licentiam est Prelatus regularis, non potest dare illam irrevocabilem à se, vel à superiore Prelato, propter discursum factum. Potest tamen dare irrevocabilem ab inferiori, & maiori ratione potest Pontifex ita illam dare, ut à nullo Prelato religionis reuocari possit, quia est supremus Prelatus. Neque hoc est contra obedientiam votum, quia ipsamet obedientia ratio postulat ordinem, & subordinationem, & consequenter petit ut superior Prelatus possit dare facultatem, quam inferior reuocare non possit, & consequenter integra ratio obedientie seruatur, si supremo Prelato obeditur, quando omne ius in talem personam, ipse sibi reservauit.

XIX. In quarta obiectione petitur, quomodo seruandum sit paupertatis votum ab eo, qui extra clau-

strum vivere permittitur; nam quod seruari debeat certissimum est, cum illud non tollatur. Primo ergo nihil proprium habere potest propter illam mutationem, quia repugnat voto. Nec necessarium est, quia talis religiosus manet semper membrum suæ religionis, & ideo si quid habet, dominium eius esse potest apud religionem, vel apud eum, apud quem est dominium omnium bonorum, quibus sua religio vitur, quod propter fratres minores dicimus. Deinde (ut satisfaciamus Concilio Tridentino) non est necesse ut habeat administrationem aliquorum bonorum immobilium, neque annuos redditus certos, ad quos ius aliquod quasi proprium habere videatur; nam sunt plures alij modi, quibus sustentari possit. Primum recipiendo certam aliquam portionem, à suo Prelato, vel Monasterio, cuius usum, & non amplius recipiat. Secundò petendo elemosynam. Tertiò suis laboribus, vel ministerijs aliquid acquirendo, vel sustentationem, aut stipendium ab aliquo Prelato, Ecclesiâ, vel Academ. &c. recipiendo. In quibus modis omnibus integra seruari potest paupertas, non solum quoad proprietatem, sed etiam quoad usum, quia semper est dependenter ab aliena voluntate, & iuxta beneplacitum eius. Unde etiam fit, ut talis religio possit disponere, dum sic vivit de bonis, quæ veluti in peculium habet suo arbitrio, & salua nihilominus paupertate, quia totum illud facit ex licentia Superioris. Et ideo licet eius arbitrium sit veluti proxima regula; principalis verò cui conformari debet, est iusta licentia Prelati, vel formalis, vel interpretatiua, iuxta superius dicta de voto paupertatis. Tandem possit etiam in eo statu aliquid acquirere modis licitis ac sibi permittis; Atque ita suum peculij modum congregare, per illam tamen acquisitionem nullum ius sibi comparat, sed totum transit in monasterium iuxta commune ius Religiosorum supra explicatum, quod eodem modo locum habet in Religioso, etiam si extra claustrum viuat, non agimus enim de Episcopo vel beneficiario, de quibus infra à cap. 16. dicemus, quibus titulis seclutis, nulla est ratio eximendi quemcunque Religiosum propter solam separatam habitationem.

Itaq; in omnibus seruare debet paupertatis regulas supra politas, solumque intercedit differentia, quod existenti extra claustrum necessario conceditur licentia, veluti permanens, & aliquo modo generalis, dandi, & recipiendi; quæ tamen necessario limitatur, vel iuxta expressam voluntatem Prelati, vel iuxta generales regulas de obligatione voti paupertatis. Unde rectè aduertit Nauar. supra, ex vi facultatis viuendi extra claustrum, si nihil aliud exprimitur, nullam specialem licentiam concedi ad disponendum liberè de bonis, quæ in eo statu acquiruntur, quia nulla est inter hæc connexio necessaria. Imò nec per se rationabilis est, nisi specialis causa intercedat ad eam extensionem faciendam, quia maior effectus maiorem causam requirit. Quod ego verum esse opinor, non solum de tam ampla licentia, qualis est conuertendi omnia in suos vsus, sed etiam de quacunque relaxatione in regulari paupertate, quam ille modus viuendi non postulat, sed tantum vel ex necessitate quadam humana, vel ex decencia, & honestate, præsertim misericordiæ, ut est facultas faciendi aliquam elemosynam, prout recta ratio distauerit, quæ censenda est concessa, eo ipso, quod non negatur, quod à fortiori confirmari potest ex his, quæ Nauar. supra tractat n. 41.

tra claustrum cum
licentia, nihil potest
habere proprium.

Neque oportet et habere
iura ad non
strandu bonu
in immobilia.

Quomodo
possit acqui-
sire bona
aliqua.

XX.
Concluditur
modum
paupertatis
extra claustrum de
genia.

CAPVT VIII.

An ex natura rei liceat professio vnius religionis propria auctoritate ad aliam strictiorem transire?

Transitus ab vna religione ad aliam potest esse vel ad strictiorem, vel ad æqualem, vel ad laxiorem. Potest item considerari tripliciter, primò ex natura rei. Secundò stando præcisè in iure communi. Tertiò iuxta peculiare privilegium per Sedem Apostolicam religioni concessum. De primo ergo modo dicemus in hoc & sequenti capite; de alijs duobus, in sequentibus.

I. Dico igitur primò, transitus ab vna religione ad aliam non est per se & intrinsecè, seu ex natura rei malus, etiam si propria auctoritate fiat, dummodo sit ad religionem perfectiorem. Dixi *etiam si propria auctoritate fiat*, quia si Pontificis auctoritas interueniat, res est extra omnem controuersiam vt constat ex vfu, & ex his, quæ infra dicemus de iure Canonico. Ratio etiam id ostendit, quia iuxta humanam conditionem sæpe occurrere potest moralis necessitas faciendi hunc transitum; ergo oportet, vt saltem auctoritate Pontificis licet fieri possit. Addimus ergo in assertione sine hac etiam facultate interdum fieri posse. Et præterea per illam particulam intelligimus non esse necessariam licentiam eiusdem religionis, nam si ipsa consentiat, nulla etiam est dubitandi ratio, quia volenti, & consentienti nulla fit iniuria; ergo si religio, quæ relinquitur, consentit, nulla iniuria fit illi: neque etiam fit Deo, quia eius obsequium, & cultus in vtroque loco queritur. Quæ ratio etiam videtur probare ex consensu religionis licitum esse hunc transitum etiam ad æqualem, seclusa humana prohibitione, de qua infra videbimus, quia seclusa iniuria tertij non est improbabile, posse propria auctoritate votum licite commutari in æquale. Opposita tamen sententia est longè probabilior, eamque latè defendimus tract. 6. lib. 6. c. 19. a n. 5. Conclusio ergo posita loquitur de transitu, qui fit ad perfectiorem inuita propria religione. Ratio autem eius est, quia per hunc transitum non fit contra obligationem Deo factam in professione religionis; ergo non est vnde fit illicitus ex natura rei, etiam si propria auctoritate fiat. Antecedens patet, quia per professionem religionis præcipue intenditur tendentia ad perfectionem ex vi status, ad hanc ergo per se primò Religiosus obligatur: sed per hunc transitum non receditur ab hac tendentia in perfectionem, sed potius magis apprehenditur; ergo non est contra illam obligationem.

II. Sed contra, in hac obligatione non est attendendus finis eius, sed materia, ita enim in omni lege, & promissione seruatur; sed per professionem licet intendatur tendentia ad perfectionem, non est tamen illa materia promittitur talis paupertas & obedientia secundum talem regulam; hæc autem materia non seruatur transeundo ad aliam religionem, quia ad minimum mutatur obedientia secundum regulam. Ad hoc verò respondendum est, per aliam partem assertionis; ideo enim restricta est ad transitum in religionem perfectiorem. Vnde probatur simul illa pars, & satisfit difficultati; nam in materia voti, licet mutare vnam in aliam, præsertim, quando in ordine ad finem intentum diuini cultus, & propriæ perfectionis fit commutatio in meliorem, vt supra tract. 6. probatum est; sed ita est in præsentis: ergo. Dices illud esse verum, quando votum fit soli Deo, & non datur ius

in re alicui hominibus in perfectione religionis præter vota Deo nuncupata fit promissio, vel potius traditio tali religioni, quæ acquirit dominium in talem personam; ergo non potest professus priuari religione illo dominio sua auctoritate, quod facit transeundo ad aliam religionem sua auctoritate. Sicut, qui se alicui vendit, aut tradit in seruum, non potest se alteri donare priuando priorem dominum suo iure propter quodcunque maius commodum suum. Respondetur etiam, in Religiosa professione licitam esse illam commutationem eius loquendo ex sola rei natura, quia sicut in matrimonio rato, verum ius, & dominium acquiritur sponso, & nihilominus potest à contractu recedere transeundo ad religionem, quia in illo contractu intrinsecè est conditio melioris frugis; ita multo maiori ratione in contractu, qui per professionem cum religione fit, inuoluitur intrinsecè conditio melioris frugis; multo enim maior ratio in hoc contractu interuenit, quam in illo, quia matrimonium non ita per se, & immediate ordinatur ad spiritualem perfectionem, & cultum Dei, sicut professio Religiosa. Et ideo merito est maior hæc licentia in professione quam in matrimonio, quia in matrimonio solum durat quandiu consummatum non est, quia postea inuoluit intrinsecam malitiam, in professione vero est perpetua, quia nunquam inuoluit malitiam neque tractu temporis, aut aliquo vfu, vel actione ius maius religioni acquirit, & vt sic dicam, status ille talis est, vt vsque ad gloriam, seu finem vitæ non censetur consummari.

Denique propria ratio est, quia ipsamet traditio professionis, sicut fiat religioni, non fit principaliter propter ipsam, sed propter Religiosum, & perfectionem eius, & ideo semper censetur reuerentia facultas, assumendi statum perfectiorem, & in hoc est magna differentia inter seruum, & Religiosum, vt supra tactum est. Atque hoc confirmat vfu antiquorum Monachorum; legimus enim fuisse solitos sua monasteria relinquere, vel ad vitam solitariam, & magis austeram sustinendam, vel ad vitam aliquam spiritualia incommoda. Optimum de hac re exemplum legimus apud Cæsarianum lib. 4. de institutis renunciantium c. 30. vbi refert Abbatem Pynuphium suum Cœnobium reliquisse vitandi honoris gratia, propter maximam reuerentiam, & subiectionem, quam omnes illi præstabant, vt ergo humilitatem, & subiectionem, quam desiderabat, exercere posset, etiam fugiens de Cœnobio fuisse solus, in Thebaidi vltimis partibus, ubique depositum latum monachorum assumpta seculari veste Cœnobium Taurinensium exierit, quod scribat cunctis esse diffinitum &c. 31. refert eundem Sanctum semel reuocatum ad suum Cœnobium iterum in Palæstinam aufugisse, & in alio monasterio receptum fuisse. Nec lectorem perturbet illa mutatio habitus monachalis in secularem, quia non fuit temeraria, nec ad perueniendum, vel vagandum, in illum habitum, sed ex pia causa, & ad breue tempus, quantum scilicet ad illud sanctum propositum esset necessarium. Idem fecisse Macharium, & à Sancto Pachomio ignoranter fuisse susceptum, refert Paladius in Prælo spirituali, aliàs in Lausiacæ historia c. 6. & simile refert c. 21. de quadam Sanctimoniali. Præterea de Sancto Benedicto legimus prius mutasse monasterium, vt ad regendum aliud perentibus fratribus accesserit, postea verò illis iniquè se gerentibus erga illum ad pristinum monasterium rediisse, apud Gregorium lib. 2. dialogorum c. 3. Et quod amplius est, idem Benedictus in sua regula c. 61. agens de Monachis peregrinis, dicit recipiendos esse, & si ibi periculis perirent, & stabilitatem suam firmare, seuerare vouerint, & bonum specimen sui dederint, admittendos esse. Tamen D. Benedictus ibi loquitur de Monachis enitendum

eiusdem religionis suæ, qui cum profitentur secundum illam regulam, eo ipso habent hanc facultatem modo in ea præscripto.

IV. Sed obijci potest, nam sequitur Religiosum, qui habet licentiam à Summo Pontifice ad transeundum ad determinatam religionem, posse auctoritate sua transire ad strictiorem; consequens est falsum; ergo. Sequela probatur à paritate rationis. Minor autem patet, quia delegatus non potest mutare voluntatem delegantis, quia delegatio est stricti iuris, cap. P. & G. de offic. deleg. ergo similiter, qui talem habet licentiam, non potest virtute illius aliud facere, nisi quod in illa præscriptum est; non potest ergo ordinem mutare. Respondeo concedendo sequelam, etiam si vivit aliqui docti aliud sentiant. Duobus autem modis potest alia religio esse strictior. Primum etiam comparatione illius religionis à qua fit transitus; & sic constat esse licitum; non tam virtute illius facultatis, quam ex natura rei, ut dictum est, & ex iure communi, ut infra cap. 10. patebit. Nisi forte ex privilegio esset prohibitus ille transitus; nam tunc necessarius erit usus facultatis, & tunc dico etiam illam sufficere eadem ratione, qua in puncto sequenti.

V. Alio ergo modo potest religio esse strictior comparatione alterius, ad quam transitus concedebatur, licet non sit respectu eius à qua fit, & tunc est nonnulla maior ratio dubitandi. Dico tamen etiam tunc posse fieri. Primum, quia votum de quacunque religione determinatè sufficenter impletur in quacunque strictiori; ergo à fortiori hæc facultas. Nam duo respectus possunt in ea considerari; unus est libertatis, quæ datur ad relinquendam propriam religionem, & hic semper est idem, seu eadem reuocatio iuris, seu privilegij talis religionis; secundus est ad aliam religionem, ad quam fit transitus, & quoad hoc fit restrictio transeundo ad meliorem. Est enim considerandum, determinationem talis religionis factam à Pontifice in tali facultate, non esse in specialem favorem vel auxilium talis religionis; nam si de hoc constaret, tunc verum esset non posse mutari Pontificis voluntatem; nunc autem non ita loquimur, sed prout ordinariè conceditur talis licentia in gratiam Religiosi, & frequenter fit determinatione ad petitionem eius, vel si fit ab ipso Pontifice, solum est ad restringendam facultatem, ne transitus fiat ad laxiorem, & ut obligatio relinquatur magis certa, & determinata; ergo quando quis vitur facultate illa ad transeundum ad arctiorem, non excedit, sed potius minus vitur illa facultate, quam possit. Tertiò argumentor ex voluntate præsumpta cōcedentis. Cur enim vellet impedire Pontifex transitum ad perfectiorem, si ad minus perfectam illum concedit? Declaratur in hunc modum; nam si quis vitens illa facultate transeat ad religionem sibi designatam, potest deinde transire ad perfectiorem illam; ergo potuit etiam à principio immediate transire; nam ille intermedius terminus non est per se necessarius, neque vlla ratio probabilis apparet; ob quam censuimus Pontificem voluisse cum hoc rigore illum præscribere. Quocirca sicut in iure dicitur non esse reum voti, qui in melius illud commutat, ita hic dicimus non esse reum talis facultatis, ut sic loquamur, id est, non excedere illam, neque ea abuti, qui virtute illius ad strictiorem immediate transit: nam ex parte termini à quo, eam formaliter implet; ex parte verò termini ad quem, impletur eminenter.

VI. Per quod patet responso ad fundamentum contrariæ sententiæ; tum quia licet delegatio sit stricti iuris, in presenti non extenditur, sed potius restringitur, ut declaratum est, tum etiam, quia in dicto cap. P. & G. solum significatur delegationem esse stricti iuris; quoad iurisdictionem, ut non possit

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

extendi ab vna persona in aliam, vel ab vna causa in aliam, ubi nulla est connexio; non est tamen ita stricti iuris, ut sub formali concessione non possimus, & sæpe debeamus intelligere aliquid virtualiter concessum. Neque existimo Nauarrum aliud sensisse consil. 63. de Regul. n. 4. cum de quadam delegatione facta ad certum ordinem seu conventum, ait nihil potuisse fieri virtute illius, nisi ad illum ordinem: loquebatur enim manifestè comparatione ordinis laxioris, ut constat ex clausula proximè præcedenti.

Sed quid si Religiosus habeat votum non transeundi ad aliam religionem, licet bene nihilominus huiusmodi transitus? Respondeo duplici tempore, & duobus modis potuisse fieri tale votum, primo ante ingressum in primam religionem, vel post professionem in illa. Item fieri potuit vel absolute non transeundi, vel determinatè non transeundi ad perfectiorem, vel ad laxiorem, vel ad aequalem. Si ergo votum fuit factum ante professionem primæ religionis, quocunque sensu factum fuerit, potest non obligare, quia per professionem extinguitur tota eius obligatio. Nam licet fecisset votum determinatum ingrediendi strictiorem religionem, & nihilominus propter laxiorem, amplius non teneretur priori voto, ut declaratum est in capite penultimo de Regularib. in 6. ergo multo minus obligabitur priori voto transeundi vel non transeundi ad aliam religionem. Si autem votum non transeundi factum est post professionem, obligare quidem potest specialiter ad non transeundum ad laxiorem, neque ad aequalem, nam licet ad hoc teneatur Religiosus ex vi suæ professionis, ut dicemus, non repugnat novam voti simplicis obligationem superaddere. Quia Religiosus capax illius est, nam præcedens professio, non extinguit aut impedit subsequenter vota, ut supra vidimus. Materia etiam illa apta est ad votum, quia respectu talis personæ est de meliori bono, quod est manifestum, quoad non transeundum ad laxiorem; habet autem etiam locum in ordine ad aequalem, quia licet absolute, & secundum se, non sit melius esse in vna religione quam in alia aequali, tamen supposita professione iam facta in vna religione, melius est illi permanere, quam ad aequalem transire; quia est iam ius acquisitum priori religioni, & quia cæteris paribus mutatio est in minus bonum. Operabitur autem tale votum duo: vnum est, ut si eo non obstante transitus ad laxiorem, vel aequalem indebitè fiat, gravius peccetur propter transgressionem talis voti, quæ adiungitur priori malitiæ; aliud est, quia si petenda sit dispensatio ad transeundum, oportebit hanc specialem obligationem declarare, alioquin licet solvantur alia vincula, semper hoc manebit; oportet ergo, ut illud etiam dispenseetur, vel irritetur à Prælate religionis, nam hoc etiam modo tolli potest, ut ex superioribus constat.

Dices, non videri hoc votum distinctum à prioribus, sed idem repetitum, seu renouatum, ut licet Religiosus post professionem iterum promittat Deo servare castitatem, vel servare professionem, quoad hanc partem non addit novam voti obligationem, & si dispensatio in ipsa professione petenda esset, non oporteret illam quasi reflexam promissionem explicare, & idem est, si post professionem addat votum non nubendi, vel quid simile; ergo idem est in presenti, quia hoc votum non transeundi, non videtur esse aliud, quam repetitio & explicatio voti obedientiæ facti in tali religione; nam ratione illius tenetur quis ibi perpetuò manere, sicut votum non apostatandi non videtur distinctum ab ipsa professione, nec circumstantia necessariò in confessione aperienda. Responde-

T
tur

VII.

Quæstio. cula de voto non transiendi ad aliam religionem. Resolutio quando votum factum est ante professionem in priore religione.

Item quando factum est post professionem, de non transiundo ad aequalem, vel laxiorem.

VIII.

tur hoc non esse improbabile, sed eo non obstante, multi putant illud votum addere nouam obligationem, & esse circumstantiam, vel aperiendam in confessione, si tale votum violetur, vel explicandam in obtinenda dispensatione, quia indiget etiam propria relaxatione. Sed hoc non credimus conuenienter, nec consequenter dici, vt supra tractando de voto in communi disputauimus.

IX. Respondetur ergo aliter, votum illud reuera esse specie, & forma, ac materia distinctum à tribus votis substantialibus professionis, quod est manifestum quoad castitatem, & paupertatem. De obedientia autem probatur, quia formaliter hoc non est votum obediendi, sed permanendi tantum in tali statu, vel non transeundi ad alium incompatibilem, nec satis est, quod vna materia ad aliam ordinetur, vt vota confundantur; nam licet quis habens votum castitatis, voueat non ingredi in talem domum, in qua periclitatur castitas, nihilominus votum illud distinctum est, & addit specialem circumstantiam, & obligationem; ita ergo in presenti consilio. Hoc enim votum immediatè & directè non respicit ipsam obedientiam, sed quid veluti prauum ad illam, imò nec pro motiuo proprio habere videtur obedientia bonum, sed firmam semper habere traditionem huic religioni factam, quæ est materia distincta à materia trium votorum, & illi addi potest obligatio voti, quia obligatio ipsius traditionis, vt sic, reuera non est voti, sed quasi iustitiæ, vt in superioribus visum est.

X. At verò non potest tale votum obligare ad non transeundum ad perfectiorem religionem, siue in speciali de hoc fiat, siue in generali de non transeundo, quia priori modo est imprudens & nullum; posteriori autem modo non potest intelligi, neque esse efficax cum tanta extensione. Ratio est, quia tale votum de se est impeditiuum maioris boni, & ideo est nullum. Dices, hunc transitum non esse regulariter consulendum, quia moraliter non expedit; ergo hoc satis est, vt non efficere illum sit materia voti. Respondetur, ascensum ad perfectiorem statum secundum se cadere sub consilio, & hoc satis esse, vt possit esse materia voti, & consequenter, vt oppositum eius de se non sit materia voti, quauis ex circumstantiis possit interdum non expedire, vt statim declarabimus, quod non satis est, vt possit absolute fieri votum non transeundi ad perfectiorem religionem, sed cum addito; non transeundi scilicet sine debito modo, vel consilio.

CAPVT IX.

An liceat etiam ex natura rei transitus propria auctoritate factus ad religionem laxiorem, vel æqualem?

I. HAc in re dicendum est, transitum ad religionem laxiorem, vel æqualem propria auctoritate, seu absque dispensatione esse illicitum. Probatur prior pars de laxiori, quia commutare votum de re meliori in minus bonam, non licet sine iusta dispensatione; ergo. Quia verò hæc ratio non ita vrget in transitu ad æqualem, addenda est alia, quæ comprehendat vtramque partem, scilicet, quia huiusmodi transitus est contra ius acquisitum tali religioni. Nam conditio supradicta inclusa in tali contractu, solum est de meliori fruge, quia solum est propter maiorem cultum Dei, vel maius animæ bonum. Nam sine hoc respectu irrationabilis est libertas ad relinquendam propriam religionem. Effertque magna inæqualitas, si ipsa obligaretur absolute ad retinendum perpetuo Religiosum, & ille posset eam relinquere pro alia æquali, quod nec re-

ligio expresse vult vt dicamus renuntiare iuri suo, nec præsumi potest id velle, cum nemo contra ipsum contrahere præsumatur. Dices, eandem inæqualitatem interuenire in transitu ad meliorem religionem; nam plus obligatur religio, cum non possit dimittere ipsum Religiosum, vt meliorem recipiat. Respondeo primò, non esse similem rationem, quia respectu perfectioris status est rationabilis causa præsumendi, vel potius obligandi religionem ad contrahendum sub illa conditione, respectu verò alterius æqualis nulla est talis ratio. Secundò dicitur aliunde compensari hanc apparentem inæqualitatem; nam religio potest dimittere vnum Religiosum propter defectum eius, vt supra cap. 4. visum est; nulla ergo est inæqualitas, quod ipse possit dimittere religionem solum propter defectum minoris eius perfectionis. Religio autem non potest communi iure dimittere Religiosum professum quandiu vita eius moraliter tolerabilis est: iniquum ergo esset si ipse posset eam dimittere, non solum tolerabilem, sed etiam æquè perfectam.

Dubium 1. An transitus ex natura rei licitus expeditur.

Superfunt verò nonnulla dubia circa hanc actionem. Primum, esto hic transitus per se licitus sit, an fit expediens, & moraliter vel regulariter consulendus. Tractat hoc D. Thom. 2.2. quæst. 189. art. 8. & respondet his verbis: *Transire de religione ad religionem, si propter magnam necessitatem non est laudabile, cum quia ex hoc plerumque scandalizantur illi, qui relinquunt, tum etiam, quia facilius proficiat aliqui in religione quam consuevit, quam in illa quam non conueniunt in paribus.* Et deinde affert sententiam Nestorij Abbatis, quam refert Calsianus collat. 14. cap. 5. *Faciliusque autem vult, atque conueniens est, vt secundum proprium, quod elegit, siue gratiam, quam accepit, summo studio ac diligentia, ad opus arripit, perfectionem peruenit, & aliorum quidem laudans admirantique vult, nequaquam à sua quam elegit perfectione discedat.* Et cap. 6. addit, ex hac mutatione sequi dispendium potius, quam profectum, quia dum quis varias inchoat vias, per nullam earum ad terminum tendit. Vnde concludit: *Multis viis ad Deum tendunt, & ideo vni quisque illi, quam semel arripuit, irrevocabiliter suam intentionem conseruat, vt sit in qualibet perfectione perfectus.* Basilus etiam in Constitutionibus monasticis, cap. 34. loquens etiam de Monasterijs eiusdem religionis monasticæ (in ea enim professio de se perpetua fit in vno monasterio) monet Praelatos eorum ne temerè, vel inconsideratè desistentes inuicem alter alterius fratres suscipiat; *Siquidem hoc facere (inquit) summa confusio est, dissolutio, atque peruersio spiritualium edificij, quod latè prosequitur, ac tandem concludit: Tunc autem eodem modo reprehensum vult fratris segregatio debet, quando cumque ex antiquo iudicio, occulta alicuius, quam ipse sciat, vtilitas manifestetur.* D. etiam Bernardus in Epistola 1. ad Robertum tractans de transitu Roberti nepotis sui à suo Cisterciensi ordine ad Cluniacensem, grauitèr inuehit in huiusmodi transitum, dicitque esse contra regulare decretum, & contra votum. Quod si quis dicat Bernardum ibi conqueri de transitu à religione austeriori ad laxiorem: obstat idem Bernardus in lib. de præcepto, & dispensatione, cap. 20. vbi ex professo tractat de stabilitate professionis in eodem loco, & an liceat mutare illam vel expeditur: *Ad quod (inquit) interim nunc sentiamus, si desiderim, à bono, quod semel quæsumus, non licere discedere, & ad hoc mutare locum, quem sibi quisque delegauit, & cui se sua voluntate ac voce firmauerit, animo naufragio. Sed in his verbis planè loquitur de transitu, vel*

vel ad saeculum, vel ad laxiorem ordinem; nam ille est proprie decessus, & ideo simpliciter dicitur, Non licet; Inferius vero subdit, Sane de Religiosis, ac bene ordinatum monasterium nullus profectum meo consilio, ne arctius quidem vita desiderio, sine licentia sui superioris egredietur; & inferius adhibet exemplum. Forte vult aliquis de Cluniacensibus instituta ad Cisterciensium sese stringere paupertatem, eligens pra illis, nimirum consuetudinem, magis regulam puritatem. Sine consilio non consulo; si non, sane id sui Abbatis usurparet assensu. Et in Apologia ad Guillelmum Abbatem, testatur se multos religiosos ab illo transitu remouisse, cum tamen in eadem Apologia illius ordinis relaxationem reprehendat.

III. Ex mente igitur istorum Patrum imprimis colligimus, huiusmodi transitum, etiam si fiat titulo maioris perfectionis, periculosum esse, & raro aut nunquam esse consilendum. Primum (aiunt Bernardus & D. Thom.) propter scandalum eorum, quos deserit. Secundum (prosequitur Bernardus) quia certa pro dubijs relinquere tutum non est, forsitan enim hoc tenere potest, illud non poterit. Tercio ex D. Thom. quia bona consuetudine relinquere, & insolita inchoare, non solet ad proficiendum esse utile. Quarto (ait Bernardus) suspicatum habeo leuitatem, &c. quae prosequitur.

IV. Secundo colligitur ex dictis Patribus hunc transitum non esse faciendum sine assensu, & iudicio Praelati, quod duplici ratione verum est. vna, quia res adeo grauis & lubrica fieri non debet sine prudenti consilio; quod subditus a Praelato suo, quem Dei loco habet, accipere debet regulariter, ac per se loquendo, praferim, quia cum ille cognoscere soleat vultum pecoris sui, & naturam ac mores eius, facilius poterit, & rectum consilium illi dare, & si fortasse occasione aliqua leuiter moueatur, illi remedium adhibere. Altera videtur hoc necessarium propter conuenientem subordinationem subditi ad Praelatum. Vnde aliqui censent ex natura rei esse graue peccatum egredi monasterium ea intentione, sine licentia Praelati petita, & obtemperata, vel saltem iniuste negata, quia Praelatus pro eo tempore habet ius custodiendi, & regendi talem personam, ergo non potest subditus inscio Praelato, licet egredi etiam illo titulo, item quia illo tempore sollicitus erit Praelatus de statu subditi, quod est magnum morale incommodum, & praeterea occasio scandalum multum inde augetur, & exponuntur alij periculo iudicandi eum esse Apostatam.

V. Quae rationes iudicio meo probant occultam fugam, etiam hoc titulo factam, vix posse moraliter excusari a peccato mortali. Quia vero haec malitia non est in ipso opere, vt sic dicam, id est, in transitu, ideo si semel fiat, & alia religio perfectior assumatur (loquendo ex natura rei vt loquimur) non est iterum ad priorem statum reuertendum, vt ait Bernardus supra, sed sufficit priorem Praelatum certiorum reddere de suo statu ne sollicitus sit. Adde praeterea dependentiam a proprio Praelato in hoc negotio non esse ita debitam ex natura rei, vt sine assensu & consensu eius nunquam possit licite fieri. Ratio est, quia ex voto obedientiae Religiosus ad hoc non obligatur; ergo simpliciter non tenetur. Patet consequentia, quia ex nullo alio capite potest oriri obligatio per se, cum ex contractu, & traditione non oriatur, vt supra ostendi, & alia incommoda, quae sequi possunt, accidentaria sunt, & alijs modis praueiri possunt. Antecedens autem patet, quia votum obedientiae solum obligat secundum regulam, non autem ad ea, quae spectant ad superiorem regulam, quale est, illam assumere vel relinquere. Et ideo diximus tract. superiore, Praelatum regularem non posse irritare votum ascendendi ad perfectionem ordinem, etiam si possit irritare cetera. Vnde, quod spectat ad assensum, id est, Franc. Suar. de statu relig. Tom. I. V.

iudicium Praelati an transitus expediat nec ne? optimum consilium est expectare illud, & stare illi, non tamen video vnde sit praecceptum ex natura rei, imò aliquando potest Praelatus in hoc esse suspectus, quia est veluti pars propter affectum ad suum monasterium, & curam eius, quam gerit. Interdum etiam potest auctoritate & numero aliorum contrarium consulentium vinci, ceteris autem paribus Praelati iudicium praefendum est. Vnde a fortiori constat, non esse praecceptum expectare consensum eius, quia si assensus non est necessarius, multo minus erit consensus, cum secundum rectam rationem voluntas debeat sequi intellectus, & ratio a priori est supra tacta, quia obedientia Praelati non obligat in illa materia, ergo ex vi voti, vel praeccepti, non tenetur subditus sequi voluntatem Superioris. Et hoc etiam supponit ius Canonicum cap. seq. citandum, quia non disponit contra ius Superioris, sed potius in fauorem eius.

Addunt vero Authores communiter limitationem, quae si vera est, locum habet non tantum respectu iuris communis, sed etiam ex vi iuris naturalis. Est autem limitatio, vt ex transitu huiusmodi non grauius ledatur, vel infametur prius monasterium: nam tunc nec Praelatus tenetur dare licentiam, nec subditus potest recedere sine illa obtemperata, nec recedens erit securus, licet alibi recipiatur, sed reuocandus est, argum. cap. licet de regular. ibi, In iacturam, vel iniuriam sui ordinis, & ibi, Sicut maius bonum minori bono proponitur, ita communis utilitas priuata utilitati praefertur. Ita refert Panormitan. ibi, n. 12. & sequitur Syluest. verb. Religio. 4. q. 2. & quia Panormitan. dubitat, addit non esse dubitandum, quando illa infamia, vel iactura non prouenit ex culpa monasterij sed ex rerum conditione, & idem sequitur referens Innocentium Antoninus 3. p. tit. 16. c. 4. quia non debet (inquit) se causa scandali, ne grauius iactura, citatque illud Ambrosij 2. de officiis. cap. 24. Peritatis est, regula, vniuersal facias commendari tui causa, quo minor alium fiat, habetur in cap. si quis vero 11. q. 3. vbi Glossa aliam confirmationem adducit. In fine tamen addit aliquid, quod dubitationem Panormitani confirmat. Si amen (inquit) facies aliquid eo propositio, vt tibi proferat, et alio modo, non peccas. Quod verum est, nisi nocumentum alterius tam graue sit, vt charitas obliget ad earendum proprio commodo propter vitandum malum proximi, & ita est limitanda illa doctrina communis.

Denique in hoc dubio animaduerto occultam fugam a monasterio etiam propter hunc finem per se loquendo non videri licitam ex natura rei propter rationem insinuatam, quod Praelatus habet ius custodiendi talem personam, & talem locum, contra quod ius sine rationabili causa facere inordinatum est. Est etiam de se scandalosum, & habens speciem mali, quia opus ipsum ex se habet apparentem apostasiam, vel fractionem clausurae, intentio autem in occulto latet. Dixi vero per se loquendo, quia si Religiosus iniuste impediatur a suo proposito, quod sanctum esse credit, vel probabiliter timet per importunas preces fore impediendum, & alioquin est tam integre vita, vt non possit generare scandalum, vel si adhibet aliud remedium sufficiens ad praueiniendum illud, poterit illa actio excusari a culpa, sicut excusatur in antiquis Sanctis, quorum exempla cap. praeced. n. 3. retulimus, quia potest quis vi iure suo, & consilium suae perfectioni spirituali non seruato iure Superioris, quando, vel ipse superior male illo vitatur, vel subditus non potest sine graui suo incommodo illud custodire, quin potius secluso graui scandalo actiuo, non apparet in illo actu ex sola rei natura malitia mortalis, quia illud ius Superioris in huiusmodi materia magis videtur pertinere ad quandam decentiam,

VI.

VII.

De occultis signis ad strictiorem rationem.

& debitum ordinem, quam ad rigorem iustitiae, nihilominus tamen peruersio huius ordinis, & imprudens fuga est magnum iudicium, in finem illum, vel motionem non esse ab Spiritu sancto; nam quae a Deo sunt, ordinata sunt. Et ideo huiusmodi transitus tali modo factus, id est, occulte, & sine scientia saltem Superioris, ex se habet speciem mali, & minime expeditis, & ideo nec consulendus, nec permittendus est, etiam seclusa prohibitione positiva; nisi ubi euidens apparuerit necessitas.

2. *Dubium, Quenam iudicanda sit religio perfectior ad hoc, ut transitus ad illam per se sit licitus?*

VIII.
Interrogatur
quatuor
in hoc dubio.

Secundò dubitari potest circa eandem assertionem, quando una religio iudicanda sit perfectior alia, ad hunc finem, ut huiusmodi transitus per se sit licitus. Ratio dubij est, quia religiones propriae, & perfectae (de his enim loquimur) in substantialibus, id est, in tribus votis conveniunt. In reliquis autem solent se habere tanquam excedens, & excessum. Nam una excedit in paupertate; alia in austeritate habitus, vel cibi; alia in diuturna contemplatione, vel assistentia chori; alia in amplitudine, & perfectione obedientiae; alia in excellentioribus operibus charitatis. Quae ergo regula utendum erit? Præterea contingit unam religionem esse quoad hoc securiorem alia, quod maiorem solitudinem & separationem à conversatione hominum proficitur, & ideo pauciores occasiones peccandi in ea esse videntur, propter quod securior appellatur; & nihilominus alia potest esse perfectior, quia reuera in ea sunt maiora media ad consequendam excellentiam sanctitatis, quae igitur illarum erit præferenda ad huiusmodi transitum? nam utrumque est per se intentum in statu religioso, scilicet, & maior severitas, & maior perfectio. Rursus contingit unam religionem ex vi suae institutionis, & regulae esse perfectiorem, & strictiorem alia, & nihilominus de facto, melius, & facilius tendi ad perfectionem in ea, quae de se videtur inferior, quia integre servat suum institutum, & in altera remissa vivitur, &c. quid ergo ad hunc transitum magis expectandum est? institutum, an actualis observantia? Denique potest accidere religionem secundum se in omnibus esse perfectiorem, & iure, & facto, & nihilominus huic personae non sit accommodata ad crescendo in perfectione; nam ut Gregorius aliàs dixit, licet diuturna contemplatio secundum se melior sit multis, non est melior propter naturam inquietam, & improporcionatam; idemque dici potest, de austeritate vitae, & similibus proprietatibus. Eritne igitur hæc sufficiens ratio ad faciendum hunc transitum sine ulla dispensatione, si per diuturnam experientiam de illa inaequalitate constet?

IX.
Quorundam
respon-
sio ad pri-
mam inter-
rogationem.

Circa primam interrogationem aliqui existimant ad hunc effectum honestandi hunc transitum illam esse religionem præferendam, quae arctior est; vocant autem arctiorem illam, quae in exterioribus observantijs corporis asperior, & rigorosior est. Ita sentit Panormit. citans Ioannem Andream cap. 1. de regularibus in fine, & dicit esse opinionem Canonistarum. Sed ipsi non loquuntur ex natura rei, sed secundum iura, & solum dicunt, attendendum esse ubi vivitur strictius, in quo autem hæc stricta vita consistat non declarant, videntur tamen loqui de exteriori austeritate, quia de illa potest esse exterior certitudo, quam ipsi requirunt propter externum forum, & faveat lex Hispaniae partita l. tit. 7. leg. 9. ubi etiam Gregorius Lopez glossa 3. ubi ita etiam interpretari videtur arctio-

rem religionem, distinguens illam contra sanctiora rem, & fructuosior. Denique hanc opinionem sequutus est Emmanuel Rodrig. 3. tom. quaestio- num regularium, q. 52. art. 4. solumque fundatur, quia hic transitus debet ita fieri, ut in exteriori foro valeat. In exteriori autem foro, maior perfectio consistit in maiori austeritate, nam si ex exterioribus fructibus, & sanctitate esset pensanda, cum hoc pertineat magis ad factum quam ad ius, nihil certum statui posset.

Contrariam sententiam tenet D. Tho. dicto art. 8. qui vult attendendam esse excellentiam, & perfectionem religionis secundum veritatem; sic autem non attenditur secundum solum arctitudinem, sed principaliter secundum id, ad quod religio ordinatur, secundario vero secundum discretionem observantiarum, & illius finis proportionatam, & idem dixerat q. 158. art. 6. Sequitur Sylvest. verb. Religio. 4. quaest. 1. & 2. Navar. Comment. 4. de regular. num. 3. idemque sentium Palud. Antoninus, & alij infra citandi. Estque hæc opinio sine dubio vera, præsertim prout nunc loquimur ex natura rei, in qua magis attenditur veritas, quam præsumptio. Nam ratio, & fundamentum huius transitus, ut sit licitus, est maior Dei honor, & maior spiritalis perfectio propria: si ergo verè, & in re ipsa religio in hoc præminet, in ea invenitur fundamentum huius liciti transitus; ergo. Confirmatur, & declaratur. Nam si professus in religione perfectiori licet minus auster, transeat ad perfectiorem transit, non retrocedit; ergo licet facit. Confirmatur secundo à simili de voto simplici; nam qui vouet opus perfectius, v.g. diuturnam orationem, non potest illud commutare in opus austrius, ut v.g. ieiunium, solum propter austeritatem, si omnibus pensatis prius opus semper liceat gratius Deo. Ergo similiter in presenti. Unde intelligitur conditionem inclusam in voto tam longi, quam simplici, non esse de austeriori vita aut opere, sed de meliori, seu gratiori Deo.

Ad fundamentum prioris sententiae primum dicimus, nos magis loqui in foro conscientiae, & secundum veritatem, quam in foro exteriori, & apparentia. Deinde dico (quod statim cap. sequenti latius tractabitur) ius Canonicum non discordare ab hac veritate. Nam in cap. licet. de regularibus. prius dicitur *arctioris religionis obtinuit*. postea vero dicitur, *præterea maiorem religionem*, & ne quis dicat textum arctiorem vocasse maiorem, subdit tertio, *ad frugem meliorem vita valeat transire*. & iterum subdit, *licet potest sanctioris vite propositum adimplere*. Certum est autem illam esse vitam meliorem, & sanctiorem, quae perfectior est in ordine ad finem charitatis. Si ergo semel concedatur dari posse perfectiorem religionem cum minori arctitudine quoad austeritates corporis, ut reuera concedendum est, negari non potest, quin illa sit maior religio, quia maiorem Dei cultum proficitur, & consequenter, quod vita eius ex vi status sit melior, & sanctior; ergo iuxta illud ius est licitus transitus ad illam. Unde quoties loquitur de arctiore religione, vel intelligit ceteris paribus in alijs perfectioribus, vel certe (quod verisimile mihi est) loquitur non de arctitudine tantum quoad corporis austeritates, sed absolute quoad totam regulam, totamque vivendi modum. Quod rectè sentit Palud. in d. 38. q. 3. n. 17. dicens: *Arctior dicitur religio, non quia meliorem austeritatem, sed quia est perfectior, & maiorem meritum*. Sic enim existimo nullam esse religionem simpliciter perfectiorem alia, quae non sit etiam simpliciter arctior, quoad totam regulam. Primò quidem ob generalem rationem virtutis, quae veritas circa

difficile, & ideo status, qui ex vi sua maiorem perfectionem in exercitio virtutum requirit, difficilius est ex suo genere; ergo est etiam arctior ex vi regulæ. Secundo, quia ut religio simpliciter sit perfectior, necesse est, ut omnibus penfatis, obseruantiam trium votorum substantialium perfectius profiteatur, præsertim si in exteriori austeritate minus excellat, quia si in accidentalibus inferior est, oportet, ut in substantialibus excellat, aliàs cur erit simpliciter perfectior? At verò religio, quæ circa materiam trium votorum strictior est, non tantum perfectior, sed etiam arctior de cetero est, quia maior rigor, & difficultas est in perfecta obedientia, v.g. quàm in corporali penitentia, & sic de cæteris, cum proportionem.

XII. Quamobrem non rectè existimatur comparatio religionum in perfectione pertinere ad factum, & non ad ius; falsum enim hoc est, quia etiam hæc comparatio fit secundum regulam considerato fine ad quem ordinatur religio, (vt dixit D. Thom.) & medijs illi proportionatis, quibus vitur, vtique secundum regulam, quidquid sit de fructibus, seu effectibus, quos nunc non consideramus. Atque ita non video cur etiam in exteriori foro non possit constare ex vi regulæ, maior perfectio vnius religionis, & maior etiam austeritas in rebus difficilioribus, sed magis substantialibus, etiam in corporali austeritate inferior esse videatur. Non ergo inextricabiles quæstiones ex huiusmodi comparatione oriuntur etiam quoad externum forum. Nam ex fine, & regulis vniuersisq; religionis, per principia certa, & conformia sacris Scripturis & Canonibus, id discerni potest, vt videbimus infra in sequentibus tractatibus, agendo de varietate religionum, & in particulari de Societate. Quod si tandem res fuerit dubia, non est contentiosè agendū, sed Superioris, hoc est Apostolicæ Sedis, iudicium expectandum est, & interim subditus non potest mutare suam religionem inuito suo Prælato, tum quia in dubio iudicio Prælati standum est, tum etiam, quia in dubio melior est conditio possidentis, tum denique, quia durante dubio reputantur illæ religiones tanquam æquales, & ideo non est licitus transitus inuito Prælato.

XIII. Igitur, vt illi primæ interrogationi integrè satisfaciamus, dicimus in huiusmodi transitu omnes conditiones vniuersæque extremi considerandas esse ad iudicium ferendum. Nam si cætera sint paria, & vna religio excedat in asperitate vitæ, sine dubio est licitus transitus ad illam, quantum est ex parte perfectionis eius. Si autem in alijs non est æqualitas, consideranda sunt ea, in quibus inuicem se excedunt, vt ea præferatur, quæ excedit in re altioris ordinis, & magis grata Deo. Et præcipuè conferre solet excellentia finis, quia in moralibus est præcipua circumstantia, & si res bene sit instituta, vt est qualibet religio approbata, habebit etiam media suo fini proportionata. Quanuis in hoc etiam possit esse inæqualitas, & ideo si religiones in fine conueniant, illa præferenda est, quæ plura, vel meliora obseruat media, magisque fini proportionata ex vi suæ regulæ. Sicut etiam licet duæ religiones videantur æquales in vitæ austeritate, non statim credendum est esse prohibitum transitum ab vna ad aliam, quia in alia perfectione potest vna excedere, quod satis est, vt illa præferatur.

XIV. Tunc verò difficultatem ingerit, quod secundo loco interrogauimus, si vna excedat in perfectione, & alia in securitate, quid dicendum sit: casus enim perfectio non repugnat, status enim Episcopi perfectior est; non tamen securior; & actus martyrij perfectissimus est. in eo autem plus periculi esse potest, propter maiores occasiones, & difficultates, & solitaria vita per se spectata est perfectissima, Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

sed periculiosior quàm Cœnobitica, vt cum Hieronymo sentit D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 8. & inter Cœnobiticæ, seu communes vitas, contemplatiua videtur securior, quàm actiua, vel mixta, & tamen non semper perfectior est. De hac ergo comparatione nihil speciale dictum inuenio ab Authoribus, & mihi est res dubia, spectata (vt loquimur) sola ratione, & secluso iure humano. Tamen iuxta mentem D. Thom. videtur dicendum semper esse licitum transire ad perfectiorem, etiam si non videatur ita secuta. Nam D. Thom. sine vlla limitatione illud prius affirmat, & ratio esse potest, quia maior perfectio est per se primò intenta per professionem, & alioqui nulla est religio, quæ non habeat sufficientem moralem securitatem, si quis eam diligenter obseruare procuret.

Et fortasse in hoc fundatum fuit, quod refert Syluester verb. Religio 4. q. 6. Parisensem Academiam decreuisse licitum esse transitum ab Ordine Carthusienfium, ad ordinem Prædicatorum, quod ipse etiam affirmat, cum Antonino 3. p. art. 16. cap. 4. §. 4. qui in hanc sententiam refert Ioannem Andream, & Monaldum, & Zabarellam Cardinalem, & Ioannem Dominicum, qui idem dicit de ordine Minorum; imò de Mendicantibus in vniuersum idem sentiunt cum Paludano in 4. dist. 38. q. 2. n. 17. qui etiam addit inter Mendicantes licitum esse transitum ab alijs, ad Minores & Prædicates. Denique Nauarr. consil. 68. de regul. in prima impressione & 53. in 2. referens sententiam Syluestri solum dicit se non vidisse textum, qui hoc in specie declarat, tamen si bono zelo fiat & sine scandalo, posse rectè fieri in foro conscientie, quod planè intelligit sine licentia obtenta à suo Prælato, sicut intellexit Syluester. Fundamentum enim huius resolutionis est, quia licet religio Carthusianorum securior sit, religio tamen Prædicatorum ex vi suæ institutionis est perfectior, vt D. Tho. sentit. Quod enim illa prior sit securior, videtur sufficienter probari ex Extrauagant. Viam. de Regularibus, vbi Martinus Papa declarat licitum esse transitum ex Ordinib. Mendicantium ad Carthusienfem, quod saltem fundari debuit in maiori securitate. Verum est eundem Nauarrum consil. 51. in 2. impressione & 10. in prima, affirmare Ordinem Carthusienfem esse arctiorem omnibus Ordinibus Mendicantibus, Carthusiani (inquit) non habent verumque Mercedem, prædictum vitam austeritatis, quam maximè fundat in perpetuo silentio, & clausura, vix tamen poterit hoc dictum cum priore conciliari; nam si religio Carthusianorum est arctior, cum sit etiam securior, cur licet in conscientia transitus ab illa ad Minores, vel Prædicates? nisi dicamus esse arctiorem, quoad aliquas externas obseruantias, non verò quoad perfectionem simpliciter, quomodo nunc nos de arctiori loquimur.

Dices, si ex natura rei non licet transire à religione perfectiori, ad minus perfectam, etiam titulo maioris securitatis, cur Pontifex illud permittit? Respondeo, multa similia facta esse de iure potestiuo respiciendo ad bonum commune, quæ propria auctoritate non licerent, & alia esse prohibita, quæ licerent, vt infra videbimus, potest enim in his Pontifex disponere vel dispensare, prout iudicauerit expedire. Deinde ratio in præsentem esse potuit. Quia excessus in perfectione status incertus & controuersus esse solet, quia pendet ex multarum circumstantiarum comparatione, de maiori autem securitate potest esse maior certitudo. Item quia licet maior perfectio sit melior, securitas tamen existimatur regulariter magis necessaria, leges autem considerant id, quod frequentius necessarium est, atque de hoc transitu iterum tract. sequenti li. 2. c. 4. à num. 7. dicemus.

XV.

Ad ex natura rei licitum esse transitum ab Ordine Carthusienfium, ad ordinem Prædicatorum, quod ipse etiam affirmat, cum Antonino 3. p. art. 16. cap. 4. §. 4. qui in hanc sententiam refert Ioannem Andream, & Monaldum, & Zabarellam Cardinalem, & Ioannem Dominicum, qui idem dicit de ordine Minorum; imò de Mendicantibus in vniuersum idem sentiunt cum Paludano in 4. dist. 38. q. 2. n. 17. qui etiam addit inter Mendicantes licitum esse transitum ab alijs, ad Minores & Prædicates. Denique Nauarr. consil. 68. de regul. in prima impressione & 53. in 2. referens sententiam Syluestri solum dicit se non vidisse textum, qui hoc in specie declarat, tamen si bono zelo fiat & sine scandalo, posse rectè fieri in foro conscientie, quod planè intelligit sine licentia obtenta à suo Prælato, sicut intellexit Syluester. Fundamentum enim huius resolutionis est, quia licet religio Carthusianorum securior sit, religio tamen Prædicatorum ex vi suæ institutionis est perfectior, vt D. Tho. sentit. Quod enim illa prior sit securior, videtur sufficienter probari ex Extrauagant. Viam. de Regularibus, vbi Martinus Papa declarat licitum esse transitum ex Ordinib. Mendicantium ad Carthusienfem, quod saltem fundari debuit in maiori securitate. Verum est eundem Nauarrum consil. 51. in 2. impressione & 10. in prima, affirmare Ordinem Carthusienfem esse arctiorem omnibus Ordinibus Mendicantibus, Carthusiani (inquit) non habent verumque Mercedem, prædictum vitam austeritatis, quam maximè fundat in perpetuo silentio, & clausura, vix tamen poterit hoc dictum cum priore conciliari; nam si religio Carthusianorum est arctior, cum sit etiam securior, cur licet in conscientia transitus ab illa ad Minores, vel Prædicates? nisi dicamus esse arctiorem, quoad aliquas externas obseruantias, non verò quoad perfectionem simpliciter, quomodo nunc nos de arctiori loquimur.

XVI.

XVII.

In tertia interrogatione petitur, an hic excessus inter religiones, ut sit licitus transitus ab una ad aliam, spectandus sit, secundum ius, vel secundum factum, id est, secundum primariam regulam institutionem, vel secundum actualem observantiam eius. Ad quod respondet D. Tho. dict. art. 8. observantiam potius quam institutionem spectandam, & affert exemplum Ioannis Monachi ex Casiano collatione 29. cap. 3. & sequentibus, quæ sententia est communiter recepta, non solum à Theologis, sed etiam à Canonistis, ut patet ex Innocentio, & Panormitano in cap. sane, & in cap. licet de regular. ad quod expendunt verba textus in dict. cap. sane. Sylvestrius ubi in primariis, maioris religionis quam Ecclesia Aromatensis existit, & c. Vbi existentia non institutio, & similiter ponderant verbum capit. licet vitam duceres arctiorem, quo significatur non sufficere strictam regulam, nisi vitæ & mores sint illi conformes. idem tenet Gregorius Lopez in leg. 9. tit. 7. partita 1. Sylvest. verb. Religio 4. q. 2. Palud. & Antoninus supra, & omnes. Ratio autem est, quia hic transitus sit licitus ex intentione, & occasione maioris perfectionis; sed ad hoc parum refert institutio, si usus & mores non sint illi conformes; ergo. Et confirmatur, quia lex consuetudine abrogata, vel derogata, iam non est lex, vel non est tam rigorosa sicut antea, sed iuxta moderationem, quam per consuetudinem accepit; ergo similiter iudicandum est de religione, & eius perfectione, secundum eum statum, ad quem per consuetudinem deducta est, & non iuxta rigorem regulæ. Unde considerari potest, tribus modis posse religionem esse temperatam, seu remissam à prima institutione. Primo de licentia Pontificis, & quali per novam institutionem, vel saltem consensionem totius religionis, & tunc est res clara, & sine limitatione.

Religio remissior tripliciter.

A remissa primo modo licet transi-

tus.

XVIII.

A remissa

secundo modo

quod quæ

licet, vel

non licet

transitus.

Secundo potest contingere sola consuetudine adeo præscripta, ut reuera obligationem remiserit, ideoque in tali statu licet vivatur, quavis minus perfectè, & tunc æquè procedit eadem ratio, si consuetudo sit uniuersalis. Contingit tamen referuari aliqua monasteria, in quibus rigor, & perfectio regulæ observatur, & tunc ait Ioannes Andreas, & sequitur Sylvest. transitum debere fieri ad monasterium strictum eiusdem ordinis, idemque à fortiori dicent, si ex approbatione Pontificis quædam monasteria, vel Prouincia rigorem regulæ; alia verò mitigationem obseruent. Veruntamen si Religiosus solum professus est secundum regulam sic mitigatam, licet velit transire ad perfectiorem modum viuendi, non credo teneri transitum facere ad monasteria, in quibus totus rigor primitiue regulæ observatur; tum quia potest ille querere maiorem perfectionem, & non tantam; dari enim potest medium inter illa duo extrema; tum maxime quia potest querere maiorem perfectionem, & non maiorem austeritatem. Unde cum aliis non teneatur ad illum rigorem, quem non est professus, non est cur obligetur ad sumendam austeritatem suæ primæ regulæ, eo ipso, quod vult maiorem perfectionem. Si autem velit transire ad aliam æquè austeram, & perfectam, tunc verisimile est debere potius manere in rigoroso statu propriæ religionis, quam ad aliam transilire; tum quia illud sit cum minori nota, vel infamia religionis, & cum minori periculo, ac mutatione antiquæ consuetudinis, tum etiam, quia ibi potest seruare omne id ad perfectionem spectans, quod professus est, & aliquid addere in alia verò religione, necesse est multa omittere, vel mutare: tum maxime, quia conditio melioris frugis in professione inclusa, potest seruari manendo in eadem religione, & obediendo Prælati eius: ergo ex vi professionis adhuc tenetur ibi manere, quia solum est illi licita mutatio,

quando est necessarium ad finem melioris frugis. Quæ ratio conuincit maxime; quando tota religio est sub vno Generali; nam si militent sub capitulo omnino diuersis, ferè reputantur tanquam religiones distinctæ, & ideo magna ex parte cessat hæc ratio; alia verò non probant præcisam obligationem, probant tamen maxime expedire ita omnino consulendum esse, & faciendum, nisi aliunde magna causa intercedat.

Tertio modo contingit regulam non seruari, solum ex abusu, & praua consuetudine, quæ non excusat à culpa, vel propria, vel regulari, & tunc non solum licet, sed etiam suo modo necessaria est illa mutatio, si quis expertus sit, se moraliter non posse vivere, nisi secundum illam consuetudinem; quia tunc non est professus secundum regulam sic violatam, sed secundum regulam obseruandam, & ideo, querere debet statum & viuendi modum, in quo moraliter id facere possit; tunc autem si in religione sint monasteria, ubi regula seruatur, & in eis firmiter & stabiliter manere potest, nec sit periculum, quod aliquando cogatur redire ad monasteria relaxata, tunc in eis manere tenebitur, nec poterit totam religionem relinquere propter laxiorem, quia reuera professus est secundum obseruantiam talis regulæ, quam tenere potest, & licet tunc est perfectio status; ergo non habet ius relinquendi illum. In hoc etiam tertio modo consuetudinis locum habet, quod Ioannes Andreas addit, si quis habeat spem, quod permanendo in religione reformabitur, non potest illam dimittere propter laxiorem, quod est quidem verisimile iuxta prædicta spe, quia tunc illa consuetudo non impedit perfectiorem vitam; imò præbet occasionem operis perfectæ charitatis, ut est reformatio propriæ religionis, tamen illa spes, in primo, & secundo modo relaxationis, nulla profecto est moraliter loquendo, & in postremo erit rara: unde ex hoc capite raro etiam priuabitur quis dicta libertate. Ait denique D. Tho. supra citatus in num. 12. ad hanc mutationem in illo casu necessarium esse iudicium Prælati, quid autem nomine iudicium intelligat, non declarat. Sed loquendo ex natura rei, ut nunc loquimur, existimo eodem modo esse intelligendum, quo in superiori puncto explicatum est; nam est eadem ratio, quavis Caiet. ibi oppositum sentiat dicens, in hoc casu necessariam esse licentiam petitam, & obtentam. Et ratio, inquit, est, quia hic transitus non est ad melius absolute, sed in castigare regulare est autem, ut quod est agendum in casu, à Superioribus hauriendum sit, quæ ratio non cogit, quia ille transitus est ad melius simpliciter in individuo, licet non sit melius ex specie, vel genere; & hoc satis est, quando de excessu certo, & sine dubitatione constat; & ita sentiunt Authores citati & equiparantes in hoc prædictos casus.

In quarta interrogatione petitur, an hæc comparatio Religionum debeat absolute inter eas fieri, an respectiue ad personam religiosi, qui sperat magis proficere in religione laxiori, quam in arctiori, quam professus est. Ad quod respondetur intelligendam esse absolute, & non cum illo respectu, ideoque non licere tali religioso sua autoritate, ideoque non licere tali religioso sua autoritate, hunc transitum facere. Hoc sentit D. Thom. communiter receptus dicto ar. 8. dum ait, in eo casu necessariam esse dispensationem. Et ratio est, quia illud votum religiosum simpliciter factum est ad meliori bono, & absolute loquendo potest impliciter licet fortè sit difficile, & repugnans, natura cum diuina gratia, & auxilijs religionis superari potest; ergo non potest propria autoritate in minus commutari. Unde confirmatur, & declaratur nam quando quis per professionem se tradidit religioni, non includitur ibi hæc conditio, nisi experiar

hunc statum esse repugnantem meae naturae, aut conditioni, vel nisi mihi sit arduum, ac difficile, illum integre observare: alioquin non esset firma, nec stabili illa traditio, & quicunque veller, facile posset illo praecepto retrocedere, non solum ad laxiorem Religionem, sed etiam ad saeculum, & ad nuptias illo praecepto liceret descendere, quia melius est nubere, quam viri: & quia non absolute, sed sub ea conditione se obligavit, quam multi dicerent in toto statu religionis, quantum ad ipsos, non impleri, quod absurdissimum est; & in errores huius temporis contra coelibatum, inducit. Ergo professio religiosa talem conditionem non includit; ergo, & voto & iustitiae repugnat recedere a professione facta illo solo titulo. Tandem confirmari hoc potest ex his quae de votis simplicibus supra tract. 6. diximus, non licere in eis similem commutationem in minus bonum ob similes difficultates propria auctoritate facere.

XXI. Nihilominus tamen certum est, quod D. Thom. ait, ex dispensatione licitum esse huiusmodi transitum. Constat enim dispensationem transeundi ad laxiorem religionem esse possibilem, quod nullus negat, quia tunc non dispensatur in voto solenni, sed in qualitate eius, ut sic dicam. Deinde est certum posse esse iustum, quia in hac materia, quod non est iustum, nec validum est, quia est dispensatio in obligatione voti, quae si non est ex iusta causa, non est valida. Inter causas autem maxime iustas ad hanc dispensationem una est, quae in dicta obiectione tangitur, de impedimentis specialibus talis personae ad proficiendum in tali religione, sicut etiam dictum est de voto simplici: nam servata proportione in omnibus quae ad hanc commutationem, vel dispensationem pertinent, eadem est in presenti ratio. Vnde si quæratur apud quem sit potestas concedendi hanc dispensationem, respondendum est iure divino esse in Summo Pontifice, an vero de facto sit in illo solo, dicemus in sequentibus.

XXII. Quæreret autem fortasse aliquis, utrum in eo casu non solum liceat, verum etiam expediat aut necessarium sit, & sub praecepto talem dispensationem postulare. Non enim desunt, qui hoc ultimum affirmant, quando defectus commissi in tali religione de se meliori, sunt peccata mortalia, & occasio eorum nascitur in tali subiecto supposita eius fragilitate ex modo vivendi talis religionis. Quia unusquisque tenetur vitare periculum peccandi; ergo si Religioso constet talem statum esse sibi periculum peccandi; etiam si illud periculum non oriatur ex imperfectione status, sed ex improportione suarum virium ad perfectionem eius, tenetur procurare illud periculum vitare; ergo, & dispensationem ad hoc necessariam petere. Sed difficile est huiusmodi obligationem imponere, cum status perfectior de se inducat ad maius bonum, & occasio, si quae est, tota nascatur ab ipso homine, & ideo non debeat illam fugere fugiendo ab statu, cum seculum deferat seipsum; non ergo ob eam causam teneri potest ad petendam facultatem mutandi statum, sed ad faciendam vim sibi ipsi servando regulas talis status. Confirmatur, quia alias obligandus est qui habet votum castitatis, & propter fragilitatem suam saepius labitur, ad petendam dispensationem; quod sane non ita est, quia licet possit illam petere, non tamen tenetur, alias Clericus in sacris aequè fragilis esset ad id obligandus, & cognita eius necessitate, necessarium esset illi dispensatio concedenda, quod est aperte falsum, quia potest pugnare, & cum divina gratia vincere. Ita ergo est in presenti.

XXIII. Quare censio regulariter non esse talem obligationem, nisi fingatur casus in quo est in monasterio aliqua occasio proxima, & moralis peccandi, quae non possit manendo in tali religione vitari, qui casus non est moralis. Facilius posset excogitari

casus in quo ministeria, & occupationes religionis, quamvis alias sanctae & perfectae, afferant tali personae occasiones cadendi, nec possit in tali religione permanere, qui paratus sit, & expositus ad tales actiones exercendas, quando illi iniunctum fuerit, tunc enim non videtur improbabile, posse hanc obligationem interuenire, sicut enim nemo potest tuta conscientia exercere officium, quod scit certo sibi esse periculum peccandi. Ita videtur non posse retinere statum, in quo ad tale officium, seu ministerium cum tanto periculo cogendus est. Sed neque hoc etiam est morale, sunt enim alia remedia; alias frequentissime deberent omnes petere dispensationes, ad relinquendos suos status. Aperiat ergo talis persona fragilitatem suam, & periculum Praelatis suis, ut huiusmodi occasionem removeant, quod moraliter semper facere possunt, & debent, quia non desunt in religione praesertim perfecta, & bene instituta occupationes variae in quibus possit religiosus sine periculo occupari, si ipse etiam ex parte sua, quam potest, & debet diligentiam adhibeat. Non est ergo absolute imponenda talis obligatio, sub dysfunctione tamen neganda non est in praedicto casu, id est, vel ad procurandum remedium, & adhibendam ex parte sua omnem diligentiam necessariam, ut religiose vivat iuxta suam professionem, vel certe ad procurandam dispensationem transeundi ad alium statum ubi careat illo periculo, siue in reliquis observantiis laxior sit, siue aequalis, vel strictior.

CAPVT X.

Quousque ex vi iuris communis liceat transitus ad religionem perfectiorem.

AD hanc quaestionem quae initio capitis 8. secundum loco ponebatur, dice ex vi iuris posse Religiosum transire ad perfectiorem religionem, sine dispensatione, non tamen sine licentia Praelati, saltem petita. Haec assertio communis est Theologorum cum D. Th. dict. q. 139. art. 8. & Canonistarum in cap. sane. & cap. licet. de regul. ex quibus iuribus hoc sufficenter probatur. Est autem in hac assertione, & in illo iure, perfectior religio intelligenda modo explicato in praecedenti cap. nam ibi ostendimus illud esse consentaneum iuri communi, tam quoad hoc, ut excessus debeat esse simpliciter in statu perfectionis, & non necessariò in austeritate exteriori, quam quoad hoc ut talis excessus attendi debeat, secundum actualem statum, & observantiam, non iuxta regulam secundum se. Habet autem locum Obiectio cum posita assertio in omnibus religionis tam clericali, quam laicis, etiam illis qui conuersi dicuntur, quia si sunt professi, veri etiam religiosi sunt, & in eis procedunt rationes factae, & probat optime c. non est. de regul. ibi, *Monachos vel conuersos*, idemque est de Monialibus cum proportionem, ut habetur ex Concilio Triburienſe II. q. 4. cap. 1. Propter clausuram autem nunc indigebunt licentia ad exeundum de monasterio. Solent autem dubitari de oblatis, vel conuersis, qui professionem non emittunt, an habeant hanc licentiam transeundi ad arctiorem religionem; nam Gloss. in cap. vt lex 27. q. 1. negat illis hanc facultatem, quia sunt veluti serui monasterij, & eam sequitur Panorm. in dicto cap. non est. Sed mihi non probatur eorum sententia, quia hi oblato non efficiuntur serui monasterij, nec per obligationem aut contractum cum monasterio initum redduntur inhabiles ad proficiendam religionem. Proprie enim dici non possunt transire ab una religione ad aliam, quia religiosi non sunt, sed ex non religiosi fieri religiosos, quod omnibus per se licet. Neque oblatio simplex priori monasterio facta excludit

I.

Obiectio
quadam dis
soluta.

cludit conditionem illam *meliori frugis*, aliis non esset rationabilis oblatio, cum principaliter ad Dei obsequium, & animæ salutem ordinetur, non ergo debet maius bonum impedire, & ita sentit Archidiaconus in dicto c. *ut lex*, & Gregorius Lopez in leg. 9. tit. 7. partit. 1. Imò probabile existimo, ad emittendam veram professionem religiosam posse ad quancunque religionem transire, quia ille est simpliciter status perfectionis, & ita fit transitus ad meliorem statum, & non inuenio ius aliquod illud prohibens, aut irritans professionem à tali persona factam, neque etiam ex natura rei video cur malè fiat, si reuera ex intentione maioris perfectionis fiat. Videantur suprà dicta de ingressu religionis.

II. Superest verò obiectio circa assertionem positam ex decreto Urbani Papæ in c. *mandamus* 19. q. 3. prohibētis, ne quis Canonicus regulariter professus Monachus fiat, cum tamen constet Monachorum professionem esse arctiorem, quam sit Canonicorum regularium, ut expressè dicitur in c. *quod Dei timore*, de statu Monachorum. Hanc obiectionem tangit D. Th. suprà ad 2. Et primò dicit, decretum illud esse intelligendum de Monachis consideratis secundum statum, quem ex prima institutione habebant, nam erant laici, & non Clerici; & quia Canonici regulares directè ordinantur ad diuina ministeria, & sunt religiosi Clerici ex vi sui instituti, ideo prohibentur transire ad Monachos etiam arctiores, quia licet ex hac parte viderentur ascendere ex alia nobiliiori, descenderent à statu sacri ministerij ad laicorum statum. Secundò addit D. Thom. quod si Monachi essent laici, licitum esset transire ab statu Monachorum ad statum Canonicorum Regularium, iuxta illud Hieronymi Epist. 4. ad Rusticum, *Sic vixit Monasterio, ut Clericus esse mereretur*. Tertiò denique dicit nunc licitum esse Canonico regulari ad Monachatum transire perita Superioris licentia, quia iam Monachi Sacerdotes sunt, & diuini ministerij inseruiunt, & aliàs in arctitudine suaperant.

III. Sed in his omnibus dictis D. Th. est nonnulla difficultas, & in primis circa textus expositionem difficile creditur est, ibi esse sermonem iuxta antiquum ritum Monachorum, quando non ordinabantur, quia illud decretum est Urbani II. qui floruit post annum 1180. quando iam Monachi, tam Benedictini, quam Carthusiani, & alij frequenter ordinabantur, nam à tempore D. Gregorij videtur hæc consuetudo introducta, ut infra in tract. 9. lib. 1. c. 7. n. 2. dicam. Deinde, hoc etiam admissio videtur difficultas D. Th. sententia, quia propter ordinationem non videtur debuisse impediri, quominus Canonicus regularis Monachus fieri possit; aliàs nec Clericus secularis deberet permitti Monachus fieri, quod est falsum, & contra iura cap. *licet*, de regularib. cum similibus, ut suprà tractatū est, & sequela patet, quia etiam clericus secularis non debet transire ad statum laicorum. Quod si respondeatur, illum non esse in statu perfectionis, & ideo posse ad illū transire non obstante clericatu. Instabimus etiam Canonicum regularem, non esse in statu maioris perfectionis, ac proinde non esse propter clericatum impediendum, quominus ad illum transire possit. Eo vel maxime, quod licet Monachi non essent Clerici, ex vi instituti non omnino prohibebantur esse, unde status ille de se erat indifferens clericis, & laicis ergo licet Canonicus regularis ad illum transiret, non propterea assumeret statum repugnantem clericatu, nec priuaretur fructu quem ex ministerio sacro habere posset; cur ergo illi prohibitus est assensus ad maiorem perfectionem.

IV. Hinc etiam difficile est secundum dictum D. Th. quod Monachi laici possent transire ad Canonicos regulares, sequitur enim inde Monachum laicum

religionis arctioris, verè professum & obnoxium rigori regulæ, posse transire ad Canonicos regulares, vel ad laxiorem religionē, si recipiatur ad gradum clericorum, seu eorum, qui ad chorū deputantur. Consequens videtur planè absurdum, quia rationes factæ in præcedenti capite, & iura citata æquè de omnibus religiosis tam clericis, quam laicis probant. Nam clericatus per se non perimit ad perfectionem, neque illam confert, licet eam suo modo possit; ergo non est licitum deferere statum maioris perfectionis sine sacerdotio propter statum minus perfectum cum sacerdotio. Responderi potest, supposito statu perfectionis etiam in aliis obseruatiis minus strictis sit, eo ipso quod illi ex proprio instituto coniungitur sacrum altaris ministerium, constitui statum simpliciter perfectiorem, quam sit Monachus laicorum, quantumvis strictus sit. Sed hoc perfectiō incredibile est, præsertim quando verque status ad eundem finem vitæ contemplatiuæ tendit, & in eo consistit, ut de Canonicis regularibus D. Th. supponit, & de primæ institutione Monachorum certum est. Nam licet adhuc finem multum conferant sacra illa ministeria, quæ sunt propria Clericorum, tamen in ordine ad propriam perfectionem obtinendam, possunt multo plus conferre diurnæ vigiliæ, & cōtemplationes, & obedientia, humilitatis, & penitentia operatio pensatis omnibus potest esse Monachus laicorum ex vi status perfectior quam religio Canonicorum. Neque oppositum suadent verba Hieronymi, quæ D. Th. asserti, nam in eis solum docet Hieronymus Monachum non debere affectare Clericatu, sed vitam, quæ clericatum meretur. Unde non est esse meliorem statum clericatus quam statum laici, quando aliàs non habet tot media ad perfectionē assequendam. Aliàs dicendum esset antiquos illos Sanctissimos Monachos Benedictum, Paulum, Antonium, Pachomium, & similes, ex vi status non fuisse perfectiores maiorem perfectionem quam Canonicos religiosos.

Circa primam difficultatem num. 3. proponit Syluester Religio 4. n. 8. sentit illud decretum esse fundatum in communi iure, quod non licet transire à religione magis perfectā ad minus perfectā, etiam si hæc arctior sit, & ita inde sumi argumentum contra opinionem Canonistarum c. præced. à num. 17. tractatam. Sed difficile est credere religionē Clericorum ex eo solum quod Clericorum est, esse magis perfectā, quacunque religione Monachorum laicorum, etiam si arctissima, & tam in austeritate, quam in contemplatione, & clausura, vel solitudine perfectissima sit, ut obiectiones factæ declarant. Et ideo addi posset Canonicos regulares tempore Urbani II. non fuisse perfectiores laxiorem vitam, quæ Monachi tunc etiam seruarent. Unde enim potest contrarium constare? nam licet regula D. Augustini, quam Canonici regulares proferunt, per se non sit nimis austerā, vel stricta, capax tamen est cuiuscunque rigoris, & austeritatis, quam vnaqueque religio per suas constitutiones, & obseruantias addere potest, licet enim Prædicatorum religio, quantumvis Augustini regulam profiteatur, satis arcta religio est, & in Lusitania Canonicorum regularium obseruantia, præsertim in hoc insigni Conimbricensi Cœnobio Sanctæ Crucis, satis arcta censetur propter rigorosam clausuram, & exercitium vitæ contemplatiuæ, præsertim in foro, & diuinis officiis. Sic igitur fieri potuit, ut tempore Urbani II. eorum professio non fuerit æstimata laxiori, quam Monachorum; prout communiter tunc vixuebant, nondum enim tunc Mendicantium Ordines, ut nunc sunt in Ecclesia Romana approbati, inceperant. Et quamvis Carthusienū ordo paulo ante Urbanum II. sub Victore III. aut Gregorio VII. ince-

incepisse videatur, fortasse sub illo decreto comprehensa non est, quia sub generali clausula non videtur tam specialis casus comprehendendi, qui semper solet à similibus legis à Pontificibus excipi. Vel fortasse ille ordo nondum natus erat; nam multi putant ab ipsomet Urbano tam Carthusiensem, quam Cisterciensem ordinem fuisse confirmatum, Platina in eius vita ita referente.

VI. Sed hæc sicut non facile expugnari possunt, ita planè incerta sunt, & nullo ferè fundamento nituntur, & ideo D. Th. ne diuinare videretur, aliquid in illis statibus Monachorum, & Canonicorum, considerauit per se illis conueniens, in quo illam prohibitionem fundaret, siue Monachorum vita arctior esse supponatur, siue non. Potest enim Pontifex, ut infra videbimus, propter commune bonum prohibere transitum vnius religionis ad aliam, etiam arctiorem, vel perfectiorem, quia bonum commune præfertur priuato, & quia per hoc in rigore non impeditur spiritualis profectus singularum personarum, quia licet status ipse non obliget ad maiorem perfectionem, nunquam tamen illam excludit, nec de se impedit, quominus vnusquisque possit proficere quantum cum diuina gratia velit, & præterea si in particulari casu aliud expediat, semper est locus recurrendi ad Pontificem, ut legitime fiat. Vnde talis prohibitio (quod valde notandum est pro omni simili) non est nisi reueruatio quadam facultatis necessariæ ad huiusmodi transitum. Nam, ut cap. præced. n. 4. dixi, ratio postulat, ut non fiat sine licentia Prælati; cum ergo Pontifex sit supremus Prælati omnium religionum, potest hanc facultatem sibi reueruare, quando expedire iudicauerit. hoc autem facit per similem prohibitionem. nam licet absolute fiat, semper includit tacitam conditionem sine facultate mea.

VII. Duo ergo consideranda sunt in statu Canonico-rum regularium, vnu est, quod ex genere suo quatenus est religio Clericorum, perfectior est quam religio Monachorum, quod planè supponit D. Th. loco citato, & nos tractatu sequenti. c. 7. ex professo ostendimus; aliud est, quod ille status per se ac principaliter ordinatur ad ea que aguntur in diuinis mysteriis; igitur propter honorem & dignitatem tanti muneris & ministerij supposita sufficienti perfectione illius status, & excellentia, quam ex suo genere habet, merito potuit Pontifex illum transitu prohibere. Neque obstant, quæ in contrarium obiciuntur; nam respiciunt tantum priuatas, & particula-res rationes, & ita facile soluantur ex dictis.

VIII. Sunt autem, qui existimant non obstante illa prohibitionem potuisse Canonicum regularem transire ad arctiorem religionem Monachorum, de licentia sui Prælati, quod est probabile, si intelligatur de licentia obrenta, ut ibi Gratianus sentit. vbi etiam videri potest Glossa, & Archidiaconus, & Ioannes Andreas in c. sene. de regul. Sed fortasse probabilius est ex vi illius textus, non potuisse fieri sine licentia Pontificis: tum quia prohibitio est valde absoluta, & per verba rigorosa, *Mandamus & vniuersaliter interdicimus*, &c. tum etiam, quia addit exceptionem, *nisi publicè lapsus fuerit*, quæ firmat regulam in contrarium, maxime cum in eo etiam casu, non posset Canonicus fieri monachus, nisi ex voluntate sui Prælati, cui conceditur illa facultas, ut possit in penam publici lapsus illum transitum concedere; ergo extra illud casum non posset id concedere ex vi illius iuris. Sed iam illud ius reuocatum est, vel moderatum, ut mox explicabimus, & ideo non obstat conclusioni positæ in n. 1.

IX. In dubio secundo petitur, an Monachus laicus arctioris professionis possit transire, ad Canonicos regulares, & intelligitur dubium si in gradu clericorum recipiatur; nam etiam in religione clerico-

rum regularium sunt fratres laici professi, de quibus non potest esse controuersia, quia certum est ad illorum statum, non esse licitum transitum, quia in laicali gradu est æqualitas, & in arctitudine vitæ supponitur excessus in monachali religione. De transitu verò ad clericalem gradum D. Th. significat esse licitum, & idem affirmat Turrecremata dicto cap. nullus. q. 5. conclus. 3. quæ sic habet, *Monachi laici possunt transire ad ordinem Canonicorum propter alitudinem, & excellentiam actuum ad quos ordines sacri constituti sunt.* Idem tenet Nauarrus comment. 4. de Regul. n. 2. & 4. Qui Authores videntur loqui de Monachis laicis prout nunc sunt communiter in religionibus Monachorum, & ex sententia D. Th. videtur sequi à paritate rationis, idemque sequitur ex opinione Syluestri n. 5. supra recitata, quod status clericorum simpliciter perfectior sit.

Possit tamen aliquis respondere non esse eandem rationem, de Monachis laicis prout nunc sunt, & prout olim erant, quia olim ipsi efficiebant principaliter totum corpus religionis, & ita tota perfectio illius status ex capacitate illorum mensurabatur; ita verò nunc religiones etiam Monachales præcipue constant ex clericis, & ad eorum ministeria destinantur, & ita iam habent totam perfectionem religionis clericalis, & iuxta illam perfectionem indicandum est de illo statu, quoad omnes personas eius, etiam si quædam, quæ sunt veluti membra minus principalia, ad ordines non destinantur: nam hoc accidentarium est, & ideo non est iudicandum de illis secundum personalem conditionem, sed secundum totius corporis perfectionem. Quæ differentia est utcumque probabilis, non tamen satisfaciit, quia status perfectionis respectu vnus cuiusque non est considerandus quasi per denominationem extrinsecam, ex concomitantia aliorum, sed ex modo intrinsecæ professionis, & obligationis; illæ autem personæ ex vi sui status terminantur ad functiones laicorum, neque possunt iure ordinario ultra progredi. Imò hæc limitatio maior in illis est, quam in antiquis Monachis, nam antiqui licet per se non tenderent ad ministeria ordinum, non tamen ex vi status ab ordinibus suscipiendis positivè excluderantur, sed arbitrio Episcopi, & Abbatis iuxta personæ dignitatem & monasterij, vel Ecclesiæ necessitatem ordinari poterant, ad quod alludit Hieronymus dicens, *Sic viue in monasterio, ut Clericus esse merearis.* Nunc autem positivè excluduntur Monachi laici ab omni spe, & cogitatione Ordinum, neque alicui conceduntur nisi rarissime, & ex privilegio extraordinario. Quapropter consequenter loquendo iuxta illam sententiam censeo idem esse dicendum de his monachis laicis, quantum est ex vi iuris communis, quod nunc consideramus.

Mihi tamen difficile est hoc admittere. Et in primis non video id sequi ex dicto c. *mandamus*, nam licet Pontifex prohibeat transitum ab vna religione in aliam, non propterea sit consequens ut concedatur contrarium transitum alterius in istam, ut licet esset prohibitus transitus à religione Prædicatorum ad Carthusianos, non sequeretur esse Carthusianis permittum transitum ad Prædicatores, & sic de aliis. Et ratio est, quia sæpe fit illa prohibitio propter æqualitatem, sæpe propter dubiū, & frequenter ad tollendas contentiones, vel occasiones instabilitatis, etiam si religio ad quam transitus prohibetur, perfectior sit, quod ita in præfenti factum esse probabile est, ut supra declaravi, secus autem hoc iure ex nullo alio probari potest hoc esse licitum, quia nulli est positivè concessum, quin potius in c. *liet.* de regular. absolute prohibentur Monachi transire ad laxiorem ordinem, neque ex parte Monachorum distinguitur inter laicos & Clericos, neque ex parte laxioris religionis fit distinctio inter religionem

Canonicorum

Canonicorum, & Monachorum. Vbi autem lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, iuxta doctrinam Bartoli in leg. vnica Cod. quorum legatorum, & Iasonis in leg. trinum ff. de verborum obligationibus. numer. 6. Præsertim quando ratio non cogit, nec fauet ut est in præfenti, supposito illo principio, quod status Monachi laici non solum austerior, sed etiam arctior simpliciter, id est, perfectior esse potest, quam status religiosi per se Clerici, quod principium videtur satis probatum in obiectionibus factis, propter quæ hanc partem censéo veriorē de iure communi, & per se valde conuenientem ad pacem & quietem laicorum Monachorum. Nam si hoc titulo liceret illis religionem clericorum appetere, & postulare sub titulo maioris perfectionis, magna occasio illis daretur ambiendi clericalem dignitatem, & fugiendi sui status austeritatem, & humilitatem. Multum autem in suo statu stabilientur, si intelligant in ordine ad veram perfectionem animæ coram Deo obtinendam, suum statum excedere posse, etiam statum eorum, qui ad sacra ministeria per se ordinantur, quamuis illi superent in dignitate, & in aliquorum operum excellentia. Et hoc magis explicabimus infra tractando de iuribus specialibus, quæ habent religiones quoad hanc partem.

*An ad hunc transitum sufficiat petita licentia,
& non obtenta: & quam necessaria
illa sit.*

XII. Circa tertiam D. Thom. propositionem est tertia dubitatio, pertinens ad alteram partem nostræ assertionis, an sufficiat ad hunc transitum petita licentia & non obtenta. Et ratio dubitandi est, quia D. Thom. solum dicit petita licentia, nihilque amplius declarat. Textus autem quem citat, videtur postulare licentiam obtentam. Nam verba capituli statutus 19. q. 3. sunt, *sine Patri & totius congregationis permissione recedere*, vel ut alia litera habet, *sine Patri totius congregationis permissione*, ergo requiritur consensus, vel Abbatis, & Capituli, vel saltem Abbatis. Alij in hoc distinguunt inter forum conscientie, & externum, & dicunt in foro conscientie necessariam esse licentiam obtentam à Prælato, quia fit illi iniuria recedendo ab obedientia illi promissa, eo iniurto, & ita loquutum fuisse Urbanum II. In exteriori autem foro dicunt sufficere licentiam petitam & non obtentam, iuxta determinationem Innocentij III. in c. licet. de reg.

XIII. Sed hæc sententia licet à aliquibus referatur, à nullo auctore classico defenditur, neque est probabilis, neque ad mentem Urbani. Primum patet ex supra dictis, quia secluso iure positivo licitum est transire ad arctiorem religionem renuente Prælato, in quo illi non fit iniuria, ut ibi explicatum est; ergo in foro conscientie non est necessaria licentia obtenta. Innocentius autem III. expressè etiam id concedit in foro conscientie. *Postquam, inquit, à Prælato suo licentiam postulauerit, ex lege priuata absolutus, libere potest sanctioris vite propositum adimplere, non obstante proterua ind. seueri contradictione Prælatis.* Non diceretur autem verè absolutus ex lege priuata, si haberet legem conscientie ad id obligantem, nec esset liber ad transeundum, si absque peccato id facere non posset, quia id possumus, quod iure possumus, maxime in loquutionibus iuris.

XIV. Secundum patet, quia Urbanus, etiam in foro exteriori loquitur dum subdit, *Discedemem verò nullus Abbatum, vel Episcoporum, nullus Monachorum sine communi iustorum cautione suscipiat.* Vnde ex vi illius textus potius dici posset Urbanum in foro exteriori postulasse licentiam obtentam, etiam si in interiori non

fit necessaria, quia quando hic transitus fit contra iudicium, & voluntatem Prælati, non presumitur fieri bono spiritu, sed ex animi leuitate, & hanc expositionem insinuat Gloss. ibi. Mihi tamen etiam non probatur, primum quia in ipso textu expressè distinguitur vel alicuius leuitatis insinuat, vel districtioris religionis obtentu, nec verisimile est presumpsisse Pontificem huiusmodi obtentum semper esse fictum, seu palliatum: hoc enim in vniuersum non potest nisi temerè iudicari; scimus enim D. Antonium de Padua ex Canonico regulari factum esse Monachum, quod optimo fecisse spiritu sine dubio credimus. Stante ergo illa lege, quod secundum illam necessarium erat in vno foro, erat etiam sine dubio in altero, neque in re adeo pertinente ad sanctitatem animæ, conuenienter possent illa duo coniungi.

Melius ergo alij distinguunt de duplici iure antiquo & nouo, dicuntque ex illo iure Urbani, quod antiquius est, necessariam fuisse licentiam petitam & obtentam; postea verò ins illud temperatum esse ab Innocentio III. ut sufficiat petita, & non obtenta, atque ita successu temporis, hæc res multipliciter variata est. Nam Gregorius VII. cum Concilio Eduensi in c. 19. q. 3. non simpliciter, sed cum quadam moderatione hunc transitum prohibuit, dicens: *Nullus reuocare, & ad monast. cum habitu transire, nisi prius auctoritate, ut Monachi fiant, &c.* Vbi verbum illud reuocare & trahere energiam habet, & ideo Glossa ibi inquit, *Quidam Abbates, vel Monachi sine seg. iuribus Canonicos regulares ad monasteria pertrahunt.* Et sic statuit Gregorius, &c. Ex vi ergo illius decreti non erat prohibitum Canonicum sponte ad Monachatum venientem suscipere, sed solum suggestionibus attrahere, & sic attractum suscipere, totales enim circa hoc abusus aliqui Monachorum pertraherant. Postea verò Urbanus II. quia fortasse illud remedium non fuerat sufficiens, absolutum fecit prohibitionem, cum sola exceptione publici lapidis, ut explicatum est. Quia verò illa videbatur nimia restrictio, idem Urbanus illam moderatus est, requirens tamen semper consensum Prælati, ideo Innocentius III. (ut in ratione sua ipse insinuat) iussit licentiam petitam & non obtentam, & petitam sufficere voluit.

Atque hæc sententia verissima est quoad hanc partem, scilicet, quod nunc hoc ius vigeat, & seruandum sit ad concordiam autem iurum, intelligi potest Innocentium non derogasse, sed declarasse decretum Urbani. Nam quod Urbanus ait, *sine permissione* intelligi debuit, vel concessa, vel debita, nam si iniuste negetur, non debet impedire ius subditi, nec spirituale profectum eius, quia fraus & iniuria nulli patrocinari debet. Ita ergo lex Innocentij quoad hanc partem haberi potest, magis ut declaratiua, quam ut constitutiua, quod ipse indicat dicens, hoc fuisse concessum, ne quis ex temeritate, reuerentia transferatur, non verò, ut ei facultas denegetur, qui verè frugem melioris vite intendit, & infra dicit Prælato indiscretè negante facultatem, subditum manere liberum, non ex sua lege Canonica, sed ex priuata lege Spiritus sancti, quod non diceret Innocentius, si intelligeret talem inspirationem esse contra præceptum Pontificis Urbani, nam idemmet Innocentius in cap. nisi cum priuata obrenuntiatione legem priuatam quæ est contra obedientiam Ecclesiæ, non esse credendam esse ab Spiritu sancto, nec dare homini libertatem sine licentia sui Prælati, quod secundum legem ordinariam, ut loquimur, certissimum est. Denique hoc confirmat cap. sane. de regular. quod est Alexandri III. qui mat. cap. sane. de regular. quod est Alexandri III. qui Innocentium antecessit, & tamen in eo confirmat similem translationem sine consensu Prælati factam, quod

quod est signum etiam ante Innocentium legē Urbani non obligasse cum tanto rigore; est ergo probabile licentiam obtentam etiam ex illo iure antiquo non fuisse necessariam, sed de illo capitulo sane plura statim.

XVII.
Obligatio
petendi licen-
tiam ad
transitum
priuilegiū.

Quarto dubitari potest circa assertionem positam, quā necessaria sit facultas petita. in quo certum est esse necessariam ex præcepto obligante sub mortali culpa. in hoc conueniunt omnes doctores infra citandi, & probabile est esse hanc obligationem ex lege naturę supposito hoc statu, tamen multo est certior ex lege Ecclesiastica in decretis citatis; nam Innocentius ait, *Sicuti subditus à Prælato debet transgredi licentiam postulare, ne bonum obedientie contemnere videatur, ita Prælatus debet illam indulgere, &c.* Vbi verbum debet licet non sit nimis rigorosum, tamen iuxta contextum ex capacitate materiæ, satis indicat obligationem in conscientia, quam esse grauem, & ipsa etiam materiæ, & ratio subiuncta satis indicat, ne obedientiam contemnere videatur, hoc enim valde necessarium & grauissimum est in statu religioso. Denique id constat ex illa æquiparatione, quæ ibi fit inter subditum, & Prælatum per idem verbum debet, quod in Prælato significat grauem obligationem; nam sine dubio mortaliter peccat Prælatus, si sibi constiterit licentiam, nec temerè, nec de re incerta aut dubia peti; quia iniuriam facit subdito denegando illi ius suum, & quantum in se est impediendo meliorem statum, & præbendo occasionem scandali, vel infamiae, si se inuito, subditus discedat; ergo etiam in subdito indicat verbum illud grauem obligationem. Denique Urbanus vsus est verbo *statuimus*, quod propriam legem significat, quam saltem in hac parte certum est non esse reuocatam.

XVIII.
Pauca
distingue
transitum
in duas
species
quarum
una
licet.

Difficultas verò est, an petitio huius licentiæ sit ita necessaria vt sit de substantia, & valore actus, videtur enim ita esse ex dictis decretis Urbani: nam in cap. *mandamus* 19. q. 3. præcipit, vt Canonicus regularis, si contra suam legem monachatum proficeatur, ad ordinem Canonicorum redeat & cucullam memoriam deferat, *non quia sit Monachus*, inquit ibi Glossa, sed *ratione prioris maleficii*. Si enim verè esset Monachus, non deturbaretur à suo monachatu, sed aliter puniretur propter illud crimen. In cap. autem *statuimus*, licet mitiget prohibitionem transitus, concedendo illum cum debita facultate, tamen quoad transeuntes indebitè non mitigat penam, neque irritationem. Ergo ex vi illarum legum est irritus hic transitus sine licentia factus. Ergo etiam nunc irritus est. Probatur consequentia, quia Innocentius III. quoad hoc non immutauit hanc legem: nam licet daremus moderatum fuisse illam quantum ad necessitatem consensus Prælati, si fortasse ex vi decreti Urbani esset necessarius, tamen quoad necessitatem licentiæ petitiæ integram illam reliquit; ergo sicut antea erat ita necessaria vt omisio illius irritaret actum, ita etiam nunc. Confirmari hoc potest ex vulgari regula, quod quæ contra legem sunt, debent pro infectis haberi. Regul. 64. in 6. & leg. *non dubium*. Codic. de legibus. Quod maximè verum habet, quando peccatur in forma præscripta ad faciendum actum, sic enim forma præscripta in huiusmodi transitu est, vt fiat petita licentia.

XIX.

Est igitur prima sententia simpliciter affirmans petitionem licentiæ esse de substantia huius actus. Ita tenet Panormitanus in dicto cap. *licet*. num. 10. & lib. 1. Confil. confil. 95. dicit esse communem opinionem Hostiensis, Ioannis Andreæ, & Modernorum, citat Glossa in cap. *intellextimus*. de ætate, & qualitate, quæ varias opiniones refert, & tandè in hanc partem inclinat, quod Monachus sic translatus reuocandus est, indicans transitum fuisse nullum. Citat

etiam Glossa in c. *cum singula*. §. *prohibemus*. verb. *Canonice*. de præbend. in 6. Sed illa solum dicit, ad huc transitum sufficere licentiam Prælati requirere, etiam si non obtineatur. Denique citat Glossam in dicto c. *mandamus*, quæ expressè dicit regularem Canonicum sic translatum non esse Monachum; loquitur tamen iuxta illud ius antiquum. Videtur tamen posse illud ius confirmari, ex dicto cap. *intellextimus*. de ætate, & qualitate, quod est Innocentij III. & tamen in eo allegatur ius illud tanquam obligans & habens effectum illo tempore; ergo etiam nunc eandem vim habet, nam post Innocentium reuocatum non est. Addit rationem Panorm. quia necessitas petitiæ licentiæ imposita est, ne bonum obedientie contemni videatur; ergo si sine tali licentia discedit, præsumitur contemnere bonum obedientie; ergo non potest dici quod instinctu Spiritus sancti transierit; ergo non est validus transitus.

XX.

Secunda sententia distinctione vititur. Nam in Canonicis regularibus censetur transitus ad monachatum nullus, si fiat sine licentia petita; non verò in quolibet alio transitu, vel Canonicorum regularium inter se, vel monachorum inter se, vel monachorum ad Canonicos regulares. Sunt enim etiam inter ipsos diuersi modi religionum, vel familiarum militantium sub diuersis Generalibus, & constitutionibus, quarum vna est ætior alia, & similiter potest esse aliqua regularis Canonica strictior aliquo modo monachatu; ita ergo potest intelligi transitus, & monachi ad strictiorem monachatum, vt per se constat, & ad statum strictiorem Canonici regularis, & Canonici etiam regularis ad Canonicatum strictiorem. Dicit ergo hæc opinio omnem huiusmodi transitum factum absque petita licentia validum esse, etiam si peccaminose fiat. Hæc opinio potest tribui Ioanni Calderino, qui vt refert Panorm. distinctione vsus est, sed reuera erat alia eius distinctio: nam omnem transitum huiusmodi à Monasterio priuilegiato, quoad hanc partem, dicebat esse inualidum; si autem monasterium à quo fit transitus, non est priuilegiatum, dixit esse validum; & fundamentum illius erat, quia priuilegium aliquid debet operari. Quæ ratio, vt bene aduertit Paludan. generatim sumpta non conuincit, nā posset priuilegiū alium effectum operari. Considerandus ergo est tenor priuilegiij. Nam si illud non solum prohibeat, sed etiam irritet transitum, factum sine licentia petita, tunc illud operabitur, & reuocari poterit sic translatus; si autem priuilegium non fecerit huiusmodi, nihil confert ad hunc effectum, sed alium operabitur secundum tenorem suum; quod si fortasse Calderinus non est loquutus de priuilegio priuato, sed de inserto in corpore iuris, sic coincidit eius distinctio cum superiori, quia in iure non inuenimus hoc priuilegium concessum nisi Canonicis regularibus in prædictis decretis, licet Glossa in c. *licet*. de regular. indicet similem concessum esse Cisterciensibus in c. *non est*. de regular. quod ex illo non satis colligitur, vt infra videbimus. Esto verò sit aliquod tale priuilegium, prout commemorat Innocentius in dicto c. *licet*. idem erit de illo iudicium.

XXI.

Ratio ergo illius distinctionis est, quia transitus Canonici regularis ad Monachatum sine licentia sui Prælati, erat nullus ex vi decreti Urbani II. sed Innocentius III. non reuocauit, vel declarauit illud decretum, nisi quoad hoc, vt sufficiat licentia petita, & non obtenta: ergo quoad reliqua omnia manet prius decretum in sua vi; est ergo irritans, sicut antea erat, & eadem ratio procedit de quacunque religione, quæ simile priuilegium habebat ante declarationem Innocentij III. nam ipse de omnibus expresse, & eodem modo loquitur. in alijs verò, in quibus facta non fuerat talis irritatio, cessat hæc

hæc ratio, quia Innocentius in dicto cap. *licet*, solum prohibet, transiitum sine licentia petita, non vero addit clausulam irritandi, neque post illam legem est alia edita in iure communi, quæ illam addat: ergo non est unde illa professio sit irrita, quæ ratio rectè probat hanc posteriorem partem, sed prior non sufficienter probatur.

XXII.

Vnde est tertia sententia, quæ mihi magis probatur, negans generaliter petitionem licentiæ esse de substantia actus, ideoque professionem esse validam si certum sit factam esse in religione perfectiore, etiam si transitus ad illam factus fuerit absque licentia petita. Ita tenet Glossa in cap. *sans*, & in cap. *licet*, de regularibus, & Abbas antiquus. Gofredus, & Ancharanus, quos Panormit. refert. Sequitur Syluester verb. *Religio* 4. num. 1. citans Archidiaconum, Veruetum, & Supplementum, idem Turrecremata in cap. *nullus* 19. q. 3. in sua quæstione 2. Ratio est, quia illa professio non est irrita ex natura rei, neque ex iure canonico; ergo nullo modo. Prima pars antecedentis constat ex dictis in capite præced. nam ille transitus in substantia non est contra professionem priorem, cum sit iuxta conditionem in illa inclusam; ergo ex natura rei non habet unde sit invalidus, quia si quid peccatum fuit, solum fuit in modo, non tamen in iustitia; & consequenter nec in substantia contractus. Secunda verò pars probatur, primò quia hæc irritatio non est facta, ex vi capituli *licet*, ut Panormitanus vult, quia in eo textu nullum est verbum irritans, sed solum præcipitur subdito, ut licentiam petat, &c. Verba autem illa, quæ expendit Panormit. *ne bonum obedientia contemneret videatur*, solum declarant rationem seu motum talis præcepti, quod ad irritationem nihil refert. Item quia ex ratione Panormitani, solum sequitur peccare religiosum in modo illius transitus, inde tamen non sequitur, professionem postea factam in se non fuisse bonam, & ab Spiritu sancto intentam, spem enim Deus inspirat opus de se bonum, & homo in executione eius misceat aliquam malitiam, quæ non obstat, quominus opus suum effectum, & valorem habeat. Quin potius (quod notandum est propter aliquos modos loquendi Canonistarum) licet ex parte religiosi transitus heret ex levitate, vel passione aliqua, si tamen reuera fiat ad religionem arctiorem validus est. Sicut est validum votum de materia licita, etiam si ex parte voventis fiat modo illicito, qui modus non obstat quominus effectus ipse possit esse intentus à Deo, qui, ut Augustinus dixit, novit permittendo mala exequi bona, quæ fieri decrevit. Nec denique Innocentius ponendo illud præceptum, dedit formam servandam in tali contractu, sed solum voluit illum ordinem servari propter reverentiam debitam Prælati, ut verba rationis eius satis declarant; nullum ergo est fundamentum irritationis in illo decreto: nec etiam post illud facta est in iure communi, nulli enim extat in corpore iuris; Quid verò de privatis privilegiis postea concessis sentiendum sit, infra dicam.

XXIII.

De antiquioribus verò decretis, quæ solum de specialibus religionibus loquuntur: Primum dici potest si quod fuit tale privilegium concessum per illa decreta, non postulasse tantum licentiam petitam, sed etiam obtentam, atque ita voluisse, ut valor transitus, & receptionis ex illo sequeretur, penderet ex consensu prioris Prælati, & ideo Innocentium, auferendo necessitatem huius consensus, abstulisse etiam talem dependentiam, & consequenter irritationem, quia ablato fundamento auferuntur reliqua, neque mens antiquorum Pontificum fuit, ut petitio licentiæ esset necessaria nisi propter concessionem, nunc autem non est necessaria propter illum finem, sed solum propter subordinationem

obedientiæ, & ideo licet retenta sit quoad necessitatem novi præcepti, non verò, quoad necessitatem valoris actus; nam hanc solum habebat ratione consensus, & quatenus erat via ad illum.

Deinde assero etiam in dictis decretis non inveniri hanc irritationem. Quod quidem de Canonicis regularibus videtur probari ex cap. *sans*, de regularibus, ubi Alex. III. præcipit non reuocari canonicum regularem, qui ad monachatum sine licentia transierat, & tamen tunc decretum Urbani non erat reuocatum ab Innocentio III. Respondet Panormit. illam fuisse dispensationem, quod colligit ex illo verbo *remanere permittas*. Sed non est verisimile, tum quia illa declaratio habet vim legis semper servandæ in simili casu, tum etiam, quia solum fundatur in ratione maioris religionis, tum præterea, quia si fuisset dispensatio, neque ille religiosus antea fuisset ibi cum bona conscientia, ut in textu supponi videtur, nec simpliciter relinquendus esset sine confirmatione, vel iteratione professionis, si nulla fuerat. Verbum ergo *permittas*, neque semper, neque in rigore significat idem, quod dispensas, sed, non compellas ad contrarium; ita enim hæc duo verba in illo textu opponuntur. Deinde probatur ex ipsiis decretis Urbani II. nam in c. *mandamus*, ubi absolute prohibuit hunc transitum, verisimile est irritasse etiam illum, quia reuocationem transiens præcipitur, ut verò in c. *statuimus*, in quo moderatur prohibitionem, & concedit posse transitum fieri ex permissione Prælati, imitationem etiam abstulisse videtur, quia non præcipit reuocari eum, qui sine licentia transierit, sed solum addit: *Discedentes in alium Abbatum, vel Episcopatum sine communi licentia canonice suscipiantur*. Si autem suscipiatur cum effectu, non irritat receptionem, vel professionem, nec receptum reuocari præcipit; ergo indicium est abstulisse irritationem, quod fortasse indicium per se solum non convinceret, tamen iunctum cum c. *sans*, magnam facit persuasionem.

De transitu præterea regularium Canonicorum, vel Clericorum inter se, ex laxiori ad strictiorem, nulla est specialis dispositio in iure illum prohibens, nedum irritans. Nec denique de Monachis respectu strictioris religionis, siue aliorum monachorum, siue Clericorum, talem prohibitionem invenio in iure communi, quamvis eam referat Innocentius in dicto cap. *licet*, ubi Glossa verbo *Monachi*, reuocatum suorum per Episcopatum suos re. ipsi nullatenus permittant. Quam prohibitionem cum irritatione factam esse, ex hinc textus, & ex ipso originali manifestum est. Tamen in citatis verbis nulla est mentio religionis arctioris, quare optime intelliguntur secundum commune ius, de transitu ad laxiorem, vel æqualem, ut ibi Glossa sentit. Nam pro ratione reddit, quia non reperitur ordo arctior, quod non placet Hostiensii, quia Carthusia arctior est, & forsan inquit: *Etiam alij, quos non expedit nominare*. Vnde ipse intelligit ibi esse datum privilegium Cisterciensibus, ut sine consensu Abbatis ad arctiorem transire non possint. Tamen ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. cap. 6. colligimus priorem fuisse mentem Pontificis, sic enim dicitur: *Non est dubium, incertum, quomodo fratres Religiosi Cisterciensis ordinis religionem præsumant, & virtute, quod ex institutione Patrum, & prædecessorum nostrorum, his qui in eorum monasteriis professionem faciunt, sine licentia sui Abbatis prohibentur de claustris discedere, & discedentes in alium monasterium non recipi*. Inde est, quod nos eandem institutionem, solum amicam religioni, sed rationi conformem sollicitè conservare volentes, universitati vestra mandamus, &c. Ex quibus verbis satis constat; Pontificem respexisse ad arcti-

arctitudinem, & perfectionem illius religionis, in qua fortasse tunc adeo vigeat disciplina, & reformatio; vt Pontifex eo tempore nullam aliam existimauerit esse arctiorem. Quapropter mutatis iam rebus, non credo ex vi illius textus esse prohibitum Cisterciensibus transitum ad arctiorem sine consensu Prælati. Vnde idem Hostiensis in cap. *lucet*. non adducit illum textum, sed alluisse putat Innocentium ad quandam decretalem antiquam, *Si qua libera*. de statu regularium, quæ nunc non habetur in corpore iuris, sed habetur in secunda collectione Decretalium Antonij Augustini, eiusque verba sunt, *Apostolica auctoritate interdiximus ne quis vestros fratres clericos, sine laicos post factam in monasterio vestro professionem absque vestra licentia suâ, capere audeat, vel teneat*, quæ verba magis generalia sunt; tamen mihi non constât, an illud priuilegium suam vim retineat, cum à corpore iuris reiectum sit, vel fortasse ideo fuit omissum, quia idem reputatum est cum cap. *sanctus*, & ideo iuxta tenorem illius erit intelligendum.

XXVI. Sic igitur concluditur petita licentiam esse necessariam, vt actus recte fiat, non tamen, vt valide fiat ex vi iuris communis; vnde sit Religiosum translatum, & iam receptum in alio monasterio arctiori, non esse reuocandum; quod est manifestum, si in alio monasterio professionem iam emisit, quia est valida, & consequenter obligat, & reuocat priorem. Si autem tantum ad habitum receptus sit, posset esse maior dubitatio, quia adhuc est sub obedientia alterius Prælati, & indebito modo ab illa recessit; ergo potest reuocari. Nec satis esse videtur, inde petere licentiam, vt si negetur, iam compelli ad reditum non possit; nam vbi ius requirit licentiam, non satis est illam petere post factum, sed debet peti à principio, vt ait Panormit. in dict. cap. *lucet*. n. 11. & in cap. ultimo de Ecclesiis edificandis num. 7. & 8. Sed licet hoc verum sit, vt actus recte fiat, vt in præfenti clare disponit dictum cap. *lucet*. si tamen transitus iam est factus, etiam quoad solam receptionem habitus, videtur sufficiens; illam petere ad ibi permanendum, quia quod prætermisum fuit accidentarium erat, & ideo satis esse videtur, vt suppleatur eo modo quo fieri possit, non retractando prius factum, cum id nullius videatur esse vitiositas, quandoquidem ille potest redire, statim post petitam licentiam, etiam si non concedatur. Quod maxime verum habet, quando licentia in principio fuit prætermissa, ex aliqua rationabili, & urgente causa, iuxta doctrinam eiusdem Panormitani in dicto cap. vi.

XXVII. Sed hæc omnia intelligenda sunt, vt dixi, quando omnino indubitatum fuerit transitum fieri, vel factum esse ad strictiorem religionem. Nam vbi res dubia fuerit, nullo modo erit validus transitus sine licentia factus, quia tunc vel non solum est necessaria licentia petita, sed etiam concessa; vel si Prælati noluerit eam concedere, non potest priuari iure suo, priusquam res per Superiorem decidatur; iuxta dictum capitulum *lucet*, quia in dubio melior est conditio possidentis, quapropter, si existente dubio religiosus transeat sine licentia, reuocandus est, etiam post professionem aibi factam, vt proprium monasterium ad suam possessionem restituatur, & postea de dubio, & controuersia inter subditum & Prælaturum agatur.

XXVIII. Solet autem queri, ad quem pertineat illam licentiam definire. nam in textu solum dicitur Superioris est iudicium requirendum. Sed quisnam est iste Superior? Quidam aiunt esse proximum Prælaturum vtriusque partis, ita dicit Syluester Religio 4. numero 1. cum Panormitan. & Innocent. Sed si hoc intelligant de proximo Superiore eiusdem religionis, vt v.g. de Prouinciali, si contentio erat cum Priore, vel Franc. Suar. de statu relig. Tom. I V.

de Generali, si dubium erat cum Prouinciali, videtur sequi idem inconueniens, quod Prælatus sit iudex in causa sua, propter quod vitandum committitur hoc iudicium Superiorem, vt idem Authores fatentur. Sequela patet, quia respectu omnium Prælatorum eiusdem religionis, illa causa est tanquam propria, quia nullus eorum contendit pro commodo suæ personæ, sed pro iure, & dignitate suæ religionis. Vnde illud dubium non versatur in rigore inter Prælaturam, & subditum, sed inter religiones, quæ scilicet illarum arctior sit, & ideo verolius censeo hoc iudicium referuari Superiorem vtriusque religionis, qui erit Pontifex, si religiones, vel altera earum sit exempta. Si verò essent monasteria eidem Episcopo subiecta, ad ipsum iudicium pertinebit, vel si fuerint Monasteria diuersarum diocesium, vt in monasteriis monialibus facile accidere potest, tunc per metropolitanum videtur lis dirimenda. Denique quoniam hoc ad forum externum spectat, ille Superior, ad quem pertinet alias causas iudicare, inter illas duas religiones, vel Monasteria est iudex in hoc dubio.

Quintò dubitatur, à quo sit hæc licentia postulanda, & quomodo. Respondetur ad priorem partem, ex vi iuris communis satis esse postulare illam ab Abbate, seu Prælato proprii Monasterij; Probatur, tum quia iure communi tota potestas in his quæ ad talem domum pertinet, est apud illius Prælaturam, vt supra visum est; tum etiam, quia iura citata non amplius requirunt. Solum in dicto cap. *statuimus*. videtur requiri licentia Patri, & totius congregationis. ex quibus verbis aliqui colligunt necessariū esse, vt licentia petatur ab Abbate cum conuentu. ita colligit Turrecremata ibi, qui ad hoc etiam pōderat alia verba eiusdem textus *sine communi licentia*. putat enim vocari communes literas, quia dari debent à toto conuentu. Sed hoc posterius parum cogit, quia non literæ vocantur communes, sed cautio, quæ per literas datur, dicitur communis, id est, vtitata: vel dicitur communis non ex parte dantium literas, sed eorum ad quos dantur. Priora autem verba non constât ita esse in originali, nam alia habent Patri totius congregationis. Nihilominus si iuxta illud ius requirebatur licentia obtenta, probabile est, eo modo fuisse tunc necessarium concursum conuentus ad talem licentiam, quod ad receptionem Monachorum necessarium esse supra diximus, tamen iuxta nouum ius dicti c. *lucet*. sine dubio sufficit à solo Prælato Monasterij licentiam postulare. Probatur ex verbis eiusdem capituli *licet*. Subditus à Prælato debet licentiam postulare. probatur etiā ex ratione eius, scilicet, vt bonum obedientie non contemnatur; nam obedientia exhibenda est Prælato, & ordinariè non pertinet ad totum conuentum.

Difficultas verò est an nunc quando monasteria habent maiores Prælatos vniuersales, quibus grauiora negotia referuantur, an teneatur subditus petere à Prouinciali, vel à Generali licentiam, quando iuxta morem religionis hæc causa illis reservata est. Videtur enim non posse ad hoc obligari, quia ius commune tantum imponit illi onus petendi licentiam à Prælato suo proximo; ergo si ille non dederit, vel distulerit responsum vsque ad Prouincialis, vel Generalis consultationem, non tenetur expectare, quia iura particularia non possunt auferre libertatem iure communi concessam, nisi ad hoc speciali priuilegio Pontificio munita sit religio; quæ ratio videtur non improbabiler partem hæc suadere; & potest addi congruentia, quia cum hæc licentia non petatur propter consensum Prælati, sed propter reuerentiam ei debitam, non videtur pendere ex vniuersaliori iurisdictione, Prouincialis, aut Generalis; neque illam postulare. Nihilomi-

XXIX.

Resolutio
priori par-
tis, vbi mo-
nasterium
vni tantum
prælato sub-
ordinatur.

XXX.

Idem putat
aliqui etiam
nunc ubi ha-
bentur Pro-
uinciales, &
Generales.

hilominus oppositam censo securiorem, & omnino seruandam. Itaque ab illo Prælato petenda est facultas ad quem familia negotia secundum mores, & statuta religionis pertinent. Ratio est, quia supposita tali institutione, & limitatione iurisdictionis, proximus Prælatus quoad hoc negotium non est Prælatus, & ideo petenda est licentia ab illo Prælato, qui in tali negotio ius Prælationis habet. Unde per hoc non derogatur iuri communi, sed propter mutationem quæ fit veluti ex parte materię ipsiusmet commune ius applicatur diuersis Prælatis, iuxta varia instituta religionum. nam in dicto c. licet. non dicitur satis esse petere licentiam à Prælato conuentuali, sed simpliciter à Prælato, quod est iuxta materiam subiectam intelligendum, de Prælato ad quem licentia illa pertinet, & confirmatur ex ratione eiusdem textus, ne obedientia contemni videatur. Nam ad hoc necessarium est, ut unicuique Prælato religionis seruetur obedientia, in his quæ ad illum pertinent, iuxta institutum religionis. Denique licentia hæc non præcipitur postulari propter solam exteriorē ceremoniam, sed etiam, ut intentio, & zelus religiosi, qui mutationem appetit, possit prudenter examinari, & per iudicium Superioris dirigi quoad fieri possit. Et ideo monet Syluester supra, & recte, mea sententia, si post petitam licentiam Prælatus differat responsum, donec de re cogitet, & consulat, & à Deo etiam lumen petat, subditum teneri ad expectandum cōuenienti tempore, ergo quamuis consensus Prælati necessarius non sit, nihilominus meritò potest reseruari hæc licentia superiori Prælato, cuius iudicium, & consilium pluris æstimari solet; neque illa mora debet subdito iniuriōsa, vel onerosa videri, quia pro tam graui negotio non potest esse nimia, & ipse tenetur, ut dixi, tempus sufficiens ad prudentem consultationem concedere, & in tali religione saltem per modum consultationis ille recursus iudicatur moraliter necessarius.

XXXI. *Responso posteriori partu huius quæstio dubio de seruandis in petenda licentia ad transitum.*

hac facultate petenda, qui per hæc verba explicatur in dicto cap. licet. Debet cum humilitate, & puritate licentiam postulare, id est, cum reuerentia Superiori debita, & veram causam, ac motuum suæ deliberationis Prælato proponendo. nam primum pertinet ad humilitatem, secundum ad puritatem. Unde contra priorem conditionem, raro peccabitur grauius, si dux conditiones seruentur; vna, ut licentia petatur ante omnem mutationem, seu egressum à monasterio; alia, ut ab eo Prælato, & modo quo iuxta institutum & morem religionis peti debet, postuletur. Solum in hoc dubitari potest an sit necessarium semper licentiam postulare intra monasterium ad excusandam culpam grauem, ut v.g. Si Religiosus esset absens à Monasterio cum legitima facultate, & inde petat facultatem per scriptum, an satisfaciatur suæ obligationi, ita ut si denegetur, possit tuta conscientia propositum suum exequi, videatur enim satisfecisse, quia etiam per literas potest humiliter, & cum puritate postulare, & ius non postulat, ut licentia petatur coram, seu in præsentia Prælati; item quia si petenda sit à Prouinciali, sufficit per literas postulare, & si neget, vel etiam si non respondeat, (sentit Syluest. supra) non tenetur subditus amplius expectare. Item quia supra numero 26. dicebamus, qui iam receptus est in alio monasterio, licet non seruato debito ordine, satisfacere petendo licentiam per nuntium, vel per literas ad profectendum; ergo quod illi licet præcedente culpa, licebit alteri per aliam occasionem, in qua culpa non præcessit. Nihilominus existimo, si Prælatus nolit esse conuentus tali petitione licentiæ, de se non sufficeret, nec posse subditum sine culpa statim transire inuito Prælato, sed teneri redire ad pro-

Quomodo violatur prior modus non petendo coram.

prium monasterium, & inde debito modo ac ordine egredi, vel negotium tractare. Ratio est, quia ille modus petendi facultatem est contra ius quod Prælatus habet, ut subditus ad suam obedientiam, seu potestatem redeat. Item quia petendo illo modo facultatem videtur decipi & contemni Prælatus, & ita non satisfieri illi præcepto. Hæc autē obligatio intelligitur per se loquendo. nam si graue aliquod periculum vel impedimentum timeretur, posset inde honestari, & sufficiens reputari petitio talis facultatis; & hæc ratio locum habet quotiescunque res non est integra, sed status mutatio inchoata est, per receptionem alterius habitus, tunc enim non potest reditus fieri sine magno incommodo, & ideo existimo tunc in conscientia excusari, etiam si culpa sua in eo statu se constituerit. Licet ergo seruanda est illa conditio, quoad fieri possit iuxta occurrentes circumstantias.

Altera verò conditio, quæ puritatem requirit in postulanda licentia, maxime violabitur, si quis in-
gat se procurare transitum, ex affectu maioris perfectionis, cum re vera ex alia humana causa moueatur, in qua deceptione non credo excusari culpam grauem, quia si Prælatus totius causæ veram notitiam haberet, non teneretur petitam facultatem concedere; & ipso denegante iuste, non posset subditus licetè transire, quia tunc solum hoc licet, quando Prælatus iniuste negat, ut diximus. Sic ergo in petitione cuiuscunque gratiæ, vel dispensationis necessaria est vera narratio ne gratia fiat surreptitia, & nulla, ita in præsentī necesse est, ut hæc licentia cum puritate, id est, pura veritate petatur; alioquin talis licentia etiam ut petita, erit surreptitia, & ideo non sufficit ad excusandam culpam, quamuis non irritet actum postea subsequutum, quia talis licentia, non est de substantia eius, ut diximus num. 22.

CAPVT XI.

An ex vi prædicti iuris communis liceat transire ad religionem aque, vel minus strictam.

VLterius verò inquirendum superest, de hoc transitu ex vi iuris communis, ut loquimur, an possit Prælatus religionis ex iure communi, dare facultatem transire ad religionem æqualem vel laxiorem. Quod ad primam partem attinet, certum est non posse transitum ad religionem æqualem vel laxiorem fieri à Religioso sine facultate non solum petita, sed iam etiam obenta, quia ex natura rei hoc necessarium est, ut supra cap. 9. ostendi, & ius Canonicum non id concedit, quia solum de arctiore religione loquitur, quando vult licentiam petita sufficere. Ex quo sequitur necessarium esse hanc licentiam postulare ab illo Prælato, qui possit illam concedere, quia alius nihil operaretur licentia ab alio ostensa. Præterea indubitatū est, posse Pontificem hanc licentiam dare, ut à fortiori constabit ex dicendis in sequenti dubio.

Solum ergo superest difficultas de Prælatis inferioribus, circa quod multi sentiunt posse Abbates seu Prælatos religionis hanc licentiam dare. Ita sentit Glossa in cap. non est. de regular. & in cap. cum si. gula. de præbend. in 6. Sequitur Panor. mit. dist. cap. non est. numero 6. Addit verò cautius esse habere dispensationem Episcopi, cum Innocent. in cap. finali de renunciatione. Sed videtur nihil re-ferre considerato præsentī vñ Ecclesiæ, quod de Episcopo, vel de Prælato religionis habente iurisdictionem quasi Episcopalem loquamur. Nam si religiosi sunt exempti, Episcopus non potest talem licentiam

Resolutio
affirm. de
prædictis
paulatim.

licentiam dare, cum nullam in eos potestatem habeat, in his quæ spectant ad ordinarium regimen eorum: si verò loquamur de monasteriis subiectis Episcopo, ipse ibi est quasi proprius Prælatus, & id eo eadem erit de illo ratio. Oportet tamen advertere in Monasteriis virorum subditis Episcopis, dari proprium Prælatum regularem, scilicet Abbatem, vel Priorem, ad quem comparatur Episcopus, sicut in religionibus exemptis comparatur Provincialis ad conventuales Prælatos. Omnes ergo tanquam manifestum supponunt Prælatum superiorem, id est, Episcopum, vel Provinciale posse hanc licentiam dare respectu. Ratio autem est, quia in hoc transitu duo sunt, vnum est commutatio votorum, quatenus ad Deum obligant, & hæc ordinaria potestatem potest à quolibet fieri, ut nunc supponimus; aliud est alienatio, & quasi abscissio cuiusdam membri ab hoc corpore religioso; ergo quoad hoc habet etiam potestatem huiusmodi Prælatus, quia hoc pertinet ad ordinarium regimen religionis, & nullibi inuenitur Papæ reservatum.

III. Dicitur etiam si supponatur illi subiectus, vel nunc, sine Generali, aut Provinciali cui est subiectus, possit talem licentiam dare, & in hoc sensu videtur id negare Innocentius dicto cap. ultimo de renuntiatione num. 2. citans cap. qui vere 16. quæst. 1. ubi dicitur Monachos debere esse subiectos Episcopo permanentes in locis in quibus semel se Deo deuouerunt. Panormitanus ergo non putat esse licentiam Episcopi necessariam, licet securus iudicet illam postulare. Nauarrus autem comment. 4. de regular. numero 10. simpliciter affirmat sufficere licentiâ Prælati Minoris, per quem Abbatem, & quemlibet alium Prælatum intelligit, iuxta quam opinionem consequenter dicendum est in religionibus exemptis non requiri licentiâ Provincialis ex vi iuris communis. Præcipuum fundamentum sumitur ex cap. statim 12. quæst. 3. ibi, sine patris, & totius congregationis permissione, &c. ex quo in primis solum sumitur argumentum à contrario, & præterea iuxta illam lectionem Prælatus solus, sine conventu non potest illam licentiam dare. Potest verò eadem sententia probari ex dicto capitulo non est. de regular. ibi, sine licentiâ Abbatis suorum. nam clare ibi supponitur cum licentiâ posse transire, ergo maxime ad æqualem. Veruntamen qui existimant ibi prohiberi transitum sine licentiâ ad quancunque arctiorem, respondere possunt illud solum intelligi de transitu ad arctiorem, ut scilicet cum licentiâ Abbatis fieri possit, ad aliam verò non arctiorem nullo modo.

IV. Quare non videtur hæc sententia positivè, ut sic dicam, satis ex iure conuinci, quod etiam Nauarrus sensit. Existimo tamen sufficiens fundamentum esse, quod non inueniatur in iure prohibitum Abbati, quominus possit hanc licentiam dare; atque adeo eo ipso quod non reservatur esse cõcessam, quasi ordinario munere. Assumptum patet, quia in dicto cap. qui vere, neque agitur de transitu ad aliâ religionem, sed ad ministeria Clericorum in Ecclesiis exercenda, quod tunc nõ permittebatur Monachis, nisi iussu Episcoporum, nec negatur Monachos esse subiectos Abbatibus, quoad ea quæ pertinent ad eorum iurisdictionem, licet affirmetur debere esse subiectos Episcopis. Ex quo ad summum sequitur, contradicente Episcopo non posse Abbatem licentiam hanc dare, sicut nec potest localis Prælatus exemptus, contradicente Provinciali, illam dare, quia est superior Prælatus. Quod autem sit per se necessarium petere & obtinere licentiâ ab Episcopo, inde non probatur, quia licet ipse superior sit, nihilominus Abbas habet suam ordinariam iurisdictionem.

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

Altera verò pars, seu illatio, nimirum si hoc non est prohibitum esse concessum Abbati, probatur primò, quia supra ostensum est iure communi apud illum esse totam monasterij potestatem. Secundò declaratur in hunc modum, quia ad hanc licentiâ, non tam est necessaria potestas iurisdictionis, quam administratiua bonorum monasterij, & quasi dominatiua in personas eius. Hæc autem potestas est in Prælato, vel solo, regulariter loquendo, vel simul cum conventu in casibus in iure, vel in regula expressis, ut supra ostensum est; Ergo talis est potestas ad hanc facultatem concedendam. Maior patet, quia ex vi commutationis votorum non est necessaria iurisdicção, cum sit in æquale iuxta receptam doctrinam, vel licet secundum quosdam necessaria sit, minima sufficit vel solius Confessoris. Ad reliquum autem sufficit ut religio cedat iuri, quod habet in talem personam, quod potest facere Prælatus per potestatem administratiuam, quam à religione habet, & eodem modo potest cedere obedientiæ sibi, & suis superioribus debet; ergo nihil aliud necessarium est. Vnde existimo antiquos Abbates habuisse hanc potestatem etiam quando Clerici non erant, nec propriam iurisdictionem Ecclesiasticam habebant. Nunc verò erit in his Prælatis hæc potestas si per propriam regulam, vel constitutiones non sit ablata, facili enim id fieri potest, cum ius commune positivè non resistat, sed solum non assit, seu non prohibeat; & eadem ratione existimo posse facile Episcopos in Monasteriis sibi subiectis hanc facultatem sibi reservare.

Explicandum solum superest an sit necessaria iusta causa, ut talis facultas, vel validè, vel licitè debeat. In quo aliter de Summo Pontifice, aliter de inferioribus loquendum est. nam si Summus Pontifex talem facultatem concedat, etiam sine causa valida est, quia nullam inuoluit dispensationem in voto, sed meram commutationem in æquale, quæ sine causa facta valida est. Aliunde verò peculiaris obligatio personæ ad talem religionem, in particulari, est solum ex humana institutione, quæ pendet ex voluntate Pontificis; ergo, si ipse illam auferat, vel licentiâ det commutandi illam in aliam, factum tenebit etiam absque causa fieri; nam dispensatio in iure humano data à supremo Principe, etiam sine causa valida est. Dices, illud non tantum esse dispensari in iure, quatenus ius legem significat, sed esse tollere alicui ius suum, prout ius dominium & actionem significat, quia religio habet ius acquisitum, & dominium in talem personam, quo priuatur per translationem eius. Quamuis autem hoc ius media institutione humana acquisitum sit, tamen postquam est acquisitum, non videtur posse à Pontifice auferri validè pro sua tantum voluntate sine iusta causa, quia non est dominus omnium iurium religionis, sed fidelis dispensator, & prudens. Sicut non posset sine causa auferre ab vna religione omnia temporalia bona, & conferre alteri, nec factum teneret, quia esset contra iustitiam commutatiuam; ergo à fortiori idem dicendum est de persona, quia non minus habet religio dominium suarum personarum, quam aliorum bonorum, & magis videtur laxè per priuationem personarum, quàm bonorum.

Respondeo, Pontificem esse supremum Prælatum cuiuscunque religionis, & ratione huius supremæ potestatis posse eximere quemcunque religiosum ab obedientia inferiorum Prælatorum, & sibi reservare, quod factum erit validum, etiam absque vlla causa ob solam beneuolentiam, vel gratiâ talis personæ fiat, & ita potest priuare religionem omni iure fruendi, vel vtendi tali persona, in quo non facit illi iniuriam, quia vtitur iure suo. Eodem ergo iure vtitur, quando dat facultatem transgredi

VI.
Ad valorem
dictæ licen-
tiæ non eget
Papæ iussu
causa.

VII.

ad aliam religionem, nam sicut sibi referuare potest, ita etiam potest concedere, ut mediis Prælati alterius religionis promissam obedientiam seruet. Denique, quamuis per professionem persona se tradat religioni, & religio acquirat dominium in persona; tamen illud non est, (ut ita dicam) principaliter dominium vtili religioni, præsertim in temporalibus, sicut est dominium serui, sed est principaliter ordinatum ad spirituale bonum, & ideo illa traditio principaliter censetur fieri supremo Pastori. unde non est simile de aliis bonis temporalibus & dominio eorum.

VIII.

Egit tamen causa iusta, si licet de licentiam.

Probat autem recte illa obiectio, non posse etiam Pontificem licite dare hanc facultatem sine causa iusta, tum quia nec referuare sibi potest quicumque religiosum eximendo illum ab obedientia suorum Prælatorum sine rationabili causa, quia illud non esset in ædificationem, sed in destructionem, tum etiam, quia illa facultas nonnullum nocuum est propriæ religioni; non debet autem fauor vni fieri cum detrimento alterius habentis ius, & possessionem rei sine causa. Tum præterea, quia hæc mutationes ex suo genere sunt odiosæ, & parum vtilis, ut supra visum est, cap. 9. à numero 2. ergo non recte faceret Pontifex illas permittendo sine legitima causa; nam ad illum maximè spectat procurare ut omnia ordinatè fiant. Quæ rationes multo magis probant inferiores Prælatos non posse hanc facultatem dare sine legitima causa, quæ autem illa sit, & an sit eadem respectu omnium, infra dicetur.

IX.

Prælati regulares infra Episcopum quousque vult de, vel licet concedant transiitum ad aliud monasterium eiusdem ordinis.

De aliis verò inferioribus Prælati dubium est, an si dent huiusmodi facultatem sine causa legitima valida sit, quod tractari potest, vel de Prælati exemptis, vel de Episcopis, quoad monasteria ipsis subiecta. De prioribus Prælati dicendum videtur valde posse dare hanc facultatem intra monasteria eiusdem ordinis sibi subiecta, non tamen ad extranea nisi ex legitima causa. Prior pars non habet propriè locum in religionibus in quibus non fit specialis professio pro vno particulari monasterio, sed ab solute pro tota religione; nam in illis clarum est posse Prælatus superiorem mutare ab vna domo in aliam prout iudicauerit expedire, & licet aliquando forte excedat vel imprudenter faciat, constat subditum non solum posse, sed etiam debere obedire, quia illa non est mutatio professionis, sed loci tantum. Procedit ergo illa pars in religionibus ubi professio fit determinatè ad certum monasterium, in quo dicitur filiatio acquiri, ut solent esse Monachales, & in eis interdum fit mutatio tantum localis, ut professus vnus domus mittitur ad habitandum in altera, quod quidem, ut rectè fiat, non debet sine legitima causa fieri, quia per id derogatur, vel iuri religioni, si absque causa inuitus ad id cogatur, vel monasterij, si ipso inuito mittatur. Nihilominus tamen si fiat, factum tenebit, quia illa facultas sufficit, ut ex parte subditi sine peccato id fiat, & similiter ex parte monasterij tam illius à quo recedit, quam alterius ad quod tendit, quia illa solum est mutatio etiam localis, quæ ad rem præsentem non satis est; aliquando ergo fit mutatio, quodammodo in statu, quia fit quoad determinationem professionis, relinquendo filiationem vnius monasterij, & acquirendo in alio, & ad hoc dicimus validam esse licentiam Prælati superioris vtrique monasterio, vel certè licentiam proprii Prælati conuentualis, & voluntariam admissione alterius; Ratio est, quia in ordine ad Deum supponitur æqualitas, & in ordine ad ipsam religionem non videtur hoc excedere potestatem administrationis Prælati, quantum ad substantiam eius, ut sic dicam; licet in modo, seu prudentia vtendi illa potestate committatur aliquis excessus, quod ita de-

claratur, quia hic non agimus de precepto, seu de coactione, sic enim existimo non posse subditum professum in vno monasterio compelli proficere in alio, quia professio debet esse voluntaria, & obedientiæ votum semper fit iuxta regulam & primam professionem, & per se non obligat ad secundam. Intercedere ergo debet voluntas subditi petentis, vel saltem acceptantis facultatem; ergo Prælati voluntariè illam concedente id sufficit, ut incorporatio ex vi illius facta in alio monasterio valida sit, & hoc est illam facultatem esse validam. Probat consequentia quia Prælati sufficienter consentit nomine Monasterij cum habeat potestatem administrationis iura eius, nec per hunc transitum censetur ita notabiliter lædi, ut ob eam causam actio irrita sit, quia tota religio est vnum corpus, & ita illa non censetur substantialis mutatio, sed valde accidentalit, in qua totius corporis vtilitas seu commodum conferuatur.

Hoc autem intelligimus ex vi iuris communis, quo tota potestas confertur Abbati, at verò secundum iura specialia talium religionum (quæ consuetudine sunt) sæpe non potest dari talis facultas, sine consensu totius monasterij quando non est transitus ad arctius monasterium. In quo etiam est obseruandum, quod licet vna religio videatur vnus obseruantia, & perfectionis, ex vi institutionis, nihilominus in Monasterijs, vel prouinciis eius potest esse magna inæqualitas, & ideo loquimur de transitu ad æquale monasterium, nam si manifestè sit maioris obseruantia, & arctitudinis, tunc res est euidentior; imò seruata proportionem in eo habet locum doctrina in præcedenti c. tradita, sicut & contrarium si fit laxius applicanda erunt potius, quæ in sequenti dubio à n. 13. dicemus.

Alterà verò pars est, quando transitus futurus est ad aliam religionem omnino distinctam, & tunc videtur sanè non posse Prælatus sine causa legitima dare validam facultatem subdito ad huiusmodi transitum, quia ipse habet potestatem à tota religione, vel à conuentu respectu, nunquam autem religio habuit animum dandi talem potestatem, quia per illam intendit suam conseruationem, & arctificationem, non destructionem, aut mutilationem, per illam autem facultatem priuatur tota religio suo membro, & suo iure sine vlla vtilitate, cui supponatur nullam intercedere legitimam causam. Item potestas Prælati regularis non est tanta ut possit alienare rem pretiosam sine vtilitate monasterij, vel causa vrgente, neque etiam, ut possit eximere subditum ab obedientia sua, vel suæ religionis in perpetuum, in quo multum differt à Pontifice, qui potest eximere religiosum ab obedientia totius religionis eius, & per hoc, vel etiam dando illi facultatem transeundi ad aliam religionem, non eximit eum ab obedientia sua. Atque hæc pars videtur communiter recepta ab Innocentio, Panormitano, & alijs supra citatis, qui ad hanc facultatem seu dispensationem requirunt legitimam causam etiam in Episcopo, & quamuis in particulari non declarant, an sit necessaria ad honestatem, vel ad valorem actus, satis indicant hoc secundum, tum quia de Pontifice aliter loquuntur, tum etiam, quia loquuntur de potestate simpliciter, eamque censent non esse sine causa legitimam.

Nonnulla tamen dubitatio potest circa hoc esse de Episcopo habente sibi subiecta plura monasteria monialia, v. g. diuersarum quidem professionum seu regularium, æqualis tamen perfectionis, an possit concedere facultatem transeundi ab vno ad aliud sine speciali causa, sed solum ut complaceat tali personæ, vel esto non possit licitè (vere vera non potest nisi aliqua ratio diuini obsequij intercedat) sed potest, in eo enim factum nihilominus teneat si id faciat, in eo enim videtur

videtur esse specialis ratio, ut factum teneat, quia est superior utrique monasterio, & ita potest sibi referuare totum ius, seu subiectionem talis personæ; ergo & illi concedere, ut in alio monasterio, sub sua obedientia militet, sicut in Pontifice argumentabatur; nam cum proportionem videtur procedere ratio. Nihilominus non videtur hoc Episcopo concedendum, quia videtur actus supremæ potestatis; talis enim mutatio, per se est contra ius commune, & ideo dispensatio quæ circa illam fit, à quocunque inferiore sine legitima causa est nulla; ergo quidquid virtute illius fit est inualidum. Confirmatur, quia aliis peioris conditionis esset monasterium subiectum Episcopo, quam Prælati regulari. Denique nulla est sufficiens ratio, cur concedamus Episcopo hanc potestatem, quæ ad ordinarium regimen monasterij necessaria non est, & nullibi inuenitur concessa, nec consuetudine recepta. Nec satis est, quod ipse non se priuet, nec suam sedem subiectione talis personæ, quia potestas non est illi data propter ipsum sed propter monasterium, & ideo non extenditur ad actum de se perniciosum monasterio, & sine causa legitima facta. Tandem verò inquiri hic posset, quæ sit censenda causa legitima, sed hoc explicabimus in sequenti puncto.

An ex qua facultate liceat transitus ad religionem laxiorem.

XIII. *Transit*
Iam ergo videndum est de transitu ad laxiorem religionem, de quo primum est certum, etiam iure communi Ecclesiastico non esse licitum, sine dispensatione legitima. Patet, quia de se est contra votum, & contra pactum cum religione initum, ut ex prædictis constat, & nullum est ius quod talem licentiam præbeat, ideoque, quantumvis rationabilis causa intercedere videatur, nunquam id licet propria auctoritate, quia commutatio voti in minus præter causam requirit potestatem, ut supra tract. 6. de voto visum est, & ita hic sentit D. Thom. dicta quæst. 189. quem omnes sequuntur. Secundò est certum ex legitima dispensatione hunc transitum esse licitum, quia ius commune illi non repugnat, nec potest, quia ipsamet dispensatio derogat iuri communi, & præualet contra illum si legitima sit, alias in ipsismet terminis inuolueretur repugnantia. Tertiò est certum, hanc dispensationem à quocunque detur, requirere causam rationabilem, ut licet detur. Hoc à fortiori patet ex dictis de transitu ad æqualem, de quo hæcenus, & patebit amplius ex dicendis.

XIV. *Papa licet*
Difficultas verò est primum, an hæc facultas data à Summo Pontifice, sine causa rationabili valida sit. Glossa enim in cap. cum singula. de præbend. in 6. sentit de licentia Papæ posse hunc transitum fieri sine causa, quamvis secus sit in inferioribus Prælatibus, sed ut rectè dixit Panorm. in dicto cap. non est. de regul. hoc ad summum est verum quoad forum Ecclesiæ, non quoad Deum; quod significauit similis Glossa in cap. non est. verb. adimplere de voto. Dico ergo facultatem Papæ sine causa datam non esse ita validam ut religiosus possit tuta conscientia in virtute illius transire ad laxiorem religionem; ita sentit Nauar. dict. Comment. 4. numero 10. & probatur, quia illa est commutatio voti de meliori bono in minus bonum, sed talis commutatio sine causa legitima est iniqua contra ius diuinum & naturalem; ergo licentia ad talem commutationem faciendam non potest esse valida. Sed quæri vtriusque potest, an professio tunc facta in laxiori religione, etiam male fiat, nihilominus valida sit; nã hæc duo simul esse non repugnat, quando nullum intercedit in præfenti autem nullam esse Franc. Suar. de statu relig. Tom. I. V.

videtur. Imò Pontifex ipse, qui est super omnia decreta, assit illi professioni per talem dispensationem, & illam acceptat per monasterium, seu monasterium in virtute eius, ergo cum ibi intercedat voluntaria traditio, & Ecclesiæ acceptatio, erit valida professio. Neque obstat potest ius prioris monasterij, quia Pontifex illi cessit, quod quantum ad hanc partem, validè facere potuit, iuxta superius dicta.

Respondeo nihilominus probabilius videri illam professionem ipso facto irritam esse, non tam humano, quàm diuino iure naturali; Probatur, quia si vota in professione emissa sunt inualida, & obligationem non inducunt, nec professio valida esse potest, quia substantia eius principaliter in votis consistit, sed vota illa sunt inualida, & nulla, & non obligant; ergo etiam professio est nulla. Minor probatur, quia votum secundum, factum contra primum melius est nullum, quia est de re iniqua; est autem huiusmodi posterius votum, siue quis explicite voueat, non seruare, quod Deo promissit, siue voueat facere aliquid repugnans priori obligationi, ut si Monialis quæ vouit clausuram, voueat visitare externam Ecclesiam: talia autem sunt vota in laxiori professione facta, quod maxime cerni potest in voto paupertatis, & obedientiæ; nam in obligatione castitatis, quædam æqualitas est in omnibus. Materia autem paupertatis strictior est in vna religione quàm in alia, qui ergo vouet paupertatem laxiorem, vel intendit deobligari à priori stricta paupertate, & sic vouet contra perfectius votum, vel intendit seruare nihilominus priorem paupertatem, & hoc repugnat secundæ professioni. Multo autem euidentius cernitur hæc repugnantia in voto obedientiæ. Tum quia ad illud reducit tota obseruantia asperitatum regulæ, ad quam vel obligatur religiosus, vel saltem potest obligari per huiusmodi votum; tum etiam quia promittit obedientiam diuersis Prælatibus, & nemo potest duobus dominis seruire. Prior autem obedientia erat perfectior, ut supponitur. Unde licet in paupertate esset æqualitas, imò licet in materia eius excederet secunda religio, illa repugnantia in voto obedientiæ sufficeret ad annullandam posteriorem professionem, quia supponimus priorem religionem, licet excedatur in paupertate, esse simpliciter perfectiorem, quod esse non potest, nisi propter excessum in materia voti obedientiæ, ut explicatum est. Præcipuum enim votum in professione religiosa est obedientiæ, & ideo si illud repugnat meliori bono, non potest professio esse valida. Eo vel maxime, quod propter connexionem, quam habent talia vota in tali professione, si vnum eorum inualidum est ex natura rei, etiam reliqua. Et eadem ratione inualida est traditio quæ fit religioni, quia non fit nisi ut annexa & coniuncta huiusmodi votis, & in ordine ad eorum obseruationem, per quod responsum est ad rationem dubitandi in contrarium posita.

Ex quibus à fortiori concluditur, non posse Episcopum, vel quemlibet inferiorem Prælatus, licet aut validè hanc licentiam dare, sine legitima causa. Superest verò inquirendum, an saltem possit cum causa legitima, vel hæc facultas sit soli Papæ referuata. In qua re communis sententia esse videtur, Episcopum posse dispensare. Teneat Innocentius in cap. dilectus. de temp. ordin. numero 3. & in dicto cap. vltimo de renuntiatione, sequitur Panormitanus, in dicto cap. non est. de regular. num. 6. Syluester verb. religio 4. quæst. 2. qui bene aduertit hoc esse intelligendum respectiue scilicet, de proprio Episcopo respectu religiosorum sibi subditorum, vel de Prælatibus habentibus iurisdictionem Episcopalem respectu exemptorum, & de illis respectiue scilicet de vnoquoque respectu suorum subditorum, & idè sequitur

XV.

Oppositum
Eius pro-
batum, tum
quoad vota
Deo facta:

Tum quoad
traditionem
factam reli-
gioni laxio-
ri.

XVI.

Facultatem
eius causa
datam à
Prælati in-
f. à Papam
licet, quidam
putant.

sequitur Nauar. dicto Comment. 4. numero 11. Ad hoc autem probandum Innocentius præter cap. qui vere 16. q. 1. (quod nihil probat, vt supra vidimus, quia solum in genere dicit monachos debere esse subiectos Episcopis) adducit cap. significatum. de regular. sed ibi solum scribit Pontifex ad quandam Episcopum, tum ad aliam religionem transire compellat, vbi Glossa exponit ad aliam professionem eiusdem, vel maioris religionis. Panormit. autem ibi recte aduertit, quoniam textus indistincte loquitur, indicare professionem, de qua ibi est sermo, scilicet tacite factam à puero oblato, vel recepto ab infantia, per delationem habitus, vsque ad annos pubertatis; illam, inquam, solum obligasse ad religionem in genere, iuxta cap. constitutione m. de regul. in 6. Et ita nihil probat. Ipse ergo Panormit. adducit alia duo iura; vnum est in cap. non cogantur d. 41. aliud est cap. non mediocriter. de consecratione dist. 5. sed in eis solum continetur sententia quadam D. August. & D. Hieron. quibus docent tractationem corporis quoad austeritatem, & viuendi modum accommodandam esse vniuscuiusque fragilitati; hinc tamen solum colligitur ex hoc capite oriri posse iustam causam huius dispensationis, quod verum est, vt statim declarabimus. Ex hoc autem non satis probatur esse in Episcopis potestatem ad dandam hanc dispensationem, quod nunc inquirimus. Quocirca non videtur hoc posse probari positum ex iure, nam canon alius, quem Innocentius adducit supra à nobis explicatus est; fundanda ergo videtur illa sententia, solum in hoc, quod talis dispensatio nullibi legitur Papæ reservata, & ideo censenda est Episcopo commissa.

XVII.

Contrariam sententiam tenuit expressè Glossa in c. cum singula. §. prohibemus. verb. Canonice. de præbend. in 6. vbi dicit solum Papam dispensare. Tenet etiam Socinus consil. 270. quem refert & sequitur Rebuffus. Idem tenet Rebuffus in practica p. 1. tit. de translatione monachorum numer. 9. qui tamen addit in numero 10. si causa exigeret celeritatem, tunc sufficere dispensationem Episcopi, & ita interpretatur sententiam Innocentij in d. cap. finali. de renuntiatio. & in c. dilectus. sed reuera non iuxta mentem eius. Illam verò limitationem ex Antonino refert Panormit. in dicto cap. non est. de regular. Dixit enim Episcopum tantum posse hoc facere, quando est periculum in mora accedendi ad Pontificem, quæ exceptio generalis est, in aliis dispensationibus reservatis Papæ, quæ habent instantem, & euidentem necessitatem; ergo sentit ordinario iure hanc dispensationem esse reservatam Papæ. Tenet etiam Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 4. qui etiam rigorosius loquitur dicens solum Papam posse dispensare in transitu etiam ad æqualem, sed de hoc iam dictum est.

XVIII.

Ratio pro hac sententia esse potest, quia Episcopus in huiusmodi dispensationibus non potest quidquid ei non prohibetur, sed solum quod ei conceditur. Hoc autem non est ei, concessum in aliquo Canone, vt dictum est; ergo. Maior in tom. de censuris, & tomo 2. tractando de dispensatione voti, & in materia de legibus fuisse tractata est, & eam admittit expressè Innocentius in dicto cap. dilectus, & sumitur ex cap. propositum. de concessione Præbendæ, & ex Clement. ne Romani. de electione. Nunc autem declaratur exemplis ad rem præsentem pertinentibus, aliis etiam possit Episcopus dispensare cum religioso, vt ad vitam clerici secularis transeat, quæ laxior est; tamen in ea possunt seruari tria substantialia vota; quia hoc nullibi inuenitur prohibitum, aut Papæ reservatum. consequens est contra communem consuetudinem Ecclesiæ: Imò etiam sequitur posse Episcopum dispensare cum religioso in alijs votis, relicta solum perpetua continentia, quia

de solo voto castitatis constat factam esse prohibitionem Episcopo; ergo ex illa negatione prohibitionis, seu reservationis, non sumitur regula iustitiae, ergo oportet querere positivam concessionem, alias non potest cum fundamento attribui potestas Episcopo. Confirmatur, nam hæc dispensatio inuoluit aliqua contra ius commune: primum quod religiosus dimittat suum habitum, quod ius simpliciter prohibet. Deinde si sit monialis, quod excat extra claustrum in casu à iure non concesso, & similia, sed Episcopus non potest dispensare in iure communi, nisi in rebus ordinariis, & quæ frequenter occurrunt, vel quæ specialiter conceduntur, aut consuetudine constant. Hic autem transitus ad laxiorem non potest dici res ordinaria, aut cuius necessitas frequens sit, imò est res valde grauis, cuius necessitas raro occurrit, & de qua merito videatur sedes Apostolica consulenda.

Præterea, licet olim quando immediata iurisdicatio in religiosos tota erat in Episcopis, haberent forte ipsi hanc potestatem, nunc considerato præfenti statu religionis vix videtur posse fieri transitus sine dispensatione Papæ. Primum fit ventisimile, quia Episcopi tunc approbant religiones, quod maximum esse videtur, nam consequenter poterant illas reformare, aut si necesse esset mutare, vel collere, ergo multò facilius poterant religiosum ad laxiorem mutare. Denique tota gubernatio religionum apud ipsos erat, sub qua multa grauiora comprehendebantur, ergo non est cur putemus hæc potestatem potius quam alijs caruisse. Altera pars declaratur, quia si nunc loquamur de religiosi exemptis, clarum est, non posse ordinarios Episcopos eis dispensare, quia non sunt ei subditi, vnde neque in alijs votis, aut præceptis cum eis dispensare possunt. Prælati autem regulares, quatinus habeant iurisdictionem quasi Episcopalem, non videntur tantam habere iurisdictionem, vt possint saltem ex parte, in votis substantialibus religionis dispensare, quod fit per licentiam ad huiusmodi transitum. Antecedens patet, quia illa vota sunt quasi fundamentum, quod necessariò supponitur ad potestatem talium Prælatorum, ergo non extenditur potestas ad immutandum illum. Confirmatur, nam ob hanc causam non potest Prælati religionis irritare votum subditi transeundi ad arctiorem religionem, quia eius potestas non extenditur extra ea, quæ continent ad talem statum, ergo eadem ratione non potest concedere transitum ad laxiorem. Denique potestas, quæ olim erat in Episcopis circa religiosos, non est tota translata ad Prælatos exemptos, quia ipsi non approbant religionem, vel aliquid simile, tum etiam, quia huiusmodi religiones sunt specialiori modo sub protectione & gubernatione Papæ, quam olim essent antiqui religiosi. Vnde etiam si loquamur de religiosi, qui nunc sunt subditi Episcopis, non est eadem ratio potestatis Episcoporum in ipsos, quæ antiquitus erat, nam dispositiones iuris canonici, quæ nunc sunt, comprehendunt regulares etiam subiectos Episcopis, & ideo in his, quæ sunt contra Canones, non possunt cum illis dispensare, nisi vbi contingerit illis esse concessum; transit autem ad laxiorem religionem, est specialiter per canones prohibitum, c. sane. de regular. cum similibus.

Inter has sententias hæc posterior videtur mihi verior ex vi iuris communis, quamvis prior sit prædictæ probabilis propter authoritatem Innocentij Hostiensis, Ioannis Andree, & Panormitani. Et quia in dicto cap. significatum, probabiliter fundatur, quia Pontifex indistincte ait, ad aliam religionem, & ibi ius non distinguit, nec nos distinguere debemus, & ibi interueniebat rationabilis causa dispensandi, etiam ad laxiorem, propter religionis irreflexum

in tenera ætate, unde videtur sumi argumentum ad alios casus similes, quando legitima causa interuenit. Facile etiam possunt congruentiæ adduci ad hanc partem confirmandam, quia est fauorabilis, & iuxta hominum fragilitatem, & occasiones, non ita raro necessaria. Maxime autem fiet probabilis si consuetudo illi fauet, quia in his rebus plurimum potest; sed de illa mihi non constat, & verior contrarium potius esse in visu.

XXI. Superest vt breuiter explicemus, quæ sit causa huius dispensationis: de qua dicendum est, non esse aliquo iure præscriptam, & ideo prudenti arbitrio dispensantis relinquit. Solum ergo adnotare possumus hanc causam posse respicere, vel commodum religiosi tantum, vel religionis à qua transfertur, vel eius ad quam transit. Et quidem si omnium utilitas concurrat, erit consummatissima causa, vt si religiosus sit utilis religioni ad quam tendit, & alteri à qua redit, potius sit onerosus, quia fortè non est utilis ad ministeria eius, & est aptus ad canendum in choro, quod alia religio magis proficitur, & ipsi etiam religioso speratur forte utilius in eo vitæ genere occupari, licet aliqui ex suo genere minus austerum, aut perfectum sit.

XXII. Quando autem hæc omnia simul concurrere non possunt, primum regulariter considerandum est spirituale commodum religiosi, quacunque enim ratione prudenter speretur futurum esse maius, sufficit ad iustam causam dispensationis, quia per religiosam vitam est hoc per se primum, ac proximum intentum, & ideo D. Tho. dist. q. 189. art. 8. hanc ferè posuit vt vnicam causam huius dispensationis. Significat autem necessarium esse, vt procedat ex infirmitate vel debilitate personæ. Intelligendum autem existimo de infirmitate, & debilitate, non tantum corporis, sed etiam animi, quia prouidentia Prælati vtrique debet prouidere, & ad maius Dei obsequium attendere. Ita etiam interdum expedit quando experientia docuit non solum ex pura malitia, vel prauo habitu, sed veluti ex innata conditione habere aliquem quandam ineptitudinem ad talem statum, vel ingentem difficultatem in portandis oneribus eius, quam ante professionem satis prospectam non habuit. Ad quod etiam iuuare potest emississe professionem in tenera ætate, quia solet multum postea natura mutari, vel certè dignosci. Addi etiam potest, si sufficiat dispensatio Prælati circa onera religionis, non esse facile procedendum ad dispensandum in transitu, nisi vel illemodi modus viuendi cum dispensationibus, alijs odiosus sit, vel ipsimet religioso nimis molestus. nam hoc ipsum multum impedire solet spirituale profectum; qui semper præ oculis habendus est. Vnde quando intercedit hæc ratio maioris boni spiritualis ipsius religiosi, non obstat etiam si aliquod onus, vel incommodum monasterij intercedat; nam si loquamur de monasterio ad quod fit transitus, nihil huiusmodi in eo consideratur, quia voluntariè est admissurum talem personam; hanc enim conditionem omnia iura, & indulta in primis postulant, & ideo ipsa religio debet sibi consulere, & de utilitate, vel onere personæ iudicare, qualiscunque enim illa sit, volenti non fit iniuria; & ideo ex hac parte non potest dispensatio esse iniusta. Nisi per illam cogatur alia religio talem personam suscipere, quod solus Pontifex de plenitudine potestatis facere potest; ordinariè autem non facit, neque expedit fieri, sine grauissima causa. Respectu autem ipsa religio magis proficitur non consideratur incommodum eius, quia illud ad summum esse potest in re temporali, vel externa; teneatur autem ipsa religio magis procurare spirituale bonum religiosi, quam huiusmodi commodum suum. Præterquam quòd, simpliciter loquendo, vix potest esse commodum religioni habere intra se religiosum, qui iuxta statum, & perfectionem eius non possit perfectè viuere.

Aliquando verò contingit transitum non esse in maiorem utilitatem spiritualem religiosi, cedere tamen in utilitatem religionis à qua fit transitus, & tunc vix potest causa esse rationabilis; aliquando tamen esse poterit si multa concurrant. Primum est, vt ipsa persona religiosa saltem, non exponatur periculo morali detrimenti spiritualis, quia hoc repugnat professioni, & obligationi eius, & ordini charitatis; oportet ergo, vt licet maior profectus non speretur, saltem non timeatur defectus alicuius momenti, quod facile sperari poterit, si persona sit adeò religiosa, vt plus soleat operari, quam ex obligatione regulæ teneatur. Deinde necessarium est moraliter loquendo, vt religio à qua recedendum est, cedat iuri suo, quod habet maximum, quando transitus non est necessarius propter ipsum religiosum; nam si ipsimet religioni commodum est, talem religiosum dimittere, quia licet sit probus, non tamen est sibi utilis, vel ad suum finem accommodatus, oportet, vt ipsamet religio huiusmodi utilitatem cognoscat, & velit, quia non fit beneficium inuito, maxime cum diminutione suorum bonorum.

Si autem utilitas est tantum alterius monasterij ad quem fit transitus, multo magis est necessarius consensus proprii monasterij, quia non potest vnus dirari ex bonis alterius illo inuito. Atque hoc procedit non solum in transitu ad laxiorem, sed etiam ad æqualem religionem; nam procedit eadem ratio. Imò existimo in huiusmodi casibus, quando causa non ex parte religiosi, sed ex parte alterius religionis consideratur, solum Pontificem posse dare huiusmodi dispensationem, præsertim si transitus fit ad laxiorem, & illa causa est valde extrinseca ad obligationem voti, pertinetque ad Prælatum habentem Superiorem prouidentiam, & gubernationem vtriusque religionis. Vnde tunc etiam magis vrgent omnes rationes in superioribus factæ. Præter has causas possunt aliæ excogitari extrinsecæ, & accidentariæ, vt sunt necessitas subueniendi parentibus si possit, naturalis illa obligatio impleri in religione minus stricta quam sit propria. Item si quis patitur iniustissimam persecutionem, & similes, quas omitto, quia generales sunt, & tot modis variari possunt, vt interdum etiam liceat, in seculo ob similem causam remanere cum debita facultate.

XXIII. Quid quando in iuramento solum commodum religionis ad quam transitum.

XXIV. Quid quando est commodum tantum religionis ad quam transitum.

C A P V T XII.

An spectato iure particulari, seu indultis religionum liceat transitus ad alteram religionem.

Vltimò pro tertio principali, quod initio capituli 8. proponebatur, dicendum est, in vnaquaque religione, præter ius commune spectanda esse specialia privilegia, & indulta, & illa esse seruanda. Declaratur, nam multa emanarunt Apostolica indulta in fauorem religionum, quibus hic transitus prohibitus est, vel simpliciter, vel cum aliqua limitatione, & imprimis Pius V. sua constitutione 91. Quacunque, videtur generaliter hunc transitum prohibere sine licentia à Superioribus obtemperata. nam prohibet ne volentes transire recipiantur, etiam si laxiorem professi fuerint. Veruntamen in illa constitutione solum irritantur privilegia concessa religionibus, aut quibuscunque pijs locis aut Prælatibus, &c. præter iuris communis dispositionem.

I. Preponitur indultus, ne primum vetans recedat per alienos religiosos.

emata. recipiendi huiusmodi religiosos, & consequenter irritat, quicquid virtute talium privilegiorum facultatum, aut dispensationum factum fuerit. Imò etiam, quod mirandum est, etiam præcipit Pontifex, ut qui antea fuerant translati, virtute talium facultatum, ad proprias religiones redeant. Quod dico esse mirandum, quia professiones antea factæ erant validæ, quia etiam facultates & privilegia valida fuerant, donec ab ipso Pio irritata fuere, quomodo ergo potuerunt illi religiosi revocari ad suas pristinas religiones. Dicendum verò est, Pontificem in primis potuisse id facere, quia licet professionem semel validam non possit in totum, seu quoad substantiam irritare, tamen prout ad hanc vel illam religionem determinatur, potest eam irritare, seu mutare etiam inuito religioso, vel religione, quia hoc totum pendet ex iure humano. In eo ergo casu credendum est interfuisse legitimam causam id faciendi, propter maius commune bonum, & quietem, seu pacem religiosorum; nam multi fortasse eo titulo religiosum statum indignè tractabant, ut in principio illius constitutionis significatur. Ex vi ergo illius indulti, nihil circa ius commune immutatum est, ut bene notavit Nau. consil. 88. de regularibus. Quocirca translati alio titulo, vel secundum commune ius, sine autem illam constitutionem siue post, non prohibentur retineri, aut recipi. Vbi etiam considerandum est, aliud esse loqui de privilegijs datis ad recipiendum alienos religiosos, & aliud de privilegijs datis, ne proprii religiosi ab alijs recipi possint, sine suorum Superiorum licentia. Priora enim privilegia sunt exorbitantia iure communij, suntque odiosa alijs religionibus; possunt enim inter eas scandala, & dissensiones generari, ac denique facile possunt in occasione relaxationis, & inconstancia perverti, & ideo merito revocata fuere. Alia verò privilegia favorabilia sunt, quia directe consistunt in immunitati, & quieti eius religionis cui conceduntur, & alijs non nocent, sed solum vetant, ne cum alterius detrimento velint proficere, quod est maxime consentaneum charitati, & ideo talia privilegia revocata non sunt, sed potius in varijs religionibus multiplicata, quæ ab alijs observanda sunt, dummodo de illis consilet.

II. Exemplum sit de privilegio Societati concessio, ut nullus in ea professus, vel per tria vota substantialia admittitur, possit ad aliam religionem (Carthusia excepta) transire, sub poena excommunicationis ipso facto incurrenda, tam à transeuntibus, quam à recipientibus ipsos prætextu cuiusvis indulti concessi, aut concedendi, etiam quæsito colore ob frugem melioris vitæ, aut strictioris observantiæ, quodque secus facta non teneant. Habetur in literis Apostolicis eiusdem Societatis in Bulla vltima Pauli III. *Li. et debitum. §. Ac in bibemus, &c.* & in Bulla prima Pij V. *Aequum reputamus* in principio, ubi expedit, & confirmat Concessionem illam, quam Pius IV. iam fecerat. Idemque Pius V. viuz vocis oraculo Carthusiæ limitationem ita limitavit, ut transitus ad illam semel tantum fieri possit, quod si in ea vique ad professionem non perseveret translatus, ad Societatem redeat, & amplius ad Carthusianos transire non possit inuita Societate; Quam limitationem confirmavit, & sub eadem censura obligare declaravit Gregorius XIII. in speciali Bulla de hac re *Dilecti filii, &c.* Et alix circumstantiæ in illis privilegijs declarantur, quæ ad modum servandum in hoc transitu pertinent, quas in sequentibus, quantum ad generalem doctrinam pro huius loci opportunitate vtile fuerit, attingemus. Ex dictis verò constat in hac religione hoc iure standum esse, quantum ad transitum ab illa, nam ad illam nullus fieri potest iuxta suas constitutio-

nes, ut suo loco tract. 10. lib. 2. cap. 1. videbimus. Ad eundem ergo modum dicendum est de singulis religionibus respectu, iuxta sua privilegia, vel indulta.

Primum dubium circa prædicta indulta, an veniant transitum sine licentia obientia, etiam ad religionem strictiorem.

Dubitari autem potest primò, an per similia indulta prohibeatur transitus ad perfectiorem religionem, sine consensu Prælati, & ratio dubitandi est primò, quia non videtur Pontifex posse tale privilegium concedere, quia non potest obligare aliquem, ut servet, quod non promissit, sed nullus qui proficetur religionem promittit perseverantiam in illa respectu melioris, id est, non transire ad meliora, ergo non potest ad hoc cogi per tale privilegium. Minor patet, quia in professione includitur conditio, seu exceptio melioris frugis, ut diximus. Vnde illa negatio transitus nullo modo dici potest comprehensa sub voto obedientiæ directæ, vel indirectæ, ut ea ratione ad illam possit quis cogi, nam est extra totam regulam, & quasi intrinseca limitatio omnis voti obedientiæ. Dices, ex vitalis indulti fieri, ut in illa religione professio, vel incorporatio non fiat sub ea conditione, sed remunerando illi, vel potius sub conditione opposita. Quia promissio, seu votum obedientiæ, ut iuxta constitutiones, & literas Apostolicas, literæ autem Apostolicæ excludunt illam conditionem, & ponunt oppositam. Sed contra hoc insto, quia videtur contra rationem excludere. ut si Ecclesia ordinaret, quòd à contractu matrimonij rati excluderetur conditio seu libertas transeundi ad meliorem frugem ante consummationem, non esset convenienti institutio, vt potest impedire maius bonum, ergo similiter in presenti ita ligare hominem inferiori religioni, ut priuatur libertate ascendendi ad perfectiorem statum, videtur esse impedimentum maioris boni spiritualis non est ergo licitum, imò nec videtur cadere sub Ecclesiæ potestate.

Secundò argumentor ex cap. licet. de regular. ubi Innocent. III. refert privilegia aliquibus religionibus concessa, Ne postquam aliquis apud ipsos professus fuerit, ad alium locum possit ipse inuita aliorum etiam vel ipsius obientis transire, & tamen postea ita illa interpretatur, ut illis non obstantibus possit hic transitus fieri petita licentia & non obtemperat, sed in privilegijs specialibus religionum non plus conceditur, quam quod ibi Innocentius refert, ut exempli gratia, videre licet in prædictis indultis Societatis, ergo illis non obstantibus, eadem semper declaratio admittenda est. patet consequentia, quia privilegia, quantum fieri possit, secundum ius declaranda sunt. Maxime verò quia Innocentius indicat declarationem illam esse secundum ius divinum, & naturale, quia ubi spiritus Domini, ubi libertas, & qui dei spiritui aguntur, non sunt sub lege, quæ ad hoc propositum ibi adducit Innocentius, ut concludat tale privilegium non dari, ut licentia denegetur, sed ut prudenter res agatur. Vnde talem indicat rationem, quia vel Prælati consensu tali privilegio negat facultatem, cum rationabili causa, vel sine illa. In priori casu etiam iure communij, non habet religionem esse meliorem; in posteriori autem casu abicit privilegium suo Prælati, & ideo meretur illud amittere, ut ibidem ait Innocentius, & ex vi illius sui decreti ipso facto illud amittit quantum ad hunc effectum, & subditus habet ius transeundi ex vi illius decreti. Quod non est revocatum quoad hanc partem per dicta privilegia.

Nihil.

V.
dispositio
habetur.

Nihilominus certissimum est, posse Pontificem eo sensu talia privilegia concedere, vt absolute non liceat ad aliam religionem transire sine licentia ob-
tenta, etiam titulo maioris perfectionis, certum-
que est de facto ita esse concessum in dictis indultis
Societatis, & idem erit de alijs, si per similia aequi-
pollentia verba concessa fuerint. Probatur primo,
ita esse factum, quia in Bulla Pij IV. & V. in parti-
culari subiungitur non obstante dicto capitulo li-
cet. ad excludendum nimirum declarationem, vel
limitationem in illo factam; nam quoad hoc dero-
gatum est. Secundo probatur, quia expresse postu-
latur ibi *licentia obtemperata*, in quod verbum non potest
cadere illa declaratio. Nisi quis forte exponat ob-
temperata de facto, vel de iure, id est, debite & non in-
iuste negata. Sed praterquam hac euasio excludit-
ur per derogationem dicti capitulo *licet*. etiam re-
ijcitur sufficienter per illa verba *sine expressa licentia*,
vt ait Paulus III. vel per illa *sine expressa*, & *ad id spe-
cialiter obtemperata*, vt ait Pius. Tertiò, exceptio, quæ de
ordine Carthusiensium fit, hoc satis confirmat, quia
etiam ad illum non licet transire sine licentia peti-
ta, & iuxta tenorem cap. *licet*. ergo aliquid amplius
prohibitum est, ex vi huius indulti respectu alia-
rum religionum, scilicet, vt non fiat sine licentia
reipsa obtemperata. Quarta ad idem faciunt illa verba
Pauli III. *Nisi de expressis ipsius prepositi, vel dictæ Sedis
licentia transire, &c.* Nam in eis indicatur, si Præla-
tus religionis negauerit facultatem, & subditus
contendat iniuste negari, non posse statim sua au-
thoritate propositum suum exequi, sed debere ad
Sedem Apostolicam recurrere, nam per tale indul-
tum illa sibi hoc iudicium reseruatur.

VI.
etiam
potest
habetur.

Atque hinc rectè colligitur potestas, impium e-
nim esset dicere, talia indulta esse inique, aut sine
sufficienti potestate concessa, quia in re adeo graui,
& ad salutem, & perfectionem animarum perti-
nente, non potest Pontifex errare, præsertim, cum
non tantum vnus vel alter, nec semel aut iterum,
neque sub aliqua probabilitate, & cum formidine,
sed plures, & sanctissimi, ac doctissimi Pontifices,
& sæpius, multisque religionibus, similia indulta
ex certa, & plenaria potestate concesserint, non po-
test ergo de tali potestate dubitari, cum de facto
constet.

VII.
Primum mo-
dum
indultus
habetur.

Modus autem explicandi iustitiam, & rationem
huius facti, in superioribus insinuat est, & primo
dici potest, quando Pontifex hoc indultum alicui
religioni concedit, hoc ipso supponere, non esse in-
feriorem alijs, quas non excipit, scilicet quatenus
est via ad perfectionem; nam licet in vna vel alia
condicione possit esse inferior absolute, ac simpli-
citer comparata potest iudicari non minus apta ad
perfectionem assequendam. Certum est enim posse
Pontificem hoc iudicium ferre, & ad illum maxi-
mè pertinere. Non oportet tamen adeo restringere
hæc indulta; nam in maiori amplitudine videntur
concessa. Secundo ergo potest Pontifex hoc con-
cedere, saltem supponendo rem esse dubiam, an re-
ligiones alia, vel omnes, vel aliquæ sint ætiores
nec ne, & reseruando sibi iudicium in particulari
quando licentia postulatur a tali religione, & ipsa
non vult eam dare, nec cedere iuri suo, & hoc insi-
nuare videtur Paulus III. in verbis citatis, per sese
constat esse iustum, quando ex parte religionis, cui
privilegium conceditur, est sufficiens fundamen-
tum illius ambiguitatis, vt re vera est in exemplo
adducto de Societate, cum quacunque alia religio-
ne conferatur, vt infra tract. 10. lib. 1. cap. 9. osten-
demus. Nam & vniuersaliter loquendo, in qua-
cunque controuersia Ecclesiastica potest Pontifex
iudicium sibi reseruare, & maxime in his, quæ spe-
ctant ad approbandum, vel declarandum statum

perfectionis, & hoc etiam à fortiori colligitur ex c.
licet. de regularibus. Tertiò dicitur, etiam si constet
aliam religionem esse perfectiorem, posse Pontifi-
cem iuste prohibere transitum ad illam sine licen-
tia obtemperata; tum quia per hoc non impeditur sim-
pliciter ascensus ad statum perfectiorem, sed pro-
hibetur, ne fiat sine maturo consilio, & sine regula
voluntatis Prælati, quantumvis enim alia religio
sit perfectior, potest mutatio ad illam in indiui-
duo non esse conueniens, & ideo huius rei iudi-
cium potest conuenienter Prælato reseruari, ita vt
consensus eius omnino necessarius sit, eo vel ma-
ximè, quòd semper relinquitur recursus ad Ponti-
ficem, si resistentia Prælati iniusta reputetur. Quod
si ipse etiam Pontifex facultatem neget, temera-
rius erit, qui velit resistere, & non potius sentire si-
bi non expedire talem mutationem, etiam si alia
religio perfectior videatur. Tum etiam, quia hæc
difficultas transeundi potest esse valde conueniens
ad commune bonum, & ad stabilitatem singulo-
rum religionum, & ad pacem, & vniorem reli-
gionum inter se, & ideo licet vni, vel alteri possit
esse incommoda, illud in morali lege non æstimat-
ur, quæ commune bonum respicit. Præsertim,
quia licet transitus ad religionem perfectiorem
impediatur, nemo simpliciter impeditur, quo mi-
nus semper possit esse perfectior: nam in quacun-
que religione est ad hunc profectum sufficiens oc-
casio, si homo velit facere quod in se est, & volun-
tariè adiungere, quod in tali statu sub obligatione
non imponitur.

VIII.

Ad arg. in
num. 3.

Vnde ad primam rationem dubitandi, præter
responsionem ibi insinuatam dicitur, etiam stante
professione, quam diximus fieri cum subintellecta
condicione melioris frugis, posse Pontificem illud
privilegium concedere, & prohibere transitum,
quia, vt diximus, non tam simpliciter prohibet,
quàm præscribit modum eius, scilicet, vt non fiat
sine tali facultate, & ideo potest et irritare quid-
quid sine illa condicione, seu solennitate sit. Neque
hoc præceptum excedit iurisdictionem Pontificis,
in qua magis quàm in voto obedientiæ fundatur,
quanuis prærequirat illud vt conditionem neces-
sariam. Supposita n. obligatione, quam religiosus
habet ad statum perfectionis, eo ipso habet ius Sum-
mus Pontifex, sub cuius speciali cura sunt omnes
religiosi, vt possit modum præscribere circa perfe-
uerantiam, vel mutationem talis status; nam hoc
sine dubio est necessarium ad conueniens regimen
religionum, & singulorum religionum.

IX.

Prædicta in-
dulta non
debent
admitti
in ista
petita.

Ex quibus intelligimus per huiusmodi priuile-
gium non liberari Prælatus religionis ab obliga-
tione dandi licentiam subdito petenti transitum
ad aliam religionem, quando & iudicauerit aliam
religionem esse simpliciter perfectiorem, in quo,
non debet tantum suo sensu, & affectione duci,
quia posset facile errare, & esse iniurius alteri, sed
ex receptis sententijs, & doctrinis, vel ex sapien-
tium consilio iudicium ferre debet. Et præterea ne-
cesse est, vt iudicet huic subdito suo expedire, seu
magis vtilem esse talem transitum; debet autem i-
ta sentire, quoties rationes non occurrunt, quæ
contrarium suadeant, præter solam mutationem,
quia illius incommodum vincitur ex maiori perfe-
ctione alterius religionis, quando aliud non ob-
stat. His autem concurrentibus iniuriam facit Præ-
latus subdito negando facultatem, & cogendo il-
lum adire Summum Pontificem, nam ipsemet Sum-
mus Pontifex suppositis eisdem conditionibus,
non posset licet negare in indiuiduo similem fa-
cultatem per se loquendo, quia non potest im-
pedire viam maioris perfectionis. Semper ta-
men excipitur necessitas boni communis. Vnde si
Præla-

Prælati religionis negaret talem facultatem, quia reuera credit esse valde nociuam suæ religioni, & ob eam causam illam remitteret Summo Pontifici, nihil, vt existimo, peccaret, imò hunc esse puto vnum ex potissimis effectibus talis priuilegij.

X. Vnde constat non esse necessariam responsum positam supra num. 3. in argumento, quia Pontifex non solum potest concedere, & de facto concedit hoc priuilegium pro his, qui postea professionem emittunt, sed etiam pro iam professis, vt constat manifestè ex indultis citatis; Pontifex autem non immutat professionem Deo factam, sed illa non obstante, vel conditione in illa inclusa, præcipit obseruari certum modum in eius assequutione, & aliter fieri prohibet. Cur enim non prohibebit Pontifex aliquid, quod alias ex vi professionis non est prohibitum, quando ratio boni communis id postulat? Adde verò, etiam modum ibi insinuat non esse impossibile, nec contrarium rationi, quia, vt dixi, per hanc prohibitionem non tollitur omnino facultas ascendendi ad arctiorem religionem, sed cum hoc addito, nisi de consensu Prælati, v. l. Pontifici. In eodem ergo sensu rectè potest quis obligari, vt in ipsa professione renuntiet libertati transeundi, nisi sub hac conditione, sic intellecta, nam ille quasi contractus inter religiosum, & religionem liber est ex parte religionis, sicut ex parte religiosi; ergo potest religio professionem non acceptare, nisi religiosus se obliget sub tali conditione, quam ostensum est esse honestam. Neque est simile de matrimonio, tum quia status matrimonij est longè inferioris ordinis, & absolute excludens statum perfectionis, simpliciter, de quo nunc loquimur, religiones autem conueniunt substantia-liter in ratione talis status, & differunt secundum magis, & minus; tum etiam, quia in matrimonio ius vtriusque partis est priuatum, in professione autem religiosa ex parte religionis intercedit ius pertinet ad bonum commune, quod maioribus priuilegijs gaudet, tum denique, quia in matrimonio mutabilitas illa, quæ est in transitu ad religionem ante copulam, non solum est honesta, sed etiam nullam habet speciem indecentiæ, aut inconstantiæ, neque infert scandalum, & non solum in genere, sed in individuo, & regulariter consulendum, ideoque non ad illum transitum imponderet grauiamen, expectandi consensum, vel alterius coniugis, vel Principis, aut Pontificis, quia esset ponere obstaculum statui perfectionis simpliciter sine iusta causa; mutabilitas autem in statu religioso etiam in ordine ad meliorem, regulariter non consulitur, indigetque multis circumstantijs, vt conuenienter, & sine scandalo fiat, ideoque iusta est lex, & conditio, quæ simile grauiamen imponit.

XI.

Dices, ergo seclusa prohibitione Pontificis posset religio hanc conditionem ponere profitentibus, vt se obligent ad non transendum etiam ad perfectionem, sine suo consensu, vel Pontificis, quia conditio est de se iusta, & religio potest pacisci, vt voluerit intra latitudinem iustitiæ. Respondeo de facto hoc non posse sine approbatione Pontificis, quia est contra ius commune tale grauiamen apponere. Tamen secluso iure communi, & sola rei natura spectata, non videtur improbabile id admittere propter rationem factam, tamen quia id nunquam factum legimus in religionibus, sine Pontificio priuilegio, ideo simpliciter negatur sequela, & ratio reddi potest, quia licet illa conditio non sit iniqua, est tamen satis exorbitans à communi regula, & ideo non potest imponi priuata auctoritate, aliquod enim grauiamen potest esse iustum auctoritate publica impositum, quod in ordine ad auctoritatem priuatam esset iniquum. Præsertim,

quia in religionis statu est magna latitudo, & varietas, possetque illa conditio in vno esse iusta, & non in alio, & ideo ad Pontificis auctoritatem hoc iudicium pertinet. Vnde quodammodo spectat ad specialem talis religionis approbationem, & stabilitatem, quam Pontifex dare potest, nulla autem religio debet auctoritate sua illam usurpare.

Ad secundam rationem dubitandi negatur non plus concedi per huiusmodi priuilegia, quam per antiquiora iura fuerat concessum, saltem prout declarata fuerant ab Innocentio III. nam per hæc posteriora priuilegia, declaratio illa Innocentij expressè reuocatur. Quamuis autem Innocentius afferat verba Scripturæ ibi citata, ad ostendendum illam declarationem esse consentaneam rationi, & diuinis literis, & ideo potuisse tunc conuenienter dari, non tamen ostendunt ita esse necessariam illam limitationem, vt priuilegium cum maiori amplitudine concessum, diuino iuri, aut Scripturæ contrarium esse appareat; nam eadem Scriptura, quæ dicit, *qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei, dicite, probate spiritus an ex Deo sint*, & quæ dicit, *ut ipse Dominus, ibi libertas, consulit, ut unusquisque vocacione, in qua vocatus est, permaneat*. Cum ergo priuilegium non ordinetur ad impediendam libertatem, & efficaciam illius vocacionis, quæ verè est à diuino spiritu, sed ad probandam vocacionem, vt eaque est à Spiritu sancto, constanter retineatur, nulla est repugnantia inter hoc priuilegium, & priuatam legem, quam Spiritus sanctus per suam inspirationem imponere solet, vt in simili sentit idem Innocentius in capite *nisi cum pridem*, de renuntiatione.

Vnde ad rationem ibi factam respondemus, in vtroque membro dilemmatis inueniri differentiam, inter ius commune & hoc priuilegium: nam in priori posset contingere, vt Prælati prudenter negaret licentiam transendi, non propter dubium de maiori perfectione alterius religionis, sed propter circumstantias persone, quia vel non putaret aptam ad illud institutum, vel tunc non moueri bono spiritu, sed turbatione aliqua, vel quid simile, & nihilominus ex vi iuris communis posset tunc subditus transire licentia petita, & non obstante, quia si constat religionem, ad quam tendit, esse perfectiorem, hoc satis erat ex vi dicti cap. iur. ubi solum requiritur iudicium Superioris, quando de arctitudine maiori alterius religionis dubitatur. nunc autem in simili casu nullo modo licet transire inuito Superiore, hoc operante dicto priuilegio. In posteriori etiam casu est differentia, quia Superior indebitè negans licentiam, ipso iure non potest obligare subditum ad non transendum, imò vt possit subditus sua auctoritate, & renuente Prælati transire. Posito autem hoc priuilegio, etiam si fingamus Prælatum indebitè negare licentiam, quia nullum graue damnum suæ religionis rationabiliter timet, & certo scit altam esse perfectiorem, & nihil habet cur iudicet hanc personam non bono spiritu moueri, & nihilominus non vult permittere transitum eius: subditus in hoc casu non potest sua auctoritate transire, sed indiget Pontificia, nec Prælati ipso facto amittit potestatem obligandi, & retinendi illum donec per Pontificem priuetur.

Posset autem hic non immeritò dubitari, si religio, cui hoc priuilegium concessum est, multum à sua obseruantia declinet, censenda sit admittere tale priuilegium ipso facto; videtur enim id valde verisimile, tum quia non minus meretur priuilegium amittere, qui sit illo indignus, quam qui illo male vtitur; tum maxime quia tollitur fundamentum talis priuilegij necessarium ad iustificationem eius.

eius, hoc enim esse debet talis ac tanta religionis obsequantia, ut in fauorem eius possit merito ille transire interdicti. Atque ad eam partem suadendam possent hic adduci multa generalia principia de legibus, & de privilegijs, præsertim, de cessatione eorum, cessante causa, & sine adæquato. Et quidem in conscientia, si euidenter constaret de tanta religionis mutatione, sine dubio cessaret obligatio talis prohibitionis. Ad quod etiam confirmandum valet communis opinio in c. 9. à n. 17. adducta, dicens maiorem perfectionem non esse attendendam secundum primariam institutionem, sed secundum actuale obseruantiam. Nihilominus, quia euidenter constare vix potest de tanta mutatione, quæ ad hoc sufficiat, ideo non est priuanda religio tali privilegio, præsertim in exteriori foro, donec in eo declaratur, aut priuatur.

Primum dubium, An transiens absque facultate Superioris sit apostata?

XV. Interrogabit verò ulterius aliquis, an religiosi transientes sine facultate Superiorum iuxta illud privilegium necessaria, sint apostatæ, & incurrant censuras non solum speciales illius indulti, sed etiam iure communi impositas contra apostatas, vel dimittentes habitum suæ religionis. Ratio dubij est, quia communiter Doctores asserunt non esse aliquem apostatam transeundo ad aliam religionem etiam indebitè. Vnde in definitione huius apostatiæ ponunt, quod sit desertio huius religionis, sine transitu ad aliam, ut videre licet in Syluestro verb. *Apostata* quaest. 4. cum Glossa in cap. finali de apostatis, & cap. *exparte* de temporibus ordinationum. vbi Innocent. Panormit. & alij idem sentiunt. Idem Innocentius in cap. ult. de renuntiatione, & in cap. *intellextis* de ætate, & qualitate, Caiet. secunda secunda, quaest. 12. art. 1. Nauar. consil. vnico de apostatis, & Summistæ ac moderni communiter, quorum fundamentum est, quia apostatiæ est retrocessio ab statu religioso: in eo autem casu non retrocedit quis à religioso statu, sed solum à tali statu religioso, quæ licet sit illicita mutatio, non tamen apostatiæ. Quæ quidem sententia esset mihi indubitata secundum antiquum ius, in eo casu, in quo quis transiret ad religionem strictiorem absque illa licentia saltem petita, quia licet peccaret, non tamen in substantia mutationis, sed in modo, neque illa potest dici retrocessio, tum quia non est recessus à promissione facta, tum etiam, quia potius est progressus, & tendentia ad maiorem perfectionem. Vnde magis ibi peccatur per excessum temerariè tendendi, quam per defectum retrocedendi.

XVI. Extra hunc verò casum, difficilem semper iudicauimus illam sententiam quamuis communem, quia considerata rei natura illa videtur formalis apostatiæ, & antiquum commune ius nullam quoad hoc faciebat mutationem: hæc posterior pars in confesso est. Prior verò probatur primò, quia apostatiæ à religione dicit retrocessionem ab statu religioso, & à pacto cum Deo & cum religione inito: sed, qui relinquit suam religionem propter aliam non meliorem, retrocedit à pacto inito, & ab statu quem retinere tenebatur, ergo. Quod si dicatur non recedere à religione in communi, sed à tali. Contra hoc est in primis D. Thom. dicta quaest. 12. art. 1. vbi dicit: *Contra qui aliquem apostatæ à Deo, retrocedendo à religione, quam professus est, nec posuit limitationem sine transitu ad aliam: qui autem exit animo transeundi præsertim ad laxiorem, re vera retrocedit à religione, quam professus est, quando enim tendit ad meliorem, licet relinquat illam, quam professus est, non retrocedit, sed ulterius*

pergit, quando verò tendit ad æqualem, licet retrocedere non videatur in ordine ad perfectionem, ut sic, in eo tamen retrocedit, quod infidelis est promissioni factæ. Secundò argumentor in hunc modum, nam professio facta in alia religione siue æquali, siue laxiore est ipso iure nulla, quando fit sine dispensatione, & sine licentia propriæ religionis, ut supra probaui, ergo transitus ad talem professionem non est transitus ad statum religiosum verum, sed apparentem, & fictum: ergo simpliciter est retrocessio à vero statu religionis.

Potest controuersia hæc, ut dixi in simili aliquanto superius, esse de modo loquendi, tamen si loquamur de specie malitiæ, quam peccatum illud in re ipsa habet, profectò est eiusdem speciei, nam eius intrinseca malitia non consideratur ex termino ad quem tendit, licet inde possit minui, vel augeri iuxta intentionem operantis, sed sumitur ex termino à quo recedit, id est, ab iniuria, quam propriæ religioni facit, quæ eiusdem rationis est, quocumque indebitè tendat, & ita si vnum peccatum est apostatiæ, etiam & aliud. Nisi quis contendat vocem apostatiæ, non vtunque significare peccatum habens illam malitiam, sed conorando, quod fiat animo relinquenti omnem religionem, seu simpliciter statum religiosum, quod pertinebit ad quaestionem de modo loquendi, oportebit tamen ostendere vocem illam, aut ex primæua significatione habere illam vim, aut ex vsu iuris, neutrum autem, ut opinor, potest satis ostendi.

Primum quidem, quia apostatæ in Latino rigore tantum significat deficere, & impugnare, quod antea probabatur. Vnde dicitur apostata à fide qui ab illa deficit, & impugnatur cum antea probaret. & ibi quidem non potest esse transitus ad aliam veram fidem vel Ecclesiam, quia hæc est vna tantum. Tamen quacumque ratione excogitentur duæ, transitus ab vna ad aliam contra fidelitatem, vel professionem eius esset apostatiæ, sicque inter hæreticos censetur apostata, qui ab vna secta ad aliam transit. Magisque accommodatum exemplum est, si tempore legis veteris aliquis circuncisus vellet adducere præputium, & transire ad solam legem naturæ etiam sub vera fide, & cultu vnius Dei, esset enim nihilominus apostata, ut satis significat Paulus 1. ad Corinth. 7. ergo ex vi vocis non potest illa significatio colligi. Neque ex vi iuris, quia nullibi in iure id explicatur, & potius iura in vniuersum vocant apostatas, omnes iniquos desertores suorum institutorum, quod statim ex indultis Pontificum ostendimus. Nec etiam ad effectus iuris erat necessaria significatio, quia nulli sunt effectus, quos ius operetur in apostatas, quos non etiam operetur in hos desertores suæ religionis, propter aliam non meliorem. Quia ut supra vidimus, propter apostatiæ, ut sic, nulla excommunicatio est ipso iure lata, & infamia, quæ inde contrahi potest, etiam in hoc casu contrahitur durante delicto, nam ingressus indebitus, & inualidus in aliam religionem nihil excusat, secundum veram rationem iuris, etiam si in hominum opinione nonnihil diminuat. Excommunicatio autem, quam apostata incurrit, dimittendo suæ religionis habitum, non euincitur propter transitum ad aliam, ut probaui in 5. tom. 3. p. disp. 23. sect. 4. n. 26. ergo nullius utilitatis est negare hoc delictum esse veram apostatiæ, quoad nomen, cum tota res in illo inueniatur.

Ex quo infero nunc, omnes transientes à sua religione ad quamcumque aliam quocumque titulo maioris perfectionis, in casibus per noua iura vel indulta Pontificia prohibitis, & sine licentia in eis dem indultis requisita, esse veros apostatas. Exemplum sunt primum in extrauagante *Viam de regulis*, vbi prohibet Papa sub excommunicatione

XVII.

XVIII.

XIX.

lata sententia, & sibi referuata, ne aliquis ex ordinibus mendicantibus ad monachales transeat, Carthusia excepta, sine Sedis Apostolicæ facultate, religiosus enim mendicans transiens contra illam legem apostata censendus est, propter rationes factas. Idem dicendum est, de quolibet religioso Societatis, si ad quancunque religionem siue monachalem (Carthusia pro semel tantum excepta) siue mendicantem siue quancunque aliam, sine facultate Summi Pontificis, vel sui Generalis transeat, erit enim apostata, atque ita illum appellant Pontifices. Paulus III. in sua Bulla vltima, vbi post priuilegium concessum, & factam prohibitionem aliter egrediendi subdit, *illos sic egressos ac alios quoscunque dicta Societas apostatas, vt etiam alios quosuis insolentes, & qui id mereri videbuntur, in quocunque habitu apostatas predictos contigerit inueniri, excommunicare, capere, & in carcerem licite valeant, ex quo verborum contextu constat illos sic egressos vocari apostatas, tum ibi & alios apostatas, tum maximè, quia in quocunque habitu inueniantur sic egressi, vt apostata excommunicari & capi permittuntur.* Pius verò V. expressius dicit: *Si quis absque Superioris licentia exiret, & in seculo vel alio etiam regulari loco degere presumeret, licetis dicto Generali, aliisque dicta Societati Praepositis, & Superioribus eisdem transgressores, & transuentes tanquam apostatas, ad suam societatem reuocare.* Nec dici potest illam particulam tanquam esse diminutiuam, quia æquè cadit in egredientes ad manendum in seculo, vel ad transeundum ad aliam religionem. Denique Gregor. XIII. in citata Bulla dicit filii. *expressè dicit: Qui secus fecerit, in excommunicationem, & alias apostatarum penas & censuras eo ipso incurrat.* Quid ergo illi deest, vt sit verus apostata? Loquitur autem etiam de transeunte secunda vice ad ordinem Carthusiensium. Vnde constat nihil referre, quod transitus fiat titulo maioris perfectionis, vel securitatis, nam hic titulus maximè colorari poterat in ordine ad Carthusiam.

XX. Dices, qui sic transit, non potest dici retrocedere ab statu religionis, cum maiorem perfectionem intendat. Respondeo, hoc argumento probaretur, si quis illo titulo in Eremum tenderet, vt durioris & perfectioris vitam ageret sub aliquo habitu religioso, vel quantumcunque austero, non retrocedere, quia semper intendit maiorem perfectionem, & consequenter non esse apostatam, quod falsum esse constat. Non sufficit ergo intentio, nisi medium proportionatum sit, ad quod necessarium est, vt in vero statu religionis perseveretur. Hoc autem non fit in illo transitu; nam ille status, qui videtur assumi, non assumitur re vera, & ita duplici titulo fit retrocessio, etiam in eo casu, quia & non permanetur in statu religioso, & violatur pactum religionis prius assumptæ. Ampliari hoc potest, etiam si religiosus prius fugitiuus fuerit, sine animo apostatandi. nam ille etiam non potest suo arbitrio, vel ad vitandum supplicium suæ religionis, aliam ingredi non arctiorem: nam de arctiori tolerari posset, supposito priori malo; de alijs verò minimè, quia illud per se malum est, & non fit licitum ex priori malo, id est, ex præcedenti fuga, quia nemo debet ex iniquitate sua commodum reportare. Addit verò lex quædam Hispaniæ partit. tit. 7. leg. 10. Si religiosus fugitiuus in ea regione, in qua versatur, cum ad meliorem mentem conuertitur, non inueniat monasteria sui ordinis, nec arctioris, vel æqualis, posse ad laxiorem transire, quia si nulum inueniat, etiam potest inter honestos seculares viuere. Vbi Gregorius Lopez aduertit legem illam non esse sumptam ex aliquo canone, sed ex dictis Raimundi, quem refert, & sequitur Summa Angelica verb. Religiosus. n. 43. Et intelligendum est quan-

do reditus ad propriam prouinciā esset moraliter impossibilis.

Secundum dubium, Si ne etiam apostata, qui obtemperat quidem licentia, al. as indultorum prædictorum conditiones violat.

Sed quæret ulterius aliquis, an necesse sit seruare in huiusmodi transitu ultra licentiam etiam modum, vel alias conditiones in prædictis indultis, seu priuilegijs positas; ita vt etiam per earum violationem apostasiæ crimen incurratur. Ad hoc generatim loquendo solum respondere possumus, considerata esse verba priuilegij, & iuxta tenorem eius esse iudicandum; nam modus, & circumstantiæ omnes, quæ præceptæ fuerint seruandæ sunt, & siquidem fuerint tales, vt earum omisio irriter ingressum, vel professionem in alia religione, vel illa impediatur, incurratur per illam transgressionem crimen apostasiæ, si tamen modus non est tantæ necessitatis, eius omisio ad tantum crimen non sufficit. Ratio prioris partis est, quia eo ipso, quod alia professio non est valida, & vel non tempore debito, & in eo statu permanetur, existit religiosus extra statum & obedientiam suæ religionis, cum animo ita perdurandi, sine debita facultate, quod est apostasiæ crimen. Ratio autem posterioris partis est conuerso est, quia tunc non receditur à statu religioso, etiam si in modo commutandi illum aliquis defectus committatur, & ideo substantialiter, vt sic dicam, non receditur à pacto professionis, quia transitus fit cum licentia sufficiente saltem ad valorem actus.

Intelligitur hoc melius descendendo ad aliquod particulare, ad cuius instar poterunt facile reliqua declarari. Perseueremus autem in eodem exemplo, de quo 19. allato, de indulto Societatis, in quo in primis pro transitu ad ordinem Carthusiensem designantur tres menses, intra quos teneatur illum ordinem ingredi, qui eo titulo & Societate egressus est. Pro alijs verò religionibus, quando transitus ex licentia Superioris fit, eidem Superiori committitur, vt tempus præfigat. Si ergo sic egressus intra tres menses, vel designatum tempus, religionem aliam ingressus non fuerit, & ad Societatem statim non reuertatur, pœnam excommunicationis ipso facto in primis incurrat, iuxta Constitutionem Pij V. dicentis, *Absque vlla mora ad dictam Societatem ingredi tentantur sub pœna excommunicationis præfata, quam incurrunt siue voluntariè non ingrediantur, siue quia non recipiuntur, vt ibidem explicatur.*

Oportet tamen, vt ipsa mora non redeundi voluntaria sit, alioquin non erit peccaminosa, si propter impotentiam, vel naturalem, vel moralem reditus aliquantulum differatur, non incurratur censura, quia excusatur culpa, idemque erit, si mora sit adeo breuis, vt prudenti arbitrio non censetur sufficiens materia peccati mortalis. In quo tamen scrupulosè cauenda est mala fides, quia vbi lex præfixit certum terminum ad soluendum debitum, eo ipso, quod totum tempus elabi permittitur, tota substantia præcepti violatur, vt patet in præcepto confessionis annuæ, vel recitandi horas quotidianas non enim licet transferre actum ab vno die in alium, nec differre confessionem in primum diem alterius anni Ecclesiastici, nec propter breuitatem moræ fieri illa culpa venialis. Sic ergo posset quis in præfenti argumentari. Non tamen est omnino simile, quia ex vi illius legis non cogitur quis intra terminum trium mensium ad Societatem redire, sed ingredi aliam religionem; si autem intra illum terminum non ingrediatur, finito illo termino re-

netur sine mora redire, & ita tempus redeundi non habet indiuifibilem terminum præfixum, fed tantum hunc, vt fiat, fcilicet fine mora, in quo neceffario debet interuenire prudens arbitrium, & bona fides, ideoque licet aliqua parua negligentia aliquantulum detineat, non erit ftatim peccatum mortale.

XXIV. Et hoc quidem verum eft, quoad illud tempus à iure designatum pro Carthufiana in eo quod Prælati pro aliis religionibus limitare poteft, & debet, poteft ipfe præfixum terminum eundem, vel diuerfum ad vtrumque effectum designare. v.g. vt intra mensem teneatur redire, vel ingredi; aut, quod si intra mensem non recipiatur, intra alios quindecim dies redire teneatur, & tunc videtur procedere ratio facta, quod si intra præfixum terminum præceptum non impleatur, substantialiter violatur, & ideo grauis erit culpa, etiam si post elapsum terminum mora fit breuiffima, nisi alia excusatio impotentia interuenierit. Poffet etiam fufficere ad excufationem probabilis præfumptio voluntatis Prælati, quod non fuerit mens eius cum tanto rigore terminum illum præfinire, fed cum ea amplitudine, qua in moralibus parum pro nihilo reputatur. Et iuxta hoc priuilegium celfat follicitudo Doctorum admonentium, ne Prælati religionis det licentiam Monacho abeundi, donec ei conftet, & aliam religionem effe paratam ad suum fubditum recipiendum, & ipsum effe expeditum ad immediatè trans-eundum, quia alias daretur ei occasio vagandi. Ita Innocentius, & alij in cap. vlt. de renuntiatione, & notat Rebuffus in practica tit. de translatione Monachorum, n. 8. Et latius referens plures Greg. Lopez in l. 7. tit. 7. part. 1. verbo *Nota*. Hoc verò consilium non in aliquo iure, fed in prudenti confideratione authorum fundatum est, fepe autem non poteft moraliter ad praxim reduci, fed neceffarium est dare licentiam fubdito, vt eat ad querendum locum vbi recipiatur. Vnde id fieri poffe Innocentius fatetur, retento tamen habitu, vt ego intelligo, & præfixo termino, vt vitetur illud incommo-dum vagandi, & ad hunc finem, & ad tollendam omnem dubitationem, & augendam poteftatè, priuilegium illud concessum est.

XXV. Sed quares, an peccet religiosus manens toto illo tempore, v.g. per tres menses extra monasterium si multo antea vel mutauit propositum ingrediendi alium ordinem, vel certe intellexit non fore in illum recipiendum, videtur enim non peccare, nam Pontifex absolute concedit, vt *infra tres menses*, &c. ergo poteft liberè vti tota illa concessione, etiam si iam de effectu desperet, quia licet data fit licentia propter illum finem, non cessat ipso facto cessante hinc, vt patet de quacunque alia facultate data ad existendum extra monasterium per annum, v.g. ad aliquod negotium peragendum, nam licet antea periciatur, non cessat licentia ipso facto, quia ille terminus videtur positus, vt vltra illum reditus, vel ingressus non differatur, non verò sub conditione, vt si antea finitum negotium fuerit, expiret facultas, nisi talis conditio in ipsamet facultate exprimat.

XXVI. Hæc interrogatio nõ habet vnã simplicem responfionem, quia multis modis poffunt circumftantiæ variari. Primo ergo si quis à principio non habeat animum tranfeundi ad aliam religionem, fed eo colore perat facultatem, vt habeat occasionem eo tempore libere vagandi, non est tutus in conscientia, nam, & exeundo grauiter peccat, & permanendo, eadem intentione extra claustrum, & extra actuale obedientiam alicuius religionis. Probat, quia illa facultas est subrepticia; prima enim conditio requisita in tali indulto est, n. *ad alium ordinem transire vult*, ergo si re vera nolit, sed solum Franc. Suar. de ftatu relig. Tom. I V.

fingunt velle, nec poffunt vt facultate iuris, quia de illis ius non loquitur, nec in eis completur conditio quam ius postulat, neque etiam vt poffunt facultate Prælati quem decipiunt. Est ergo ille exitus sine legitima facultate; ergo peccaminofus, & quidem non sine culpa graui, iuxta dicta in fuperioribus de obligatione ad claufuram, quamuis enim illa dici non poffit apostafia, quia & retinetur habitus, vt fuppono, & intentio redeundi intra illud breue tempus, neque in exteriori foro appareat fuga; tamen coram Deo reuera est quedam fuga, quia est exitus inuito Præfato, deceptio enim reddit illum inuoluntarium, est etiam illa deceptio ex mendacio perniciofa, & contra Prælatum, quia decipit illum in re graui, & priuat illum fubiectione, & obedientia ipsi debita, & contra religionem, cui poteft magnum detrimentum ex fimilibus fictionibus provenire.

Deinde licet exitus fit factus bona fide, si postea mutat animum, & ftatuit non ingredi alium ordinem, tenetur ftatim ad proprium redire, nec poteft licitè abuti tempore à lege concesso, vel à Superiore designato. Probat, primò ex natura rei, quia iam non habet legitimam causam permanendi extra claustrum, loquimur enim per fe, & ex vi talis exitus, cuius totum fundamentum fublatum est. Vnde etiam colligitur licentiam siue iuris, siue hominis, ipso facto cessasse, quia non poteft intelligi data nisi ex causa legitima, & iuxta exigentiam eius, illa ergo conditio in ipso indulto posita, si *alium ordinem ingredi vellent*, intelligitur fupponi pro toto tempore, pro quo datur facultas, quia est fundamentum eius, & veluti causa motiua adæquata, qua cessante, facultas, non tantum inutilis, fed etiam perniciofa efficitur; cessat ergo cessante illa. Vnde addo vltèrius, si religiosus infra illud tempus desperet fe poffe ingredi illam religionem, pro qua habuit facultatem, vel quia intellexit fe habere inhabilitatem aliquam, vel impedimentum propter quod in nullo illius loco recipietur, eo ipso teneri ftatim redire ad suam religionem; probatur, quia tunc etiam cessat ipso facto facultas manendi extra claustrum, cum quia rationes factæ non minus probant, quando deest poteftas, quam vbi deest voluntas; tum etiam, quia si desperatur ingressus, necesse est etiam deficere ab intentione procurandi illum. In his autem duobus casibus, non facile damnabo peccati mortalis, quamcumque moram, quæ non excedit terminum à lege vel à Præfato tranfactum, neque est cum scandalo, vel extrinseca intentione mortali, quia non videtur materia nimis grauis, & à principio non interuenit dolus, vt fupponimus.

Vnde è conuerfo si huiusmodi religiosus poffit ftatim, vel infra tempus breuius intrare alium ordinem, nolit tamen vsque ad finem temporis fibi designati, vt toto illo libertate fruatur, non videtur, per fe loquendo, peccare mortaliter, quamuis minus religiofe faciat. Probat, prior pars, quia ex vi legis solum ei imponitur onus ingrediendi infra illud tempus, & fempèr habet propositum hoc implendi, vt fupponimus; ergo ex hac parte, feruat ius; ergo facultas fibi concessa fempèr etiam durat, quia fempèr durat fundamentum eius, quod est esse quasi in via ad alium ordinem; ergo in rigore, non est ibi grauis transgressio alicuius præcepti, quia non obligatur quis summa celeritate, vt fic dicam, illam viam peragere, fed potius facultas illa concedere videtur totum illud tempus ad tranfitum illum consummandum. Quia verò directà intentio illius concessionis est terminum illum ponere, vt vltra illum non differatur ingressus, non verò, vt per totum illum retardetur fed quoad hoc permiffio tantum esse videatur, ideo si talis detentio sine

XXVII.

Secundi casus
fuit solutio.

Nota.

XXVIII.

Vltimus casus
fuit expeditio.

rationabili causa fiat, non potest aliqua culpa excusari, quia est contra debitum clausuræ religioſæ, & abusus quidam permissionis, sub facultate sibi concessa.

XXIX. Additur præterea in illo indulto, quod explicamus, si huiusmodi translatus, & in alio ordine iam receptus in illo nolit, vel non possit perseverare, vel profiteri, teneri postquam ab illo egreditur ad societatem, seu religionem suam, sine mora reuerti; cuius ratio manifesta est, quia ille semper manet religioſus Societatis, seu prioris religionis, & solum concessum est ei esse extra obedientiam eius, ut posset aliam religionem probare; ergo eo ipso quod ab alia deficit, tenetur ex vi suorum votorum ad propriam religionem redire. Ad hunc autem reditum nullum certum tempus conceditur, sed præcipitur fieri absque mora, & additur eadem excommunicatio, nisi ita fiat, quod intelligendum est iuxta supra dicta, quando mora culpabilis est, & ita notabilis, ut prudenti arbitrio ad culpam mortalem sufficiat.

XXX. Dubitari autem hic solet, an teneatur prior religioſus redeuntem admittere, quod tractat Syluester verb. Religio 4. q. 5. & affirmatiue respondet, estque res manifesta; quia nemo potest a religione expelli sine causa sufficiente: ille autem qui ex legitima facultate voluit ad aliam religionem transire non dedit causam ut expellatur postea, quia in alia receptus non est, vel in ea non perseverauit, ergo debet recipi, quin potius addo esse cogendum, & ad hoc teneri Prælatus religionis, quia nec religio, nec ipse religioſus possunt in hoc cedere iuri suo, quia esset contra bonos mores, & contra obligationem professionis, quatenus Deo principaliter sit. Idque confirmat cap. Abbat, 18. q. 2. Et idem satis indicant Pius IV. & Pius V. in dicto indulto, quatenus dicunt hos religioſos teneri ad reditum, & excommunicat tam ipsos in mora existentes, quam illos recipientes, vel eis auxilium, consilium, vel fauorem præstantes. Nam hæc omnia supponunt ex parte etiam religionis esse obligationem illos suscipiendi. Et licet ibidem statim tantum subiungatur, ut Prælatus liceat eos per coactionem si necessaria sit, reuocare, illud verbum, si ea, non excludit obligationem, quam ipsi Prælati ex officio habeant reducendi, seu colligendi huiusmodi vagantes, sed explicat specialem potestatem ibi concessam dictis Prælatis, ut expeditius, & efficacius hoc præstare valeant.

XXXI. Tertio hic addere possumus concessionem aliam ad modum, seu conditionem huius transitus pertinentem, quæ facta minoribus est, ut in eorum compendio refertur, & in compendio societatis verbo Apostata §. 10. ratione ergo illius sic translatus ex legitima facultate suæ religionis, non solum si in alia non profiteatur, sed etiam, si post professionem in ea factam illam deserat, ut in seculo maneat, vel etiam, ut ad laxiorem transeat, subiaceat iurisdictioni Societatis, vel religioni Minorum à qua translatus est. Nam ex vi dictæ cõcessionis possunt Prælati talis religionis contra illum translatum, tanquam contra apostatam procedere. Quæ quidem est satis noua potestas, nam ille profitendo in alia religione liberatus est ab obedientia prioris; ergo & à potestate coactiua eius. Vnde etiam si sit proprietarius, vel subornator, nõ potest à Prælatis religionis puniri, quia iam nõ est illi subditus; ergo nec propter apostasiam cogi, aut puniri potest. Respondetur tamẽ, ideo necessariam fuisse specialem Pontificis cõcessionem, quem constat potuisse hanc iurisdictionem Prælatis prioris religionis communicare, seu delegare. Congruentia autem fuisse videtur, tum quia talis apostasia etiam cedit in iniuriam prioris religionis, tum etiam ad vitandam fraudem, ne quis

illum transitum procuraret spe liberius postea vagandi, desiciendo ab altera religione, in qua fortasse circa hoc non tanta diligentia adhibetur, licet fortasse in aliis obseruantis strictior sit.

Aduertendum est autem, hoc solum concedi in duobus casibus. Primo, quando ille translatus intendit ad laxiorem se transferre. Vnde si ad æqualem seu laxiorem se transferat, etiam si in eo peccet, non habet societatis, seu prima eius religio ius in illum, quia ibi non conceditur, & aliunde non habet, ut probatum est; nec potest fieri extensio per similitudinem rationis, tum quia in privilegiis hoc locum non habet, tum etiam quia nec similitudo rationis ibi reperitur, nam potius congruentia adducta ibi cessat, quia ubi est æqualitas religionis, nec timere potest fraus, nec propria iniuria, sed hæc fit tantum illi religioni à qua proximè receditur, ad quam spectabit illam propulsare. Dubitari autem potest, an secundum casus de transitu ad religionem laxiorem intelligendus sit, quando fit sine debita dispensatione, vel etiam si fiat cum illa, si non interceisset consensus societatis, seu primæ religionis. Posset enim hic consensus postulari, & tunc dispensatio esset subreptitia, ac proinde nulla, si absque illius mentione impetraretur. Verius tamen existimo intelligendum esse casum illum, quando transitus ad laxiorem fit sine legitima dispensatione, quia si fiat cum legitima dispensatione, nullum crimen committitur, & ideo non potest sic translatus reposita tractari. Nec verisimile est talem dispensationem pendere ex licentia vel consensu Prælati prioris religionis, quia neque ad illum cura illius personæ iam pertinet, per se loquendo, neque concessio illa ad hoc extenditur quantum ex tenore eius intelligi potest.

Tertium dubium principale, An prælatus religionis gaudentis prædictis indultis, possit dare facultatem ad transitum.

Vltimò circa hæc indulta inquiri potest an possit Prælatus societatis. v. g. (& idem de aliis intelligi potest cum proportionem iuxta vniuersumque privilegia) an possit, inquam, dare suis subditis licentiam transeundi ad aliam religionem, & an circa hoc ius commune aliquo modo immutatum sit, nam cum subditi prohibeantur transire ad aliam religionem sine licentia sui Prælati, consequenter permitti videtur, ut cum illa transire possint, ergo & Prælato datur potestas illam concedendi. Rursus cum indultum indifferenter loquatur de quacunque religione, imò maxime prohibeat transitum ad laxiorem, videtur etiam transitum ad illam concedere de licentia Prælati, & à fortiori ad æqualem. Confirmatur, quia in illis indultis subdiunctione dicitur, nisi de licentia Generalis, vel Summi Pontificis; ergo significatur licentiam Generalis sufficere ad quemcunque transitum, sicut sufficit Pontificis Summi. In contrarium autem est, quia privilegium non extenditur ad aliquid contra ius commune, quantum ad id quod neque in ipso exprimitur, neque ad effectum directè intentum in privilegio necessarium est: talis verò est licentia, ergo.

Circa hoc in primis certum est posse hos Prælatos dare licentiam transeundi ad aliam religionem arctiorem, seu perfectiorem; probatur quia per hoc iure communi est concessum, vel potius naturalis, & diuino, & per indulta non est prohibita, ut per se constat, quia neque in eis inuenitur talis prohibitio, neque hinc eorum est tollere, sed augere potius ius & potestatem Prælatorum. Quam potius,

potius, ut supra dixi, tenebitur Prælati dare hanc facultatem, si conditiones superius etiam positæ concurrant. De Prælati autem Societatis existimo nunquam obligari per se loquendo, id est, ex vi perfectionis alterius religionis, quia merito iudicare possunt institutum suum ab alijs non superari in absoluta perfectione, licet in aliquibus austeritatibus corporalibus superetur, ut constabit ex infra dicendis in tract. 10. de hoc instituto.

XXXV. Solum posset quis dubitare de Ordine Carthusiense, quando secundò postulat licentiam transeundi ad illam, qui iam semel ad illam transijt, & in illa non perseverauit, sed ad Societatem redijt; nam cum Pontifices in his privilegijs excipiant Ordinem Carthusiensem, etiam si exceptionem limitauerint ad vnam vicem, propter vitandam inconstantiam, tamen per hoc satis videtur declarasse, illum ordinem esse arctiorem, ergo quauis prohibeant secundum transitum ad illum sine licentia, cum non prohibeant hanc licentiam concedere, videtur statim sequi obligatio naturalis dandi illam, quæ etiam est iuxta cap. *li. et. de regular. quod suam vim retinet in eo, in quo reuocatum non est.* Respondeo in primis non teneri in particulari, quando iudicant, vel personæ ipsi non expedire, vel religioni esse nocuum, nam, hoc ad minimum, vel concedit, vel supponit privilegium, aliàs esset inutile, & præter rationem. Deinde assero etiam per se, & ex parte religionis non teneri ad hanc facultatem secunda vice dandam, quia non coguntur credere illum statum esse perfectiorem, nec Pontifices fecisse illam exceptionem, sed ob maiorem securitatem, ut supra dicebam. Non dubito tamen, quin in hoc casu possint illam concedere, quia possunt renuntiare privilegijs suis, quando hæc renuntiatio non vergit in damnum suæ religionis, ut supponimus in tali casu etiam in indiuiduo.

XXXVI. Secundo dicendum est, quotiescunque Prælati Societatis iudicauerit, vel ad bonum suæ religionis, vel ad maius bonum ipsius religiosi non professi, sed tantum per vota simplicia in Societate emissæ expedire, dare illi licentiam, ut ad aliam religionem transeat, etiam laxiorem, potest id facere, & subditis securus transire. Hoc non assero ex vi indultorum, quæ nunc explicamus, nam ut statim de professis dicam, ex illis non satis probatur, sed fundatur hoc in speciali potestate, quam habet Societas ad dimittendos huiusmodi religiosos, etiam à votis suis liberos, ex iustis causis, iuxta suas constitutiones, nam in eadem euidenter fit, posse eis dare licentiam ad huiusmodi transitum, per quem tollitur religiosus status, licet fortasse minuatur. Vnde fit ex minori causa posse Prælatum hanc licentiam dare, quam dimittere religiosum, ut ad seculum transeat, quia minor immutatio fit in statu religioso. Verum est tamen, non posse religiosum Societatis cogi ad admittendam illam conditionem, quia nemo potest compelli ad profitendam religionem, quam non promissit, si tamen ipse acceptare vellet, Prælati optimè potest sub illa conditione eum dimittere, & ipse tenebitur eam implere, vel ad Societatem redire.

XXXVII. Sed quid, si solutis votis dimittatur, cum eo tamen onere ab ipso acceptato? Respondeo consultius videri, ut in eo casu vota non irritentur, sed relinquuntur, donec per professionem in alia religione extinguantur, quia nulla apparet necessitas anticipandi solutionem votorum, & aliunde securius id erit, ut impleatur conditio, quam si subditus statim liber dimittatur, si tamen postea nolit implere conditionem, vix poterit efficaciter compelli: nam licet possit, vel capi, vel puniri, in rigore non est apostata, quia iam non est Religiosus, quem statim sine apostasia reliquit, postea ergo ad summam Franc. Suar. de statu relig. Tom. I V.

mum peccat, quia non implet promissum ingrediendi religionem, pro qua infidelitate poterit aliquandiu puniri, vel affligi iuxta retentam iurisdictionem in talem personam ex vi prioris pacti, & privilegiorum, si tamen sit pertinax in suo proposito, non est perpetuo excommunicandus, aut incarcerandus ob eam rem, sed tandem erit suæ conscientie relinquendus.

Dico tertio, Prælatos Societatis non posse ex vi superioris indulti dare licentiam professis Societatis transeundi ad strictiorem religionem, nisi aliud habeant. Prima pars probatur, quia in primis non potest dari hæc licentia ad transeundum ad religiones omnes monachales, excepta Carthusiense, quia in extrauag. *Viam. de regularibus.* hoc prohibitum est omnibus mendicantibus etiam de licentia suorum superiorum: Societas autem vna est ex mendicantibus, quæ licet nondum existeret, quando illa constitutio edita est, nihilominus ad illam extenditur, tum quia generaliter loquitur Constitutio, & extenditur etiam ad futura; tum etiam quia Pius V. declarans Societatem esse veram religionem mendicantem, concessit illi frui omnibus privilegijs mendicantium; vnum autem est, quod in illa Extrauag. conceditur, nam in fauorem totius religionis facta est illa prohibitio, ut constat etiam ex illis verbis, *Volentes etiam conseruationi ordinum mendicantium providere*, ergo hoc etiam privilegio fruitur Societas, ut religio Minimorum, & quælibet alia vera religio medicans, quauis nouior sit. Hoc autem decretum renouatum non est per prædictum privilegium, ut statim ostendemus.

Respectu verò religionum mendicantium, non inuenitur vniuersalis prohibitio, transeundi ab vna ad aliam. Referuntur autem speciales prohibitiones transeundi de licentia Superiorum, vel à Minoribus ad Minimos, vel è conuerso, quo indulto, quatenus fauor est religionis, à qua transitus prohibetur, uti potest Societas per communicationem privilegiorum. Respectu verò aliarum religionum mendicantium vtendum est generalibus principijs supra positjs in c. 11. de potestate, quam habent Prælati religionum, concedendi licentiam subditis transeundi ad religionem æqualem, vel laxiorem. In quo nos probabilius credimus non posse dispensare saltem in ordine ad laxiorem, ut videtur etiam satis probare Concilium Tridentinum, ibi, *Cum iur. facultat. vigori*, nam planè comprehendit etiam facultates propriorum Prælatorum. Quod quidem ius non derogatur per dictum privilegium, quia nec expressè ac formaliter id fit, nec etiam virtute, cum talis derogatio necessaria non fit ad proprium finem, & effectum necessaria non fit ad proprium finem, & effectum ipsius privilegij. Et hæc est ratio, ob quam existimo ibi non esse datam talem potestatem, nam directè solum conceditur, ut subditus non possit exire sine licentia Prælati; inde autem non sequitur, quod cum illa simpliciter possit, nam aliud est licentiam esse necessariam, aliud esse sufficientem, multoque magis ad hoc posterius requiritur quam ad primum, ibi ergo solum statuitur, ut necessaria sit, ergo inde inferri non potest sufficere, neque ad hoc dari potestatem in Prælato, si aliunde non habebat. Quapropter, nisi Prælati Societatis iudicet aliam religionem mendicantem esse simpliciter perfectiorem, (quod nec faciet, nec facere debet in ordine ad suum regimen) non potest ex vi illius privilegij, nec etiam ex vi iuris communis, ut existimo, talem facultatem concedere.

Sciendum est autem (ut aliam pronuntiati partem declaremus) Gregorium XIII. in quadam Bulla Cum alias anni 1582. concessisse Præposito Generali Societatis, ut possit professos à Societate emitte, & eis licentiam conferre ut possint ad quamlibet

XXXVIII.
3. Pronunt.
bipartitum.

XXXIX.
Deinde quod
ad mendicantes.

XXXX.
Secunda
pars declaratur.

libet aliam religionem etiam laxiorem transire. In quo indulto considerandum occurrit non concedi absolute potestatem dandi hanc licentiam, professis quibuscunque volentibus transire ad alias religiones, siue Monachales, siue mendicantes, siue pauperes, siue laxiores, solum per modum cuiusdam dispensationis, quia magis appetunt aliud vitæ genus, vel sperant se maiorem consolationem sibi habituros, vel quid simile. Sed solum concedit cum limitatione ad illas personas, in quibus tales causæ inveniuntur, ut licet professi sint, eos expediat Societate eijcere, quod esse non potest nisi propter graues culpas, alie enim causæ quæcunque illæ sint, non sufficiunt ad professum emittendum, ut infra tract. 10. lib. II. ostendam.

XXXXI.
Sua datur
declaratio.

Quod autem hæc fuerit mens Gregorij, constabit expendendo tenorem priuilegij; nam in primis in petitione seu dubitatione solum proponitur, an Præpositus pro tempore existens, valeat etiam professos ex causis id exigentibus ab ipsa Societate emittere, & ipsis licentiam liberum sit de eius licentia, se ad quemuis alium Mendicantium, vel non Mendicantium ordinem transferre, non ergo de omnibus professis, sed de illis, in quibus tales causæ inveniuntur, quæstio mota est; nec potestas dandi talem licentiam pro alijs, quam pro sic emissis desiderabatur. Et iuxta tenorem huius propositionis respondet Pontifex, Nos Societatis puritatis atque incrementum, emissio uniusque pro tempore saluti consulere volentes statuimus, ut in perpetuum liceat dicto Præposito, quos iud.auerit ab ipsa Societate emittere, eosque de ipsius Præpositi licentia, non tantum ad Carth. sibi, sed ad quemuis alium, &c. In quibus verbis primo expendo verba illa, Volent. i. consulere puritatis Societatis; nam ex eis colligo causam huius emissionis solum esse posse peccata, & prauos mores; nam hæc tantum sunt, quæ puritati religionis repugnant huiusmodi ergo causa supponi debet, priusquam illa licentia locum habeat. Deinde, ex cæteris verbis satis constat, solum professis sic emissis talem licentiam dari posse; nam hoc satis expressè in eis continetur; Quod etiam indicatum est in illa particula & incrementum, quam Pontifex in sua ratione posuit; nam dare hanc licentiam probis, & bonis professis per se, non conferret ad incrementum Societatis. Atque hinc per argumentum ab speciali confirmatur prior pars assertionis, quia manifestè supponitur extra hunc casum, & modum non habere Præpositum hanc potestatem. Imò vterius mihi etiam probat iure communi, non habere Prælatos religionum potestatem concedendi suis subditis similem facultatem, maximè extra illum casum: præsertim, quia ibidem prohibentur, ne illa gratia per viam communicationis uti possint, etiam alia amplissima communicationem habeant.

XXXXII.
Obiectio
bimembria.

Sed occurrit obiectio, quia hoc modo nihil noui per illud priuilegium cõceditur; nam iure communi possunt Prælati religionis cuiuscunque eijcere professos, qui talem poenam merentur, ut supra probatum est. Item absolute eiectus sine alia licentia, potest quancunque religionem intrare; cum possit in seculo manere. Respondetur ad priorem partem, primum priuilegium sæpe concedi ad dubium tollendum, & priuilegium illud ad hunc finem directè postulatum esse, ut ex eius initio constat, & ideo licet aliud non concederet, quoad hanc partem satis foret. Addo verò ex vi huius priuilegij concedi Præposito, ut non solum iuxta rigorem iuris communis, sed etiam ex minoribus causis possit professum emittere, si causæ illum gradum attingant, ut ad puritatem, & incrementum Societatis expediat talem personam emittere, ut latus infra tract. 10. lib. II. in proprio loco dicemus. Vnde ad alteram partem respondetur eis-

dem modis, scilicet id, quod assumitur, non esse tam certum, quin ad tollendam dubitationem priuilegium expediti poterit. Deinde dicitur videri concessum specialiter Societati, ut possit professum dimittere cum onere transeundi, ad quancunque religionem, quam Prælati voluerit assignare. Verum est tamen non posse subditum absolute cogi ad exeundum cum illa obligatione, sed necessarium esse ut voluntariè illam acceptet, ut supra generatim vidimus. Nihilominus tamen iuste compelli potest proponendo illi optionem, aut sustinendi in Societate, condignam suis delictis poenam, aut transeundi ad aliam religionem, quia religio habet ius puniendi illum; & liberum eum ad seculum dimittere, cum alijs verus religiosus Societatis semper maneat, non iudicat expedire ad puritatem & bonum nomen Societatis, & ideo iusta est illa compulsiõ. Ut tamen sit suauior, & facilius conditio à subdito acceptetur, data est ampla facultas Præposito, ut ad quancunque religionem illi magis accommodatam, licet alias laxiorem possit transitum concedere. Atque hæc tenor de priuilegijs.

C A P V T XIII.

An religiosus legitime transiens ad aliam religionem possit transferre secum aliquod peculium.

Superest explicandum quid religiosum transeuntem consequatur, vel potius, quid transeat cum ipso, vel quid amittat transeundo, quod per tria sequentia capita expediemus. Et primo, ac præcipue dubitari solet, an possit secum deferre mobilia, seu peculium aliquod, quod prius habebat de licentia Prælati, vel aliquam partem eius, vel saltem ea bona, quæ ad monasterium attulit. Proceat autem dubium, quâdo transitus legitime factus est, id est, ex debita facultate, vel iusta dispensatione: nam alius transitus est nullus, & ideo si seipsum transferre non valet, multo minus bona sua secum deferre poterit. Vnde licet postea contingat religiosum sic malè translatum, manere in alio monasterio, permittente priori religione, & obtemperante dispensatione, nihilominus non tenebitur prior religio aliquid de bonis, quæ occasione talis personæ habuit, redere secundo monasterio, quia ipsa inuita, translatus est, & altera religio voluntariè illum suscepit, cum suo onere, & sine talibus bonis; ergo, licet postea prior religio consentiat in transitu, intelligitur id facere sine suo præiudicio, & consentiendo receptioni solius personæ prout iam facta fuerat, quod ex dicendis à fortiori constabit.

Addo igitur etiam si transitus sit validus, & legitimus, non posse religiosum secum deferre aliquid ex bonis, quæ in priori religione quouis titulo cõparauerat, vel donatione, vel industria, vel alio simili modo. Ita docet Nauarrus Comment. 4. de regularibus. n. 24. versic. Vnde cõsil. 55. de regularibus; ubi refert Abbate, Cardinalem, & alios. Ratio eius est, quam modò attigimus, quia beneficium per legem concessum intelligitur sine præiudicio tertij; ergo cum ius cõcedit transitum personæ, intelligi debet sine præiudicio prioris religionis, quoad cætera omnia. Hæc verò ratio supponit aliam fundamentalem, scilicet, quod religiosus nihil ibi acquirit, sed religioni, vel monasterio; ergo licet postea discedat, non potest priuare monasterium potestate talium rerum sua authoritate, neque ad dominium talium rerum potest illa accipere inuito domino; verumque enim contra iustitiam est. Necesse est ergo, ut vel prius monasterium vellet illa dona-

donare, quod non presumitur regulariter, nisi suum consensum satis exprimat, vel Superior, dispensando in transitu, in hoc etiam dispenseret, quod etiam non presumitur, nisi id declararet propter rationem à Nauarro inductam.

III. Atque hic discursus ostendit, hanc regulam indistinctè procedere in quacunque mutatione religiosa, siue sit ad monasterium arctius, siue ad alia, & siue sit ad petitionem eius per modum dispensationis, siue ex alia causa necessaria, vel per modum coactionis propter culpas, vel etiam propter utilitatem, & exonerationem ipsius monasterij cum consensu religiosi, & dispensatione, seu privilegio Superioris. In omnibus enim his casibus, si transitus absolute concedatur, sine apposita conditione quasi per modum mutui contractus, de aliquibus bonis secum deferendis, nulla prorsus transferre potest; ratio est, quia dominium acquisitum monasterio in talia bona, fuit omnino absolutum, & independens à futura conditione, vel mutatione personarum: ita ut licet in professione includatur conditio, ut persona possit transire ad meliorem frugem, non tamen illa extenditur ad bona, quæ religiosus acquirit post professionem in tali religione.

IV. Ratio autem huius est, primò, quia status religiosus non postulat, nec per se requirit huiusmodi bona, sed potius abnegationem eorum, & ideo licet quoad personam includatur conditio melioris frugis, non oportet, ut illam comitentur bona. In quo est magna differentia inter vinculum matrimonij rati, quando dissolvitur per professionem: tunc enim unicuique parti reddenda sunt bona, quæ ad illam pertinent, quia & illorum habebat dominium, & quodammodo per se sunt necessaria in tali statu, quod secus est, ut dixi, in statu religioso. Secundò, quia quantum in professione includatur dicta conditio, quando illa non impletur, religiosus est sub absoluto dominio religionis, quia dum conditio non impletur status est absolutus, omnes ergo actiones eius, & quidquid ex eis resultat, transeunt in absolutum dominium religionis. Ut si Petrus sit servus Pauli pro certo tempore, vel non, ut talis conditio impleatur quidquid eo tempore servus acquirit, sit domini, ita ut licet postea impleatur tempus, vel conditio, & persona servi fiat libera, bona prius acquisita maneat apud dominum: Imò nulla est servitus tam perpetua, quæ non includat saltem hanc conditionem, nisi dominus voluntariè manumittat, nemo autem dixerit servum manumissum secum posse deferre bona in servitute acquisita; ita ergo de religioso censendum est, qui in his maximè rebus, quæ ad dominium bonorum spectant, ferè æquiparatur servo, ut in superioribus dictum est.

V. Dices, esto hæc vera sint de his bonis quoad dominium eorum, non verò quoad usum. Nam hic usus debebatur tali religioso, & hoc ius non amisit propter transitum ad aliam religionem, ergo potest ea bona deferre, non ut dominus illorum, sed tantum ad utendum illis, atque adeò sub hac conditione, ut si post mortem eius duraverint, ad prius monasterium redeant. Et confirmatur primò, quia qui sentit onus, debet & sentire commodum, sed monasterium secundum recipit onus sustentandi & alendi talem personam; ergo debet etiam bona recipere, saltem, ut ipsa eis utatur. Confirmatur secundò, quia aliàs neque vestimenta propria, quibus induitur, nec instrumenta artis si aliquam fortasse exercet, nec propria scripta etiam proprio ingenio & manu elaborata, nec etiam libros, ubi in particulare peculium conceduntur, poterit talis religiosus secum ferre, quod videtur durissimum. Probatur autem sequela, quia in his omnibus procedit ratio facta, nam omnium illorum Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

rum dominium religioni fuit acquisitum, & apud eam semper retentum.

VI. Respondetur ad rationem, regulam positam tam de usu, quam de dominio esse intelligendam, quia sicut religiosus non habet dominium, ita nec ius utendi, sed tantum usum facti, & ideo in ipsa persona ex se nihil transit, vel potius nihil in ipsa est, ratione cuius possit secum deferre huiusmodi bona ad usum eorum, nec prior religio tenebatur in rigore concedere illi usum talium bonorum in particulari, sed tantum absolute ad alendum illum; hoc autem debitum extinctum fuit per translationem, sicut in exemplo de servo, etiam dominus tenetur illum alere, quandiu servus est, si autem illum manumittat, cessat obligatio, nec potest secum deferre bona, quibus vitur. Sic ergo religio non tenetur dare religioso obligatione iustitiæ, nisi, quandiu religiosus eius est, nam hæc obligatio nascitur, vel ex naturali debito quo totum obligatur alere partem, vel ex mutua æqualitate, & iusto contractu inter religionem, & religiosum; sicut enim religiosus non tenetur servire religioni, nisi quandiu religiosus eius est, ita nec religio obligatur ad illum alendum, nisi pro eodem tempore, vel sub eadem conditione. Ex quo à fortiori constat, si bona acquisita religioni industria religiosi, sint immobilia, non transire cum religioso, etiam quoad usum fructum quandiu ille vivit, quia etiam dominium talium bonorum fuit absolutum, nec religiosus acquisivit ius fruendi, nec fingi potest aliis titulis, nisi fortè sustentationis; ad hanc autem non tenetur prior religio, ut declaratum est.

Neque obstat prima confirmatio, haberet enim locum principium quod assumit, si prior religio alteri inuitæ imponeret onus alendi suum religiosum, non tamen ita est, quia posterior religio voluntariè recipit talem personam, & ideo si non possit sustinere illud onus sine tali subsidio, oportet ut in ipsa receptione conditionem illam explicet, & quod prior religio consentiat, vel quod aliquis Prælatus utriusque superior rem componat, aliqui sibi impuret, quod onus susceperit sine illo commodo. Et deinde iam non alit religiosum alienum, sed suum; ideoque non deest sufficiens æqualitas, cum actiones etiam, & futuræ utilitates talis personæ illius iam sint. Eo vel maximè, quod hic modus recipiendi onus sustentandi religiosum sine speciali subsidio temporali, per se est conveniens tali statui, ut in superioribus declaratum est.

VIII. Ad aliam confirmationem respondetur, ex vi iustitiæ concedendam esse sequelam, ut probat ratio, tamen ex præsumpta voluntate rationabili, & ex recepta consuetudine aliquam posse admitti exceptionem. Quod verò spectat ad vestes, si tantum sit sermo de his, quæ ad actualem usum, ut sic dicam, & decentem exitum è monasterio necessariae sunt, clarum est posse illas secum deferre, tum quia nec debet nudus incedere, nec mutare habitum sue religionis, donec alterius induat: tum etiam, quia cum ille sit adhuc religiosus talis religionis, licet potest habere usum pro tunc necessarium, saltem rerum quibus tegatur. Quæ ratio probat etiam, tunc posse alii de bonis religionis, nec compellendus est mendicare, nisi religio ipsa hoc profiteatur. Si autem de duplicatis vestibus, aut alijs ornamentis sit sermo, sine dubio nihil horum potest secum deferre, nisi ex consensu Prælati, quem relinquit, nam de illis omnibus procedit optimè discursus factus, quia illarum rerum usus est pro alio tempore futuro, non pro presenti, quidquid enim pro eo tempore necessarium est, non duplicatum, sed simplex vestimentum appellamus, etiam si ex varijs partibus constet. Quin potius de hoc simplici vestimento dubitari potest, an teneatur secunda

religio illud priori restituere, postquam religiosus professus est, videtur enim in rigore teneri non minus, quam si ibi esset naturaliter mortuus, vel licet, si vestem aliquam mutuo acceptam à tertia persona tulisset, teneretur religio illam restituere vero domino, sic enim quilibet religiosus etiam proprium vestimentum non habet nisi quasi mutuum à sua religione. Esto tamen hoc ita sit, quoad hanc partem censemus temperare rigorem hunc ex quadam urbanitate, & interpretatio consensu omnium religionum, quem satis declarat consuetudo, neque enim decebat in re tam minima, vel amaritudinem animi erga transeuntem, vel nimiam affectionem ad temporalia bona ostendere. Vnde etiam consuetudo hac in diuersis religionibus pro maiori, vel minori paupertate earum, habet maiorem etiam, vel minorem amplitudinem, quæ sine scrupulo seruari poterit.

IX.
De peculio
librorum.

De libris autem, sicut non est eadem ratio, ita non est etiam eadem consuetudo; nam libri ex suo genere computantur inter mobilia preciosa, vel saltem multæ æstimationis, & alioquin non habent usum simpliciter necessarium, sed voluntarium, & præterea potest per alios similes in futurum supplere, & ideo nulla ratio postulat, quod prior religio cogatur librorum peculium concedere, etiam quoad usum pro futuro tempore, seu pro vita talis personæ in alia religione. Neque etiam est illa ratio ad præsumendum talem consensum, ubi non fuerit satis expressus, vel ubi non fuerit materia tam parua, ut quasi pro nihilo reputetur. Nec refert, quod iuxta morem religionis libri quasi in peculium stabile, vel ad vitam concedantur, quia nunquam potest ista concessio ita fieri, quin semper pendeat ex voluntate Prælati, qui ad nutum potest illam licentiam reuocare, & libros ad usum aliorum religiosorum applicare, ut supra ostensum est, eo autem ipso, quod subditus mutat religionem, nec Prælati persistit in priori voluntate, neque ipse potest eius facultate uti. Imò licet talis concessio fiat ex vi regulæ, semper habet conditionem adiunctam perseverantiæ in tali statu, nam omnis lex ad eos tantum, qui sub ea sunt, loquitur.

X.
De manu
scriptis ad
proprium
usum.

De scriptis autem est mihi nonnullum dubium, licet nonnulli absolute id de illis affirmant, quia illa etiam sunt bona quadam temporalia, & interdum non paruo pretio æstimabilia, quorum dominium etiam acquiritur monasterio, ergo procedit in eis ratio facta. Neque est ibi ratio præsumendi tacitum consensum, quando occultè, & inscio Superiore scripta deferuntur. Hæc ergo sententia sine dubio tutior est. Nihilominus dico esse dubiam, quia scripta videntur esse quasi pars scientiæ, & doctrinæ, quam aliquis in religione comparavit, sunt enim in adminiculum memoriæ, à qua maxime scientia pendet. Potest autem religiosus suam scientiam, & doctrinam secum deferre; ergo & talia scripta, quibus, ut videtur, iniuste priuaretur, quia non esset sine magno scientiæ, & doctrinæ suæ nocumento, & dominium religionis non videtur esse adeo absolutum, ut possit cum tanta iactura talis personæ illa retinere. Et declarari potest, quia accessorium sequitur principale, scripta autem sunt veluti quid accessorium respectu scientiæ; ergo possunt & debent comitari personam, ad cuius propriam scientiam pertinent. Nihilominus Nauar. dicto consilio, num. 10. eadem certitudine, qua de alijs bonis, affirmat religiosum translatum solum posse deferre scripta, quæ inutilia essent suæ religioni priori, & quæ probabiliter crederet Prælatum donaturum addere verò possumus, vel quæ iuxta morem religionis Prælati non potest iuste negare, vel auferre nisi in penam alicuius grauis

culpæ. Addo etiam, ob rationem factam, si quis deferat scripta sibi vnica, & singularia, quorum copiam inuenire non poterit, maiorem aliquam excusationem habere, ita ut non audeam illum condemnare, præcipue si solum ad propriam utilitatem illa deferat, animo restituendi illa cumprimum, vel transumptum eorum habere potuerit, vel saltem in fine vitæ, si prius absque magno incommodo non potuerit.

Tandè à fortiori constat, instrumenta artis multo magis comprehendendi sub bonis, quæ deferri non possunt, quia & sunt æstimabilia pretio, & facile etiam possunt pretio comparari, & ab eis non penderet ipsa ars ipsa, sed tantum usus eius. Vnde cum talis usus in utilitatem alterius religionis transferatur, ad illam spectabit instrumenta artis præbere. Solent autem esse etiam inter religiosos aliqui inignes artífices, habentes exquisita aliqua instrumenta, quibus similia, vel non inuenient, vel non sine magno labore, & difficultate, & in his posset habere aliquam vim illa ratio, quod priuari tali instrumento esset magnum incommodum; quæ ratio suadet quidem debere Prælatum tunc se facile exhibere, saltem ad mutuandum simile instrumentum, ad usum eius, vel pro toto tempore vitæ, vel donec aliud simile habeat, vel certe ad vendendum illud, si alius posset illud pretio redimere.

C A P V T XIV.

*An cum religioso transeunte transeat etiam im-
mobilia, vel pretiosa mobilia, quæ fortè rati-
one illius pertinebant ad priorem
religionem.*

Superest verò dicendum de bonis præsertim immobilibus, vel mobilibus pretiosis, quæ in propria specie extant, vel quibus monasterium diuini factum est, sub quibus maxime pecuniæ comprehenduntur; de his ergo omnibus, quæ secum attulit religiosus, quando primam religionem ingressus est, non immerito dubitatur, an possit illa secum deferre, cum ad aliam transit etiam relicta ante Prælati; nam in his videtur esse dissimilis ratio, quia licet per professionem trāseant in dominium religionis, tamen ibi interuenit pactum, quod habet implicitam conditionem, donandi scilicet, illa monasterio, pro tempore, quo personam ipsam secum habuerit, nam illa bona comitantur personam, cuius hæc videtur esse iusta, & rationalis intentio.

Circa hoc aliqui Iurisperiti, ut videri potest in Decio in Authent. *Generalis* C. de Sacrosanctis Eccles. n. 4. & Anchar. consil. 69. n. 8. distinguunt de illo, qui ante legitimam ætatem professus est, vel debito tempore, & de priori aiunt, bona, quæ attulit transire cum illo ad aliud monasterium; de posteriori autem negant. Sed distinctio non est necessaria, quia si professio ita est facta ante legitimam ætatem, ut fuerit inualida, & nunquam fuit ratificata, clarum est personam illam quocumq; transiit, posse deferre secum sua bona, neque oportebat specialiter loqui de defectu ætatis, sed generaliter de quocumque annullante professionem. Ratio enim generalis est, scilicet, quia semper retinuit dominium illorum, nam votum paupertatis validum nunquam fecit, ergo neque à se bona sua abdicauit, item seipsum non tradidit validè monasterio; ergo nec bona; nam quoad hoc saltem, certissimum est illud principium, quod in hoc negotio bona sequuntur personam, quod est commune Bartoli, & Doctorum in Authentica *Si qua mulier*. & Authentica *Ingr. jss.* & Authent. *Generalis* de Sacrosanctis

sanctis Ecclesiis, quia saltem hoc necessarium est in principio traditionis. De hoc ergo casu nulla est quaestio, saltem iuxta antiquum ius; nam ex quodā iure nouo Concilij Tridentini potest habere aliquā difficultatem, quam in c. sequenti attingam. Si autē professio inualidē facta ante aetatem, postea validē ratificata est, siue expressē, siue tacitē, parum refert quod professio nulla antecesserit. Itaque generaliter loquimur de quocumque religioso verē professo, & de transitu etiam valido, ac legitimo, ut in ca. praeced. n. i. etiam monui.

III. Alij ergo censent huiusmodi bona transire cum religioso etiam quoad dominium, & proprietatem, pro qua citantur Calderinus consil. 29. de regular. colum. 2. Socinus senior lib. 4. Consilior. consil. 92. n. 14. & sequent. Et Menochius lib. 2. de arbitrariis, c. 43. n. 11. qui fundantur in ratione dubitandi proposita. Et potest confirmari ex c. Quod a te. de Clericis coniugatis, ubi de clericis apostatantibus à suis Ordinibus dicitur. *Sane Ecclesius quibus inuoluntari fuerunt de possessionibus, aut alijs bonis, aliqui contulisse nobiscum, cum ab earundem Ecclesiarum ministerio fuerint & beneficio sequestrati, ad ipsos debent recta via sine contradictione remitti;* ergo à fortiori in praesenti casu debent transire cum ipsa persona bona, quae monasterio donauerat.

IV. Alij distinguendum putant, si religiosus transit cum legitima licentia, vel sine illa, item de bonis quoad proprietatem, vel quoad vsumfructum, nam in priori casu, quando transitus illicitē fit, negant posse vllō modo secum deferre bona; quando autem iuste fit, affirmant posse, & debere, saltem quoad vsumfructum, ne fiat difficultas huiusmodi transitus ad perfectiorem religionem. nam si cogatur relinquere talia bona in monasterio, non erit ita liber, & expeditus, ut transire possit ad perfectiorem statum, quod esset impedimentum ponere ascensui ad perfectiorem statum, quod esset inconueniens.

V. Mihi placet sententia Nauarri absolute negantis talia bona transire cum persona, quam etiam tenet Couar. referens multos in cap. 1. de testamentis numer. 20. & 21. iuxta quam sententiam dicendum est, nec transeuntem posse tuta conscientia per vim, vel fraudem illa secum deferre sine consensu monasterij, nec monasterium teneri de iustitia ea donare, quoad proprietatem, vsumfructum, aut vsum; quod intelligo per se, & seclusa exceptione, quae propter accidentales circumstantias fieri potest. Quia verò hoc non est aequum certum in omnibus bonis, neque in omni transitu, ideo oportet hac distinguere, & sigillatim probare. Duobus ergo modis potest religiosus conferre monasterio bona quae prius habebat, vel ius ad illa, quae habere poterat, primò necessaria consequentione, & ex vi iuris communis, eo ipso, quod vult ibi religionem profiteri. Secundò liberali voluntate, & donatione distincta à traditione suae personae, quia nimirum poterat ante professionem illa bona alijs donare, & vult potius dare monasterio, quod maximè procedit, quando non solum ex negatione donationis, vel legati, aut testamenti facti in fauorem alterius, sequitur necessaria successio monasterij facta professione (hunc enim casum in priori modo includimus) sed, quia necessaria est positua actio donandi, & hanc etiam voluntarie habuit.

Ostenditur data resolutione, quando bona obueniunt priori religioni ex vi professionis in ea facta.

VI. Quando ergo bona transferunt in monasterium priori modo, in nullo casu potest illis priuari,

saltem quoad proprietatem, propter transitum personae, quia iure quasi hereditario acquisiuit absolutum dominium eorum, sine dependentia ab actuali existentia, seu perseverantia talis personae, in tali religione, vel monasterio. Quis enim talem dependentiam, vel conditionem apposuit, an religiosus ipse? at ille non potuit, quia licet voluntas eius fuerit necessaria ad profutendum, tamen supposita voluntate hac iam non ex ipsius arbitrio, sed ex necessitate iuris transeunt illa bona in monasterium. At ius illam conditionem non ponit, sed absolute vult bona illa transire in monasterium, quia supponit personam illam quasi mortuam, & statum illum perpetuum, & propter accidentales, & raros casus non adhibuit dependentiam, vel conditionem, quae posset magis obesse, quam prodesse stabilitati illius status.

Dices, ille poterat testari, vel illa bona alijs donare; ergo etiam potuit hanc conditionem, vel hoc onus monasterio ponere. Respondeo primò, probabile esse illam conditionem esse repugnantem professioni, de quo statim dicam. Deinde quando nullum condit testamentum, sed permittit religionem quasi ab intestato succedere, licet voluntariè, & liberaliter hoc faciat, tamen per hoc nullam apponit conditionem, sed relinquit, ut religio succedat iuxta dispositionem iurium, sicut qui non instituit heredem solum hac intentione, ut nepos ab intestato succedat, gratiam quidem illi facit, non tamen propter hoc aliquam illi conditionem apponit, si autem religiosus condit testamentum, & monasterium instituat heredem, & dictam conditionem expressam non apponat, absoluta est etiam successio, quia illa conditio, nec ex natura rei subintelligitur, nec praesumi debet, praesertim praesumptione iuris, cum illa reputetur mors quaedam civilis, qui autem ante mortem naturalem instituit heredem, non habet subintellectam hanc conditionem, ut si contingat ad vitam redire ei etiam restituantur bona. Si autem fingatur casus, in quo illa conditio in testamento expressè ponatur, primò non existimo esse moralem, quia illa conditio indicat animum non satis constantem, & firmum in statu quem assumit, & ideo nemo illam adhibebit, nec religio deberet illam vel personam accipere; an verò in rigore addi possit, statim dicam à num. 16.

Atque hinc infero idem iudicium esse de quibuscumque bonis, quae post professionem talis religiosi adueniunt monasterio per necessariam successione, quatenus induit, seu repraesentat personam eius; Probatur, quia illorum omnium dominium absolute acquirit non ex noua voluntate religiosi, sed ex vi ac necessitate iuris communis, supposita solū priori voluntaria professione. Nec potest religiosus iam professus illam conditionem, vel onus aliquod super talia bona religioni apponere, quia iam mortuus est, neque vllū ius habet circa talia bona. Neque etiam ex vi prioris pacti, vel professionis intelligitur talis conditio magis appositā pro bonis aduentitijs in futurum, quam pro illis, quae statim cū ipsa persona proueniunt. Imò licet aliqua bona postea adueniant religioni, ius ad illa vel ad successionem illorum, translaturum fuit in religionem in puncto professionis, quod ius inter bona incorporalia statim acquisita religioni computari potest; ergo sicut alia bona, tunc absolute acquiruntur, & sine vlla conditione, ita & ius illud, ergo eodem modo acquiruntur postea religioni omnia bona, in quae necessario succedit propter illud ius.

Sequitur etiam resolutionem positam procedere de transitu talium bonorum, non solum, quoad proprietatem, sed etiam quoad vsumfructum, vel vium; Probatur, quia in primis, nullum est ius positium, quod

VII.

VIII.

IX.

quod in presenti materia aliud disponat de usufructu, quam de proprietate: secluso autem iure politico, usufructus ex natura rei, est domini cuius est proprietas, nisi etiam ex aliquo pacto humano hæc separantur, quod hic etiam nullum est, ergo sicut prior religio iuste retinet proprietatem talium bonorum, ita etiam professionem tam civilem, quam naturalem, & usufructum eorum. Solum superest declaranda vltima particula antecedentis; nam cætera omnia, & illatio per se nota videntur; probatur autem ex dictis; nam, præter professionem, nullum pactum interuenit super talia bona inter religiosum & religionem, ratione cuius pacti usufructus talium bonorum reseruetur religioni posteriori, si ad illam transire contingat; ostendimus enim religionem succedere non ex speciali voluntate religiosi, sed ex vi iuris communis; cum ergo ius commune illam reservationem non faciat, nec religiosus potest sua voluntate illam superaddere. Deinde esto posset, de facto nihil tale declarat, nullam enim omnino conditionem adhibet, nec etiam est, cur ex natura rei subesse intelligatur, ut explicuimus, & magis ex dicendis constabit.

Ostenditur deinde eadem resolutio quando bona obueniunt ex mera liberalitate religiosi.

X.

Superest, ut dicamus de aliis bonis, quæ religiosus suo mero arbitrio extra legis dispositionem religioni donat in ipsa professione, vel ante ipsam; nam post ipsam non habet locum hic modus donationis, cum religiosus, neque aliquid sibi retinere possit, ut de illo postea cum voluerit donationem faciat, nec potest aliquid de nouo acquirere, quod non ipso facto statim in religionem transeat. De huiusmodi ergo bonis idem in primis dicendum est, quando donatio in principio simpliciter facta est, nulla in ea adiecta conditione, vel limitatione, quia etiam tunc monasterium obtinet absolutum dominium talium bonorum; ergo quidquid postea eueniat, non posset iuste sine suo consensu illis priuari; patet consequentia, quia hic etiam nullum est ius naturale, vel positium, quod illam obligationem imponat, nec etiam est illa ratio subintelligendi hanc tacitam conditionem in illa donatione; nam licet fiat occasione professionis, non tamen fit sub conditione aliqua pendente in futurum, imò ipsa professio est actus ita legitimus, & intrinsecè perpetuus, ut non pendeat in futurum, & ideo ad summum potest intelligi illa donatio dependere à professione ut de presenti sit; ita, ut si contingeret professionem esse nullam, donatio etiam nulla redderetur, tamen facta professione valida, nulla conditio de futuro intelligitur nisi exprimitur.

XI.

Hæc probatio non solum valet quando religio iuste retinetur, sed etiam quando expellitur.

Et hæc ratio maximè vrget, quando non stat per religionem, quominus religiosus semper retineat, quia quantum est ex se, parata est ad illum alendum, & ad implendam conditionem, etiam si fingamus fuisse in donatione inclusam; ergo iniustum esset illam cogere ad bona alteri tradenda. Imò idem certum existimo, etiam si ex iusta causa religiosus emittat: quia donatio monasterio facta neque ipsi religioso debet dare licentiam ad liberiùs peccandum, nec religioni debet adimere libertatem ad expellendum illum, si suis peccatis id mereatur, verumque autem sequeretur, si cogeretur religio bona reddere quando illum expellit. In hoc autem casu si religiosus sic punitus transferatur in aliud monasterium, ut ibi in penam detrudatur, alèdus quidem erit sumptibus monasterij, quod illum eiecit. Id tamen non est propter bona, quæ in monasterium contulit, eodem enim onere tenebitur monasterium, etiam si nulla tæporalia bona ab illo habuisset, sed ratio est, quia non debet grauari aliud monasterium, nisi omnino sponte velit ipsum sine alimentis recipere, de qua re in simili materia optimè loquitur Gregorius lib. 1. Epist. 42. ubi latius tractat non solum de monachis, sed etiam de clericis secularibus habentibus propria bona, qui propter lapsus detruduntur in monasteria. Si autem contingeret iniuste expelli, etiam tunc non debet pati religio graue nocumentum propter vnus Prælati iniustitiam, vel imprudentiam, sed cogendus est Prælati, vel illum iterum admittere, vel alere, aut alio modo iniuriæ factæ satisfacere. Et quando iustum esset monasterium priuare bonis propter tale delictum, id non esset ex intrinseca obligatione orta ex priori donatione, quod nunc agimus, sed esset quædam poena per Superiorem imponenda.

Atque hic discursus non minùs probat de usufructu bonorum, quam de proprietate, quia hic etiam habet locum ratio suprà facta in n. 9. cum monasterium sit verus dominus, esse etiam usufructuarium, quia nullum est ius, vel pactum humanum, ratione cuius impediatur verus dominus frui, & vtire sua. Neque etiam talis obligatio provenit ex alia obligatione, quam habebat hæc religio ad alendam talem personam, tum quia hinc ad summum sequeretur obligatio ad tribuendum ei sufficientia alimenta in alio monasterio; non verò ad dandum totum usufructum, aut totum dominium utile, si fortasse pluri æstimetur. Tum etiam, quia nec alimenta tenetur dare, quia parata est, ad alendum illum in suo gremio permanente, & ad hoc solum à principio se obligauit.

Dices, hoc ad summum procedere, quando religiosus transit ad laxiorem, vel æqualem sine culpa religionis, & solum permittente, vel dispensante ad illius postulationem, ex opinione probabilis cap. 11. de num. 16. tractata; tunc enim nisi in ipsa permissione seu licentia, ipsamet religio se voluntarie obliget ad aliqua alimenta præstanda, profectò non potest ex conscientia, vel iustitia obligari, etiam in præstando suo consensu hanc conditionem, seu libertatem à tali obligatione non expresserit, quod fortasse esset consultoris, non tamen necessarium, quia per se nullus est in re ipsa titulus talis obligationis, sed alia religio quæ illum recipit, sibi constituit, & videat quale onus assumat. At verò quando transit ad perfectiorem religionem, vtitur religiosus iure suo; ergo non debet priuari actione quam habet ad usufructum talium bonorum, vel saltem ad alimenta. Et hic etiam habet locum congruentia alterius opinionis, scilicet, ne difficultior fiat transitus ad meliorem frugem. Vnde sicut in ipsa professione includitur conditio, nisi velit transire ad altiorem religionem, ita in donatione bonorum intelligi potest inclusa proportionata conditio. Quæ ratio si quid probat, in omnibus bonis etiam per necessariam successionem comparatis locum habet, & licet in usufructu vel alimentis maiorem quandam speciem congruitatis habere videatur, tamen in rigore etiam procedit de proprietate, quia si semel admittatur illa conditio subintellecta, etiam in ipsa donatione proprietatis dicitur includi.

Dico ergo, quantumque bona religiosus donauerit monasterio, non habere post professionem maiorem actionem ad usufructum eorum, quam si nihil contulisset, vel quam habeat quilibet alius religiosus professus eiusdem monasterij. Item è co-religiosus ipsam non teneri maiori obligatione iustitiæ ad alendum talem religiosum quam alios, qui nihil contulerunt. Quæ doctrina inuenitur pæssim in sanctis Patribus, Basilio, Augustino, Benedicto, & aliis, qui de monasticis institutis scribunt.

hunt. Et est evidens, tum quia quæ pauper eicitur, qui diues erat, ac qui nihil habebat, tum etiam, quia religio non obligatur ad alendum religiosum, proprie, & per se, propter temporalia bona, quæ ab illo habuit, sed propter professionem religiosam: illa autem bona censentur per modum elemosynæ liberaliter donatæ, perinde ac si inter alios pauperes fuissent distributa. Hinc ergo ad illam difficultatē respōdeo, etiam si quis ad altiorē religionē transeat, non posse deferre secum talia bona, vel vsum fructum eorum, quia nullum ius ad illa habet, vt probatum est, atque ita nulla actione priuatur, quia religio non tenetur illum alere, nisi in eadem permanentem, nec etiam tenetur parare illi viam, vt sic dicam, per temporalia commoda, vt se relinquat & ad aliam perfectiorem etiam transeat, satis enim est quod non resistat, neque impediat. Nec dici potest impedire, eo quod bona non restituat, quia carentia temporalium bonorum per se non impedit, imò est optima dispositio ad ingressum religionis, præsertim arctioris, quæ in hoc debet maiorem puritatem obseruare, sine temporalis subsidio, vel spe religiosos admittendo, quod si contingat, aut nolle, aut non posse, accidentarium est obstaculum, quod alia religio non tenetur tollere, sua bona erogando.

XV. Optimum exemplum est in Monialibus, quæ non recipiuntur ordinariè sine dotibus, & tamen cum de licentia sedis Apostolicæ de vno ad aliud monasterium transferuntur, earum dotes monasteriis, quæ relinquunt, remanent, vt constat ex vñ. Et habetur in quadam declaratione Cardinalium ad Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 5. de regularibus, qui absolute loquuntur de tranfitu, siue sit ad arctiorem, siue non, & siue sit eiusdem, siue alterius religionis. In Monialibus autem maximè potest impedire hic tranfitus ob dorem non restitutam, quia in alio nulla recipitur regulariter sine dote, & aliam querere non est facile. sed hoc impedimentum non imputatur huic monasterio, quia non tenetur dotare monacham suam, vt in alio recipiatur. Est etiã optimum argumentum à simili, si religiosus tempore suæ professionis copiosam donationem suorum bonorum fecisset hospitali, & postea velit transire ad arctiorem religionem, nunquid teneretur hospitale reddere bona, vel vsum fructum eorum, ne tranfitus fiat difficilior? Cur ergo obligatur religio, cui non minus absoluta donatio facta est, & cuius bona non minus, imò magis Ecclesiastica sunt, & ob eam causam difficilius etiam alienari possunt, vnde ad hoc confirmandum, non parum iuuant quæ de non alienandis Ecclesiasticis bonis sacri canones statuunt.

XVI. Superest, vt explicemus quid dicendum sit, si à principio in ipsamet donatione expressè addita fuerit hæc conditio, vt quacumque ratione cōtingat religiosum mutare suum statum, religio teneatur vel bona reddere, vel saltem dorem competentem pro alio monasterio, vel saltem alimenta, aut quid simile. In quo in primis dubitari potest, an talis conditio sit iniua, & inualida, videtur enim non esse, quia nulli est iniuriōsa, suppono enim donationem esse liberalem, de bonis scilicet quæ possit nouitius, aut nouitia non donare monasterio; potest ergo ea donare, prout voluerit, ergo, & sub illa conditione. In contrarium autem est, quia illa conditio videtur esse contra votum paupertatis, ac proinde contra substantiam professionis. Probatur assumptum, quia per illam conditionem retinet illa persona ius aliquod ad illa bona, habere autem tale ius, repugnat voto paupertatis, nam est retinere aliquod genus dominij, quia ius illud æstimabile pretio est, & est quoddam bonum temporale quāvis incorporeum.

Quæ ratio procedit quidem optimè, si conditio in eo sensu apponatur, vt persona retineat ius aliquod ad talia bona, posset tamen in alio sensu poni, in quo non video intrinsecam malitiam, scilicet, vt religio maneat in conscientia obligata ad subueniendum religioso in tali occasione, etiam si ipse nec ius, nec actionem aliquam contra religionem habeat; hæc enim duo, & inter se non repugnant, & optime compatiuntur cum integro voto paupertatis, vt supra visum est. Imò addi etiam posset in tali conditione, vt si religiosus transferat ad aliam religionem, eo ipso altera religio acquirat ius ad talia bona, quia hoc etiam nihil derogat paupertati ipsius personæ, & aliunde nec iusticiæ repugnat, vt ratio supra facta probat; ergo talis conditio sic intellecta non est intrinsece mala. Non potest tamen negari, quin male sonet, quia vt numer. 7. in fine dicebam, indicat animum non satis constantem in statu, quem assumit. In aliquo tamen casu raro possent occurrere circumstantiæ, quæ conditionem illam postulare etiam secundum prudens consilium videantur, vt si femina religionis habitum assumens in aliquo monasterio, timeret probabilem necessitatem transeundi postea ad aliud, vel eiusdem ordinis, vel alterius ex graui causa, & legitima facultate; si ergo priori monasterio copiosam donationem bonorum faceret, nulla inconstantia, neque indicium eius est sub conditione ponere, vt occurrente tali casu, vel cogente tali necessitate teneatur monasterium primum dare secundo competentem dorem, aut vsum fructum dotis, vel alimenta, aut aliquid simile: supposito ergo tali casu, seu modo donationis, dicendum plane est teneri monasterium implere conditionem, eo modo, quo in contractu posita fuerit, quia est iusta, & paupertati non repugnat, vt declarauimus, & nulla est lex canonica quæ resistat, nam illa non esset alienatio bonorum Ecclesiasticorum, quia illa bona nunquam fuerit simpliciter donata tali monasterio, sed sub tali modo, vel vsque ad cōplementum talis conditionis.

Ex dictis sequitur, si religiosus, vel religiosa ex dispensatione Pontificis quantumvis iusta reuertatur ad sæculum sine vñlo vinculo professionis, & redeuntibus votorum, non posse deferre secum bona, quæ religioni donauerat absolute, sine consensu religionis, nisi hoc ipsum Pontifex in sua dispensatione specialiter concedat. Probatur, nam idem fundamentum absoluti dominij habet locum in tali casu. Imò in eo magis vrget, quia licet persona Deo consecrata reuertatur ad sæculum, non propterea debent bona Deo consecrata profanari, seu alienari, vel, vt ita dicam, ad sæculum redire: neque in dispensatione personæ continetur dispensatio in alienatione bonorum, nisi in specie concedatur; neque etiam causa, quæ ad primum sufficiat, erit semper sufficiens ad verumque, quin potius, vt dispensatio in persona tolerabilis sit, erit regulariter cōueniens, vt pro bonis non concedatur, sed quod relinquuntur religioni. videantur, quæ in simili tractat Rebuffus in procemio ad regias constitutiones gloss. 5. num. 23. vbi ex multorum sententiā dicit religiosum factum sæcularem non succedere in hæreditate paterna, quod difficilius est.

Dices, in eo casu tollitur fundamentum talis donationis, vel cuiusvis tituli: quo mediante bona illa peruenerunt ad monasterium vel per testamentum, vel per successionem necessariam, &c. ergo eo ipso redibunt bona ad priorem dominum, quia ablato fundamento, evertitur quidquid in illo nitebatur. Antecedens patet, quia tota ratio translationis talium bonorum in monasterium est, vel incapacitas personæ ad dominium talium bonorum, vel voluntas donandi illa fundata in tali professione;

XVII.
Dedidit
affirmatiue,
tamen ordi-
nari male
sonare salē
conditio.

In quo enim
iustitiam
natura esset.

XVIII.
Illam de
redemptionibus
ad sæculum
ex iusta dis-
pensatione.

XIX.

per illam autem dispensationem, & professio tollitur, & persona fit habilis ad dominium talium bonorum. Confirmatur, quia si Papa dispenseret in matrimonio rato, eo ipso reuertitur ad sponsum quidquid sponsa donauerat, & e contrario, quia destruitur fundamentum; ergo similiter in presenti.

XX.

Respondetur, nec professionem, nec incapacitatem dominij esse fundamentum, ut sic dicam, à quo pendeat in conferuari dominium absolute datum monasterio de talibus bonis, sed solum fuit veluti occasio, aut motiuium, ut talis donatio monasterio fieret, sicut si donatio illa facta esset pauperibus, vel consanguineis, quia, ut diximus, donatio æquè absoluta est. Imò in presenti casu multo minus potest pendere à tali conditione, quia religiosum professum per religionem fieri non religiosum rarissimum est, & moraliter non consideratur in tali contractu, seu donatione. Ad simile, quod affertur de matrimonio, respondeo, vnum esse casum, in quo, via, & iure ordinario potest matrimonium ratum dissolui, per professionem religionis, in quo casu iure etiam communi statutum est, quid de bonis inuicem donatis ab sponis faciendum sit, ut in superiori tractatu visum est. Dissolutum autem matrimonij per dispensationem extraordinaria est, & de his quæ raro eueniunt; & ideo si quæ donatio intercessit, tenor illius considerandus est; nam si donatio fuit omnino absoluta, & non expressè ad supplementum dotis, vel ratione matrimonij sustentandi, certè non reuocabitur donatio propter dispensationem illam, maxime si præbendo consensum ad dispensationem, nullam conditionem de donatione reuocanda sponsum exigat, & ita ex hac parte potius confirmatur doctrina data. Si autem fuit conditio posita saltem generalis, ut si matrimonium, quacunque ex causa non peruenerit ad effectum, donatio rescindatur, seruanda est, quod nihil etiam obstat his quæ diximus.

An saltem religiosi Societatis, qui vota tantum simplicia emisere, possint deferre secum bona, quæ ipsi Societati donarunt, si ab ea dimittuntur.

XXI.

Vltimò occurrit speciale dubium in hoc puncto circa religiosos Societatis, qui professionem non emisere, sed per vota simplicia incorporati sunt, & aliquid de bonis suis Societati donarunt, an si postea emittantur, possint deferre secum talia bona, & consequenter teneatur Societas ea reddere, & donationem rescindere. Est enim hoc proprium Societati, ut non necessario succedat in bonis suorum religiosorum secundum commune ius, sed ipsi religiosi possunt, & debent iuxta suas constitutiones de suis bonis disponere, & ita non habent hic locum omnia, quæ de priori genere bonorum diximus. Possunt autem si velint, sicut aliis pauperibus, ita etiam Societati bona sua, vel eorum partem donare, prout in tract. 10. lib. 4. c. 6. exponitur. de hac ergo donatione dubium est, an idem sit iudicium, quod de religionis professis. Videtur enim hic esse dispar ratio, quia licet ex parte religiosi obligatio, & obligatio sit perpetua, ex parte religionis non fit absoluta obligatio retinendi perpetuo huiusmodi religiosos, sed sub conditione nisi ipsi hoc demeruerint, vel alia simili; ergo ratio postulat, ut donatio, quæ fit religioni, habeat etiam hanc conditionem, si religiosum non expellat, vel similem. In contrarium autem est, quia forma donationis absolute fit, ergo etiam confert absolutum, & irrevocabile dominium. patet consequentia, tum quia talis persona potest hoc modo donationem facere, & voluntas eius ex

verbis colligenda est; tum etiam, quia si eodem modo faciat donationem consanguineis, vel pauperibus, non rescindetur donatio, etiam si postea Societate emittatur. Accedit præterea, quod alias sequeretur incommoda supra tacta in aliis religionis. Primum ac precipuum est, quod tales religioni non perfectè renunciarent temporalibus bonis, nam semper haberent spem recuperandi illa, si ad seculum redirent, quod vel repugnat omnino, vel derogat multum religiose paupertati. Secundum, quia hinc sequeretur occasio licentiose viuendi, quia vel sperarent non esse dimittendos à religione, ne cogantur etiam bona dimittere, vel certè minus timebunt dimitti, quia iam habet unde viuunt. Tertium ex parte etiam religionis minuetur libertas ad dimittendum religiosum dyscolum, ne cogatur bona illi reddere, quæ fortasse sustentando alios iam consumpsit, quod ad commune bonum eius esset magnum incommodum.

In hac re nihil existimo posse ex communi iure definiiri, quia pendet ex modo contractus, seu donationis, quæ est res facti potius quam iuris. Nam loquendo de possibili, certum est potuisse huiusmodi religiosum absolute talem donationem facere, sine vlla conditione, quæ in futurum pendeat, quod probat euidenter ratio facta pro parte affirmante, quia voluntarie facit, & est absolutus dominus, & quia ita potest alienare, vel donare aliis, cur erit in hoc religio peioris conditionis, aut magis incapax talis donationis? Secundò censo certum, factam in hunc modum donationem, non teneri religionem in rigore iustitiæ, talia bona reddere tali personæ, si eam iuste à se dimittat. Probat primò ex ratione facta; nam in eam fuit absolute translatus dominium. Item, quia tertia persona cui facta esset similis donatio, non teneretur ea restituere in eodem euentu. Dices, non esse eandem rationem, quia alia persona non est causa talis mutationis in huiusmodi religioso; at religio est causa illius, & constituit illum in nouo statu, in quo indiget talibus bonis. Sed hoc parum refert; nam vel religio iniuste hoc facit, vel iuste. Si iniuste, est contra conditionem positam in pronuntiatione; estque ille casus distinctus, in quo merito obligatur & cogenda est religio, ut reddat bona ei quem iniuste dimisit, illa verò obligatio non est ob defectum prioris donationis, sed propter specialem iniuriam respectu talis persone hic donantis. Si verò iuste est dimissio, ut in casu supponimus, non debet propterea religio obligari ad relinquenda bona, quæ iuste possidet, cum ratione rei acceptæ, nec ratione alicuius iniuriæ reneatur. Neque in eo casu imputari potest religioni infelix euentus talis religiosi, sed ipsi imputandus est. Nam propter hanc etiam causam, nulla facta est in principio iniuria tali religioso, obligando illum ad relinquenda bona sua, exponendo se illi periculo: nam in primis non obligatur inquam relinquere talia bona religioni, sed liber ad hoc relinquere, ita nec bona alienare: si autem voluntarie vendidit, ita nec bona alienare: si autem non potest dique facit, nulla ei fit iniuria. Denique non potest dique exponi periculo, quantum est ex parte religionis, cum nunquam dimitti possit, si ipse velit viuere iuxta regulam status, quem assumit, ut satis tractat. 10. suo loco dicemus. Vnde addo tertio, huiusmodi renuntiatione, etiam si fiat in fauorem religionis, non debet à mutatione, quæ potest accidere circa statum personæ. Probat ratio rationibus factis, quæ mihi cerè probant aliud modum donationis esse valde perniciosum religioni, non tam in temporalibus, quàm in spiritualibus, & ideo nec acceptat, nec acceptare debet donationem in alio sensu factam, nec permittere, ut renuntiatio aliter heret in cuiuslibet fauore. Quamuis

regul. & feſt. 14. c. 10. de reformat. Vnde etiam ſi qui
ad hunc finem ex vno ad alium ordinem tranſfe-
ratur, vt ibi prælationem exerceat, non debet ſine
ſpeciali diſpenſatione ad prælationem admitti, niſi
priuſibi profeſſionem emittat. Vnde cū profeſ-
ſio perpetua ſit, quamuis ille poſtea prælationem
dimittat, vel quacunque de cauſa illa priuetur, in
eodem ordine ad quem fui tranſlaſus regulariter de-
bet, vt reſte dixit Nauarrus conſil. 61. de regular. &
ſequitur Emmanuel Rod. tom. 3. q. 52. art. 16. vbi ſu-
ſius hoc diſputat, ſed mihi videtur res extra omnē
controuerſiam.

Secunda regula est, postquam translatus ad alium ordinem ibi professus est, consequenter habet quancunque prerogatiavam, facultatem, aut capacitatem, quam alij religiosi eiusdem ordinis habent ex vi suae professionis, & regulae, nisi specialiter in aliquo prohibeatur per ius. Probatur prior pars, quia ille translatus post professionem est verus religiosus talis ordinis, nam professio ibi facta vera professio est, eiusdem speciei, vt sic dicam, cum professionibus aliorum ibi solum profitentium, & ratione prioris professionis, non est talis persona incapax, nec per se demeretur omnia privilegia, & commodalia religionis. Prior enim professio bptima fuit, vnde habuisset illam non nocet, in praesenti autem iam non existit, neque obligat, quatenus repugnare poterat posteriori, quia quoad hoc per illam irritata est. Mutatio autem ab vna in aliam, vel fuit consilij, vt fuit translatio fuit in religionem perfectionis. Si autem fuit ad laxiorem, supponitur autem facta ex legitima dispensatione, & consequenter honeste, ergo translatio, ex nullo capite impedit quominus translatus fruatur omnibus effectibus, & commodis professionis illius religionis ad quam translatus est, & quam denuo est professus. Confirmatur primo, nam per professionem posterioris religionis amittit omnia iura specialia prioris professionis. argumento capituli, *si quis iam translatus* 21. quaest. 2. & c. *ne pro* 16. quaest. 1. ergo debet gaudere omnibus iuribus secundae professionis. Confirmatur secundo, nam ille per secundam professionem, tenetur sustinere onera omnia talis religionis, quia eodem voto obedientiae, & paupertatis astringitur, ad quod faciunt, quae tractat Nauar. Comment. 4. de regular. n. 26. & 27. ergo debet etiam gaudere omnibus commodis talis professionis, nam qui sentit onus, debet etiam & commodum sentire. Atque hinc fit, vt huiusmodi translatus iam professus habere debeat locum, & suffragium iuxta morem & regulam talis religionis. sequitur etiam posse eligi in Praelatum eiusdem religionis quantum est ex hoc capite, & similiter posse habere beneficia regularia talis religionis, & sic de aliis privilegiis, &c. de quibus multa apud Nauarrum in dicto Comment. 4. & in citatis consiliis de regularibus.

III.

*An cum religioso translato transferantur etiam
prærogative quibus in priori religione
fruebatur?*

PER prerogativas hoc loco intelligimus quam-
cumque facultatem actuum, vel eligendi, ferendi
suffragum, &c. vel capacitatem passivum, vel eligi-
tur, v. g. ad tale officium, ministerium, vel beneficiū.
item ius sedendi in tali loco, & similia. item immu-
nitates vel exemptiones, à tali onere, vel labore, &c.
Circa quod aduertendum est, sermonem esse possē
vel de his omnibus, quatenus fundantur in profes-
sione facta in religione à qua fit transitus, & in eius
regula, vel quatenus fundari possunt in professio-
ne, & regula alterius religionis. Nam quatenus ex
natura rei consequuntur quamcumque personam
in religioso statu existentem, nisi ab extrinseco illis
priuetur, constat, transitum nihil obesse talibus
prerogatiuis. Duas ergo generales regulas consti-
tuo. Prima est, omnis prerogatiua præcisè funda-
ta in professione primæ religionis, & in regula e-
ius, non transit cum persona, sed admittitur transi-
tu consummato; exempla sunt, primum de anti-
quitate religionis; nam illa fundatur in professione
facta in tali religione, & ideo quando in illa per-
manetur, computatur per se loquendo à die quo i-
bi professio facta est. Talis autem professio non valet
pro alia religione, quia per illam non est effec-
tus membrum eius, nec obligatus obedientiæ e-
ius. Hac enim ratione, qui transferret, & aliam re-
ligionem per annum probare, & in ea professionem
emittere debet, vt rectè Nauar. consilio 60. & 67. de
regular. in 2. impressione. Hinc ergo fit, vt transla-
tus amittat antiquitatem, quam habebat in mo-
nasterio priori, & consequenter fit, vt amittat lo-
cum, & quodcumque priuilegium sibi debitum ra-
tione antiquitatis. Fit etiam, vt translatus ad mo-
nasterium alterius ordinis, non fit capax prelatio-
nis in illo ordine, nisi in eo professionem emittat,
quia capacitas ad prelationem alicuius ordinis, se-
cundum ordinarium ius fundatur in professione,
facta in eodem ordine, vt in superioribus latè tra-
ctatum est, & habetur etiam ex Trid. sess. 25. c. 21. de

mendicantes sunt hæc posteriores, sicut & priores, ut per Pontifices declaratum est, & infra tractatu 9. ostendimus, & ita comprehenduntur sub lege vniuersali, quæ disponens in ea specie, comprehendit etiam futuras religiones mendicantes, sicut decreta quæ generaliter disponunt de regularibus, comprehendunt quamcunque religionem de nouo approbatam.

IV. Potest autem contra hoc citari Nauarrus consil. 57. de regularibus in prima impressione, & 66. in secunda, ubi ait religiosum sanctæ Mariæ de mercede, translatum ad ordinem non mendicantem, non incurere dictas inhabilitates, quia religio mercedis, non est ex quatuor mendicantibus de quibus Clementina loquitur, sentit ergo solum dictos quatuor ordines comprehendere in illa Clementina. Idem etiam suadet eius ratio, quia illa dispositio est pœnalis, & ideo non debet extendi. Sine dubio tamen non fuit hæc mens Nauarri, sed ratio eius in illa responsione fuit, quia dicta religio sanctæ Mariæ, omnino non est ex mendicantibus, ut ipse sentit in consilio 63. eiusdem impressionis, vel 65. alterius. Vbi etiam addit, quod si illa religio ex primæua institutione, vel ex noua reformatione à Papa confirmata, profiteretur paupertatem in communi, in ea haberet locum dispositio dictæ Clementine, ergo sentit non limitari ad quatuor ordines prædictos, & ita confirmat declarationem datam.

V. In priori ergo consilio illa dictio *quatuor* casu addita videtur, & ita in fine eiusdem consilij melius dixit Clementinam loqui de mendicante transeunte, & ideo non extendi ad non mendicantem. & hoc ad summum concludit congruentia. Quamuis autem lex illa, licet respectu translatis videatur pœnalis, vel potius odiosa, simpliciter est fauorabilis & priuilegiatiua, quia respectu totius religionis, cuius bonum maius est, continet priuilegium, & fauorē. Hinc verò non sequitur, etiam ad non mendicantes extendendam esse, quia etiam priuilegia maxime debent propriis terminis contineri. Sicut è conuerso, quamuis lex illa esset pœnalis, extenderetur ad omnes verè mendicantes, etiam denuo approbatos, quia lex etiam pœnalis non est ita limitanda, quin proprietas terminorum seruetur.

Sicut autem ex parte mendicantium vniuersalis est constitutio, ita etiam ex parte religionū ad quas fit transitus, est prorsus vniuersalis, & comprehendit omnes non mendicantes etiam Apostolica auctoritate ad eas transitus fiat, ut in textu expressè dicitur. Inuenio autem quādam limitationem adhibitam à congregatione Cardinalium circa Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 11. his verbis: *Omnes cuiuscunque religionis legitime translatis ad Carthusianos possunt in eadem Carthusiensis religionis in claustris Priores, & extra claustrum procuratores, esse.* Quæ exceptio firmat regulam in contrarium quoad omnes alias religiones, & ipsa videtur fundata in principio iuris, sub generali regula non includi casum specialem rationem habentem, qualis in præfenti est Ordo Carthusiensium, iuxta frequentem iuris consuetudinem.

VII. Quæri autem ulterius potest, quid comprehendatur sub officiis, & muneribus, quæ his religiosis translatis prohibentur. Sed de hoc videri potest glossa ibi, & Panorm. qui sentiunt sine distinctione omnia officia illis interdici, non solum quæ iurisdictionem habent, de quibus est res indubitata, sed etiam, quæ solam habent administrationem, ut officium Oeconomi, Syndici, & Castaldi, ut loquitur illa Glossa, quam vocem alia Gloss. in §. *pena*. Instit. de iniuriis, significare dicit actorem seruum. Quæ ampliatio ex verbis textus satis colligitur: nā prohibet assumi ad omnes administrationes, & officia non solum tanquam principales ministros, sed etiā

ut tenentes locum aliorum. Quod verò Gloss. & Panorm. habet de ministerio prædicandi, nimum mihi videtur: tum quia in verbis textus in rigore non comprehenditur, nam in prioribus verbis, *ad priorem quoque, administrationes, &c.* sermo tantum est de muneribus pertinentibus ad administrationem rerum temporalium; postea verò de spiritualibus solum dicitur, *Quodque animarum curam, & regimen, nec pro se possint, nec pro aliis exercere.* prædicare autem non est exercere curam, aut regimen animarum. neque obstat, quod prædicare sit officium Curæ, non enim officium, prout dicit potestatem, sed prout dicit actum: ibi autem non prohibetur his translatis omnis actus curandi, sed ipsa cura, & regimen. Nam etiam ministrare sacramentum cōfessionis, seu Eucharistiæ, est officium Curæ, & tamen dicendum non est hos esse factos inhabiles ad hæc sacramenta ministranda. Tum etiam, quia in hac actione, non est eadem ratio, quæ in aliis ministeriis, quia non est verisimile aliquem transire à mendicantibus, ad non mendicantes, ex nimio affectu cōcionandi, nam ad hoc munus ex se aptiores sunt mendicantes ordines, quod secus est de ministeriis temporalibus, vel de aliquo beneficio, &c. Pontifex autem voluit huiusmodi occasione prædicare. Et ideo non eredo prohibuisse hoc munus prædicandi, præcipue cum ad commune bonum spirituale ordinetur, sicut nec prohibuit munus legendi, seu docendi, quæ oneris esse, & non honoris exposuit Sixtus V. in declaratione sui motus proprii de legitimis, quæ hanc etiam interpretationem confirmat.

Secundò posita est illa exceptio propter quoddam decretum Concilij Trident. sess. 14. cap. 11. de reformatione, quod sic habet, *Quia regulari, de vno ad alium ordinem translatis facit à sum Superioribus licentiam standi, & extra monasterium obtinere solent, ex quo vagandi, & apostatandi occasio tribuitur: nemo cuiuslibet ordinis Prelatus, vel Superior vigore cuiuslibet facultatis aliquam ad habitum, & professionem admittere possit, nisi, ut in ordine ipso ad quem transferuntur, sub sui Superioris obedientia in claustrum perpetuo maneat. Ac taliter translatus etiam si canonicorum regularem fuerit, ad beneficia secularia, etiam curatuum, nō incapax existat.* In quo decreto duæ prohibitiones continentur: vna pertinet ad obseruantiam claustrum in huiusmodi translatis, & directè ibi solum præcipitur ne huiusmodi recipi possint, nisi, ut in ordine ad quem transferuntur, in claustrum sub Prelo, & alio obedientia perpetuò maneat. Ponderanda est enim illa particula *ut*, per quam significatur mentē Concilij fuisse prohibere, ne translatio, vel receptio translatis fiat ad hunc finem, ut ea occasione translatus maneat extra claustrum de licentia Prelati illius ordinis ad quem fit translatio. Vnde, si expressè, vel tacitè eo fine translatio fiat, sine dubio grauiter peccabit, & transiens & recipiens illum.

Quæri autem potest an receptio in eo casu sit irrita; nam Concilium solum dicit *admittere non possit, nisi, &c.* Tamen quia non addit verba irritantia, vel prohibentia, videtur ex vi illius prohibitionis receptio, vel professio irrita, quando enim Concilium hoc intendit, id exprimit, & verbum *non possit* solam prohibitionem significare frequenter solet. Ex alio tamen capite posset illa translatio esse irrita, si quis procurator transiret sub alio titulo, vel colore, tacita illa circumstantia, talem enim dispensationem subreptitiā iudicio, vt pote obtentam ex falsa vel diminuta narratione contra Pontificis mentem, quæ sine dubio, ratione contra Concilio conformis est. Hac ergo ratione omnia subsequuta in vi talis dispensationis erunt irrita, sicut essent si absque illa dispensatione fierent. Et præterea etiam post factam huiusmodi translationem prædicta intentione, non potest

Prælati dare licentiam sic translati ad manendū extra claustrum iuxta expressam, vel tacitam conventionem præcedentem: quia hoc manifeste est contra intentionem Concilij. Vnde nihil aliud est, quam consummare delictum contra prohibitionem Concilij. Propter huiusmodi autem delictum nulla poena imponitur à Concilio: non tamen propterea causa grauis non est; nam materia est grauissima, & verba Concilij satis etiam rigorosa sunt.

X. Addit verò Nauarrus Comment. 4. de regular. n. 12. Concilium in hac parte non videri nouum ius inducere, sed antiquum declarare; antiquum autē vocare videtur ipsum ius naturale, & diuinum, quod huiusmodi transitum ea intentione factum videtur reprobare, quia nullum ius scriptum inuenitur prius circa hunc casum conditum. Vnde, quia ille modus transeundi, non est perse ita intrinsecè malus, quin possit ex aliqua magna necessitate honestari: concludit Nauarrus, si nunc occurrat casus, in quo ex natura rei licet possit fieri talis receptio propter illum finem, etiam nunc posse fieri, nō obstante Concilio, quia non est verisimile, voluisse Concilium prohibere receptionem aliā iustam in eo casu, in quo potest esse ad remedium alicuius religionis necessaria.

XI. Hec interpretatio Nauarri pia est, non possumus tamen adhaerere illi, quia magis pium est præcepta seruare, & lex Concilij non est tantum declaratiua iuris naturalis, sed etiam dispositiua, & constitutiua noui iuris, vt constat ex verbo illo *possit*, si enim tantum declarare intenderat, diceret *nemo potest*, &c. Quia verò nouam prohibitionem imponit, dicit *nemo possit*. Cuius etiam signum est, quia si ex natura rei tantum loquamur, sapientissime illud fieri posset sine peccato, saltem mortali, quando existentia extra claustrum futura esset ad determinatum locum, & opus religioso dignum, & ex parte personæ sine morali periculo, &c. Non potest autem dici in omnibus illis casibus nunc etiam hoc licere, non obstante Concilio, quia est contra tenorem verborum eius, & contra disciplinam religiosam, quam reformare intendit, vnde nec Nauarrus id admittit, nisi in raro casu. Neque est verum illam legem latam esse ex præsumptione, & ideo non obligare vbi cessat præsumptio; nam aliud est motiui legis, aliud præsumptio. Concilium autem motum est ad eam legem ferendam, ex eo quod ex facilitate dandi licentiam ad permanendum extra claustrum summi solet occasio vagandi, vt in principio dicit; hæc autem non est præsumptio, sed certum iudicium, ratione cuius fertur generalis, & absoluta prohibitio, quæ omnes casus, etiam de se non malos, comprehendit, quia in distincte fertur, & hæc est vis positivæ prohibitionis. Non ergo prohibet omnia, quia præsumat omnia & singula futura fuisse mala, etiam si non prohiberentur, sed quia illa materia moraliter est nociua, & periculosa, id satis est, vt absoluta prohibitio fiat, quia leges morales considerant, quod frequentius accidit, vt dicitur in leg. 4. 5. & 6. ff. de legibus. Quocirca licet in aliquo casu particulari cesset finis huius legis, non ideo cessat obligatio eius, vt constat ex doctrina de legibus. nisi fingatur casus, in quo esset contra charitatem nō admittere volentem transferri, eo fine, & modo. Sed in primis licet casus admittatur, solum sequitur per episcopiam cessare obligationem prohibitionis, non verò illam non esse veram legem de nouo aliquid prohibentem. Et deinde casus ille vix potest euenire, & multo minus potest esse tam vrgens, quin cōcedat locum & tempus ad petendam dispensationem.

XII. Altera prohibitio illius decreti est, vt religiosus translatus non possit habere secularia beneficia Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

etiam curata, imò, vt sit incapax illorum, vnde fit etiam illi dentur, collatio non teneat. Sed aduertendum, verba Concilij poni cum illo addito, *taliter translatus*, & in eis oriri dubium, an referantur ad verba posita in principio capitis, de vno ad alium ordinem translatus: an verò ad eos qui translati fuerint, vt extra claustrum maneant. Quod est querere, an hæc sit poena eorum, qui in posterum translati fuerint contra illam dispositionem Concilij; an verò sit conditio appositā pro omnibus translatis ab vno ordine in alium, quantumcumque licet ac recte facta sit translatio, ita vt illa non sit poena, sed quasi irregularitas poenæ adiuncta à Concilio, ad præcedendas occasiones translatis manendi extra claustrum. In qua re dubius ego sum, & ob hoc ipsum dubium videbatur prior sensus præferendus, quia sumus in materia odiosa, quæ restringenda est, & quia si Concilium de omnibus translatis loqui voluisset, non dixisset *taliter translatus*, sed absolute translatus.

Nihilominus iuxta sincerum contextum posterior sensus videtur præferendus. præcipit enim Concilium, vt religiosus vnus ordinis non admittatur in alio, nisi vt in ordine ipso ad quem transfertur, sub sui Superioris obedientia in claustris perpetuo maneas: statim vero subdit, ac taliter translatus, &c. vbi manifeste constat, illud taliter referri ad modum recipiendi, & transeundi proximè præscriptum, loquitur ergo de translato etiam legitimo modo. Nec propterea superflue addita est particula *aliter*, quia posita est ad augendam, & exaggerandam curam, & providentiam, quam Concilium adhibuit in hac lege, per quam voluit, vt etiam legitime translatus, nullo modo possent occasione beneficiorum secularium extra claustra manere. Et ideo etiam interposuit illam particulam augmentatiuam; *etiam si Canonico-regularium fuerit*, quia illi maxime videntur capaces horum beneficiorum, vt inde etiam constat nullam in hac prohibitionem admittendam esse exceptionem, etiam positam in præcedenti puncto de Ordine Carthusiensi, cuius institutum magis abhorret ab huiusmodi curis, & secularibus beneficiis. Voluit ergo Concilium in hac parte, non solum auferre translatis intentionem manendi extra claustra, sed etiam impedire qualemcumque spem, quam concipere possent de huiusmodi libertate obtinenda, mediis huiusmodi beneficiis, quamuis transitus non esset ad eum finem ordinatus.

Attentè autem ponderanda sunt illa verba, *De vno ad alium ordinem translatus*. Nam ex eis plane constat, non habere locum in transitu intra eundem ordinem etiam si sit, mutando filiationem ab vno monasterio in aliud, vel ab vna prouincia in aliam, vbi huiusmodi filiationes sunt in usu, quia illa non est translatio ab vno ordine in alium, sed ab vno monasterio ad aliud, vel ab vna prouincia in aliam, & ideo tunc non est necessaria noua professio, sed quædam incorporatio; & transitus fit cum tota antiquitate professionis, & cum aliis prerogatiuis communibus toti religioni. Vnde obiter confirmatur quod supra n. 11. dixi, legem hanc Concilij, non tantum esse declaratiuam iuris naturalis, sed specialem addere prohibitionem, nam si solum rationem spectemus, tam alienum est à vera religione, mutare monasterium eiusdem ordinis, propter finem obtinendi facilius licentiam viuendi extra claustrum, ac mutare ordinem; & nihilominus Concilium hoc specialiter prohibuit inter diuersos ordines, & de eodem nihil loquutum est, sed hoc reliquit arbitrio & prudentiæ Prælatorum eiusdem ordinis, nam interdum fortasse potest hoc expedire religioni, cui necessarium est habere religiosum extra claustrum, & non habet in tali monasterio personam accom-

XIII.

XIV.

Decretum loquitur de translatu ad alium ordinem.

modatam; tunc ergo alium trāsferre ex altero monasterio, propter hunc finem, ut maneat extra claustrum, non est malum.

XV. Solūm potest dubitari an habeat locum hoc decretum Concilij à transitu à familia vnus ordinis, ad aliam familiam eiusdem ordinis, quando sunt ita diuise, ut vnum caput, seu Generalem communem non habeant, quales sunt familie Sancti Benedicti, aut S. Bernardi in Lusitania, Castella, & Italia, & in ordine Carmelitarum Mitigati, & Discalceati, & in ordine S. Francisci, Conuenticuales, Observantes, & Capucini Hispanie. In his enim, & similibus est specialis ratio dubitandi, quia licet propter conuenientiam in regula & primo fundatore, censeantur vna religio, tamen simpliciter videntur distinctæ, quia vnitas religionis est vnitas corporis politici, quæ sine vno capite non videtur esse posse. Sed de hac vnitate, vel distinctione talium religionum dicturi sumus tractatu sequenti; nunc quod ad præsens attinet, videtur hæc vnitas sufficiens, ut hic transitus non censeatur esse ab vno ordine in alium. Quod præcipue videtur clarum, quando pluralitas illa familiarum solūm est propter diuersitatem nationum aut regnorum; nam hæc diuersitas valde materialis est, cum alioquin in fine, & substantialibus medijs, ceremoniis, regula, clausura, & habitu sit conformitas. Conuenientia autem in vno capite etiam erat ex vi institutionis inter has familias, & semper remanet aliquod eius vestigium; quod autem Summus Pontifex exemptionē maiorem, aut minorem huic vel illi familie, & Prælati Prouincialibus, vel Nationalibus earum tribuat, non tollit prædictam vnitatem; imò licet singulas cum suis Prælati immediatè sibi in omnibus subiiceret, sufficienter in illo vnirentur, tanquam in vno supremo Prælati talis religionis, præsertim in ordine ad transitum de quo agimus, in quo magis consideratur vnitas, vel distinctio in modo viuendi, & tendendi ad perfectionem, ex vi talis professionis. Et ideo vbi distinctio harum familiarum est, etiam in rigore vitæ, & obseruantia regule, & aliquo modo in habitu, magis dubia est dicta resolutio. Nihilominus tamen etiam pro his religionibus censeo esse retinendam, tum quia substantialis conuenientia semper manet; tum maxime, quia verba legum intelligenda sunt iuxta communem vsum; communiter autem, quælibet ex his religionibus, vna reputatur, ut tota religio S. Francisci numeratur vna ex mendicantibus, & alia religio Carmelitarum; & ideo communiter etiam, qui mutatur ab vna familia in aliam, non censetur mutare religionem.

XVI. Est autem aduertendum in hoc transitu intra eandem religionem posse habere locum quæ c. præced. diximus de bonis temporalibus secum deferendis vel relinquendis; nam quantum attinet ad religiosum ipsum, idem est fundamentum paupertatis, ut nihil secum deferre possit, nisi quæ ad necessariū vsum conceduntur. Quod verò spectat ad ipsa monasteria, potest quidem intra eandem religionem esse maior quædam bonorum communicatio, in qua in primis seruanda est regula, deinde honesta consuetudo; postea decens ac prudens liberalitas Prælati, quæ paupertatis & discretæ administrationis limites non excedit. Quando verò tanta est distinctio prouinciarum, seu familiarum eiusdem religionis, ut nec conuenientiam in vno Generali habeant, nec communes congregaciones, seu capitula, tanta solet esse distinctio in temporalibus bonis, quanta inter diuersas religiones, & ideo omnia superius dicta in rigore seruanda sunt, nisi vbi aliud habuit consuetudo.

XVII. Vltimò dubitari potest, an post translationem factam ab vna religione ad aliam legitimè, & iuxta

intentionem Concilij, possit postea Prælati equali libertate, seu facultate, seu ex simili ratione dare licentiam translati ad viuendum extra claustrum, sicut cæteris subditis suis. Ratio dubij est, quia si hoc admittimus, nullius vtilitatis est prouidentia Concilij, quod in legibus interpretandis cauedum est. Antecedens patet, quia Concilium cauere voluit, ne hi translati facile obtineant licentiam manendi extra claustrum, & ideo prohibet ne ad hoc recipiantur, si autem eadem facilitate possent hanc licentiā obtinere, quæ cæteri, non obstant hac prohibitione Concilij, non consequeretur Concilium, quod intendit: Respondetur nihilominus, posse Prælatum eodem modo mittere, vel licentiam dare his translatis, ac cæteris, solūm facta exceptione, ne illa facultas detur titulo beneficij secularis. Ratio est, quia Concilium hoc non prohibet, seculā autem prohibitionem nihil est, cur hi sint peioris conditionis, aut cur religio minorem potestatem in eos habeat, si fortasse illis extra claustrum indigeat. Antecedens patet, quia Concilium nullam de hac re mentionem fecit, sed solūm ne translati, seu recessio fieret ad hunc finem manendi extra claustrum. Item, quia postea Concilium addidit specialem prohibitionem, & incapacitatem beneficiorum secularium; solūm ergo prohibere voluit, ne hoc titulo possent extra claustra manere; ergo, quoad reliqua commune, & antiquum ius integrum reliquit.

Nec propter hoc sit inutilis prior Concilij prohibitio, quia per illam solūm voluit cauere, ne à principio in ipso transitu, fieret quasi implicium pactū inter religiosum transuentem, & religionem ad quam sit transitus, non recipiendi illum ad eum alendum, sed solūm quasi ad acquirendum ius in illum, & remittendum, seu licentiandum illum, ut extra claustrum viuat; & quærat unde alii possit; nam hinc magna religionum peruersio, & infamia creari posset. Quæ incommoda non sequuntur ex eo, quod religiosus legitimè translatus æquè in hoc subit potestati Prælatorum ac cæteri religiosi. Atque ita sensit etiam Nauarrus dicto Comment. 4. de regular. numer. 12. & 15. vbi alias rationes adducit, quæ in eo videri possunt. Vnum verò addit, quod mihi dubium est, scilicet hunc translaturum posse esse vicarium Episcopi, nisi obstat Clementina I. de regularibus, id est, nisi sit translatus à religione mendicante, ad non mendicantem. Censeturque quoad hoc Concilium nihil obstat, & in hoc dico esse dubium, ex ea parte quæ Concilium prohibet hunc translaturum habere beneficia secularia, etiam curata; nam licet Vicaria Episcopi, in rigore beneficium non sit, tamen videtur esse quid maius, quàm ordinariū beneficium curatum, & ratio, quæ Concilium mouere potuit, in illa etiam viget. Nihilominus tamen, quia in lege rigorosa proprietati verborum standum est, veram exitum illam Nauarri assertionem, de qua plura infra in cap. 19.

CAPVT XVI.

Ad quid teneatur religiosus Episcopus factus, quantum ad vniuersum castitatis, & paupertatis.

Non inquiri an hic transitus licitus sit, quia id certum, & indubitatum est. Cum enim status Episcoporum perfectior sit, quàm status religiosorum, sine dubio licitum est ab hoc ad illum altem. Episcopum dedere, dummodo debitus modus seruatur. Est autem debitus modus, quod & rite electus sit, seu promotus, & non aliis

Episcopatum acceptet, iuxta iuris dispositionem in cap. si religiosus, & in cap. quorundam, de Electione in 6. quam supra tom. præced. explicando materiam voti religiosæ obedientiæ, declarauimus, & in tract. 10. aliquid addimus; si ergo in reliquis debitus modus seruetur, nihil est in persona religiosa, ex vi status, cur non possit ad Episcopatum assumi. Quia nec iure aliquo positio id prohibetur, nec ex natura rei sequitur prohibitio, aut impedimentum ex vi professionis religiosæ. quin potius cum status religionis sit via ad perfectionem, & status Episcopalis, sit quasi terminus, seu existentia in statu perfectionis, videtur, quantum est ex hoc capite, valde proportionatus ascensus à religione ad Episcopatum.

II. An verò liceat religioso desiderare, vel procurare hunc ascensum ad Episcopatum, dicemus alibi in 6. tom. 3. p. si Deus dederit, interim videri possunt quos latè refert Henriquez lib. 10. cap. 32. nu. 3. in Commen. Salmeron, & expositores in illud 1. Tim. 3. qui Episcopatum desiderat, &c. Nam illa quæstio non est propria de religiosi, vt existimo; nec enim placet, quod quidam dicunt, habere hoc desiderium speciem malitiam in persona religiosa, propter stabilitatem, quam in suo statu habere debet, quod insinuat S. Bonaventura in expositione regulæ cap. 2. post medium, tractans specialiter de suis religiosi; sed ascensus ad Episcopatum non est contra stabilitatem religionis, tum quia ille status secundum se perfectior est, tum etiam, quia Episcopatus non destruit statum religiosum, vt statim dicemus. Nec S. Bonavent. ex illo capite damnat hoc desiderium, sed quatenus ex ambitione, & ex affectu fugiendi religiosam humilitatem, & austeritatem oritur, quomodo etiam in non religioso erit damnabile, si ex illis, vel similibus motibus oriatur. Ex obiecto igitur, & per se non habet illud desiderium maiorem malitiam in religioso, quam in cæteris; quamuis fortasse intra latitudinem perfectionis, maiori quadà obligatione teneatur religiosus cauere hoc desiderium, quam secularis. An verò liceat etiam voto se obligare ad non acceptandum Episcopatum, dicemus infra tractando de Societate, in lib. 6. cap. 7. & 8.

III. Difficultas ergo est, an religiosus factus Episcopus destinat esse religiosus, quod si non definit, quas religiosi obligationes, & quomodo implere teneatur. Videtur enim non manere religiosus, quia non potest esse religiosus, nisi alicuius religionis, sed ille nullius religionis religiosus manet; ergo religiosus non est. Probatur minor, quia si alicuius esset, maxime illius cuius antea erat; sed non illius; ergo nullius. Probatur minor. Primò, quia omnino disingitur à tali religione, ita vt non maneat membrum eius, nec teneatur legibus eius, nec comprehendatur (vt sic dicam) appellatione eius. item non tenetur obedire Prælati eius. item si aliquid acquirit, iam non illi acquirit; ergo non habet moralem vñionem cum illa; ergo, &c.

IV. Nihilominus certum est religiosum, cum sit Episcopus, non amittere substantialem statum religiosi. Ita docet D. Thom. 2. 2. quæst. 185. art. 8. & est communis omnium sententia quos statim referemus, & sumitur ex glossa in cap. 3. 16. quæst. 1. & in cap. vnico 18. quæst. 1. Citat D. Thomas decretum Innocentij I. in Epistola 2. cap. 10. quod refertur 16. quæst. 1. cap. 3. de Monachis, qui diu morantes in monasteriis, si postea ad Clericatus ordinem peruenerint, non debent eos à priore proposito deuiare. Nam sub Clericatus ordine Episcopatum etiam comprehendit, & D. Thom. ibi supponit, & omnes pro comperto habent, & ex ratione, quæ in ipsa Epistola subiungitur, optime colligitur, scilicet, Quia sicut in monasterio fuit, & quod diu seruauit, id in meliori gradu possum a-

Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

mittere non debet. Et huc etiam tendit ratio D. Thom. quia status religiosus comparatur ad Episcopatum, sicut dispositio ad perfectionem, vel sicut disciplina ad magisterium. Dispositio autem non tollitur adueniente perfectione, quoad id in quo, illi non repugnat, sed potius congruit, imo simul manet, & magis confirmatur; ergo nec status religiosus tollitur adueniente Episcopatu. Probatur consequentia, quia religiosus status, quoad substantiam suam non repugnat cum statu Episcopali. Et quia in hoc ultimo consistit tota vis huius rationis, & intelligentia assertionis, ac sequentium capitum resolutio, ideo sigillatim discurrendo per tria vota religionis, & consequenter per alia onera eis annexa, videndum est, quæ possint manere, & maneat simul cum statu Episcopali, quæ verò repugnent vel tollantur.

Et quidem circa votum castitatis immorari non est necessè, nam constat esse coniunctum cum statu Episcopali, etiam per se spectato, & separato à regulari, quod votum idem est, & eandem inducit obligationem, & idem impedimentum ad matrimonium contrahendum. Quin potius in regulari Sacerdote erat iam illud votum duplici titulo, per consecrationem ergo Episcopalem non aufertur, sed magis quodammodo consecratur. Vnde fit vt eius obligatio aliquantulum augeatur; grauius enim peccabit religiosus iam factus Episcopus violando castitatem, quam simplex religiosus, imò & quam Sacerdos & religiosus, propter maiorem consecrationem, & obligationem. Quamquam hoc argumentum non videatur tam graue, vt sit circumstantia necessaria in confessione explicanda, nisi adiunctum fuerit scandalum; vel alia specialis circumstantia, quia illa sola nec speciem malitiæ addit, nec iudicium confessoris grauius immutat, vt disp. 22. de pœnit. sect. 4. n. 1. diximus.

Secundò dicendum est, paupertatis votum non repugnare cum statu Episcopali, & ideo manere in religioso facto Episcopo, quantum ad vinculum, & substantialem effectum eius, licet in vsu paupertatis maior licentia Episcopo religioso detur. Prima pars per se est euidens, quia diuitiæ præsertim quoad earum dominium, & proprietatem, nō sunt per se necessaria ad Episcopale ministerium; ergo nec votum paupertatis repugnat tali statui. Antecedens patet, quia licet habere vsum & dispensationem talium bonorum, moraliter necessarium sit in eo statu, non tamen habere proprietatem, seu dominium, paupertati autem non repugnat vsus, nisi sit rei tantum propria. Vnde multi putant Episcopum etiam secularem non habere dominium reddituum sui Episcopatus, & nihilominus habere administrationem sufficientem ad essentiam, & finem illius status. Paupertas ergo quamuis non sit necessaria ad statum Episcopalem, nec per se cum illo coniuncta, vt probat D. Thom. dicta quæst. 185. art. 6. & alibi dicendum est latius, non tamen repugnat illi statui, sed potius esse potest decor & ornamentum eius, quale fuit in Apostolis, qui Episcopi fuerunt, simulque paupertatis votum habuerunt, vt supra ostensum est. Imò non solum regularis Episcopus, sed etiam secularis, qui ante Episcopatum non haberet paupertatis votum, posset illud simplex emittere, quamuis enim non possit sine dispensatione renunciare Episcopatum, vt religiosus fiat, potest tamen in suo statu manens paupertatem vouere, quia hoc nulli iuri repugnat, & est maior perfectio.

Altera verò pars, quæ ex hac priori inferitur, probatur ex illo principio, quod status religiosus manet simul cum Episcopali, in omnibus quæ cum illo non repugnant, vel ex natura rei, vel ex canonico iure; neutro autem modo Episcopatu repugnat promissa

Y 2

V. Castitatis votum magis qualificat, nō fit in Episcopato regulari.

VI. 2. assertio quadrimestris.

VII.

promissa paupertas. Vnde ratio à priori est, quia religiosus quando promittit paupertatem, in perpetuum, seu pro toto tempore vite suę illam promittit, ergo illud vinculum semper manet, quia nihil est à quo expellatur. Dices, religiosum non vouere simpliciter paupertatem, sed in tali statu; ergo non aliter promittit perpetuitatē paupertatis, nisi quatenus promittit perpetuitatem talis status; sed status ille non est perpetuus simpliciter, sed sub conditione, nisi in meliorem mutetur, vt de facto mutatur per ascensum ad Episcopatum; ergo tunc cessat obligatio prioris voti paupertatis, quæ non obligabat nisi in tali statu, & quasi sub hac conditione, quandiu in hoc statu fuerit. Confirmatur, ac declaratur, quia non omnes religiosi eandē vouent paupertatem, sed vnusquisque secundum talem regulam; ergo signum est solum vouere paupertatē pro eo statu, in quo vnusquisque subiectus est regulæ, qui est status religiosi non Episcopi.

VIII.

Respondeo, votum solenne paupertatis, de quo agimus, absolutè, & simpliciter perpetuum esse; nā hæc est intentio institutoris religionis, & Ecclesiæ approbantis illam, & consequenter ipsorum vouentium, qui ita promittunt sicut institutio religiosa postulat. Imò ex vi talis voti obligatur religiosus non accipere statum repugnantem religiosæ paupertati, & quia status Episcopalis illi non repugnat ideo, neque acceptare illum est contra obligationē paupertatis, neque etiam ipse status excludit talem obligationem. Cū verò dicitur, quod prior status non durat, equiuocum est; nam si per statum intelligatur actualis viuendi modus in tali communitate, sub tali obedientia, &c. sic verum est relinquere illum statum per ascensum ad Episcopatum. In hoc autem sensu falsum est dicere, paupertatem nō esse promissam nisi pro illo genere status quandiu durauerit, quia illæ sunt quædam conditiones accidentales status religiosi, à quibus substantia eius non pendet, & ideo talis conditio, nec ponitur, nec subintelligitur in substantiali voto religionis. Si autem nomine status religiosi intelligatur pactum illud cum Deo initum in professione religiosa, seu dispositio vel preparatio ex obligatione manans in persona sic Deo consecrata, tunc verum est votum paupertatis tandiu durare, quamdiu durat hic status; imò potius verum est ipsum votum formaliter concurrere ad constituendum hunc statum. Sic autem falsum est hunc statum amitti per ascensum ad Episcopatum; sed potius dicendus est perfici.

IX.

Vnde ad confirmationem respondetur primò, Episcopum regularem non omnino esse extra regulam, vt paulo post dicemus; & ideo licet votū paupertatis fuerit secundum regulam, posse obligare in statu Episcopali. Deinde dicitur (quod notandum est) quamuis promittatur paupertas secundum regulam, postea non obligare præcipue ex regula, sed ex voto. Nam regula solum se habuit vt conditio vel mensura præhærens certos terminos in materia talis voti; promissio autem sit de materia ipsa sic definita ac declarata. Quamuis ergo daremus Episcopum iam non obligari regulam, nihilominus obligari potest voto paupertatis factò secundum regulam, quia ibi regula non concurrat imponendo obligationem, sed designando materiam voti. Ex quo infero (quod etiam attentè considerandum est) votum paupertatis in statu Episcopali plus, vel alio modo obligare vnum Episcopum regularem, quam alium, iuxta diuersitatem regulæ, secundum quam paupertatem professus est, vt v.g. religiosus S. Francisci si fiat Episcopus, obligabitur fortasse ad strictiorem obseruantiam paupertatis quam alij, & professus Societatis factus Episcopus, retinere poterit aliquas speciales obligationes paupertatis,

quas infra tract. 10. lib. 6. videbimus. Verum est tamen huiusmodi circumstantias, vel speciales obligationes paupertatis includere conditionem non habendi, vel non faciendi hoc, aut illud, nisi ex legitima facultate, & ex hac parte posse cessare in Episcopo, quia ipso iure censetur habere talem facultatem. Sed hoc ipsum non habet locum nisi quatenus ad decentiam, vel conuenientem modum talis status, necessarium est, & ideo intra illam latitudinem adhuc habet locum vt vnusquisque regularis Episcopus seruet paupertatem iuxta modum suæ religioni accommodatam, vt v. g. si ponamus in religione Minorum esse materiam voti vilibus indui vestibus, licet hoc non debeat ita seruari ab Episcopo, sicut à puro religioso; poterit nihilominus ad id seruandum cum proportionem ad suum statum obligari. Similiter in Societate, si est materia voti non accipere stipendium pro ministerio spirituali, non poterit religiosus Societatis factus Episcopus obligari, vt non alatur de redditibus sui Episcopatus; cur autem non poterit obligari, vt alia stipendia pro muneribus, seu ministeriis spiritualibus non accipiat?

Ex his etiam constat tertia pars de effectu huius voti in persona Episcopi regularis; nam in primis habet in illo naturalem (vt sic dicam) effectum voti, qui est obligare ad non habendum proprium, vel non vtendum aliqua re, vt propria, habet etiam effectum quasi legalem, qui in voto solenni est redere personam inhabilem perpetuò ad dominium & proprietatem temporalium bonorum, vt supra explicatum est. Vterque ergo effectus manet in Episcopo; nam prior est inseparabilis à voto manente ipso, quia est quasi effectus formalis eius: votum autem manet, vt ostendimus; ergo. Posterior autem esset quidam separabilis per Ecclesiam, manente etiam substantia ipsius voti, quia ille effectus magis est à lege quam ab ipso; non tamen legimus hanc separationem esse factam respectu Episcoporum, seu talem dispensationem ei concessam; neque id posset quispiam nisi temerè affirmare; ergo etiam hunc effectum habet in illo paupertatis votum, & hac ratione dixit D. Thom. ibi ad 3. Episcopum regularem nullo modo posse habere proprium. & quest. 88. art. 11. ad 4. addidit, nihil debet habere tanquam proprium, sicut dicitur de peccator communium bonorum Ecclesiæ. Immo quoque 80. lib. 10. de iustitia quest. 5. art. 7. ab hac recedit sententia, propter friuolam rationem, scilicet, quia eodem modo adiudicatur sua portio Episcopo regulari ac seculari; ergo æque acquirit dominium. Negatur enim consequentia, quia non est æque capax, sed habet impedimentum irritans. Ex parte ergo dantium applicatur eodem modo, ex parte verò recipientis non eodem modo accipitur. Potest autem vterque ex his effectibus considerari, vel in actu primo tantum, vt sic dicam, & sic sunt faciles, quia vnus impedit acquisitionem domini in effectum, alius consistit in obligatione seruandæ illius generis paupertatis, & quidquid ad illam consequitur. Vnde vterius considerari possunt in ordine ad actum secundum, qui est non vti domini, vel usus paupertatis, & quoad hoc est difficultas, quomodo paupertas in Episcopo seruari possit quantum ad vsum.

Propter hoc posita est vltima pars assertionis, Episcopo regulari amplius usum temporaliū bonorum licitum esse, quam antea fuisse. Quam partem probat optimè ratio superius facta, & cum proportionem applicata, quia religiosus status non manet cum Episcopali, quantum ad ea quæ Episcopatu repugnant; sed in his cedit illi tanquam meliori. Regnant autem statui Episcopali habere vsum paupertatis tam restrictum & limitatum, sicut habet purus religiosus; ergo votum paupertatis non ita obligat

obligat Episcopum, quin liceat illi amplior usus, vel alterius rationis, quam antea liceret. Ut autem hoc explicemus, & simul declarem obligationem omnem, quæ in huiusmodi Episcopo manet ex vi talis voti, advertendum est in tribus posse hanc maiorem facultatem Episcopi spectari, primò in quantitate bonorum; secundo in vario usu illorum; tertio in modo vtendi illis independentem ab alterius voluntate.

Quantum extendatur in Episcopo regulari facultas possidendi, & acquirendi bona temporalia.

XII. Regularis quod prius partem suam.

Limitatio de actu vnde dicitur Episcopus.

XIII. De acquirenti.

Non quia finem quod dominium cuius Regularis.

Quoad primum clara est differentia talis Episcopi à simplici religioso; quia licitum est Episcopo habere usum omnium bonorum ad suum Episcopatum pertinentium; potest etiam habere usum & possidere suo modo, bona secularia, quocunque legitimo titulo ad eum perveniant, siue per donationem, siue per emptionem, siue etiam per hereditariam successionem, vt mox videbimus à n. 13. Posset verò hic queri, an sit etiam capax aliorum bonorum, seu reddituum Ecclesiasticorum, præter suum Episcopatum. Sed quia hoc alterius considerationis est, dico breuiter ex dispensatione Pontificis posse, vt per se constat, sine dispensatione autem Pontificis non posse. Nec solum necessaria illi est communis dispensatio ad obtinenda plura beneficia, sed etiam specialis, ex eo quod religiosus est, quia in persona religiosi, quodlibet beneficium est incomparabile cum alio; adeò vt si vtrumque velit retinere, ab utroque penitus repellere debeat, & eo ipso fiat ineligibleis, vt dicitur in cap. cum singula. de præbendis in 6. Vnde rectè infert Rebuffus consil. 14. q. 2. religiosum Episcopum obtinentem à Papa secundum beneficium, vt illud simul cum Episcopatu habeat, nulla facta narratione status religiosi, sed tantum quod sit Episcopus, non esse tutum in conscientia, quia gratia, & narratio subrepticia est; oportet enim narrare illam circumstantiam, quæ speciali indigebat dispensatione, & multum reddebat negotium difficile. Nec enim satis est dicere, Pontificem iam scivisse illam personam esse religiosam, quia non oportet eum recordari omnium, quæ fecit, neque id in iure præsumitur, c. ex parte. de offic. deleg. cum similibus.

Quoad secundum de usu multiplici distinguenda sunt illa tria, quæ suprâ tractando de paupertate distinximus, scilicet, acquirere, retinere, & expendere. Quantum ad acquirendum, hoc necessariò manet in Episcopo regulari, vt nihil possit tanquam verus dominus & proprietarius acquirere, hoc autem secluso, quantum ad actuale receptionem & retentionem, potest acquirere omnibus modis, quibus potest secularis Episcopus, per donationem, per licitum, & honestum contractum, & per testamentum; imò etiam per necessariam & legitimam successionem, vt notatur D. Tho. dicto artic. 8. ad 3. ex cap. statutum 18. q. 1. vbi ex Concilio apud Altheim, (quod non extat) dicitur, *Monachus factus Episcopus, velut legitimus heres paternam sibi hereditatem postea iure vendendi potestatem habeat*, de quo textu plura statim. Quod si inquiratur cui acquirat huiusmodi Episcopus quoad dominium, & proprietatem, cum sibi non acquirat, dicendum est non acquirere monasterio, in quo differt à puro religioso, sed acquirere suæ Ecclesiæ; quod etiam docet D. Thom. supra, & sumitur ex eodem cap. statutum, vbi dicitur: *Postquam Episcopus ordinatur ad altare, ad quod sancti sunt & ritualur secundum sacros Canones, quidquid acquirere poterit restituat*. Idem colligitur ex capit. cum olim de privilegiis, vbi id Glossa notat, & alij Doctores. Franc. Suar. de statu relig. Tom. IV.

Ratio autem est, quia religiosus factus Episcopus definit esse membrum sui monasterii, & incipit esse sponsus suæ Ecclesiæ, & ideo iam non acquirit monasterio, sed Ecclesiæ (quando verò eam non habet, vt titularis, c. seq. n. 5. intelligitur.) Deinde sicut ab Ecclesiâ alitur, ita omnem suam operam, & industriam suæ Ecclesiæ debet, & ideo merito statutum est, vt illa lucretur, quidquid ad ipsum quacunque via pervenerit.

Solum poterat hic superesse difficultas circa successionem necessariam, vt in hereditate paterna, & alia simili in qua religiosus ab intestato succederet, quomodo possit hæc transire ad Ecclesiam; & ratio dubij est, quia ius succedendi in talibus bonis translatum est in monasterium ex vi professionis; ergo non potest postea monasterium iure acquisito privari, propter translationem personæ ad Episcopatum. Hanc difficultatem tangit Glossa in dicto cap. statutum. & in summa respondit per solam professionem ante mortem religiosi non acquiri monasterio ius succedendi, sed solam spem, quæ evanescit per transitum religiosi ad Episcopatum. Sed obijci potest, quia ius succedendi non manet in persona ipsius religiosi, quia est incapax ratione voti paupertatis; ergo transit in monasterium, nam in aliquo esse necesse est. Et ita sentit Innocentius in c. in praesentia. de probat. n. 4. ex cap. si qua mulier. 19. q. 3. Dicendum ergo est, illud ius translatum quidem esse in monasterium eo tantum modo, quo iura Canonica disponunt, & non firmius: nam hic effectus merè legalis est, & ideo non excedit iuris dispositionem. Dispositio autem iuris est, vt hoc ius licet sit in monasterio pendeat à persona religiosi quantum ad hoc, vt si talis persona translata fuerit ad Ecclesiam Cathedralem, ad illam transeat ius succedendi. Secus autem est si ante transitum ad Episcopatum mortuus esset pater, & hereditas iam esset translata ad monasterium, quia tunc iam haberet ius acquisitum in re absolutum & independentem à personali statu talis religiosi, iuxta dicta in simili & in cap. 14. num. 8. Quod ampliandum est, vt procedat, etiam si casu aliquo hereditas iaceret, nec monasterium illam adiisset iuxta dicenda in puncto sequenti.

Sed quid, si talis religiosus professus fuerat in aliqua ex religionibus, quæ non succedunt loco religionum, vt in religione Minorum, vel Societatis, videtur enim tunc succedendi ius non transire ad Ecclesiam; quia ipsa religio nullum ius acquisivit, neque etiam in persona religiosi mansit; ergo omnino amissum fuit, transiitque ad alios fratres, vel cognatos, ac si talis persona fuisset mortua; ergo nullum est ius quod postea in Ecclesiam transferri possit. Confirmatur, quia hæc translatio solum fit virtute iuris, sed nullum est decretum quod in eo casu disponat hoc ius transire ad Ecclesiam; ergo. Probatur minor, quia in dicto cap. statutum. sermo est de monachis S. Benedicti, vt ex fine eiusdem textus constat, in qua religione monasterium ius habet succedendi; præter illum autem textum nullus est, unde hoc colligi possit. Nihilominus contraria sententia communis est, quam tenet Bartolus in tractatu Minoritarum in finelibro 4. quem sequitur Rebuffus consil. 14. quæst. 1. & id manifestè supponunt Fredericus de Senis consil. 26. & Romanus consil. 296. quos refert. & sequitur Tiraquellus, de utroque retractu, tractat. 1. §. 1. glossa. 9. numer. 105. Aiunt enim, si pater, vel testator moriatur, priusquam talis religiosus transeat ad statum Episcopatus, vel alium in quo sit habilis, tunc hereditatem non pertinere ad Ecclesiam, sed ad alium heredem, qui succedat in gradu, etiam si contingat hereditatem aliquo tempore iacere, & interim religiosum illum ad Episcopatum transire, quia

XIV.

Videntur tamen accipienda bona hereditaria.

XV.

Exceptio effertur. Ex pro eo arguitur.

Confirm.

quia ius, & ordo succedendi attenditur iuxta capacitem & statum personarum, tempore quo decedit pater, seu testator. Supponit ergo, quod si translatio fuisset facta ante mortem patris, succederet religiosus, vel Ecclesia, iuxta exigentiam status quæ tunc habebat. Fundamentum autem est idem, scilicet, quia ius succedendi spectandum est secundum statum, quem quis habet eo tempore, quo pater decessit, & non secundum eum quem tempore præcedente habuit. Vnde ait Bartolus, per illam translationem seu beneficium talem personam restitui in integrum, & ita recuperare ius succedendi iuxta legem 2. Cod. de sententiam passis; quæ certe parum probat, nam potius in ea dicitur, per remissionem vnius penæ non restitui bona, velius ad illa, nisi specialia beneficium super hoc fuerit impetratum. & ferè similia verba habentur in leg. 1. vers. filio qui mortis. ff. ad Tertullianum, quam etiam adducit. Oportet ergo in præsentem ostendere speciale beneficium Principis de tali restitutione.

XVI.
Quomodo
fundanda
sit dicta com-
munis sen-
sentia.

Quare difficulter potest hæc sententia efficaciter probari, tamen quia pietati fauet, cuius fauor ampliandus est, & quia communiter recipitur à Iurisperitis, quorum iudiciū in huiusmodi causis propriū est, sustinenda est, & approbanda. Potest autem in hunc modum exponi: Nam quandiu talis religiosus est in religione incapax hereditatis; ideo non succedit religio, quia ipsa cedit iuri suo, non quia quantum est ex parte talis personæ, non posset habere ius succedendi, & ideo statim ac illa persona vinitur alteri Ecclesie, quæ est capax successionis, & non cedit iuri suo, transfert in illam ius succedendi. Vnde intelligitur per professionem in tali religione non fuisse extinctum omnino ius succedendi, neque absolute fuisse translatum ad alios fratres, vel possibiles heredes, sed vel mansisse quasi suspensum, vel secundum præsentem statum in nullo actu sit tale ius, sed sit quasi spectans rerū euentum; vel certe, si ad alios fuit translatum, fuerit etiam non absolute, sed dependenter à futuro euentu; vel denique dici potest, hoc ius radicaliter semper manere in persona religiosi, neque hoc repugnare paupertati, quia non est, ut ipse succedat, vel sibi acquirat, sed ut loco & nomine eius Christus (ut sic dicam) vel aliquis pius locus succedat. Vnde etiam confidero, per professionem acquiri Christo, vel Ecclesie ius succedendi in bonis, in quibus religiosus succedere deberet; hoc tamen ius applicari illi religioni, vel monasterio, cuius filius, vel membrum est talis religiosus, & ideo quandiu ipsa religio renuntiat, seu non vult tale ius, amittitur hereditas, si eo tempore succedat, & ita transit ius succedendi ad fratres, &c. Si autem ante tempus successionis, id est, ante mortem patris, translatio fiat ad Episcopatum, applicatur ius illud tali Ecclesie, quia illa applicatio est quasi deambulatoria, quandiu vivit ille cui succedendum est; neque intelligitur Christus, aut Ecclesia aliter eam fecisse, aut omnino renuntiasse ex vi primæ professionis. Hæc autem omnia non aliter probantur, nisi quia sine dubio potuit Ecclesia hoc modo disporre circa successionem religiosi, estque talis modus valde consentaneus pietati, & rationi, & nihil repugnat tali statui religioso; nam illi satisfiat per hoc, quod eius communitas non succedat, neque etiam religiosus ipse (eo modo quo posset) quandiu est membrum eius. Neque etiam hic modus est iniurius alius, qui cupiunt esse heredes, quia non debetur illis ius succedendi, cui religiosus voluntarie renuntiat, & ideo potest renuntiare sub quacunque conditione, vel modo ab Ecclesia instituto. Denique ius dicti c. statum non fundatur in hoc, quod prius monasterium fuerat Ordinis S. Benedicti, & capax hereditatis, sed in hoc solum, quod consecratio Episcopalis absoluit monachum à priori lege, & facit

capacem paternæ hereditatis: ergo non est à nobis restringendum sed extendendum.

Quin potius relati auctores non solum de translatione ad Episcopatum hanc legem intelligunt, sed etiam illam ampliant, ad omnem legitimam translationem ad alium statum. Ita ut si monachus S. Francisci viuentis suo patre transeat ad alium ordinem capacem hereditatis, & ibi secundum proficatur, postea mortuo patre secundum monasterium succedit in hereditate paternā, quia cum persona transfertur hoc ius, & secundum monasterium illi non cedit, neque illi præiudicat, quod prius monasterium illud non acceperit, quia non fuit propterea omnino extinctum, neque absolute translatum ad alios familiares, ut explicuimus. Et eadem ratio hoc ampliat, etiam si primum monasterium fuerit capax hereditatis, quia si de facto non succedit, eo quod pater semper vixit, & eo viuentis filius transfertur ad aliud monasterium capax etiam hereditatis, & ibi legitime proficetur; postea moriente patre non prius, sed posterius monasterium succedit propter eandem rationem, quia prius monasterium nunquam habuit ius firmum, vel certe tantum habuit spem, & veriusque fundamentum per transiitum sublatum est, & in aliud monasterium translatum. Vnde consequenter etiam dicendum est, si secundum monasterium sit incapax hereditatis, nihilominus prius amittere ius, vel spem succedendi, licet posterius illam non acquirat. Nam amissio per se fit ex vi translationis, & ablationis fundamenti, quod autem altera religio nobis tale ius succedendi accidentarium est; vnde in eo casu transibit hereditas ad alios legitimos heredes. Quæ omnia mihi certā sunt, quia non sunt in aliquo expresso iure fundata: tamen, quia probabiles rationes sunt de dicta ex supradicto iure, & quia communiter doctores cum Bartolo ita sentiunt, probanda sunt, nisi alicuius regni expressum ius obliteret, ut Rebuffus dicit. conf. 14. significauit.

Vnum autem inconueniens ex dictis sequi videtur, scilicet, si huiusmodi religiosus viuere perire ad sæculum redeat, tunc etiam monasterium prius per professionem, si contingat eo tempore, quo religiosus in tali religione absolutus in sæculo manet, testator, vel parentem mori; quod videtur contra sepe prius dicta, & contra rationem, quia per solenne votum paupertatis acquisitū fuit Christo, aut Ecclesie speciale ius ad illam hereditatem, & ideo non eēt ab una religione possit transferri in aliam, vel in aliquam Ecclesiam, ad quam legitime transfertur persona; tamen semper respectu Dei conferuatur illud ius tanquam sacrum quid, solumque in applicatione ad locum sacrum, sit mutatio. In mutatione verò ad sæculum si religio amittat successionem ius illud, (ut sic dicam) omnino amittitur Christo, & quod sacrum effectum fuerat, iterum profanum efficitur, quod videtur inconueniens. Circa hoc Bartolus dicit lib. 4. Minoritarum c. 3. generaliter affirmat, quoties religiosus absoluitur ab ordine suo sine translatione ad aliquam Ecclesiam, seu dignitatem, non recuperare ius succedendi, etiam si absolute licito modo fiat.

Veruntamen hanc doctrinam intelligendam esse, quando absolutio solum est ab actuali obedientia, vel clausura religionis, & non ab ipsomet vinculo professionis, ita enim intelligendum est exemplum Bartoli ibidem; aut certe, nec verum est, nec consequenter positum. Ait enim religiosum propter sua merita eiectionem à religione, & translatum ad aliam de licentia Prioris, non transferre in aliam ius succedendi, quia illa absolutio magis est ad personam, quam ad primum. Hoc autem erit verum si translatio ad aliud monasterium, solum sit, quali per coactionem, & destructionem in illud in penam

nam tunc quoad proprietatem semper illa bona pertinent ad prius monasterium, quamvis secundum possit eis frui, quandiu talis religiosus in eo vixerit. Si autem sit vera translatio per novam professionem in altera religione, plane transfertur in illam ius succedendi, iuxta superius dicta. Neque enim obstat, quod abiectione fuerit poena, quia illa non potest impedire ius alterius religionis, quod necessario consequitur ex professione, & admissione talis personae, & prior religio eo ipso, quod permittit talē personam aliam profiteri, permittit etiam amittere spem, quam de illius successione habere poterat. Sic ergo dicendum censo de transitu ad saeculum, nam si solum fiat quoad separationem à confortio religionis, manente vinculo, tunc certum est religiosum nunquam recuperare ius succedendi in propria persona, quia semper est incapax; unde si sit frater Minorita, nullo modo succedere potest, si autem sit alterius religionis capax hereditatis, semper illi acquiritur succedendo, nisi ita sit omnino separatus, ut alteri Ecclesiae, vel Episcopatu additus sit, siue intercesserit electio iuxta superius dicta de illa, siue fuerit pura, & legitima translatio; tunc enim succedet acquirendo Ecclesiae, vel Episcopatu, ut dictum est.

XX. At vero si transitus ad saeculum fiat per ablationem vinculi professionis, media legitima dispensatione (supponimus enim interdum esse possibilem) tunc recuperabit illa persona ius succedendi & acquirendi sibi, quia facta est capax ante mortem parentis, & quia prior religio amittendo personam amittit spem ad successionem eius, ut constat ex praecedentibus punctis. Unde qui legitime dispensavit eum persona sacra, ut delinere esse sacra, consequenter dispensavit, ne ius illud, vel spes, quae videbatur aliquo modo consecrata Deo, amplius permaneret. Neque hoc repugnat dictis in c. 14. nam ibi loquuti sumus de bonis non tantum in spe, sed in re ipsa acquisitis monasterio, de quibus longe alia ratio est. Et in hac sententiam inclinat Gregorius Lopez in glossa 1. ad legem 22. tit. 3. part. 6. & videtur etiam potest noster Molina tomo 1. de iustitia disp. 140.

Quantum in Episcopo regulari extendatur facultas retinendi bona temporalia.

XXI. Haecenus de acquisitione, sequitur dicendum de retentione, seu possessione bonorum acquisitionum, quae secundo loco in n. 13. proponebatur. nam in hoc etiam multum differt inter religiosum factum Episcopum & alios, quia quicquid acquirit in Episcopatu, siue ex bonis sui Episcopatus, siue quolibet alio titulo, etiam hereditario, iuste & licite possidet, seu tenet apud se. Ita docent omnes, & colligitur ex dicto c. statum, in quo in primis expendo illam particulam sibi hereditatem vendicandi potestatem habere; nam illa particula sibi demonstrat, quoad commoditatem, atque adeo, quod possessionem, seu retentionem, sibi acquirere, quanquam Glossa ibi exponat sibi, id est, Ecclesiae suae, quod ad textum non est necessarium; nam infra satis explicat quomodo acquirit sibi. Si autem admittatur expositio, intelligendum est quoad proprietatem, quod in textu significatur, cum infra dicitur ad aliam restituat. intelligiturque postquam decesserit, vel Episcopatum dereliquit, iuxta statim dicenda.

XXII. Loquuntur autem de acquisitione in Episcopatu, nam quae prius in religione, seu monasterio adquisierat, vel peculium quod de licentia Praelati habebat, amplius retinere non potest, ita enim habetur in eodem cap. statum, cuius verba sunt, Sed quidquid adquisierat, vel habere visus fuerat, monasterio relinquitur & Abbatibus arbitrio. Quae verba nonnulli limitant ad bona acquisita per industriam religiosi, nam pa-

trimonialia transferri putant, quod tenuit Panor. mit. cum Cardinali in c. quod ad te. de Clericis coniugatis nu. 8. ubi additio eius idem sequitur, & alia refert. Sed oppositum censo verius, quod tenuit Petrus de Perulio ibi, & Anton. de Butrio consil. 76. & satis probant verba illius textus, Quicquid adquisierat vel habere visus fuerat, quae distinctio excludit omnem aliam distinctionem, & praeterea id satis confirmat supradicta circa translatos de una religione ad aliam. Constat ulterius ex illis verbis, statim esse talia bona relinquenda; nec posse retineri, etiam quoad vsum, vel vsum fructum, ut postea restituantur monasterio tempore mortis; nam textus manifestè in hoc etiam distinguit inter bona prius & posterius acquisita. Quod similiter confirmant supradicta de religioso transeunte ab una religione ad aliam. Unde D. Anton. in tractatu de suspensione c. 4. num. 20. refert privilegium concessum à Clemente IV. ordini Praedicatorum, ut qui assumitur ad Episcopatum, priusquam consecratur, resignet ordini libros, & alia quae habebat, & alioqui sit ab executione Pontificalis ministerij suspensus, idemque praecipit Minoribus Alexander IV. ut refert in libro Monumenta Minorum tract. 1. non longè à principio.

XXIII. Queri autem hic potest, an idem iudicium cum proportionem sit de bonis acquisitis in Episcopatu, nimirum si talis Episcopus regularis ab uno Episcopatu ad alium transferatur, an possit secum deferre bona in illo acquisita, ut eis utatur & fruatur, quando vixerit, quanvis postea tempore mortis restituenda sint priori Ecclesiae; an vero teneatur statim illa relinquere. In dicto enim cap. statum, solum dicitur esse restituenda Ecclesiae, vel Episcopatu bona in illo acquisita, non tamen declaratur, quando sunt restituenda: videtur autem proportio servanda inter hunc transitum ab uno Episcopatu ad alium, & priorem à religione ad Episcopatum: nam sicut Episcopus acquirit suae Ecclesiae, ita religiosus suo monasterio: sed propter huiusmodi acquisitionem tenetur religiosus cum sit Episcopus, statim relinquere omnia bona monasterio: ergo eadem ratione transiens ad alium Episcopatum, tenetur statim relinquere priori Ecclesiae, quicquid in illa adquisierat. Confirmatur, primo, quia proprietates illorum bonorum est apud talē Ecclesiam, ergo eo ipso quod dissolvitur spirituale matrimonium inter Episcopum & suam Ecclesiam, nascitur obligatio relinquendi illi bona sua, quia nullum iustum titulum habet ad retinendum illa bona, & vsum, vel vsum fructum eorum inuito domino. Et confirmatur secundo, quia quoad utilitatem, & servitium suae Ecclesiae, perinde est mutare Episcopatum, ac mori: ergo perinde tenetur in utroque casu relinquere huiusmodi bona tali Ecclesiae. In contrarium autem est, quia in dicto cap. statum: dicitur monachum factum Episcopum, vendicare sibi hereditatem paternam: ergo simpliciter sibi comparat talium bonorum commoditatem, illam ergo retinere potest, quandiu vivit, satisfaciensque ultimae parti illius canonis, si ea restituat monasterio tempore mortis, & confirmatur, quia cum in iure non sit maior obligatio expresse imposita Episcopo, non est cur nos illam augeamus.

XXIV. In hac re ego non inuenio expressam iuris decisionem, imo nec in authoribus adhuc reperi hanc dubitationem expresse tractatam. Videtur autem probabiliter posse distinguere inter bona acquisita ex redditibus Episcopatus, vel aliunde comparatis, siue fuerint iure hereditario obtenta, siue quocunque alio seculari titulo. De prioribus enim probabilius videtur debere statim relinqui illi Ecclesiae, in qua acquisita fuerint, qui omnino sunt eius, quasi ex intrinseco titulo, eorumque vsum, & administrationem solum concedebatur huic persona ratione Episcopatus.

XXIII

An transiens ad alium Episcopatum possit deferre bona in illo acquisita, ut eis utatur & fruatur, quando vixerit, quanvis postea tempore mortis restituenda sint priori Ecclesiae.

XXIV.

Responsio quoad acquisitionem ex redditibus Episcopatus.

Episcopatus talis Ecclesie; ergo, quacunque ratione dimittat Episcopatum, non potest amplius illa bona apud se retinere, neque eis frui, item quia alias etiam esset magna quantitas pecunie, vel aliarum rerum, quæ vlti consumuntur, posset omnia secum deferre, & illa in sua vita consumere, quod esset in magnum præiudicium talis Ecclesie, idque sine sufficienti titulo, & ratione, cum ille iam tali Ecclesie non inferuiat, & aliam habeat vnde sustentari possit.

XXV. De alijs autem bonis proprio & peculiari titulo acquisitis videtur satis verisimile, quod transeant eum persona, argumento ex cap. ex transmissa. de renuntiatione, & cap. quod a se. de Clericis coniugatis, ubi Panormitanus. notat bona patrimonialia sequi personam, citans etiam leg. primam. ff. de Collegijs illicitis. & ratio differentie esse potest, quia bona patrimonialia, seu extranea per se non pertinebant ad Ecclesiam, sed solum per accedens ratione conditionis talis personæ. Vnde alij Episcopi per se directè illa sibi acquirunt, & possunt de illis testari, etiam si de bonis intuitu Ecclesie acquisitis non possint, ut notant Panormit. & omnes in cap. 1. de Testamentis; ergo verisimile est translata persona ad alium Episcopatum, transferri cum ea hæc bona patrimonialia, seu secularia.

Dices, si illa iura & hic discursus aliquid probaret, etiam suaderet talia bona transire ad secundum Episcopatum quoad dominium, & proprietatem, quia dicta cap. ex transmissa. & quod a se, ita loquuntur, & Panormitanus & alij Doctores in eodem sensu aiunt, bona donata Ecclesie à clerico habente in ea beneficium, translata inde persona secum deferre bona, quæ antea erant illius propria. Nihilominus in præsentem non cenfeo tantam extensionem admittendam; nam in dicto capite statum dicitur illa bona esse restituenda ad altare, ad quod sanctificatur, & titulatur. item quia dominium illorum bonorum semel acquisitum fuit primæ Ecclesie, ergo non debet illo priuari, quamvis priuatur persona. tum quia beneficium principis semper intelligitur fieri sine præiudicio tertij; tum etiam, quia afflictis non est augenda afflictio; sic ergo Ecclesia orbata suo pastore, non est simul bonis eius priuanda. Neque alia iura loquuntur in simili specie, sed de clerico seculari capace proprii dominij, de quo est longe diuersa ratio, & eodem modo loquuntur citati authores, qui varijs modis explicant, & limitant illam doctrinam etiam in eo casu, & summa omnium est, in illo reddi bona tali clerico, vel ex benigntate potius quam ex iustitia, vel quia in donatione talis conditio inclusa subintelligitur, ex dispositione iuris. In præsentem autem casu nullum habemus simile ius, quare illud extendendum non est in Ecclesie præiudicium.

Quin potius propter has rationes est mihi res valde dubia, an liceat Episcopo in eo casu deferre secum talia bona, etiam quoad vsum, vel vsum fructum, nisi in eo casu, in quo ipse Episcopus illis indigeret ad suam sustentationem, ut si renunciasset Episcopatu, sine transitu ad alium, vel sine aliqua pensione, aut beneficio Ecclesiastico ad suam sustentationem sufficientem. Tunc enim ipsa ratio postulat, ut de bonis quæ ad ipsum pertinebant, alatur. Extra hos vero casus non video sufficiens fundamentum ad limitandum dictum ius, etiam quoad possessionem & vsum fructum talium bonorum, cum ille non sit dominus eorum, & destinatus esse administrator, quia hoc munus solum ratione prælationis illi conueniebat, ut bene notauit Panormit. in cap. primo de Testamentis. in fine.

Quantum in Episcopo regulari extendatur facultas expendendi bona temporalia.

Vltima actio est vsum, seu dispensatio bonorum, XXVIII quæ tertio loco in numero 13. posita est. In qua etiam manifestum est habere Episcopum ampliorem facultatem, quantum religiosus status postulet, vel equius etiam permittat, quæ multo plura in statu Episcopi, in hoc vltimo, Episcopo, suu habet Episcopus regularis tam liberam facultatem, sicut secularis; Nam quod illam habeat, videtur esse communis sententia, quam tenet Nauarrus, quæstione 1. & 2. de redditibus Ecclesiasticis & Sor. lib. 10. de iustitia articulo vltimo, idem sentit, tamen ex diuersis principijs; Nauarrus enim putat Episcopos etiam seculares non esse veros dominos, imo nec perfectè usufructuarios reddituum Ecclesiasticorum, sed tantum administratores, cum plena facultate vtendi, & disponendi de illis bonis in pios vsus. Hanc autem facultatem sine dubio habet æqualem regularis Episcopus, quia non minus fideliter hoc munus præstare potest, quam secularis, & quia illa facultas conuenit ex vi tituli Episcopalis, qui titulus eiusdem rationis est in vtroque, & hanc sententiam tenuit Cardinalis, in Clementina 2. §. sed & talia. de vita, & honestate Clericorum, & videtur fauere Concilium Tridentinum capite 1. de reformatione dicens de Episcopis. Ommino vero ex interdictis, ne ex redditibus Ecclesie communi quos familiares suos, uigere student, cum & Apostolicorum canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent, sed si pauperes sint, in vi pauperibus distribuunt. &c. & infra subdit hoc habere locum non solum in Episcopis, sed etiam in quibuscunque tam secularia, quam regularia beneficia obtinentibus ergo idem etiam sentit Concilium de Episcopo regulari, neque ampliorem facultatem seculari concedit. At vero Soto longè diuerso nititur fundamento; ipse enim quæstione 4. eiusdem lib. ex professo probat Episcopos esse veros dominos suorum reddituum, & consequenter, tanquam veros dominos habere liberam dispensationem, cum onerati tamen fideliter implendi onera Episcopalia; postea vero in alio articulo. vlt. facit æquales Episcopos regulares, etiam in ipso dominio, ut supra retulimus: ex quo manifestè concludit, Monachos Episcopos perinde possidere Ecclesiastica bona ac reliquos seculares. Itaque Nauarrus, dum seculares Episcopos re ipsa pauperes facit, æqualitatem inter eos, & regulares constituit, Soto vero, ut eandem faciat æqualitatem, regulares Episcopos diuites facit.

Inter has sententias Nauarri opinio minus improbabilis est; nam fundamentum Soti, quoad hanc partem de dominio regularium Episcoporum, reuera est improbabile. Absolutè vero etiam opinio Nauarri non placet; probabilius enim cenfeo Episcopos seculares esse dominos fructuum suorum, Episcopatum, ut planè sentit D. Thom. dicta quæstione 185. artic. 7. ubi prius dicit Episcopos habere proprium bonorum dominium; postea vero subdit, eandem esse rationem de his redditibus Ecclesiasticis, quæ specialiter sunt Episcopatu deputata, de qua re alibi in opere de Ordine tractari solet. Ex hac ergo inæqualitate, quam regularis, & secularis Episcopus habet in dominio talium bonorum, infero non esse æquales in facultate dispensandi illis. Probatur primo ratione generali, quia maior est potestas domini, quam dispensatoris ex genere suo; ergo etiam in præsentem est maior, quia nullo iure speciali impeditur illa inæqualitas. Secundo declaratur; nam aliqua dispensatio seu vsum talium bonorum.

norum esse potest licita Episcopo seculari, quæ non fit regulari, vt v.g. si ille pauperum necessitatibus, & alijs pijs operib. sui Episcopatus sufficienter prouidit, & adhuc habeat superflua de suis redditibus, nihil profecto peccabit, si aliquid donet ob solam cognationem, vel liberalitatem, quidquid Nauaricus dicat in citata q. 1. monito 40. num. 12. neque id repugnat Concilio Tridentino, quia fieri potest, si ne dissipatione Ecclesiasticorum bonorum, vt alibi dicemus. Episcopo autem regulari hoc non licet, nisi cum magna moderatione. Præterea in multis casibus licet vterque peccet abundantius donando quam possit, est tamen diuerso modo; nam secularis non peccabit contra iustitiam, sed contra religionem, abutendo bonis aliquo modo sacris, vel contra misericordiam omittendo pauperes propter confanguineos, vel contra obedientiam Canonum Ecclesiasticorum, præsertim dicti Concilij Tridentini. Regularis vero præter hos modos peccabit etiam contra iustitiam, cum ea donet quorum non est dominus, & ultra facultatem dispensandi quam habet. Dices, cui facit iniustitiam, non enim suæ religioni, quia illa nullum ius habet ad talia bona: nec suæ Ecclesiæ, quia illa potius tenetur ex iustitia, portionem suam dare Episcopo. Respondetur, iniustitiam fieri propriæ Ecclesiæ, in qua manet dominium talium bonorum, propter incapacitatem talis personæ; & ideo licet ex iustitia teneatur alere Episcopum; eique administrationem illorum bonorum committere; nihilominus ipse etiam tenetur ex iustitia ius Ecclesiæ illarum seruare.

XXX. Præter hæc Episcopo seculari per se loquendo licitum est habere ditiores suppellectilem, & ampliore familiam quam regulari: nam licet vterque possit, & debeat Episcopalem dignitatem, cum omni decencia & honore tractare, tamen secularis, etiam in hoc aliquantulum excedat, vel nihil, vel saltem non grauiter peccabit, si aliunde sufficientem pauperum curam habeat; regularis vero mea sententia facile poterit in hoc grauiter peccare, quia debet seruare paupertatem religiosam in his, quæ dignitati Episcopali non repugnant. Et simili modo dicā, facilius posse grauiter peccare religiosum Episcopum notabilem pecunie quantitatem per ludum, aut alium modum similem expendendo, quam secularem, ex eodem fundamento. Denique quauis neuter ex his Episcopos possit testari de bonis intuitu Ecclesiæ acquisitis, nihil tamen repugnet consuetudine alicubi introduci, vt Episcopi testari possint de illis bonis, & nihilominus ex vi talis consuetudinis non possit testari Episcopus regularis propter incapacitatem personæ, imo fortasse, quoad hoc nunquam posset consuetudo præuallere, quia voto contraria videtur. Et ob eandem causam licet Pontifex possit vtrique Episcopo facultatem testandi concedere, longè tamen facilius, & ex leniori causa Episcopo seculari quam regulari. Imo facultas data seculari, sine ulla causa valida esset, licet illicitè daretur; data autem regulari videtur inualida; nam prior est tantum contra ius humanum, posterior vero includit dispensationē in voto, quæ sine causa data nulla est. Denique patrimonialia bona potest secularis Episcopus liberè expendere, & de eis testari, quod non potest regularis Episcopus. Ex his ergo vt existimo manifestè conuincitur, non habere tam amplam facultatem dispensandi, & expendendi bona temporalia religiosum Episcopum, quam secularem, quamquam auctores non tam accurate, & in particulari hanc comparisonem expenderint. Fortasse tamen Cardinalis & alij, cum hos Episcopos faciunt æquales in libera dispensatione bonorum, non loquuntur de æqualitate in actibus, & radice huius dispensationis, prout à nobis explicata sunt, sed solum in li-

bertate quoad modum dispensandi, vt in proximo sequenti puncto declarabimus.

Vltimò enim ex his constat, quod vltimò etiam loco supra in fine num. 11. proposuimus, quare scilicet dicatur religiosus factus Episcopus habere ampliorē vsum rerum quoad modum, & quandam independentiam ab alterius voluntate. Diximus in tomo præced. in hoc maxime consistere vt re aliqua, non vt propria, quia solum fit ad arbitrium Prælati, & dependenter à voluntate eius, religiosus ergo factus Episcopus iam non habet hanc dependentiam, sed ipso iure, vt sic dicam, & ex vi tituli Episcopatus, potest liberè dispensare talia bona in omnem vsum alias sibi non prohibitum. In hoc ergo rectè æquiparatur Episcopus regularis seculari, & id solum probant fundamenta Soti, Nauar. & aliorum, quia scilicet titulus Episcopalis eiusdem rationis est in regulari, & in seculari Episcopo. Nihilominus tamen, multa sunt prohibita in hoc genere dispensationis Episcopo regulari, quæ non prohibentur seculari. Quod quidem non oportet intelligi, de prohibitione speciali iuris positiu; sufficit enim naturalis prohibitio, quæ sequitur ex vi voti paupertatis, & status religiosi, vt declaratum est.

Dices, illam independentiam à facultate alterius, etiam quoad vsum licitos, videtur esse contraria voto paupertatis. Respondetur in primis non esse contrariam, quia est quasi intrinseca tali statui, & ideo Superior qui illum statum concessit, consequenter fecit facultatem vtendi bonis eius quantum eius conditio postulat. Vnde licet hæc dicatur independentia à facultate per hominem (vt sic dicam) concedendam, includit nihilominus facultatem Prælati per ius ipsum datam, quod satis est ad substantiam paupertatis. Quod inde maxime declaratur, quia ipsemet Superior, hoc est, Summus Pontifex, posset in hoc modum ponere Episcopo regulari, limitando modum disponendi de huiusmodi bonis, quia est illi specialiter subiectus per obedientiæ votum, vt statim videbimus, & votum etiam paupertatis retinet, vt hætenus demonstrauius: de essentia autem voti paupertatis est, vt dispositio talium bonorum, ex Superioris arbitrio semper pendeat. Sicut ergo in superioribus diximus, non posse Prælaturam religionis ita concedere peculium religioso, & facultatem disponendi de illo, quin semper possit à Prælatore reuocari, vel determinatus modus præscribi, ita regularis Episcopus non potest in hoc esse omnino independens à Pontifice, sed eius arbitrio in vsum talium bonorum semper debet subesse, & ita satis constat quomodo substantiam paupertatis retineat.

CAPVT XVII.

Ad quid teneatur idem Episcopus quantum ad votum obedientiæ erga Prælatum suæ religionis, aut etiam regulas.

Superest dicendum de obedientia, quæ dupliciter à religiosis exercetur. Primò circa præcepta Prælatorum religionis, quæ ab homine, vt sic dicam, imponuntur; secundò circa obseruationem regulæ religiosæ; & obseruantialis, quæ ratione illius vniciue regulari competunt. Quantum ergo spectat ad priorem partem tituli, dicendum est, quauis Episcopus regularis substantiale votum obedientiæ retineat, nihilominus ratione illius non teneri ad obediendum Prælati suæ religionis, sed soli Pontifici Summo subesse. Prima pars constat ex dictis, quia hoc votum est maxime de substantia religionis. item quia non repugnat statui Episcopali, vt per se constat. Secunda pars declaratur primò, quia votum obedientiæ, etiam factum in tali religione, non postulat essentialiter actualem subie-

XXXI.
In qua inde-
pendentia
æquipare-
tur Episco-
pus regulari
seculari.

XXXII.

III

I.

1. Assertio
tripartita
pro priore
parte tituli.

subiectionem ad aliquem Prælatus talis religionis; nam Generalis religionis, etiam si perpetuus sit, votum obedientie retinet, & tamen nulli Prælato regulari subest. item quia Summus Pontifex, est summus Prælatus cuiuscunque religionis, & substantia voti obedientie sufficienter saluatur respectu cuiuscunque Prælati religionis, cuiuscunque gradus vel conditionis sit. Sic ergo sufficienter probatur hoc non repugnare substantie huius voti, quod autem ex vi dignitatis Episcopalis illa exemptio sequatur, probatur primo ex usu Ecclesie; secundo ex dicto cap. statum. 18. q. 1. ibi, *Monachis, quem canonica electio à iugo regula monastica professione absoluit, & sacra ordinatio de monacho Episcopum facit*; nam hoc maxime de iugo obedientie ad Prælatos religionis verum est, & dicitur esse à regula, quia obedientia esse debet secundum regulam, ut statim amplius exponemus. Tercio, quia hæc vota non manent in his quæ repugnant statui Episcopi, ut sæpe dictum est; repugnant autem Episcopum, qui suæ Ecclesie curam gerere debet, & omnes actiones suas in illius utilitatem consecrare, subesse obedientie suæ religionis. Quæ ratio probat optimè respectu Episcopi habentis propriam Ecclesiam, & Episcopatum, in quo hæc exemptio ex natura rei consequitur, propter incompatibilitatem inter Episcopale munus & obedientiam regularem.

II.
Episcopi etiam titulares hac assersione comprehenduntur.

In Ecclesia autem observatur, ut religiosus, eo ipso quod consecratur Episcopus, licet reuera non habeat proprium Episcopatum, sit liber ab obedientia omnium Prælatorum suæ religionis; de illis ergo alia est ratio, scilicet, quia non decet dignitatem Episcopalis consecrationis, ut talis persona maneat subdita inferioribus Prælatis regularibus, quo sensu talis exemptio fundanda est in Ecclesie institutione, quæ ex traditione satis nobis constat; sola enim ratio decentie congruentiam ostendit, non tamen per se sufficit obligationem promissæ obedientie tollere. Accedit tandem, quod nullus consecratur Episcopus, nisi sub titulo alicuius Ecclesie, ratione cuius habet ius illam regendi, quod per se satis est, ut ex vi talis status liberari debeat à privata obligatione religionis; nam quod actum non possideat suam Ecclesiam, accidentarium est. Vnde ex vi etiam talis consecrationis definit religiosus esse actuale membrum in sua religione, quia per se, & ex vi suæ dignitatis factus est caput alicuius Ecclesie; ergo eadem ratione liberatur à iugo obedientie religionis.

III.

Hinc vero facile concluditur ultima pars assertionis, in qua primo probanda est pars negatiua, scilicet, quod huiusmodi Episcopus alteri quam Romano Pontifici, ex vi huius voti, non subest. Contingere enim potest, ut huiusmodi Episcopus subordinationem aliquam habeat saltem in aliquibus rebus ad Archiepiscopum, vel ad Patriarcham, aut Prælatum; nulli autem eorum subesse potest, eo quod regularis est, seu ratione voti obedientie. Ratio est, quia ipse non promittit obedientiam nisi Prælatis suæ religionis, inter quos non computantur vlllo modo Archiepiscopus, vel alij Superiores extra Summum Pontificem; ergo ex vi illius voti non obligatur obedire illis, etiam in his quæ ipsi possunt præcipere per Ecclesiasticam iurisdictionem, sed obligabitur tantum ratione illius, eo modo quo alij Episcopi sæculares obligantur. Item hac ratione non tenetur Episcopus regularis obedire ex voto Concilio Provinciali præcipienti, sicut nec seruare alia iura, vel leges Ecclesiasticas, quia hoc specialiter non promittit, licet aliunde ratione officij, vel alijs titulis ea seruare teneatur.

IV.

Hinc ergo rectè concluditur teneri ex speciali vinculo religionis obedire Summo Pontifici, tum à sufficienti partium enumeratione, tum etiam,

quia Pontifex est verè Prælatus religionis, & semper manet illi Superior, & obedientia ad illum non repugnat, imo maxime congruit cum statu Episcopali. Aduerti autem potest, quod sicut votum obedientie religiose non est illimitatum, sed secundum regulam, ita Episcopus regularis non tenetur ex vi sui voti obedire in omnibus Summo Pontifici, sed in his tantum quæ directè, vel indirectè ad suam regulam pertinent; quia votum obedientie mutari non est in se, sed tantum usus eius quoad respectum ad hunc, vel illum Prælatum. Fieri tamen potest, ut supposito statu Episcopali, aliquid indirectè pertineat ad obseruationem regulæ in tali persona, quod in alijs non pertinet, sicut intra eandem religionem in eo qui habet munus Prælati Procuratoris, vel aliud simile, aliquid pertinere potest ad obseruationem regulæ, quod in alijs non habentibus tale munus non pertinet. Et hac ratione existimo quidquid in tali persona potest esse moraliter necessarium, supposito tali statu, vel ad spirituales animæ salutem, vel ad perfectionem secundum regulam, esse materiam huius obligationis, si ex villius voti præcipitur, quia indirectè, & reductiue sub illo continetur.

Occurrit vero hoc loco circa exclusiuam positam incidens dubium de Episcopo titulari, & regulari, qui intra diocesim alterius Episcopi habitat, cuius iurisdictioni ordinariæ videtur subiectus, an teneatur ex vi voti obedientie eidem obedire, nam videtur tunc perinde se habere ac religiosus à sua religione separatus omnino, quoad habitationem & subiectionem, de quo diximus supra cap. 6. manere subiectum obedientie Episcopi. Dicendum vero est, etiam hunc Episcopum regulare soli Pontifici debere obedientiam religionis. Et imprimis si talis Episcopus antea erat professus in religione exempta, euident est non manere subiectum Episcopo loci, quia ante consecrationem erat exemptus ab eius obedientia, & per consecrationem, neque exemptionem amisit, nec denuo factus est illi subiectus. Quin potius licet ponamus antea non fuisse de religione exempta, ex vi consecrationis eximeretur à iugo Episcopi, sub ea ratione, quia Prælatus est talis religionis, cui ex voto alij regulares fortasse obedire tenentur. Nam sicut quilibet religiosus exemptus, per Episcopatum eximitur ab obedientia omnium Prælatorum religionis, præter Pontificem; ita etiam non exemptus, quia eadem est virtusque ratio; ergo licet Episcopus loci sit vnus ex Prælatis talis religionis, ab illius etiam obedientia eximitur. Quin potius existimo huiusmodi Episcopos titulares iure ordinario, esse immediate subiectos Summo Pontifici, quoad Ecclesiasticam iurisdictionem, de qua realiter dicendum est. Hinc etiam obiter intelligitur, cui acquirit regularis Episcopus titularis, quia non habet Ecclesiam cui acquirit, & certum est non acquirere religioni, à qua separatus est. Dicendum est enim per se, & ex vi iuris acquirere illi Ecclesie, cuius titulum habet, quia vero non possunt illi cum effectu applicari talia bona, in pia opera dispensanda sunt, quæ dispensatio ipsi Episcopo est commissa, dependenter autem à Summo Pontifice, modo explicato in superiori puncto.

An Episcopus regularis teneatur ad obseruationem regulæ, vel constitutionum suæ religionis.

Ad secundam partem Tituli dicendum est, Episcopum regularem per se, & directè non teneri ad obseruationem regulæ, vel constitutionum religionis, nisi quoad ea quæ sunt materia alicuius voti, vel

vel quæ per aliquam Ecclesiasticam legem scripta sunt. Contrarium huius assertionis sentiunt multi Summiste vt Angelus, verb. Monachus. n. 7. Armil. n. 8. Tabiena 5. Syluest. Religio. 6. q. 10. & Religio. 7. q. 1. qui dicunt teneri ad obseruandas eas obseruantias regulæ, quæ non impediunt Episcopale munus; cui sententiæ multum certè fauet D. Thom. dict. artic. 3. Sed assertio posita communior est, vt statim referemus, & sine illa limitatione habetur in dicto c. statum. in illis verbis, *Quia in Canonica electio à iugo regula monastica professione absoluit*, vbi Glossa id aduertit. Ratione declaratur, distinguendo omnes leges religionis in illa duo membra, constitutiones, & regulas, quæ supra lib. 1. c. 1. declarata sunt. Primò ergo quoad constitutiones ratio est clara, quia illæ non obligant, nisi vt præcepta Prælatorum, vel Capitulorum religionis; sed talis Episcopus non tenetur obedire Prælati; ergo nec huiusmodi legibus; par enim est ratio præcepti scripti, seu legis permanentis, & præcepti ab homine impositi, si ex æquali iurisdictione procedunt; imò præcepta ab homine rigorosius obligare solent, quia vt Iurista dicunt, mitius agitur cum lege, quam cum homine. De regula vero potest esse nonnullum maius dubium, quia sicut esse solet à primis fundatoribus tradita, ita substantialis professio videtur directè respicere obseruantiam eius. Nihilominus, idem de illa censeo præcisè loquendo, ex vi regulæ colligitur ex dicto c. statum. n. 18. q. 1. ibi, *Quem Canonica electio à iugo regula monastica professione absoluit*, vbi Glossa id est, à ieiuniis, vigiliis, &c. idem habet Glossa in dicto c. 3. 16. q. 1. citans cap. 2. eiusdem quæstionis. vbi Gregorius ait: *Nemo potest & Ecclesiasticum obsequium deferre, & in monachica regula ordinatè persistere, vt ipsi monasterii distributionem teneat, qui quot die in ministerio Ecclesiæ est co-*gitur permanere. Ex quibus verbis congruentia huius exemptionis colligitur. item fecit Glossa in c. carum. de consecrat. d. 5. Et idem planè tenent Sot. & Caiet. infra citandi. Ratio autem est, quia illa regula solum obligat, tanquam quædam lex huic communitati imposita; ergo solum obligat personas huius communitatis, quandiu sunt membra illius, quia omnis lex pro communitate per se primò fertur, & ita ad eos tantum loquitur, qui sunt partes illius communitatis: sed religiosus eo ipso quod fit Episcopus, desinit esse membrum talis communitatis, quia nec est subditus, nec Prælati eius: ergo non obligatur legibus eius. ergo, nec regula eius. Confirmatur; nam ob hanc causam non tenetur huiusmodi Episcopus seruare consuetudines proprias suæ religionis; nam consuetudo est quædam lex non scripta, quæ seruanda est quandiu viuunt inter eos, qui talem consuetudinem seruant, vt Augustinus dixit; ergo eadem est ratio de omnib. aliis legibus positivis propriis talis communitatis, inter quas regula connumeratur.

VII. Sed contra, quia multa esse possunt in regula, quæ seruari optimè possunt in statu Episcopali; ergo ad illa seruanda tenebitur talis Episcopus; patet consequentia, quia iuxta doctrinam D. Th. quam supra etiam secuti sumus, licet obseruantia religiosæ, quæ impediunt Episcopale munus, cessent in eo statu, non tamen illæ, quæ cum illo statu optimè conueniunt. Cur enim cessabit prior obligatio, cum nullo ei ponatur impedimentum? Respondetur, doctrinam illam procedere de his obseruantis, quæ sunt de substantia status religiosi, vel directè, aut indirectè, seu implicite sub votum cadunt, & ideo hanc exceptionem primo loco in assertionem posuimus. Ratio autem differentie est, primò, quia status religiosus, quoad substantiam est immutabilis, quoad accidentalia vero mutari potest: per transitum autem ad Episcopatum fit in eo maxima mutatio accidentalis. Secundò, quia obligatio voti est

personalis, & ideo sequitur personam quocumque tendat; obligatio autem legis, est communitatis per se primò, & ideo cessat per separationem à communitate.

Vnde fit, exceptione illam extendendam esse ad vota specialia, quæ in aliqua religione sunt, præter tria substantialia, si talia sint, quæ statui Episcopali non repugnent. Vt v. g. si religiosus ex ordine Minorum Episcopus fiat, tenebitur ad obseruantiam, non comedendi carnes, quia illa non est tantum ex regula, sed ex proprio, & speciali voto, cessabit autè illa obligatio, quando speciali conditione personæ illa abstinencia impedimentum fuerit ad Pontificalia munera. Similiter in Societate, si professus fiat Episcopus, tenebitur seruare votum speciale, quod pro tali statu emittit, de quo nullum potest esse dubium, vt infra videbimus tract. 10. li. 3. c. 19. & idem censeo de cæteris votis simplicibus, quatenus materia eorum in tali statu occurrere potest, quia omnia illa perpetua sunt, & supposita occasione, seu materia, executio, & obseruatio eius nihil repugnat cum statu Episcopali. De voto autem solenni obediendi Pontifici circa missiones, potest esse specialis ratio excusationis, quia videtur repugnare cum obligatione inferuendi proprio Episcopatu. Dico tamè, obligationem de se manere, quia votum immutabile est. Vnde in primis, si quis esset tantum Episcopus consecratus, & Titularis, ex vi illius voti posset obligari ad quamcunq. missionem æque ac cæteri religiosi; Deinde licet habeat Episcopatum, potest ex vi illius voti obligari ad relinquendum illum, vt in Indiam v. g. mitti possit, vel ad alium Episcopatû illuc transferri. Deniq. cum impedimentum illud subdit dispositioni eiusdem Pontificis, cuius ipsum votum fit, non potest censerì impedimentum ad non obediendum Pontifici, iuxta obligationem illius voti præcipienti; nam ipse poterit impedimentum huiusmodi auferre, solum ergo necessarium est de re tota illum certiorè facere, & postea obedire.

Sed obiicitur secundo, nam sequitur non teneri Episcopum regularem ad deferendum habitû suæ religionis, consequens est falsum; ergo. Probatur sequela, quia deferre habitum non est materia voti, sed tantum est vna ex constitutionibus religionis, nec etiam est canon aliquis Ecclesiasticus, qui Episcopum regularem obliget ad habitum suæ religionis deferendum. Circa hoc communis sententiæ est, Episcopus teneri huiusmodi Episcopum ad deferendum habitum suæ religionis, ita affirmat D. Th. dict. ar. 8. quæ ibi alij sequuntur, Syluest. verb. Religio. 7. q. 11. Couar. c. 1. de testa. n. 18. vbi alios Authores refert. Et colligitur ex cap. clerici. 2. de vita, & honest. cleric. vbi dicitur. *Pontifices autem in publico, & in Ecclesiis superindumentis lineis omnes vtantur, nisi monachi, sive in quos oportet ferre habitum monachalem.* Vnde constat hanc obligationem non tantum ex regula, sed ex iure communi desumptam esse, & ideo addidimus aliam limitationem in cõclusionem; nam si de aliqua obseruantia religiosa per ius canonicum declaratum sit ab Episcopis esse obseruandam, tunc respectu illorum, non oritur obligatio immediatè ex regula, sed ex tali iure. Imò significat D. Th. hanc obligationem sequi ex substantiali statu religioso, cum .n. dixisset, Episcopum manere ad hæc substantialia obligatû, subdit, *& per consequens ad portandum habitum suæ religionis, qui est obligatio in signum, indicans professionem tunc perpetuo obligare ad signum eius deferendum, si ut ad præstandum actus ad quos obligat.* Vnde licet verbum oportet, positum in dicto cap. clerici. non sit adeo rigorosum, vt grauem obligationem sub mortali soleat significare, tamen iuxta subiectam materiam, ita interpretandum est, & intelligitur ab authoribus, vt patet ex Panorm. ibi n. 6. Et hoc tandem confirmat generalis Ecclesiæ cõsuetudo; nam quod Soto supra dixit

VIII. Inter obseruantias substantiales censetur vota, si quæ sunt ultra tria ordinaria. Exim. lumen de voto Minorum. Item de votis aliis propriis aliorum Sot. citatis.

Quid de quatuor votis solenni.

IX. Obiectio contra assertionem.

Episcopus regularis tenetur ad habitum religionis.

dixit in Italia hoc non seruari, quia Itali non dignantur Episcopos in habitu monachali videre, non video quo fundamento dictum sit.

X. Imo addit Syluester supra, hanc obligationem tantam esse, ut Episcopus, si habitum suae religionis omittat, incurrat excommunicationem latam in cap. 2. ne clerici vel monachi in 6. Couarr. autem de hac excommunicatione dubitat. *Non enim est* (inquit) *in aliquo canone excommunicatio indicta monacho, qui praeteritum Episcopalis dignitatem non dimisso habitu monachorum assumit aliam illam, vel candidam vestem, quae ab Episcopo exterius deservitur, tamen si male faciet monachus Episcopus ea vii.* Veruntamen Couarr. non contradicit formaliter Syluestro, sed aliquid addit, & vtrumque indiget consideratione. Duo ergo hic distinguenda sunt, scilicet dimittere habitum, vel illo retento, superinduere rochetum. Propter hoc ergo secundum ait Couarr. non inueniri in iure positam excommunicationem, quod ego verum censeo, quamvis inter Doctores dubium sit, an occultare habitum religiosum sufficiat ad excommunicationem dicti ca. 2. incurrendam, in eo autem casu occultaretur habitus religiosus.

XI. Nihilominus quidquid sit de alia occultatione, in hoc casu non censeo esse sufficientem causam illius excommunicationis, quia est nimia extensio legis poenalis ultra verborum proprietatem. Eo vel maxime, quod non obstante indumento albo, posset retineri aliquod signum habitus religiosi, siue habitum longiorem deferendo, vel in colore, & forma caputij, aut manicarum. Syluester autem loquitur in priori casu, in quo etiam, non videtur res adeo certa, tum quia illud caput 2. aperte loquitur de religiosis in suo puro statu, & clausura manentibus, quod patet ex principio textus, *ut periculosam religionis euagandi materia subtrahatur, &c.* quae non possunt ad Episcopum accommodari, tum etiam, quia illa non videtur temeraria dimissio habitus, cum sit commutatio in alium habitum proprium Episcopalis status. Sed cum Ecclesia non concesserit regularibus Episcopis habitum illum, nec monachalis habitus desertionem, certe non posset illa commutatio a temeritate excusari; aliunde verò, quauis ratio textus non videatur tam proprie habere locum in Episcopo, verba tamen in rigore illum comprehendunt, & ideo timendam esse censeo talem excommunicationem, praeteritum, quia monachalis habitus etiam in Episcopo deseruire potest ad subtrahendum saltem euagandi nimium excessum.

XII. Dices, in cap. *Deus qui* de vita & honestate cleric. conceditur religiosis, ut possint habitum mutare propter vniuersitatem vniuersae conuersationis, quando in vnam Ecclesiam conueniunt, quia vnusquisque se debet conformare illis cum quibus viuit. ca. *quisque* dist. 41. cap. *in nona*. 16. q. 7. Ergo cum monachus sit Episcopus, permitti deberet monachalem habitum in clericalem mutare, cum inter clericos viuere debeat. Respondetur, id solum permitti, quando ex dispari habitu scandalum generatur, iam vero nullum generatur scandalum eo eo, quod Monachus Episcopus suum habitum retineat, quin potius oppositum subditis scandalum inferret.

XIII. Tertiò obiicit potest, quia sequitur Episcopum regularem nihil peccare omitendo ieiunia, & similia opera praecepta in sua regula, etiam sub mortali, quamuis possit facile, & commode in suo statu illa seruare, consequens est falsum, ergo. Sequela patet, quia si ille non est subiectus legi, nihil peccat non seruando illam. Minor autem probatur ex D. Th. dicente, posse Episcopum vti dispensatione in huiusmodi obseruantijs regularibus, quae non repugnant Episcopatu. Qui autem indiget dispensatione, peccat, si absque illa transgrediatur legem, imo oportet dispensationem esse rationabilem, &

ideo addit D. Thom. *Secundum quod requirit necessitas persona, vel officij, vel conditio hominum cum quibus uiuit*, loquitur ergo de propria dispensatione, quae veram obligationem supponit. Confirmari hoc potest ex cap. 3. 16. q. 1. ubi dicitur, *De monachis qui dum morantes in monasterijs, sibi postea ad clericatum ordinem perueniunt, statim non debent eos à priori proposito discedere, seu deuiare*, satis autem discedit à priori proposito, qui regulam non obseruat, quando in illo statu commode potest.

Propter hæc Caiet. in Comment. dict. artic. 8. & tom. 1. opusculorum tractat. 25. q. 2. & Sorlib. 10 de iustitia q. 5. artic. vlt. & alij Thomistae communiter concedunt; teneri huiusmodi Episcopum in conscientia, ad seruandas regulas, vel constitutiones sui ordinis obligantes ad culpam. Addunt vero, non obligari debito legali, sed morali, id est, non ex directa obligatione talis legis, verum enim esse putat, quod hæcenus diximus, eos non manere subiectos his legibus. Sed ex rectitudine quadam rationis naturalis, quia ex ascensu ad perfectiorem statum, non debet religiosus deficere à fructu prioris vitae; deficeret autem si ea quae per se conferunt ad perfectionem, & Episcopale munus non impediant, desereret. Vnde vterius addunt idem Authores, hanc obligationem in Episcopo in suo genere, non esse mortalem. Itaque, licet lex religionis de ieiunio v.g. obliget religiosos sub mortali, cum qui factus est Episcopus non ita obligabit, sed tantum sub veniali; ratio eorum est, quia illa obligatio in Episcopo non est ex virtute illius legis, sed ex illa morali decentia, quae tenetur non delinquere ab operibus perfectionis, quae perfectionis statum conseruant; hæc autem decentia solum leuem obligationem inducit. De legibus autem seu constitutionibus religionis, quae tantum poenales sunt, indicant dicti Authores nullo modo obligare Episcopum, cum ad penam religionis ipse non teneatur.

Hæc sententia mihi non probatur, seculus enim obligatione regulæ, in vi regulæ, aut legis nullam inuenio naturalem rationem, quae sufficiens roboret ad eisdem actus regulæ sub aliqua culpa. Primo, quia illa ratio Caietanti, ad summum probat, debere Episcopum exerceri in actibus perfectionis, & hoc pertinere ad decentiam sui status. Quod autem illi actus iure futuri sint, qui per regulam suae religionis prescribuntur sub obligatione ad aliquam culpam, non potest inferri ex illo generali principio; nam existens in statu perfectionis, non potest omnes actus perfectionis exercere; determinatio ergo ad hos, vel illos voluntaria est, seculus lege obligante: ergo cum Episcopus non teneatur legibus suae religionis, esto debeat ex decentia occupari in operibus perfectionis, nihilominus non obligatur determinate ad prescripta per talem regulam. Secundo, status ipse Episcopalis secum affert proprios actus perfectionis, quos ex intrinseca obligatione postulat, ut sunt, docere & illuminare alios, spiritualiter regere, & omnes eorum miseras, quoad fieri possit, subleuare, ad quos actus alij necessarij sunt, qui consequenter sub eandem obligationem cadunt, quantum ad alios fuerint necessarij: scilicet orare, legere, vigilare, &c. ergo si Episcopus etiam religiosus suo munere, quoad omnes istos actus satisfaciatur, sufficienter implet illam rationem decentiae exercendi opera perfectionis suo statui consentanea. Ergo si aliqui paupertatem etiam, castitatem, & obedientiam perfecte obseruet, & omnia, quae cum illis connexa sunt, vel ex absoluta necessitate, vel ex decentia, sint, per hoc satisfaciatur etiam decentiae religiosae, etiam si alias particulares obseruantias non obseruet, quia non pertinet ad decentiam superioris status, & alij neremus illum, & proprijs obligationibus, & alijs perti-

Pertinentibus ad inferiorem statum, non tantum substantialiter, & per se, sed etiam accidentaliter. Et huc tendunt verba sup. cit. in num. 6. ex cap. 2. 96. q. 1. quod est Gregorij li. 4. Epistolarum, quamvis ipse ibi non tractet de religioso translato ad Ecclesiam secularem, sed potius de clerico seculari, qui vult regimen monasterij assumere. Tamen per similitudinem rationis verba illa nostro proposito accommodantur.

XVI. Respondet ergo ad obiectionem, concedendo non teneri Episcopum in conscientia etiam sub veniali culpa, per se loquendo, ad obseruantias suarum regularum. Hoc mihi probant sufficienter omnia adducta, nam Canones, & Glossa illorum, ac Interpretes simpliciter absolunt Episcopum regularem à iugo regularum, & nulla sufficiens ratio naturalis est, quæ illum obliget, vt declaratum est. Solum ergo ad hoc tenetur, vt iuxta integrum statum suum, scilicet religiosi Episcopi, decenter viuat, & contentaneè operetur, quod autem huiusmodi opera sint hæc vel illa, nisi lege aliqua Ecclesiastica vel diuina sint præscripta, vel ex voto vel ex officio sint debita, liberè optioni, & determinationi operantis relinquitur. Quapropter si Episcopus Dominicanus sit, non magis tenetur in conscientia ad abstinendum à carnibus, quam Franciscanus, vel à conuerso, Franciscanus non magis tenetur ad suas peculiare obseruantias, quam Dominicanus. Neuter etiam tenetur ad habendum socium sui ordinis, & similia. De quibus etiam Caiet. & Soto inter se non conueniunt. Et ob eandem causam nihil quoad hoc distinguendum puto, inter opera dissona, vel consona statui Episcopali, sed in omnibus censeo prudenti arbitrio relinquendum, an talia opera expediant, vel deceant, aut magis conueniant in tali statu, & post tale iudicium libera etiam est electio eorum, & non sub obligatione ad aliquam culpam, nisi aliquod indecens opus, vel inutile otium, loco talium operum admittatur. Non nego tamen esse aliquam congruitatem, vt ceteris paribus vnusquisque potius eligat opera suarum religioni, & regularum conformia quam alia, ceteris paribus: non credo autem illam esse tantam, vt per se inducat obligationem in conscientia, quia nullum est principium ex quo sufficienter colligatur, seclusa directa obligatione ipsarum constitutionum positiuarum.

XVII. Dices, teneri saltem ex illo principio, quod turpis est pars, quæ non concordat toti. Respondet, primum etiam ex hoc principio non teneri omnes partes ad seruandas omnes leges communitatis, sed vnquamque teneri ad illas, quæ ad ipsam spectant. Vnde si leges aliunde habeant, non obligare in conscientia, sed tantum ad penam, ex illo principio non erit culpa illas non seruare; sic ergo non obligatur Episcopus ad seruanda statuta religionis propter illud principium, quia non cadunt in illum, neque eorum obseruantia postulat tantam vniformitatem in membris adeo disparibus, & statuum diuersorum. Vnde secundò dicitur Episcopum in rigore iam non esse membrum illius communitatis, & ideo ex hoc titulo conformitatis cum illa non obligari ad obseruantias eius. Nec propterea licet inde colligere, illum non manere religiosum talis religionis in specie potiusquam alterius, quia in substantialibus, & in habitu semper manet religiosus in tali specie, & quoad vinculum præcipue obedientie, semper manet ita ligatus habitualiter, vt si à Pontifice priuatur munere, & exemptione Episcopali, manebit subiectus suarum religioni, & non alteri. Hoc ergo satis est, vt statutum religiosum eiusdem rationis retineat, quamuis sub-

Franc. Suar. de statu relig. Tom. I V.

iectus actu non sit, nec Prælati, nec legibus talis religionis.

Atque ex his infero, huiusmodi Episcopum non indigere propria dispensatione ad comedendum carnes prohibitas. v. g. per præceptum regularum, dictis per & idem est de similibus, quia dispensatio solum est ad tollendam obligationem, vbi ergo non est obligatio, nec dispensatio necessaria est. Cum ergo D. Thom. nu. 13. citatus ait posse secum dispensare, vel indicat se sequi priorem sententiam, quæ probabilis est, licet quam defendimus, in rigore iuris videatur vera; vel certe in lata quadam significatione illo verbo vsus est, vt indicaret melius esse, magisque consulendum cuiuslibet Episcopo religioso, vt regulam suarum religionis quoad hanc partem obseruet. Et ideo noluit licentiam præbere ad oppositum faciendum nisi per modum dispensationis, quia vir religiosus, & perfectus, ea quæ meliora, & suo statui conuenientiora sunt, etiam si sub obligationem non cadant, absque iusta causa prætermittere non debet, & ideo quando sub hac tantum consideratione sibi indulget, aliquid huiusmodi secum dispensare dicitur. Nec ex cap. de monacho, seu 3. 16. quæst. 5. aliud colligitur, quia in eo non est sermo de Episcopis, nec etiam necesse est textum illum intelligere de monachis translatis ad Ecclesiam secularem, sed de quocunque monacho clerico ordinato; olim enim monachi ex visitatus non ordinabantur, quamuis ergo interdum ex indulgentia ordinarentur, non propterea liberabantur à regulari obedientia, & obseruantia. Vel denique licet extendamus textum illum ad monachum translatum ad Episcopatum, responderetur cum Glossa ibi, non posse desinere à suo proposito, quoad substantialia sui status, & quamuis alias regulas non obseruet, non potest dici propriè desinere à proposito, quia vbi cessat obligatio, non habet locum desinatio à proposito.

Solum superest specialis difficultas, an hoc generale corollarium habeat locum in speciali casu cap. vltimi de obseruatione ieiuniorum: de die natiuitatis, quando incidit in sextam feriam, an possit religiosus Episcopus, sine dispensatione comedere carnes illa die, quando ex regula suarum religionis erat prohibitum. Caiet. enim in hoc puncto contraria docuit. nam in 2. 2. dist. art. 8. dicit non posse hoc facere sine peccato mortali, quia non gaudet beneficio, seu indulgentia concessa omnibus fidelibus: nam in illo capite, excluduntur ab illa omnes religiosi, quorum instituta obligant ad abstinendum à carnibus, seu ad ieiunandum sextæ feriæ, & ideo præceptum Ecclesiæ abstinendi à carnibus sextæ feriæ, rigorosè obligat huiusmodi Episcopum. Idem verò Caiet. in citato opuscul. negat illud esse peccatum mortale, & ait Sot. Caietanum ibi cordatus mutasse sententiam, quod ipsemet Caiet. significauit in vltimis verbis illius opusculi dicens: *Tu lector memento scripta nostra, de huius questionis materia in commentariis super 2. 2. ad hæc referre subtilius discussa.* Itaque dicendum est, vbi abstinentia à carnibus, vel ieiunium, solum est ex regula, vel præcepto eius, & non ex speciali voto, Episcopum posse licitè eo die carnes comedere, quia iam ipse regulari obseruantia non est allicitus, & textus solum excipit eos qui aut voto, aut regulari obseruantia sunt alliciti. Vnde Carthusianus si fiat Episcopus, licitè poterit carnes comedere eo die, religiosus autem de ordine Minimorum etiam factus Episcopus, non poterit, quia specialiori voto obligatur, quod semper durat.

XIX. Quid de obseruantia in sextâ feriâ inquam incidit Natiuitatis Christi.

Eam ipse retractat verius.

CAPVT XVIII.

An Episcopus regularis gaudeat gratiis suis religionis. Et quæ obligationes maneant in religioso facto Cardinali.

I. Pro priora parte tituli arguitur negativè.

DVO in titulo posita supersunt breuiter inquirenda circa hanc materiam. Primum est, an religiosus factus Episcopus gaudeat priuilegijs, & indulgentijs, concessis suæ religioni. Ex dictis enim videtur sequi pars negatiua, quia Episcopus iam non tenetur oneribus religionis; ergo nec priuilegijs & commodis gaudere debet. Item hæc priuilegia conceduntur intuitu religionis, sed Episcopus iam non est membrum illius religionis; ergo nec communicat cum ipsa in priuilegijs, & gratiis. Propter hæc quidam absolute, & sine vlla limitatione excludunt Episcopum regularem à participatione omnium gratiarum suæ religionis: nam cessante causa fundamentali priuilegij, cessat priuilegium, vt in materia de legibus tractauimus, & notat Glossa in cap. *Ita nos*. 25. q. 2. verbo *Cessauerint*. Decius in cap. *cum accessissent*. de constitutionibus. n. 15. Sed ex eodem fundamento potest contrarium suaderi, quia priuilegia conceduntur in fauorem status religiosi, qui non tantum est in toto corpore mystico religionis, sed etiam in singulis personis eius; sed hic status verè manet in Episcopo, non solum in genere, sed etiam in tali specie, vt ostensum est ca. præced. ergo in illo non cessauit causa & fundamentum priuilegij, aut indulgentiæ; ergo nec gratia ipsa cessauit, quia non est specialiter reuocata, vt supponimus, nec sublatum est fundamentum vt per se ipsa cesset.

II. Deciso per distinctionem.

Quapropter distinctione mihi vtendum videtur, nam aut gratiæ & priuilegia concernunt corpus religionis, vt sic, & fauorem eius, quoad iurisdictionem, administrationem temporalium bonorum, & alia huiusmodi, aut respiciunt singulas personas. De prioribus non videtur dubium, quin Episcopus illis gaudere non possit, vt conuincit prior ratio facta; talia enim priuilegia non fundantur in toto statu religioso personali, sed in vinculo, & coniunctione ad hoc corpus, cui per se primo conceduntur, & ad illius vsum, & commodum ordinantur. De posterioribus autem iterum distinguendum est, quia vel vsum talium gratiarum aut priuilegiorum ab Episcopo vsurpatus, esset onerosus ipsi religioni, vel non. Quando priuilegium concedit gratiam, qua persona religiosa gaudere potest in commodum suæ animæ, vel corporis, sine onere, vel grauamine suæ religionis, profectò non cessat propter statum Episcopalem. Sicut enim diximus obligationes, & vincula substantia- lia religionis, quæ non repugnant muneri Episcopali in ipso, seu cum ipso durare, ita etiam ratio postulat, vt gratiæ, & indulgentiæ status religiosi, quibus potest Episcopus frui sine incommodo suæ religionis, in ipso etiam perseuerent, & ita omnes rationes pro vtraque parte propositæ, hanc assertionem persuadent, quia verisimile est solum religiosum statum quoad substantiam eius esse sufficiens fundamentum, & causam talium gratiarum, & quoad eas retorquetur optimè illa ratio, quod qui retinet religionis onus, debet etiam retinere fauores eius.

III.

At verò, si vsum talium gratiarum redderet in onus religionis, aut monasterij, admittendus non est, quia semper censetur huiusmodi fauor principaliter concessus in fauorem religionis. Et quoad hoc procedit quædam declaratio Sixti IV. quæ refertur in monumentis Minorum fol. apud me

149. concess. 365. quæ sic habet; Ne ex habilitationibus ad beneficia, cum facultate, quod etiam post illa obtenta, in domibus dictorum ordinum residere, ameras habere in illis, & in generalibus capitulis fratrum eorumdem Prælatorum, & Minorum ordinum vocem actiuam, & passiuam habere, ac priuilegijs fauoribus, gratiis, & indulgentijs, quæ ipsorum ordinum professoribus gaudere possunt, præfatis ordinibus, & illorum professoribus gramam in inf. ratur: eisdem motu, & auctoritate decernimus. huiusmodi habilitationis litteras intelligi, & interpretari debere, vt fratres ipsi quibus concessa sunt, vel conceduntur in posterum per Sedem Apostolicam, postquam aliquod beneficium adepti fuerint pacifice, ac pro Capellani in aliquibus Ecclesijs capere deservire, concessis prædictis, prout vocem actiuam & passiuam, retentionem in domibus dictorum ordinum, ac retentionem dictarum domorum, camerarum, & aliarum, quæ ordinum præfatorum sunt concernentia, de eorum ordinum Prælatorum consensu, dumtaxat gaudere possint, & non alias, neq. alio modo. Idem statuentes de promotione ad cathedrales, etiam titulei, appellatas Ecclesias, & alias dignitates Ecclesiasticas. In quo indulto expendo Pontificem non absolute excludere hos Episcopos à participatione gratiarum, sed cum duplici limitatione, vna est, si illa sit cum onere religionis, quæ significatur in illis verbis, prout vocem actiuam, &c. vsque ad illa, quæ ordinum præfatorum sunt concernentia. Alia est, vt illa non sit sine consensu Prælatorum; unde colligitur, de consensu Prælatorum etiam posse frui his gratiis concernentibus aliquo modo religionem ipsam, & consequenter ad fruendum alijs gratiis, quæ corpori religionis nihil obstant, Prælatorum consensum necessarium non esse.

Aliud dubium est, an omnia, quæ diximus de Episcopis, eodem modo locum habeant, in Cardinalibus religiosis, etiam si Episcopi non sint. Ad id quod breuiter dicitur, eodem modo omnia accommodanda esse, quia religiosus Cardinalis verè religiosus manet. eadem. n. est de illo ratio, vel certe maior, quia ex vi illius dignitatis non ita constituitur in statu perfectionis, sicut Episcopus. Quare vinculum paupertatis retinet, & incapax est proprii dominij, & ideo sine dispensatione telian non potest, vt rectè dixit Baldus, in Authentica *litem*. de Episcopis, & Clericis. Vide Martinum Laudensem in tract. de Cardinalibus. q. 8. & 59. & Andream Barbatiam de præstantia Cardinalium. p. q. 3. & Hieronymum Manfredum de Cardinalibus. q. 133. Vnde quidquid acquirit post talem dignitatem, Ecclesiæ suæ videtur acquirere, semper enim habet alicuius particularis Ecclesiæ titulum, & regimen: Alias acquireret Ecclesiæ Romanæ seu Apostolicæ sedi. Quod verò ad obedientiam attinet, quod clarum est soli Pontifici immediate subesse, retinet tamen idem obedientiæ vinculum. De obligatione verò ad alias obseruantias regulæ eadem ratio ex-emptionis est, quia iuxta institutionem Ecclesiæ per ipsam illam dignitatem æquè separatur quis à corpore religionis atque Episcopus. Habitum tamen deferre debet, ita enim obseruat Ecclesiæ vsum, & facit. uent iura supra citata. Solus religiosus factus Summus Pontifex hac obligatione liberatur. Quamuis tamen substantiam status religiosi non amittat, vt in superioribus tractando de obedientiæ voto tactum est.

CAPVT XIX.

Verum Religiosus professus possit ad beneficium, vel dignitatem inferiorem Episcopali transire, & quo iure tunc obligetur?

SUPpono in primis religiosum ex vi professionis suæ non esse incapacem Ecclesiastici beneficii, & etiam curam animarum annexam habentis. Sunt qui-

quidem multa antiqua decreta prohibentia, ne monachi clericorum officia populis celebrare, aut ministrare præsumant, quæ congerit Gratianus 16. q. 1. veruntamen illa decreta loquuntur primò secundum antiquam consuetudinem monachorum qui laici erant, & ex vi suæ professionis clerici non erant, neque ad hunc finem infirmebantur. Deinde non omnino excludunt monachos ab hoc ministerio, tamquam inhabiles, vel ad ordines, vel ad beneficia, aut ministeria Ecclesiastica, sed prohibent, ne suo arbitrio & vsurpato iure his ministeriis se ingerant, nec sine debita superiorum facultate ad illa assumant. Nunc autem solum aliterius professionem religiosam per se, & vi sua non reddere personam incapacem Ecclesiastici beneficij, quod declarat, in hunc modum; nam quod sunt in beneficio Ecclesiastico diligenda, primum est spirituale ius ad tale ministerium, quod ius interdum etiam includit iurisdictionem Ecclesiasticam, vel in administratione verbi Dei, & Sacramento- rum, vel in iuris fori contentio. Secùdm est tem- porale commodum, quod ratione officij habet

beneficium. Quantum ad primū, confitatur religiosum non esse incapacem illius iuris, quia non repugnat cum aliquo voto substantiali religionis. De castitate confitatur, de paupertate probatur ex dictis supra de materia illius iuris, quia pro illis deest causa.

habere ius ex se perpetuum, vt à sua religione alantur, cui ipsi etiam inferuire & obedire tenentur. certum est etiam religiosum ex vi suæ professionis esse capax prelationis præfecturæ, vel administrationis eiusdem religionis, seu personarum, & bonorum eius, quod satis constat ex dictis supra lib. 2. à cap. 7. de Prelatis, & eorum electionibus. Loquimur ergo de beneficiis regularibus in alio sensu videlicet de his, quæ sunt propria beneficia eiusdem rationis quoad substantiam cum secularibus, solumque dicuntur regularia, quia pleno iure ad monachos, seu regulares pertinent, & per eos administrantur.

Ex his ergo constat, religiosum non esse incapax benefici etiam secundum ius Canonicum, quia quantum ad beneficia regularia ipsum ius illa permittit, vel concedit; ergo supponit per regulares administrari posse, & debere. nam commune axioma iuris est, beneficia regularia regularibus conferenda esse; secularia vero secularibus. De seculari autem beneficio probatur, quia licet iura prohibeant monachum non assumi ad tale beneficium, sine debita facultate, & legitimo titulo, seu provisione illius qui potestatem habeat, non tamen absolute prohibent, nec reddunt regulares personas inhabiles ad talia beneficia. Primum ergo videndum est de beneficiis regularibus, & de omnibus quæ ad illa pertinent, & deinde de secularibus.

Primum ergo dicendum est, regularem posse habere beneficium regulare sui ordinis, vel monasterij, non vero alterius, nisi ex speciali dispensatione. Vtraque pars est certa, & communis, vt videre licet in Rebuffo in practica. p. 1. tit. vltimo qui est de translatione monachorum, & p. 2. titulo de dispensatione cum regularibus facta, & ex Nauar. Comment. 4. de regularibus. num. 23. Syluest. verb. Religio. 6. & Panormitan. in cap. *Deus quis*. de vita & honestate cleric. & cap. *quod Dei timorem*. de statu monachorum, & sumitur ex cap. *cum singulari*. s. *prohibemus*. de prebend. in 6. In quo prior pars supponitur potius, quam altera; nam officia, & beneficia consueta administrari per monachos alicuius monasterij, illis non solum possunt, sed etiam debent conferri. Vnde si talia beneficia pleno iure sint tali monasterio subiecta, per solam voluntatem Prælati regularis, potest religiosus ad tale beneficium transferri, vt Panormitan. & Syluest. notant, & colligi potest, ex cap. *doctos*. & cap. *si monachus*. cum sequentibus. 16. quæst. 1. & ratio est, quia tunc prouisio beneficij omnino pertinet ad Prælatum monasterij; hanc enim rationem dicitur pleno iure ad monasterium pertinere, sub Prælato autem Capitulum monasterij comprehendimus, iuxta monasterij statutum, vel consuetudinem ad illud pertineat prouisio. Persona etiam est plenè subiecta Prælato monasterij: ergo non ab Episcopo, sed ab illius voluntate pendet, quoad prouisionem, seu receptionem talis beneficij.

Vnde addit Nauar. suprà non solùm posse, sed etiam teneri ad acceptandum tale beneficium, si *Subd. si res non sit illa acceptare.* Prelatus præcipiat, quia illud præceptum iustum est, & non excedit latitudinem obedientiæ religio-
sæ, quia gubernatio beneficiorum monasterij valde pertinet ad vtilitatem, & regimen eiuſdem monasterij, argumento cap. *quorundam.* de electione in 6. ibi, *extra administrationes propriis ordinis solum prelatiua commendare moluntur*; ergo comprehenditur illa administratio, vel susceptio beneficij, sub materia obedientiæ illius monasterij. Quapropter meritò etiam hoc extendit Nauar. ad beneficium tenue, & paucos redditus habens, quia obedientia religiosa, non fundatur in pro-
pria

III.
Ostenditur
iam prae-
dicta 2. sup-
positio.

IV.
Prima asser-
tio, posse re-
gulares ha-
bere benefi-
cium regu-
lare sui or-
dinis.

Hac benefi-
cia confe-
runtur so-
lum à pra-
latis regu-
laribus.

V.
subditi te-
niamur illis
acceptare.

non procedit dicta ratio, & ideo dicimus non acquirere monasterio, sed Ecclesie. Neque quoad hoc obstat, quod talis persona subit obedientiam monasterij, quia hæc obedientia debetur secundum regulam, & secundum iura monasterij: ditare autem monasterium ex bonis Ecclesie, non pertinet ad obedientiam, secundum regulam, neque ad ius monasterij, & ideo non sequitur ex dicta subiectione. Vnde sicut religiosus pro tempore quo refidet in tali Ecclesia, tenetur ei inseruire, nec potest obligari ad aliquid impossibile illi ministerio, nisi à beneficio reuocetur, ita pro eodem tempore, non potest obligari, vt ex bonis, vel fructibus Ecclesie acquirat monasterio.

X. Sed quæres, an saltem possit licite ipse beneficiarius de fructibus sui beneficij partem aliquam voluntarie monasterio tribuere. Respondetur, ipsum non esse dominum sed dispensatorem, habere tamen liberam administrationem illorum bonorum, id est, independentem à voluntate sui Prælati regularis, quia quoad hanc partem, non est illi subiectus, vt declaratum est. Nihilominus tamen ex natura rei, & ex vi sui muneris, tenetur debitum ordinem seruare in dispensandis bonis suo vſui non necessarijs, nam prouidere in primis debet Ecclesie suæ, deinde pauperibus sibi subiectis, sed eiusdem Ecclesie. Si quid vero postea superſuerit, iuste, & religioſe potest, dum viuunt, suo monasterio ea donare, quia est opus religionis, & misericordie, nulloque iure inuenitur prohibitum. Testari autem in morte religioſo non permittitur, vt supra dictum est, nisi ex speciali priuilegio. Vnde si talis religiosus peculium habeat ex huiusmodi bonis vsq. ad mortem, (pro vt habere potest, nisi speciali regula prohibeatur) in eis succedet Ecclesia, & non monasterium.

XI. Sed quid, si talis religiosus reuocetur ad monasterium, & amoueat ad beneficium, poteritne secum deferre suum peculium, & omnia bona mobilia, & se mouentia, quæ in illo habebat. Respondeo, posse quidem illa si velit Ecclesie relinquere, vel successori, vel in pauperes distribuere, quia, donec recedat, liberam administrationem illorum habet. Ob eandem vero rationem cenſeo etiam posse illa secum deferre, tum quia administratio secundum se ad hoc extenditur, tum etiam quia talia bona iam erant eius vſibus applicata. Existimo tamen eo ipſo, quod persona iterum redit ad monasterium cum talibus bonis, incorporari bona illa bonis monasterij, quia in primis talis religiosus iam non potest habere liberam administrationem talium bonorum, quia hoc repugnat religioſæ vitæ, cum iam illa persona sit omnino actu subiecta Prælato religionis; ad illum ergo iam spectat talium bonorum administratio. Vnde eo ipſo, quod religiosus secum deferat talia bona ad monasteriũ, quantum est ex se, illa applicat, & Prælatus illa permittendo consequenter acceptat, & ideo extunc incipit dominium talium bonorum esse apud monasterium.

XII. De bonis vero aliunde acquisitis à tali beneficiario, quocunque modo, est maior difficultas, quia Bartolus supra dicit, quoad talia bona non acquirere Ecclesie suæ, sed monasterio, cuius opinionem videntur multum suadere rationes prius factæ in num. 7. & in num. 8. præsertim cum nullum sit ius, quod talia bona applicentur monasterio. Nam capitul. statutum. 18. quæst. 1. & loquitur de Episcopo, & licet extendatur ad inferiora beneficia, merito requiri potest, vt cum Episcopo conveniant in perpetuitate, & consequenter in vi eximendi religioſum à iugo regulæ, quia alias

non est similitudo rationis; & ideo neque extensio locum habet. Declaratur assumptum, nam quando religiosus liberatur à iugo regulæ totaliter (vt sic dicam) diſiungitur à corpore suæ religionis, & vnitur suæ Ecclesie, & ideo merito illi tantum acquirit. Quando autem non liberatur à iugo obedientie, & regulæ, adhuc manet coniunctus suæ religioni, & actu subiectus illi, in omnibus, quæ non repugnant ministerio Ecclesie; ergo etiam in his bonis, quæ non comparat intuitu Ecclesie, sed aliunde, non acquirit Ecclesie, sed monasterio cuius est membrum. Est enim illa persona quasi diuisa; nam partim est monasterij, partim Ecclesie, ita tamen, vt quoad omnia quæ per se non pertinent ad ius Ecclesie, sit monasterij; quoad acquisitionem autem talium bonorum per se non pertinet ad Ecclesiam, cuius signum optimum est supra tactum cap. 16. num. 25. quia si illa persona esset sui iuris, nullo modo talia bona pertinerent ad Ecclesiam, ergo cum sit iuris monasterij, vt sic dicam, illi potius acquirit talia bona, quam Ecclesie. Vnde confirmatur tandem, quia antea monasterium habebat hoc ius ratione talis personæ, & non amisit illud propter tale beneficium, quia per illud non fuit persona translata simpliciter, sed tantum secundum quid, vt declaratum est. Neque etiam potest aliud colligi ex dicta Clementina, quidquid Nauarr. dicat, quia illa solum disponit de beneficio, & de immunitate eius, (vt ita dicam) non vero de persona, nec de omnibus bonis, quæ quacunque via possunt ad illam peruenire.

Nihilominus Nauarrus supra dicto Comment. 2. de regularibus num. 6. tener, huiusmodi religiosum beneficiarium acquirere suæ Ecclesie, quocumque titulo vel ratione aliquid acquirat, qui videtur maxime fundari in dicta Clementina. nam ad Bartolum postea respondet, vel non vidisse illam Clementinam, vel non satis eam ponderasse. Sed, vt dixi, nullum argumentum efficac ab illa sumi potest; quæ enim consequutio est à fructibus beneficij ad bona, quæ, vel iure hæreditario, vel libera donatione, aut alio simili modo acquiruntur? Citat deinde Panormitanum in cap. monachi. de statu regular. & in cap. ultimo, de capellis monachorum, sed in neutro loco aliquid dicit ad hanc quæſtionem pertinens; sed potius ait religioſum promotum ad beneficium perpetuum, non habere amplius communionem cum primo monasterio; cum vero, qui tantum habet beneficium naturale, non esse separatum à monasterio, neque extra obedientiam Prælati: de acquisitione vero bonorum nihil dicit. Deinde argumentatur Nauarrus ex quadam doctrina Frederici Senens. conf. 35. num. 74. dicentis, occiso beneficiario manuali, poenam homicidæ applicandam esse Ecclesie, & non priori monasterio, quia pro tunc est verus beneficiarius talis Ecclesie, & secundum illum statum iudicandus est, vt ibi latius proſequitur, adductis varijs coniecturis, ex quibus fit quidem probabile illud assumptum, non tamen certum, nec sufficiens ad confirmandam rem multo magis dubiam. Præsertim, quia est longè diuerſa ratio, illa enim poena applicatur ratione iniuriæ, & nocuenti; in eo autem casu proximè & principaliter nocuentum, & iniuria fit Ecclesie, quæ, vt sic dicam, actu possidet talem personam, & ideo ad illam maxime pertinet ius acquirendi illam poenā, quamuis fortasse prudenti arbitrio iudicis etiam esset pars aliqua monasterio applicanda. At vero quando acquisitio non fit ratione iniuriæ, neque titulo ipsius Ecclesie, nullum apparet fundamentum sufficiens, ob quod Ecclesia habeat ius ad bona talis personæ aliunde acquisita.

XIII.

Z 3

Ad.

XIV.

Addit tamen Nauarrus rationem aliam, quam censet efficacem, quia bona acquisita ex fructibus beneficij manualis, & ex opera ipsius monachi, non debentur monasterio; ergo nec bona aliunde acquisita; probat consequentiam; nam si religiosus acquireret monasterio, multo magis acquireret ex re ipsius monasterij, quam ex re aliena; sed fructus & opera monachi, sunt quodammodo ipsius monasterij cuius est monachus; ergo, si per illa non acquirit monasterio, multo minus aliunde. Verumtamen neque hæc ratio videtur efficax. In antecedente autem duo inuoluuntur, vnum est de fructibus, & quoad illam partem admittitur facile, & negatur consequentia; nam quoad eam partem falsum est, quod in probatione eius sumitur, scilicet, Monachum acquirendo ex illis fructibus acquirere ex re monasterij; nam illi fructus nullo modo sunt monasterij; neque immediatè, vt per se constat, nec mediatè ratione personæ, quia ostensum est eum non acquirere monasterio talia bona, sed Ecclesiæ. Vnde tales fructus non possunt dici bona monachi, sed Ecclesiæ, quamuis administratio, & usus illorum commissa sint beneficiario monacho.

XV.

Altera vero pars antecedentis erat de acquisitione per opera monachi, & quoad hoc dubito de veritate illius antecedentis vniuersaliter sumpti; nam licet illud sit verum, de operibus pertinentibus ad ministerium Ecclesiæ, aut beneficij, quando ratione illorum aliquid per modum stipendij, vel elemosynæ datur; hæc enim omnia, lato quodam modo possunt in fructibus beneficij computari: de alijs vero operibus merè personalibus, seu temporalibus, quæ omnino sunt extra obligationem, vel titulum beneficij, non videtur illud antecedens adeo certum, quia monachus non exercet illa opera, vt beneficiarius talis Ecclesiæ, sed vt homo, vel vt monachus, ergo non est, cui per talia opera acquirat Ecclesiæ, & non potius monasterio, cum seculo respectu beneficiarij, semper illa persona, & consequenter actiones eius sint monasterij. Nihilominus Bartolus in leg. sed & si. 30. §. interdum. ff. de usufructu. sentit huiusmodi monachum per opera sua acquirere Ecclesiæ. nam si emat (inquit) rem aliquam, & soluat illam pecunia acquisita de opera sua, res illa Ecclesiæ acquiritur; & rationem reddit, quia illa Ecclesiæ cui est prepositus, debet habere usufructum personæ suæ. Verum est illum non loqui in particulari, quando beneficium est manuale; loquitur tamen indifferenter de monacho alicui Ecclesiæ deputato. Et ratio quam reddit, generalis videtur. Vnde quoad hanc partem probabile est, quidquid talis monachus acquirat per opera sua, acquirere suæ Ecclesiæ, quia protunc, quoad vsum, seu ministerium deputatus est illi Ecclesiæ, & consequenter omnes actiones eius illi sunt consecrate; ergo & fructus earum.

XVI.

Sed licet hoc admittamus, non sequitur idem esse dicendum de quocunque alio modo acquirendi, ratione suæ personæ præcisè per hereditariam successionem, vel per aliam donationem, ac denique recipiendo potius, quam agendo, quia persona illa non est omnino translata, vt sic dicam, in dominium talis Ecclesiæ, etiam pro illo tempore, sed solum quoad ministerium, & quasi vsum fructum actionum, non vero quoad reliqua omnia, quæ ad talem personam pertinere possunt, cum illa semper maneat actu subiecta, & vnita monasterio. Neque tunc verum est quod Nauarrus supponit, monachum acquirendo Ecclesiæ per sua opera, acquirere illi ex re aliena, seu ex re monasterij, non enim ita est; nam illa opera iam non

sunt monasterij, sed Ecclesiæ, quæ licet personæ quoad proprietatem sit monasterij, quoad possessionem, & vsum, seu vsum fructum pronuncietur Ecclesiæ. Sic enim feruus alicuius alteri ad vsum & seruitutem tantum pro aliquo tempore donetur, acquirat vsuario per operas suas, quia pro illo tempore illa opera non sunt proprietarij domini, sed proximi professoris, seu vsuarij. Et simili modo non censeo verum, monachum illum acquirendo monasterio per hereditariam successionem, vel similem modum, acquirere ex alieno: nam licet acquirat id quod erat alienum, non tamen ex alieno, sed ex re maximè propria, qualis est propria persona, vel natiuitas, aut origo, ratione cuius habet ius succedendi, vel alia personalis conditio, ratione cuius sine intuitu actionum, vel Ecclesiæ, aliquid ei donatur. Vnde non rectè applicatur illud axioma, qui possit aliter acquirere ex re aliena, magis possit ex re sua. Possimus ergo retorquere rationem Nauarri, quia multo maior ratio est acquirendi monasterio ea bona, quæ præcisè intuitu personæ acquiruntur, quam alia, quæ respiciunt opera, vel fructus Ecclesiæ: nam persona secundum se manet semper sub potestate, & quasi sub dominio monasterij, licet quoad opera sit protunc applicata Ecclesiæ.

Ex his ergo videtur sententia Bartoli fieri satis probabilis. Et sanè cum ex vi professionis, & actualis subiectionis ad Prælatum monasterij, per se constet de iure religionis ad bona pertinentia ad religiosum, quamdiu non constet certa aliqua ratione, aut lege monasterium esse priuatum illo iure, seu ius illud translatum esse in Ecclesiæ, non est facile proferenda sententia contra monasterium, præsertim, cum in dubijs melior sit conditio possidentis. Accedit etiam, quod beneficia manualia non simpliciter, sed secundum quid beneficia censentur, quia beneficium debet esse perpetuum, vt notat gloss. in cap. vnico de capellis monachorum. in 6. verb. perpetui. ex text. ibi, & ex cap. præcipua. d. 55. & in cap. S. anthoni. d. 70. & ideo licet inter regulares propter eorum peculiarem statum hæc manualia beneficia admittantur, non oportet in eis habere locum omnia, quæ ex perpetuis beneficiis consequuntur, cum in eis non fiat absoluta & integra personæ translatio. Atque ex hac sententia consequenter dicendum videtur, non posse religiosum beneficiarium ad mutum amouibilem retinere hæc bona aliunde, quam ex suis operibus, vel fructibus acquisita, vel quoad naturalem possessionem, vel quoad vsum, vsum fructum, vel administrationem, nisi quantum ei fuerit à suo Prælato permixtum; nam illa bona statim acquiruntur monasterio, ergo ratione beneficij non acquirat monachus speciale ius administrandi illa, quia cum non sint bona suæ Ecclesiæ, beneficium non confert administrationem illorum ergo pertinet ad Prælatum monasterij, cui etiam ipse monachus subditus est: ergo sine licentia illius non potest detinere aut contrahere talia bona. Quod secus dicendum esset consequenter loquendo iuxta opinionem Nauarri, vt ex superioribus constat.

An beneficiarius regularis habens beneficium suæ religionis pleno iure subiectum, Prælato sui obedire teneatur, vt alij simplices religiosi.

Secunda difficultas est circa obedientiam huiusmodi religiosi, an se extendat ad omnia, in quibus alij simplices religiosi obedire teneantur. Sed hoc longè expe-

ius ſubdi-
tur regula
in qua
comparatur
cum cu-
ra beneficii.

Non curat
aliqua ſua
cura religio-
nem.

XIX.
Solutio
quæ per
litteras
quæ per
reſcriptum
ſunt ex-
empti.

Non tamen
ſubſtituitur
ſibi ipſi
ordinatio.

XX.
Dilectum bi-
monium de
ſibi. Et cum
quod reuocatur
reſcriptum
nisi ad
beneficium.

XVIII
Religioſi
beneficium

expeditum ferè eſt ex diſtis; cum proportionem applicanda eſt regula ſuprà poſita in dubio præced. de paupertate. Nam in his quæ pertinent ad ſtatum religioſum, & ad obſervationem propriæ regulæ, & cum munere, & occupatione beneficii non repugnant, tenetur hic religioſus ſauere Prælato ſuo, quia non eſt diſiunctus omnino à corpore monaſterij, vt oſtenſum eſt, & ideo manet ſub obedientia Prælati; ergo maximè in his rebus, quæ non repugnant beneficio, & in illis omnibus, quia non eſt maior ratio de quibusdam, quàm de aliis. Specialiter verò circa hoc diſponitur in iure, vt talis religioſus habeat ſecum ſocium ſui ordinis, vt conſtat ex cap. mona. h. & cap. quod Dei ſuo om. de ſtatu monachorum. & Clement. i. §. ad hæc. de ſtatu monach. quibus in locis Doctores notant, hoc maximè intelligi de Monachis beneficiariis, qui ad nutum Prælati moueri poſſunt, vt notat Ioannes Andreas in gloſſa Clementinæ in agro. §. ad hæc. de ſtatu regularium, verb. ad clauſtrum, & Panormit. in d. cap. quod Dei ſuo om. de quo plura in ſequentibus dicemus. In his verò, quæ fuerint contraria ſeu repugnantia obligationi beneficii, aut vtilitati Eccleſiæ ſuæ, non tenebitur talis religioſus parere ſuo Prælato, quia non poſſit duobus dominis ſeruire, maximè ſi repugnantia iubeatur. item quia ille ex iuſtitia tenetur implere munus ſuum, ergo non poſſet Prælatus contrariam obligationem imponere, eſſet enim de re iniqua.

Dubitari autem poſſet, an habeat Prælatus ius præcipiendi in his quæ ſpectant ad adminiſtrationem beneficii, & non ſunt contra vtilitatem, vel finem eius, ſed potius illi conſentanea arbitrio Prælati. Reſpondeo, ſi talis Eccleſia ſit exempta omnino à iuriſdictione Episcopij, & ſubiecta Prælato regulari, ea ratione tenebitur beneficiarius monachus illi parere ſicut teneretur parere Episcopio, ſi ordinario iure illi eſſet Eccleſia ſubiecta, vt per ſe manifeſtum eſt. Si autem Eccleſia ſit ſubiecta Episcopio, non tenebitur monachus parere Prælato in his rebus, quæ pertinent ad regimen, vel adminiſtrationem Eccleſiæ, cuius eſt beneficiarius. Probatur primò, quia in his rebus tenetur parere Episcopio, ergo non proprio Prælato regulari, quia in eadem materia non poſſet habere duos ſuperiores inter ſe non ſubordinatos. Secundò, quia illa non eſt materia obedientiæ, quia non pertinet ad regulam, neque ad obſeruantiam religioſam, & ob hanc poſſeriori rationem, etiam ſi Prælatus religionis ſimul ſit quali Episcopus illius Eccleſiæ, non tenebitur monachus beneficiarius illi parere in tali materia, ex vi voti obedientiæ, ſed ſolum ratione iuriſdictionis, ſicut teneretur obedire Episcopio.

Tandem dubitari poſſet, an hic monachus teneatur ſemper obedire Prælato reuocanti eum ad monaſterium; in quo duo poſſunt inquiri; Vnum eſt, an beneficium regulare ex genere ſuo, & quali ordinario iure tale ſit, vt ad arbitrium Prælati auferri poſſit. Aliud eſt, ſuppoſito beneficio quod conſtat eſſe ad nutum auferibile, quod manuale dicitur, an poſſit auferri ſine villa cauſa, ſolum ad voluntatem Prælati, ita vt ſubditus teneatur ſtatim parere. De vtroque dubio poſſunt videri Ioannes Andreas in cap. cum ſingula. de præbend. in 6. Panormitan. alijque Doctores in c. mon. ubi. & in cap. quod Dei. de ſtatu monachorum. Ex quibus breuiter dicendum eſt ad priorem partem, quando Eccleſia eſt pleno iure ſubiecta monaſterio, regulariter loquendo, beneficium regulare illius eſſe manuale. ita ſumitur ex Panormit. dicto cap. monachi. in fine. & ex Rebuff. tracta. de pacificis poſſeſſ. numer. 279. vbi reſert alios. Et probatur, quia monachus per tale beneficium non eximitur ab obedientia ſui Abbatis; ergo tenetur illi parere, nam cum non habeat velle

nec nolle, non poſſet reuocationi eius reſiſtere; ergo tale beneficium manuale eſt. Dices, in hac ratione peti principium, quia hoc eſt quod inquirimus, an tale beneficium ſit manuale. Reſpondetur non peti, ſed ex ipſa conditione ſtatus religioſi oſtendi, quando Eccleſia eſt pleno iure ſubiecta monaſterio, etiam monachum beneficiarium eius debere eſſe plenè ſubiectum Prælato monaſterij. Et confirmatur, quia beneficia regularia ex ſuo genere, & ratione talis ſtatus, non ſunt ita firma, & perpetua, ſicut beneficia ſæcularia, argumento cap. per tuas, in fine de Simonia; ergo ſi alioquin accederet ſubiectio Eccleſiæ pleno iure, meritò cenſetur tale beneficium eſſe manuale. Intelligendum autem hoc eſt, niſi contrarium aliunde conſtet, vel ex institutione beneficii, vel ex recepta conſuetudine, vel ex priuilegio conſeſſo ipſi Eccleſiæ, vel beneficio; nam ſi ſit tantum conſeſſum perſonæ, non mutat naturam beneficii, ſed impedit effectum in tali perſona, vt ſtatim explicabimus. In illis autem caſibus beneficium ipſum erit perpetuum, vt notauit Nauarr. Comment. 2. de regular. numer. 6. quia non repugnat habere hanc conditionem, etiam ſi regulare ſit, & in Eccleſia pleno iure ſubiecta; ergo poſſet illa conditio, vel conſuetudine acquiri, vel à principio poni, vel à Pontifice concedi; neque enim illa conditio iniqua eſt. oportet tamen, vt de aliquo ex prædictis titulis ſufficienter conſtet. Quod ergo dicimus, ſolum eſt, quamdiu oppoſitum non conſtat, ſeu ſufficienter probatur, tale beneficium præſumi manuale. Quid autem dicendum ſit, quando Eccleſia non eſt pleno iure ſubiecta, paulo poſt videbimus.

Hinc ad alteram partem reſpondetur facilè, teneri monachum obedire Prælato reuocanti illum, quia Prælatus vtitur iure ſuo, & alter eſt illi ſubiectus. Et quidem ſi Prælatus id faciat ex cauſa, non ſolum valide, ſed etiam licitè id facit ex omnium ſententia, quia tunc rationabiliter vtitur ſua poteſtate. Cauſam autem rationabilem eſſe intelligo, non tantum culpam aliquam beneficiarii, ſed quacunque vtilitatem, vel commoditatem ſufficientem religionis, aut Eccleſiæ, quia hæc mutatio, ſeu reuocatio non eſt pœna, neque actus iuſtitie vindictiue, ſed prudentis gubernationis, & iuriſdictionis, quam Prælatus habet in ſubditum. Si autem Prælatus reuocet huiusmodi ſubditum ſine cauſa, quidam dicunt illicitè agere & poſſe ſubditum coram maiore Superiore conqueri. ita ſignificat Innocentius in cap. inſinuantes. qui clerici, vel vouentes. numer. 2. Si Superior (inquit) vellet ex malitia remouere illum à loco, poſſet ſuppl. care Superiorem, & Superior eum audire deb. ret. ad ſimilitudinem ſer. u. Exprefſius Rebuffus reſerens alios tractatu de pacificis poſſeſſionibus. numer. 275. vbi plura de his beneficiis tradit. Ex eiſdem tamen Authoribus colligitur, non poſſe huiusmodi religioſum ſua authoritate reſiſtere Superiori reuocanti illum; neque ex ſolo defectu cauſæ poſſe veluti ex iuſtitia poſtulare coram ſuperiore Prælato, vt non reuocetur, ſed ſolum proponere, aut ſupplicare, vt ait Innocentius. Præterea ex iſtimo maiorem Prælatum non teneri, etiam ex prudenti regimine reuocationem impedire, niſi ei conſtiterit ex malitia fieri, quia ſecluſa extrinſeca deformitate, reuocatio religioſi ad clauſtrum eſt valde vtilis, & viciſſitudo illa eſt moraliter neceſſaria ad bonum religionis, ne per longam conſuetudinem exiſtendi extra clauſtrum amittat religioſus conſuetudinem etiam obediendi, & alios religioſos mores. quapropter niſi aliunde conſtet malitiâ interuenire, vel ſcandalū generari, aut infamiâ, reuocatio illa potius ſuſtinenda eſt à ſuperiori Prælato, quàm caſſanda. Denique conſu-

XXI.

consulendam etiam in hoc censeo consuetudinem, nam si vfu receptum sit, vt reuocatio saltem intra aliquod tempus non fiat sine causa, & aliter facta cedat in infamiam religiosi, tunc inique ageret Superior, reuocando subditum cum eius infamia, nec superior Prælatus id permittere debet. Vide Nauar. Comment. 2. de regularib. num. 65. versicul. *Ad octauum.*

Quid dicendum de beneficiariis regularibus habentibus beneficia regularia, non tamen sua religioni pleno iure subiecta.

XXII.
Ad collationem horum beneficiariorum voluntas concurrat.

Ex his facile intelligitur quid dicendum sit de beneficiis regularibus, quæ non subsunt pleno iure potestati Prælati, vel monasterij; nam quatenus hæc beneficia regularia sunt, possunt conferri religioso, sine dispensatione speciali, quia iam sunt ex propria conditione pro religiosis deputata, vt dixi. Quatenus verò talia beneficia non subsunt pleno iure religioni, dari non possunt religiosis per solam voluntatem Prælati regularis, quia si voluntas eius sufficeret, haberet plenum ius in collatione talis beneficii; si ergo ius plenum non habet, ideo est, quia pendet ab Episcopo, vel alio simili Prælato quoad institutionem, vt notauit Nauar. Duplex ergo voluntas ibi concurrere debet, scilicet Prælati regularis, sine cuius consensu nullus religiosus potest ad aliquod beneficium transire, vt est frequens in iure 16. q. 1. & 18. q. 2. & tomo præcedenti tractando de obedientia late dictum est; & præterea voluntas Episcopi, cui talis Ecclesia subiecta est. In quo etiam obseruandum est, religiosum tantum posse transire ad beneficium regulare sui ordinis, iuxta cap. *cum singula.* de præbend. in 6. quia neque proprius Prælatus potest dare subdito licentiam transeundi ad beneficium alterius ordinis, cum non possit monachus locum habere in diuersis monasterijs, nec etiam Episcopus potest beneficia pro tali ordine seu monasterio deputata aliis tradere. Denique licet monachus possit ad huiusmodi beneficium transire, specialiter tamen & maxime illi prohibetur, ne plura possit habere, vt in dicto cap. *cum singula.*

XXIII.
Sola voluntas prælati non potest religiosum a moueri à tali beneficio.

Igitur de monacho sic translato longè aliter iudicandum est, quàm de habente beneficium tantum manuale, quia quando Ecclesia non est pleno iure subiecta religioni, beneficium eius licet regulare sit, non est manuale sed perpetuum, quia religiosus in illo semel constitutus non potest ad nutum sui Prælati amoueri; sicut enim non potuit per solam voluntatem Prælati prouideri, vt dictum est, ita nec priuari potest. Dices, semper religiosus pendet à voluntate Prælati; vnde potest argumentum retorqueri, quia in principio solus dissensus Prælati impediret receptionem beneficii; ergo etiam postea sufficit ad impediendam retentionem: nam licet plures causæ simul requirantur ad aliquem effectum, cuiuscumque tamen defectus sufficit ad illius destructionem. Respondetur, consensum Prælati postulari in principio ad receptionem talis beneficii, non vt causam per se illius, sed vt conditionem necessariam, & ideo non immutare naturam talis beneficii, sed potius illi accommodari. Est autem natura beneficii vt sit perpetuum, quæ conditio ex speciali ratione mutatur, seu deficit in beneficiis regularibus pleno iure subiectis religioni, quia illa per se debent tantum ex voluntate Prælati regularis, & aliunde obedientia religiosa postulat illum modum subordinationis. Quando ergo beneficium non ita pendet à Prælato regulari, ex se perpetuum manet, & Prælatus ipse, quando præbet consensum, vt suis subditis de illo prouideatur, consequen-

ter consentit, vt perpetuo tali Ecclesiæ adscribatur, quia concessio rei facta censetur iuxta illius qualitatem, vt notatur in Clement. vnica de supplenda negligentia Prælatorum, cum Glossa ibi verbo *monasteriorum.* Cedit ergo Prælatus tunc iuri suo, & ideo non potest postea sua voluntate reuocare religiosum, neque ille tenebitur parere, donec iuridice beneficium priuetur ex legitima causa ab habente potestatem.

Atque hinc inferitur cum Nauarro dicto Comment. 2. de regular. numer. 6. religiosum translatum ad tale beneficium, durante eo statu manere liberum ab obedientia Prælati, & consequenter etiam à iugo regulæ. argumento cap. vnici 18. q. 2. & omnia. numerum, quæ supra dicta sunt de regulari translato ad Episcopatum, & quæ statim dicemus de translato ad beneficium faculare, nam quoad hoc æquiparatur, quia in hoc conueniunt, quod omnino separatur religiosum à corpore religionis, & perpetuo illum dedicant, & vniunt Ecclesiæ cuius est beneficium. Præterea, ille incipit esse subiectus Episcopo, seu ordinario talis Ecclesiæ, & debet perpetuo sustinere onera talis Ecclesiæ, & illi inferuire, & ideo merito manet exemptus ab actuali subiectione suæ religionis, & consequenter etiam ab accidentalibus obseruantijs eius.

Vnde etiam fit, vt in his etiam, quæ ad paupertatem pertinent, differat ab habente beneficium manuale, & conueniat potius cum Episcopo. Nam vnde cum acquirat per successionem hereditariam, vel alio modo, non monasterio sed Ecclesiæ lux acquirat, ideoque administrationem eorum retinet propriam, & vsum, cum subordinatione tamen ad suum Episcopum, in quo solùm differt ab Episcopo regulari. Idemque Nauarrus censet, de regulari cui Papa concedit ad vitam suam beneficium regulare, etiam illud alias esse ad nutum auferibile, quia licet per talem concessionem natura beneficii non mutetur, tamen in tali persona accipit perpetuitatem, etque communis sententia Canonistarum vt intelligi potest ex Felino in c. *in nostra.* de rescriptis in fine Ioanne Andrea, Dominico, & alijs, in cap. *in singula.* de præbendis in 6. Panor. in c. *potest.* de confirmatione vtili, vel inutili, & in c. *nisi essent.* de præbendis n. 12. Quia per confirmationem Papæ censetur religiosus heri obedientiarius Papæ, & beneficium censetur plenè illi concedi. de quare plura videri possunt in Rebuffo dicto tractatu de pacificis possessionibus n. 279. & sequentibus. Et hæc tenet de beneficiis regularibus.

Quid denique dicendum de beneficiariis regularibus habentibus beneficia facularia.

De facularibus beneficiis breuius potest res expediti, suppositis his quæ diximus. nam in primis ordinario iure, non potest regularis transire ad beneficium faculare sine dispensatione Pontificis, etiam de licentia sui Abbatis, quia iuxta generalem regulam iuris, beneficia regularia regularibus, facularia facularibus danda sunt, argumento cap. *per litteras.* & cap. *cum de beneficio.* de præbend. in 6. *per litteras.* & cap. *nullus.* de electione in 6. quibus locis Doctores res id notant, & ex natura, seu institutione talium beneficiorum, est per se manifestum. Sumitur denique ex cap. *mona. bi.* de statu regularium; nam licet ibi directè solùm prohibeantur monachi, ne singuli per villas vel oppida in Ecclesijs constituantur, tamen consequenter prohibentur habere beneficia facularia; quia, si illa habeant, consequenter possunt soli, & sine sociis habitare, vt ibi omnes notant, & ideo illam prohibitionem intelligunt de beneficiis manualibus; vnde in regularibus etiam perpetuis constitui possunt sine dispensatione in facula-

secularibus autem minimè, ut ex Cardinali & aliis notat Rebuffus in practica tit. de dispensatione cum regularibus n. 5. & 6. & 7. Ratio etiam ex parte ipsorum beneficiorum est, quia beneficia illis debent conferri, quibus vel iure, vel consuetudine sunt destinata; Ex parte verò personarum est optima congruentia, quia religiosus status per se non ordinatur ad huiusmodi ministeria clericorum secularium propria, & ideo nisi beneficia speciali ratione ad religionem pertineant, non debent monachi se illis immiscere; unde in cap. super eo. de regul. dicitur, neque amplius in Ecclesiis secularibus debent assumi, ne contra votum quod domino fecerunt, venire probentur.

XXVII.

Multi verò Doctores excipiunt ab hac generali regula beneficia parochialia, vel quæ curam animarum habent annexam, & consequenter regulam solum procedere in beneficiis simplicibus, præbendis, Canonicatibus, dignitatibus, &c. ita sentit Panormit. in cap. quod de timorem. de statu regular. numer. 5. & sequentibus, cum glossa ibi, & glossa in Clement. 1. de electione verbo seculari. idem tenet Hostiensis in dicto cap. quod de timorem. n. 8. & sequenti, & in summa tit. de statu regular. §. Vtrum. Fundamentum est, quia religiosus potest sine dispensatione transire ad Episcopatum propter curam animarum. Contrariam verò sententiam tenet Calder. & multi alij, ut supra refert Panormit. Quibus non parum fauet per argumentum ab speciali Clem. 1. de electione. ibi, Per hoc autem, quia religiosus in Episcopatum secularis, vel cuiuslibet regularis Ecclesie licet se possit eligi, non intendimus prohibere; ergo significat superior prohibitionem extendi ad omnem Ecclesiam secularem, sola Episcopali excepta. In quo etiam est specialis ratio, propter perfectionem status Episcopalis; unde Episcopatus quasi abstulit à beneficio seculari, & regulari, ideoque non comprehenditur sub regula data. At beneficium curatum communiter est secularare, & tale esse præsumitur, nisi oppositum probetur, ideoque generalis regula in eo seruanda est, ut regulari dari non possit, sine dispensatione.

Quare hæc posterior opinio videtur magis vlti recepta, ut intelligitur ex Rebuffo supra numer. 7. & ex Quintiliano Mandosio de signatura gratiæ, tit. dispensatio pro obtinendis beneficiis, & in ea seruanda sunt privilegia, & leges singularium religionum.

Supposita autem translatione legitima religiosi ad beneficium seculare, quoad paupertatem, idem iudicium de illo est, quod de transito ad Episcopatum, seruata proportionem; nam acquirit suæ Ecclesie, quocunque titulo acquirat, habet tamen dum viuit, administrationem talium bonorum. Deinde quoad obedientiam liber est à Prælati religionis, nec potest ad eam reuocari, nec teneretur in suo regimine eis parere, sed Episcopo, nec etiam tenetur habere socium religionis, ut docent glossa, Panorm. & alij Doctores supra citati in cap. mona. hi. & in cap. quod de timorem. de statu regula. Denique in rigore præcepti & legis, non tenetur seruare particulares obseruantias suæ religionis, licet ex consilio illas seruare debeat, ut significatur in cap. quod de timorem. de statu monach. iuncto cap. re. olentes. eodem titulo, & quæ supra de Episcopo regul. diximus. Nam quoad hoc procedit eadem ratio separationis perpetuæ talis personæ à corpore religionis, ex qua nascitur exemptio ab actuali obedientia, & legibus eius. Hæc autem, quæ diximus, locum habent in propriis beneficiis, nam de pensione longè diuersa ratio est, nam ex vi illius etiam si per dispensationem Apostolicam habeatur, non liberatur quis ad obedientiam religionis suæ, nisi tantum quoad administrationem talis pensionis, quoad reliqua ergo religiosus obligationibus subiectus manet, & suo monasterio acquirit, ut bene notauit Nauar. Comment. 4. de regular. num. 68. & seq. vbi plures differentias respectu religiosi constituit inter pensionem, & beneficium, quas extendit etiam ad pensiones perpetuas, quæ præstimoniam appellantur, quæ in eo videri possunt: censeo enim principia à nobis posita sufficere, & iuxta ea de illis omnibus esse iudicandum.

